

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky

Diplomová práce

Statistická analýza změn ve stravovací kultuře Čechů

Bc. Tomáš Bárta

© 2022 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Tomáš Bárta

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Litoměřice

Název práce

Statistická analýza změn ve stravovací kultuře Čechů

Název anglicky

Statistical analysis of changes in the dietary culture of Czechs

---

Cíle práce

Společensko-ekonomické klima v zemi odráží spotřeba potravin i nápojů. S tím souvisí i dostupnost potravin a jejich cena. Stravovací kultura lidí obklopuje doslova dennodenně, ale přesto si málokdy uvědomují, jaké funkce má a jak na ně působí.

Hlavním cílem diplomové práce bude statistická analýza vývoje stravovacích návyků populace ČR. Dílčími cíli budou: identifikace změn ve stravovací kultuře Čechů a specifikace faktorů, které tyto změny nastartovaly.

Metodika

Ve svých statistických analýzách bude student vycházet především z dat poskytovaných Českým statistickým úřadem a Českým sociálně-vědním archivem Centra pro výzkumy veřejného mínění Sociologického ústavu AV ČR.

K analýze sekundární dat bude využito vybraných statistických metod analýzy časových řad. Bude provedena grafická analýza a dynamika změn bude popsána pomocí vybraných elementárních charakteristik časových řad. S ohledem na reálný vývoj analyzovaných ukazatelů student zvolí vhodné interpolační a extrapolací metody.

Pro analýzu primárních dat získaných z průzkumů veřejného mínění budou využity vybrané metody analýzy kvalitativních znaků (zejména testování závislosti v kontingenčních tabulkách).

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Výživa, spotřeba potravin, stravovací kultura, statistická analýza, časová řada, dotazníkové šetření, ČR.

Doporučené zdroje informací

- ARLT, J., ARLTOVÁ M. a RUBLÍKOVÁ E.: Analýza ekonomických časových řad s příklady. Praha: Vysoká škola ekonomická, 2002. 147 s. ISBN 80-245-0307-7.
- HENDL, J.: Přehled statistických metod, Analýza a metaanalýza dat, 5. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2015. 736 s. ISBN: 978-80-262-0981-2
- KOLÁŘOVÁ, M.: V souladu s přírodou: politika životního stylu, udržitelnost a soběstačnost, Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. 256 s. ISBN 978-80-246-4993-1.
- MALACHOV, G.: Zlatá pravidla stravování, Praha: Eugenika, 2008. 312 s. ISBN 978-80-8100-042-3.
- MARTINČA, J., KYSEL, P.: Základy výživy člověka. 3. přepracované vydání. Praha: Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, spol. s r.o., 2018. 216 s. ISBN 978-80-87723-45-6.
- MERHAUT, M.: Národní kultura stravování a kulturní difuze, Praha: Wolters Kluwer, 2016. 152 s. ISBN 978-80-7552-077-7
- NOAKES, T.: Revoluce v opravdovém jídle; Radikální a udržitelný přístup ke zdravému stravování. Woodcote: Publixing Ltd., 2017. 304 s. ISBN 978-0-9927573-7-3.
- PELIKÁN, J.: Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. 2. nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. 270 s. ISBN 9788024619163.
- REICHEL, J.: Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. 1. vydání. Praha: Grada Publishing, a. s., 2009. 192 s. ISBN 978-80-2473006-6.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Radka Procházková, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 20. 6. 2022

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 03. 03. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou diplomovou práci "Statistická analýza změn ve stravovací kultuře Čechů" vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27.03.2023

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Radce Procházkové, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za její čas, ochotu a metodickou pomoc, kterou mi při její realizaci věnovala. Děkuji také všem, kteří mi poskytli nezbytné informace, o jejichž poznatky jsem se mohl opřít. Zároveň bych rád poděkoval své rodině a přátelům za trpělivost a podporování během celého mého studia.

Statistická analýza změn ve stravovací kultuře Čechů

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje statistické analýze změn ve stravovací kultuře Čechů. Cílem práce je obecně popsat, identifikovat a analyzovat změny ve stravovacích zvyklostech obyvatel České republiky a specifikovat zásadní faktory, které tyto změny ovlivňují. V teoretické části jsou vymezeny základní pojmy o potravinách, výživě a jednotlivých výživových směrech. Dále jsou v teoretické části identifikovány hlavní faktory, které působí a ovlivňují volbu spotřebitelů při nákupu potravin, a faktory ovlivňující stravovací zvyklosti a kulturu Čechů.

V praktické části jsou s využitím statistických metod analýzy časových řad modelovány trendy vývoje roční spotřeby vybraných základních druhů potravin v období mezi roky 1950-2021. Pomocí analýzy kontingenčních tabulek byla testována statisticky významná závislost vlivu vybraných faktorů (pohlaví, věk, úroveň dosaženého vzdělání) na stravovací návyky a způsoby stravování nebo nakupování Čechů.

Stravovací kultura Čechů se v posledních letech výrazně změnila. V budoucnu lze očekávat, že se tyto změny nijak nezastaví a naopak budou vlivem popsaných faktorů narůstat. Z dostupných dat bylo možné popsat jaké je chování a stravovací kultura typického Čecha.

Klíčová slova: Výživa, spotřeba potravin, stravovací kultura, analýza časových řad, statistická analýza, dotazníkové šetření, Česká republika

Statistical analysis of changes in the dietary culture of Czechs

Abstract

The thesis focuses on the statistical analysis of changes in the dietary culture of Czechs. The aim of the thesis is to in general describe, identify and analyse changes in the dietary habits of the population of the Czech Republic and to specify crucial factors that those changes affect. In the theoretical part, basic terms about food, nutrition and individual dietary trends are defined. Furthermore, this part identifies the main factors that affect consumers choice when purchasing food and the factors influencing eating habits and culture of the Czechs.

In the practical part, statistical methods of analysis of time series were used to model trends in the annual consumption of selected basic food in years 1950-2021. Using pivot table analysis, the statistically significant dependence of the influence of selected factors (sex, age, education) on dietary habits and ways of eating and shopping of Czechs was tested.

The eating culture of Czechs has changed significantly in recent years. In the future, it can be expected that these changes will not stop and, on the contrary, will increase due to the described factors. From the available data it was possible to describe what the behaviour and eating culture of a typical Czech is.

Keywords: Nutrition, food consumption, dietary culture, time series analysis, statistical analysis, questionnaire survey, Czech Republic

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
2.2.1 Základní metody a nástroje sociologického výzkumu.....	12
2.2.2 Výběrová šetření	14
2.2.3 Analýza závislosti kvalitativních znaků	16
2.2.3.1 Analýza závislosti v asociační tabulce	16
2.2.3.2 Analýza závislosti v kontingenční tabulce	19
2.2.4 Analýza časových řad	20
2.2.5 Vybrané elementární charakteristiky časových řad	21
3 Teoretická východiska	22
3.1 Vymezení základních pojmů o výživě a stravování.....	22
3.1.1 Vymezení pojmu výživa a výživová doporučení.....	22
3.1.2 Základní pojmy o potravinách a živinách.....	27
3.1.3 Základní a alternativní výživové směry	31
3.1.4 Vliv stravovacích návyků na zdravotní stav populace.....	34
3.2 Historický vývoj stravovacích návyků.....	37
3.2.1 Období lovců a sběračů.....	37
3.2.2 Období počátků zemědělství.....	38
3.2.3 Období od antiky po současnost	38
3.3 Regionální pohled na stravovací kulturu.....	40
3.3.1 Diferenciace stravovací kultury dle regionů.....	40
3.3.2 Charakteristika české kuchyně a její historický vývoj.....	41
3.4 Faktory ovlivňující způsob výživy a stravovací kulturu	43
3.4.1 Faktor chuti a dělení chutí	43
3.4.2 Životní styl.....	45
3.4.3 Společensko-ekonomické faktory	46
3.4.4 Cena jako hlavní faktor ovlivňující stravovací návyky	51
3.4.5 Náboženství	53
3.4.6 Nové trendy a problematika dnešní doby	54
3.4.6.1 Rozvoj moderních technologií	54
3.4.6.2 Plýtvání s potravinami, potravinové ztráty.....	56
3.4.6.3 Globalizace	57

4	Vlastní práce	59
4.1	Statistická analýza vývoje stravovacích návyků populace České republiky....	59
4.1.1	Změny stravovacích návyků znázorněné a popsané pomocí vývoje spotřeby vybraných základních potravin.....	59
4.1.2	Analýza chování a změn ve stravovacích návycích Čechů dle dat Centra pro výzkum veřejného mínění.....	65
4.1.2.1	Struktura odpovědí na skupinu „Sociodemografických otázek“	65
4.1.2.2	Struktura odpovědí na okruh otázek ze skupiny „Stravovací zvyky“	68
4.1.2.3	Struktura odpovědí na okruh otázek ze skupiny „Nakupování potravin“.....	77
4.1.2.4	Struktura odpovědí na okruh otázek ze skupiny „Plýtvání s potravinami“.....	81
4.1.3	Testování závislosti názorů a postojů ke stravování na vybraných faktorech... ..	82
4.1.3.1	Vliv faktorů „pohlaví“ aneb rozdíly mezi postoji mužů a žen na vybrané otázky.....	82
4.1.3.2	Vliv faktoru věku aneb rozdíly v postojích mezi generacemi	88
4.1.3.3	Vliv úrovně dosaženého vzdělání aneb jak výše vzdělání respondentů ovlivňuje názory a postoje ke stravování	94
5	Výsledky a diskuse	101
6	Závěr.....	104
7	Seznam použitých zdrojů.....	106
8	Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	114
8.1	Seznam obrázků	114
8.2	Seznam tabulek.....	114
8.3	Seznam grafů.....	115
8.4	Seznam použitých zkratk.....	116
9	Přílohy	118

1 Úvod

Celý vývoj lidské společnosti je od nepaměti spjatý se základní potřebou, kterou je zajištění obživy pro sebe samotného, ale i pro celou společnost. Způsob získávání potravy a stravovací návyky zaznamenaly od doby lovců a sběračů neuvěřitelný posun. První zásadní změnou byl rozvoj zemědělství. Jednodušší způsob získávání potravin měl, a i nadále má, zásadní vliv na stav populace celé planety. Rozvoj a postupné inovace v zemědělství se neodráží jen v populačním růstu, ale mají podstatný vliv na zdravotní stav obyvatel a také ovlivňují změny v životním prostředí. To je způsobeno ústupem dříve hustých lesů právě zemědělským a chovatelským plochám, které enormně zatěžují životní prostředí. Masivní produkce potravin pro nasycení rostoucí populace společně s hektickou dobou přináší celou řadu civilizačních chorob. Tomuto rychlému rozvoji dopomohly investice a podpora výzkumu v oboru šlechtitelství rostlin, umělých hnojiv, způsobu chovu dobytka a úprava krmných směsí. Další změnou působící na stravovací návyky je životní styl, který je ovlivněný například zdravotním stavem jedince, ale v poslední době hlavně udržitelným způsobem života. Na stravovací návyky a výběr potravin má vliv řada běžných faktorů. Mezi základní vlivy patří například faktor politický, sociálně-ekonomický, technologický a náboženské vyznání.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Diplomová práce byla zpracována na téma statistické analýzy změn stravovací kultury Čechů. Hlavním cílem práce byla statistická analýza vývoje stravovacích návyků pomocí vývoje roční spotřeby vybraných základních druhů potravin z volně dostupné datové základny Českého statistického úřadu v období mezi roky 1950-2021, a na základě dat z průzkumu realizovaného Centrem pro výzkum veřejného mínění, Sociologického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., které byly součástí výzkumného programu „Potraviny pro budoucnost“ v rámci Strategie Akademie věd AV21. U těchto dat byla testována významnost vlivů vybraných faktorů (pohlaví, věk, úroveň dosaženého vzdělání) na stravovací návyky a způsoby stravování nebo nakupování Čechů. Dílčími cíli diplomové práce bylo popsání a vymezení základních pojmů o potravinách, výživě a identifikace změn ve stravovací kultuře a popsání hlavních a nejdůležitějších faktorů, které tyto změny způsobovaly nebo je odstartovaly, ba dokonce je mohou v budoucnu ovlivňovat

2.2 Metodika

2.2.1 Základní metody a nástroje sociologického výzkumu

V rámci sociologického a pedagogického šetření existuje několik základních metod. Pelikán (2011, s. 103-109) uvádí jako jeden z nástrojů výzkumu **Explorativní metodu**. Tato metoda používá způsob vytěžování určité osoby nebo více respondentů. Díky své dostupnosti se jedná o velmi jednoduchou techniku, která patří k často používaným výzkumným metodám ve společenských vědách. Mezi explorativní metody spadají následující techniky: dotazník, pozorování, anketa nebo rozhovor. Tyto techniky mohou přinést velké množství dat díky oslovení širokého počtu respondentů, čímž lze získat základní trendy vazeb mezi proměnnými. Problémem může být ovšem validita těchto získaných údajů, správnost všech technik explorativní metody závisí na podmínce, že respondenti odpovídají pravdivě. **Dotazník** je nejpoužívanější technikou, jež se používá v sociologických, pedagogických, psychologických nebo demografických výzkumech, které se zabývají člověkem. Dotazník je koncipován jako soubor otázek s možností volby jednoduché odpovědi „ano“ nebo „ne“, ale i jako soubor jednoduchých odpovědí, z nichž si respondent vybírá pro něj nejvhodnější alternativu. Formy otázek jsou buď *otevřené*,

polouzavřené nebo *uzavřené*. Otevřené otázky umožňují respondentům odpovědět slovně. Opakem jsou uzavřené otázky, většinou nabízející možnou odpověď „ano“, „ne“ a nedávají možnost vlastní volby. Polouzavřené otázky kombinují soubor předepsaných otázek s možností vlastní odpovědi nebo vysvětlení předepsané odpovědi. Oblíbenost a přínos dotazníkové techniky spočívají ve snadné administraci, kdy lze stejnou formou současně oslovit velké množství respondentů a získat tak informace, které není možné zajistit pomocí žádné jiné techniky. Mezi nevýhody patří již zmiňovaná obecná problematika explorativních metod, kdy může také respondent odpovídat na otázky podle toho, že je určitá odpověď od něj očekávána, a nikoliv dle pravdy.

Pozorování je podle Roubala, Petrové a Zicha (2014, s. 74-78) jednou z dalších technik sociologického výzkumu. V této technice se jedná o systematické, záměrné a plánované shromažďování dat prostřednictvím jiných osob o určitém sledovaném jevu. Pozorování lze obecně rozdělit podle míry standardizace na standardizované a nestandardizované pozorování. Oba tyto způsoby mají jasně určené zaměření a cíl, kterého mají dosáhnout. Nestandardizovaná pozorovací technika klade vysoké nároky na pozorovatele, je velice náročná a vyznačuje se ve všech stupních průběhu pozorování nulovou formalizací. Z tohoto důvodu se zaměřuje na menší počty subjektů a je typická pro kvalitativní zkoumání. Opakem je druhá forma, standardizované neboli strukturální pozorování, které má oproti předchozí technice pevně předepsaný a jasně formulovaný průběh pozorování. Díky vysokému stupni formalizace je tato technika vhodná především pro kvantitativní formy výzkumů. Díky její pevné formální stránce jsou výsledky jednotlivých pozorovaných jevů vzájemně srovnatelné a je možné postihnout větší množinu sledovaných kategorií nebo souborů. Pozorovací techniky lze rozdělit na různé typy. Jedním typem je laické neboli naivní (běžné) pozorování. Druhým pak vědecké (záměrné, systematické) pozorování, uplatňující následující druhy - pozorování přímé / nepřímé, zúčastněné / nezúčastněné, anonymní / neanonymní.

Rozhovor je podle Pelikána (2011, s. 117-125) jednou z technik explorativní metody, která nemá papírovou formu a neopírá se o písemné vyjádření respondentů. Tato technika je postavena pouze na ústní komunikaci. Lze ji rozdělit na volný způsob komunikace, kterým je právě rozhovor a interview, u něhož je forma více strukturovaná předem připravenými otázkami. Výhodou rozhovoru nebo interview je přímý kontakt s respondentem a kromě záznamu jeho odpovědi je možné pozorovat a případně vyhodnocovat i jeho bezprostřední reakce na otázku a při formulaci odpovědi. Nevýhodou rozhovoru je jeho časová náročnost,

vůli níž nelze oslovit v krátkém čase velkou řadu respondentů, jako tomu je například u dotazníku.

Podle Roubala, Petrové a Zicha (2014, s. 79-83) patří mezi další základní techniky sociologických výzkumů **Experiment** nebo **Studium písemných pramenů**. První z těchto dvou technik pracuje se skupinou respondentů a představuje specifickou techniku pro získávání informací. Experiment je většinou kombinován s výše popsányi technikami a ve většině případů se nejedná o samostatnou metodu sběru primárních dat. Cílem experimentu je zkoumání působení jedné nebo více nezávisle proměnných. Pro dosažení základních cílů se používá dvojice experimentálních skupin. Jedna jako experimentální skupina, druhá v podobě kontrolní. Ve většině případů experimentů z důvodu neovlivnění výsledků ani jedna zkoumaná skupina neví, do jaké kategorie spadá, zda do experimentální nebo do kontrolní. Další technikou, která se neopírá o určitý soubor respondentů, ale o písemné a dostupné prameny, je studium písemných pramenů. Toto zkoumání zpřístupňuje informace, díky nimž lze zkoumat problémy v čase a místě, které by byly těžko dostupné. Tato technika je opět nedílnou součástí ostatních empirických technik a měla by předcházet každé seriózní vědecké studii či výzkumu. Každá práce v sociálních výzkumech by se měla seznámit s již „poznáním“, na toto buď navázat, nebo z již poznáneho vycházet, a existující poznatky obohatit svým pohledem.

2.2.2 Výběrová šetření

Podle Pelikána (2011, s. 37–55) je základem úspěšnosti většiny výzkumů přesná formulace a vymezení problému. V první fázi výzkumu je nutné určit všechny možné proměnné, které mohou zasahovat do řešení zkoumaného problému. Ve druhé fázi je nutné vyjasnit si hlavní a sekundární vazby, a tím zúžit výzkumné pole. V následující fázi je potřebné vyjasnit si závisle a nezávisle proměnné a pojmenovat vstupní i výstupní proměnné. Pokud splníme všechny potřebné předpoklady, je možné přistoupit ke stanovení jednotlivých hypotéz. Hypotézu je nutné formulovat jasně a stručně, nesmí v sobě obsahovat dvě nebo více alternativ. Vyjadřuje se ve formě výroku o vztahu dvou nebo více proměnných. Výzkumnou hypotézu musí být možné ověřit a toto ověření musí být součástí závěrečné výzkumné zprávy. Po stanovení hypotéz je nutné přesně vymezit základní soubor – jedná se o množinu všech vybraných prvků, které spadají do skupiny osob nebo jevů a které jsou zkoumány v konkrétním výzkumu. Výběrem a stanovením základního souboru

může být velmi rozsáhlý soubor dat. Z tohoto důvodu je nutné provést zmenšení původního souboru o takzvaný výběr nebo vzorek.

Jak uvádí Svatošová a Kába (2007, s. 39), zajištění reprezentativnosti výběru je základním a důležitým požadavkem pro výběrová zjišťování. Aby bylo možné provést zobecnění výsledků, musí výběr obsahovat charakteristické a podstatné rysy základního souboru.

Pro zpracování diplomové práce byla použita data z provedených průzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění, Sociologického ústavu Akademie věd ČR, v. v. i., které byly součástí výzkumného programu „Potraviny pro budoucnost“ v rámci Strategie Akademie věd AV21. Tento výzkum probíhal v letech 2020 – 2022. Pro výběr respondentů byl použit kvótní výběr. Zdrojem pro tento výběr a vážení dat byl Český statistický úřad. (CVVM, 2021) Dále byla také použita data z volně dostupné datové základny Českého statistického úřadu.

Kvótní výběr patří podle Reichela (2009, s. 59-83) mezi typické nepravděpodobnostní výběry a je nejčastěji využíván v sociologických výzkumech (průzkumech veřejného mínění). Jeho princip je zárukou potřebné reprezentativnosti výběru. Základem je vytvoření výběrového souboru dle poměrů četnosti výskytu jednotlivých variant znaku nebo vlastností v běžné populaci. Jedním ze znaků je sociodemografický ukazatel, jako je věk, pohlaví, dosažené vzdělání, rodinný stav, povolání, počet dětí, ekonomické postavení nebo národnost. Výběr odpovídajících a vhodných znaků je závislý na zaměření výzkumného úkolu. Ke stanovení určujících znaků ve vztahu k šetřenému problému dosahujeme pomocí hypotéz¹.

Oblastní neboli stratifikovaný výběr uvádí Hindls a kolektiv (2002, s. 110-114) jako další metodu výběru. Tato metoda je oproti kvótnímu výběru složitější. Nejprve je nutné rozdělit základní soubor na samostatné oblasti („strata“). Jednotlivé oblasti musí obsahovat jednotky se stejnými vlastnostmi, aby byly homogenní. Následně se v každé vytvořené oblasti provede jednoduchý náhodný výběr, při kterém má každá z jednotek stejnou šanci být vybrána.

---

¹ Hypotéza je domněnka. Jedná se o podmíněně pravdivý výrok, který je přímo ve vztahu mezi dvěma nebo více jevy a hovoří o existenci nějakého faktu. Pomocí formulace hypotéz lze předjímat určitý stav nebo vztah mezi znaky, který lze zkoumat, zjišťovat a empiricky ověřovat. Reichel (2009, s. 60)

Reichel (2009, s. 59-83) uvádí základní podstatu náhodných (pravděpodobnostních) výběrů, jimž je právě zmiňovaný stratifikovaný výběr, kde každá jednotka ze základního souboru má stejnou pravděpodobnost a šanci stát se jednotkou výběrového souboru.

2.2.3 Analýza závislosti kvalitativních znaků

Podle Roubala, Petrové a Zicha (2014, s. 85-86) je dosažení porozumění a vysvětlení smyslu a významu zkoumaného problému cílem kvalitativního výzkumu. Kvalitativní výzkum hledá pomocí testování a měření hypotéz ze získaných dat příčinu, která určitý jev způsobuje.

V případě provádění statistických analýz v oblasti průzkumu veřejného mínění se podle Svatošové, Káby (2008, s. 7) nejčastěji pracuje s parametry, které jsou vyjádřeny slovně - jedná se o znaky kvalitativní. U těchto znaků lze zkoumat existenci závislosti nebo její intenzitu. Podobné vztahy jsou zkoumány také u kvantitativních znaků, které mohou mít dvě varianty. První jsou alternativní znaky, v případě dvou obměn nebo znaky množné, za předpokladu více obměn. Při zkoumání závislosti mezi alternativními znaky se jedná o asociační závislost. V případě, že se jedná o znaky množné, je možné hovořit o kontingenci. Závislost kvalitativních znaků se zpracovává pomocí asociačních a kontingenčních tabulek, ve kterých se řeší převážně dva základní úkoly. Prvním úkolem je zjištění, zda existuje mezi znaky závislost. Druhý úkol je řešený v případě, že se existence závislosti potvrdí a určuje její sílu.

2.2.3.1 Analýza závislosti v asociační tabulce

Hindls, Novák, Hronová (2000, s. 12-16) hovoří o asociační tabulce, jako o čtyřpolní tabulce, ve které dvě proměnné nabývají pouze dvou hodnot. V této asociační tabulce se řeší pouze to, kolikrát dva jevy nastaly současně nebo kolikrát nastal pouze jeden nebo kolikrát nenastal ani jeden z nich.

Podle Svatošové a Káby (2008, s. 7-10) je výsledkem sledování dvou kvalitativních alternativních znaků uspořádání do asociační tabulky o rozměrech 2 x 2. Tuto tabulku je možné rozdělit na vnitřní a okrajové pole. Sdružené četnosti vyhovující třídění podle obou znaků se nacházejí ve vnitřním poli. Výsledky, které jsou tříděny podle jednoho znaku, se nacházejí na okraji pole jako marginální četnosti.

Tabulka 1: Asociační tabulka 2 x 2

Znak A	Znak B		Celkem
	ANO	NE	
ANO	a	b	a + b
NE	c	d	c + d
Celkem	a + c	b + d	n

Zdroj: Vlastní zpracování data Svatošová, Kába, 2007 s. 7

Pro testování závislosti znaků stanovuje Svatošová a Kába (2007, s. 7-9) nulovou hypotézu (H_0), která udává, že mezi sledovanými znaky neexistuje žádný rozdíl. Podle velikosti základního souboru je možné použít dva způsoby stanovení závislosti. V případě, že je tento soubor > 40 , použijeme pro stanovení nezávislosti χ^2 test. Pokud je hodnota souboru < 20 , použijeme pro stanovení závislosti Fisherův faktoriálový test. V případě, že je základní soubor n v rozmezí $20 < n < 40$, je nutné nejprve vyjádřit očekávané četnosti a_0 , b_0 , c_0 , d_0 pomocí následujících rovnic:

$$a_0 = \frac{(a+b)(a+c)}{n} \quad [2.1]$$

$$b_0 = \frac{(a+b)(b+d)}{n} \quad [2.2]$$

$$c_0 = \frac{(c+d)(a+c)}{n} \quad [2.3]$$

$$d_0 = \frac{(c+d)(b+d)}{n} \quad [2.4]$$

χ^2 test je možné použít pro stanovení závislosti znaků v případě, že jsou všechny vypočtené očekávané četnosti > 5 . V tomto případě se H_0 testuje pomocí testového kritéria χ^2 :

$$\chi^2 = \frac{n(ad-bc)^2}{(a+b)(a+c)(b+d)(c+d)} \quad [2.5]$$

Následně lze v tabulkách χ^2 nalézt rozdělení kritické hodnoty pro $\chi^2_{\alpha(1)}$ a tato nalezená hodnota se porovná s vypočítanou hodnotou testového kritéria. H_0 o nezávislosti se zamítá na hladině významnosti α , pokud je $\chi^2 > \chi^2_{\alpha(1)}$

V případě zpracování dat pomocí statistického softwarového nástroje například STATISTICA 2014 lze dle Hoškové, Jindrové a Procházkové (2014, s. 157) vypočtenou ρ – hodnotu porovnat s hladinou významnosti $\alpha = 0,05$. V případě, že je ρ – hodnota vyšší než stanovená hladina významnosti α , je nulová hypotéza H_0 přijata. Použití tohoto testu je

podmíněno dostatečně velkým rozsahem výběru, kdy $n > 40$ nebo v případě, že každá z očekávaných četností v tabulce je menší než 5, platí $20 < n \leq 40$. V opačném případě, nebo když je $n \leq 20$, lze použít pro výpočet nezávislosti *Fisherův exaktní test* založený na výpočtu pravděpodobností.

Svatošová a Kába (2007, s. 7-9) uvádí, že v případě, kdy je minimálně jedna z vypočtených očekávaných četností < 5 , je nutné použít *Fisherův faktoriálový test*, kdy se nejprve vyhledá nejnižší skutečná sdružená četnost, která se postupně v pomocných tabulkách po jedné zmenšuje až na nulu, a to při dodržení zásady zachování okrajových četností. Pro tyto pomocné tabulky vypočítáme pravděpodobnost pomocí faktoriálů p_i :

$$P_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!} \quad [2.6]$$

Hodnota testového kritéria je dosažena součtem všech vypočtených p_i . Tato vypočtená hodnota je následně porovnána s hladinou významnosti α . Nulovou hypotézu o nezávislosti zamítáme za předpokladu, že $\Sigma p_i < \alpha$.

Svatošová a Kába dále uvádí (2007, s. 9-10), že pokud v asociační tabulce existuje mezi sledovanými znaky závislost, je možné určit sílu dané závislosti. Pro toto měření lze použít řadu charakteristik založených na veličině χ^2 uváděných jako koeficient asociace. Toto hodnocení řešíme stejným způsobem jako u korelačního koeficientu v lineární regresi, kdy nulová hodnota koeficientu určuje nezávislost znaků. Naopak hodnota 1 nebo -1 pak představuje silnou závislost sledovaných znaků. Sílu závislosti lze vypočítat pomocí koeficientu závislosti V :

$$v = \frac{ad-bc}{(a+b)(c+d)(a+c)(b+d)} \quad [2.7]$$

Pro tento výpočet je možné využít také vypočítané hodnoty χ^2 . V tomto případě je nutné koeficient vyjádřit v absolutní hodnotě:

$$|v| = \sqrt{\frac{\chi^2}{n}} \quad [2.8]$$

2.2.3.2 Analýza závislosti v kontingenční tabulce

Další možností analýzy závislosti je podle Svatošové a Káby (2007, s. 13) analýza pomocí kontingenční tabulky, ve které se řeší vztah dvou nebo více kvalitativních znaků, přičemž minimálně jeden z těchto znaků je znakem množným.

Tabulka 2: Schéma kontingenční tabulky

A/B	b ₁	b ₂	.....	b _j	.....	b _m	Celkem
a ₁	n ₁₁	n ₁₂	.....	n _{1j}	.....	n _{1m}	n _{1.}
a ₂	n ₂₁	n ₂₂	.....	n _{2j}	.....	n _{2m}	n _{2.}
.							
.							
a _j			.....	n _{ij}	.....		n _{i.}
.							
.							
a _k	n _{k1}	n _{k2}				n _{km}	n _{k.}
Celkem	n _{.1}	n _{.2}	.....		.....	n _{.m}	n

Zdroj: Vlastní zpracování, data Kába, Svatošová, 2012 s. 137

Stejně jako v asociační tabulce lze podle Káby a Svatošové (2012, s. 137-138) určit nezávislost znaků v kontingenční tabulce pomocí χ^2 testu. V tomto případě lze hodnotit rozdíl skutečných neboli empirických četností (n_{ij}) a četností teoretických (n_{oj}), které lze vypočítat pomocí níže uvedeného vzorce, ve kterém $n_{i.}$ a $n_{.j}$ představují okrajové četnosti a n rozsah souboru:

$$n_{oj} = \frac{n_{i.} \cdot n_{.j}}{n} \quad [2.9]$$

Nejprve je stanovena nulová a alternativní hypotéza a vypočten test nulové hypotézy pomocí následujícího vzorce:

$$\chi^2 = \sum \frac{(n_{ij} - n_{oj})^2}{n_{oj}} \quad [2.10]$$

Vypočtená hodnota je porovnána s tabulkovou kritickou hodnotou $\chi^2_{\alpha(k-1)(m-1)}$, kdy hodnota k vyjadřuje počet obměn prvního znaku a m hodnotu znaku druhého. Za předpokladu, že $\chi^2 > \chi^2_{\alpha(k-1)(m-1)}$ se H_0 zamítá na hladině významnosti α .

Svatošová a Kába (2007, s. 14-15) uvádí, že χ^2 test není možné použít automaticky a nejprve je nutné zjistit podmínky jeho použitelnosti. Pro toto zjištění platí následující podmínka - χ^2 test není možné použít, pokud počet teoretických četností, které jsou < 5 ,

překročí 20 % a žádné z teoretických četností není < než 1. V případě, že tato podmínka není splněna, lze použít tento test až po spojení slabých skupin. Spojení je možné provést ve sloupcích nebo v řádcích za předpokladu, že toto spojení bude logické, věcně správné a dobře interpretovatelné. Po tomto sloučení se zjišťuje, zda podíl teoretických četností nepřekročil stanovených 20 %.

V případě, že mezi znaky existuje závislost, lze podle Káby a Svatošové (2012, s. 138-139) zjistit sílu závislosti. Pro toto zjištění existují různé koeficienty. Tím nejčastěji používaným je Pearsonův koeficient kontingence.

$$C = \sqrt{\frac{\chi^2}{\chi^2 + n}} \quad [2.11]$$

V případě úplné nezávislosti nabývá Pearsonův koeficient hodnoty 0, a hodnoty 1 v případě úplné závislosti.

Podle Svatošové a Káby (2007, s. 15) je nutné pro posouzení síly závislosti Pearsonův koeficient normalizovat pomocí hodnoty $C_{\max}$. Tuto hodnotu lze určit pomocí příslušných tabulek. Pro výpočet normalizovaného koeficientu se používá následujícího vzorce:

$$C_n = \frac{C}{C_{\max}} \quad [2.12]$$

Pro výpočet síly závislosti je možné také využít například Cramérův koeficient kontingence, který je vyjádřený následujícím vzorcem, ve kterém se $q = \min(k, m)$:

$$V = \sqrt{\frac{\chi^2}{n(q-1)}} \quad [2.13]$$

2.2.4 Analýza časových řad

Časová řada je podle Svatošové a Káby (2008, s. 38) definována jako množina pozorování kvantitativních ukazatelů uspořádaných v čase. Zkoumání jevů a změn v čase patří mezi jednu z nejdůležitějších úloh ve statistice. Časové řady se dělí dle pravidelnosti sledovaného znaku na krátkodobé, kratší než jeden rok, a na časové řady dlouhodobé. Řady, které pracují s neupravenými hodnotami ukazatelů, se nazývají časové řady původních hodnot. Dalším druhem časové řady je takzvaná časová řada odvozených charakteristik, která vznikne, pokud se do jedné nebo více časových řad původních hodnot napočítají určité statistické charakteristiky, jako je součet, průměr, aj.

Cílem analýzy časových řad je podle Hančové a Tvrdeho (2003, s. 2) ve většině případů konstrukce vhodného modelu. Porozumět mechanismu, díky kterému vznikají

hodnoty časové řady, nebo pochopit vazby a podmínky působící na vznik těchto hodnot je možné pouze za předpokladu sestavení dobrého modelu.

2.2.5 Vybrané elementární charakteristiky časových řad

Svatošová a Kába (2008, s. 38 – 40) popisují různé statistické charakteristiky, pomocí kterých lze určit rychlost změn hodnot sledovaného ukazatele, a tím určit dynamiku vývoje časových řad. Mezi nejčastěji používané metody patří absolutní charakteristika, se kterou lze porovnat jednotlivé členy časových řad. V tomto případě se jedná o absolutní přírůstek, tedy první definici. Za předpokladu, že jsou hodnoty časové řady označeny jako y_t , $t = 1, \dots, n$, je možné definovat absolutní diference. Jedná se o rozdíl sousedních pozorování řady:

$$dy_t = y_t - y_{t-1}, \quad t = 2, 3, \dots, n. \quad [2.14]$$

Zde je y_t hodnota období a y_{t-1} hodnota předcházejícího období. Díky této diferenci je možné vyjádřit absolutní přírůstek, případně úbytek zkoumaného ukazatele ve sledovaném období a porovnat s obdobím bezprostředně nadcházejícím. Celkový počet prvních absolutních diferencí je $n - 1$.

Pomocí rozdílu dvou sousedících absolutních přírůstků je možné získat hodnoty druhé absolutní diference. Tato hodnota udává, o kolik byl nebo je následující přírůstek větší či menší oproti předešlému.

$$d^{(2)}y_t = dy_t - dy_{t-1}, \quad t = 3, \dots, n, \text{ kterých je celkem } n - 2 \quad [2.15]$$

V tomto případě odpovídá dy_t = první absolutní diference období a dy_{t-1} = první absolutní diference předcházejícího období.

K těmto charakteristikám se také používají takzvané relativní charakteristiky růstu či poklesu. Jedná se o bezrozměrné veličiny.

$$k_t = \frac{y_t}{y_{t-1}} \quad t = 2, 3, \dots, n, \quad [2.16]$$

Zde je y_t hodnota sledovaného období a y_{t-1} je hodnotou předcházejícího období. Výsledný koeficient charakterizuje v rámci časové řady rychlost změny v relativní posloupnosti. O tempu růstu lze hovořit v případě, že tento získaný koeficient vyjádříme v procentech.

Podílem stejného ukazatele je možné vypočítat bazický index, pomocí kterého je možné porovnat hodnoty ve stejném období, se stejným ukazatelem:

$$I_{i/0} = \frac{q_i}{q_0} \quad [2.17]$$

Zde označuje q_i = hodnotu poměřovaného roku a q_0 = hodnotu roku braného jako báze.

Tento rozdíl je absolutním přírůstkem: $\Delta = q_i - q_0$ [2.18]

3 Teoretická východiska

3.1 Vymezení základních pojmů o výživě a stravování

3.1.1 Vymezení pojmu výživa a výživová doporučení

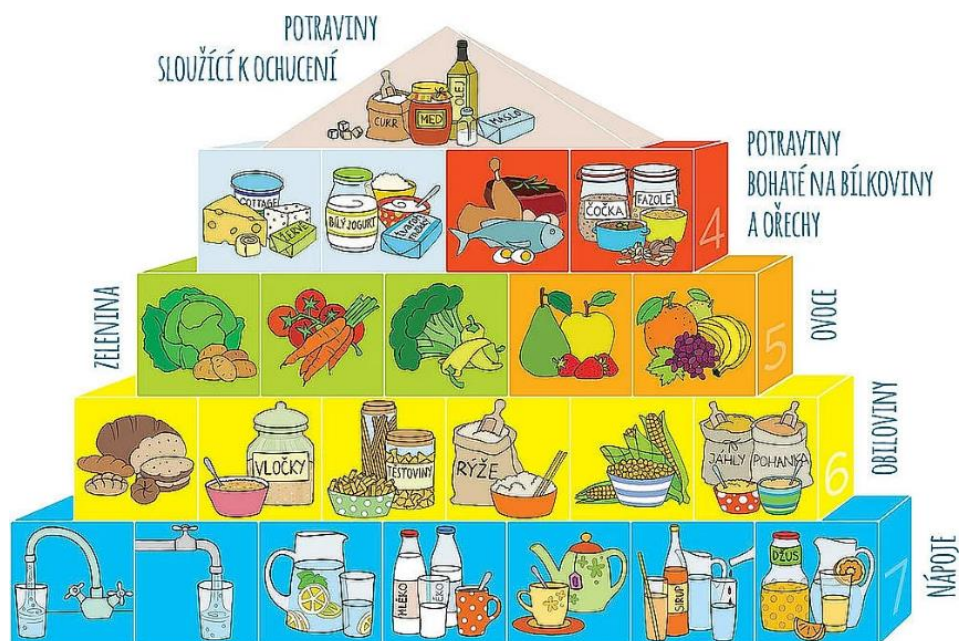
Podle Hrnčířové a Maradové (2019, s. 6) zasahuje způsob, jakým se lidé stravují, do všech oblastí života a je neodmyslitelnou součástí životního stylu nejen jedince, ale celé společnosti. Jedná se o hlavního činitele vnějšího prostředí, který ovlivňuje zdravotní stav. Pro zajištění dobrého zdravotního stavu je právě výživa základem a zdrojem potřebných látek k životu.

Dnešní výživová doporučení mají jasný charakter a vědecký základ, ovšem v období lovců tomu tak dle Hartwingových (2014, s. 32-33) nebylo a lidské tělo se řídilo jednoduchými signály. Díky biologii a přírodě je náš mozek naprogramován tak, aby hodnotil několik základních chutí: *hořkou* – označující možnou jedovatou potravu, *sladkou* – jako bezpečný zdroj energie, *slanou* – tekutina vhodná jako konzervant a *tučnou* – výrazný zdroj kalorií. Při setkání s těmito signály nám pomáhají neurotransmitery v mozku si tuto informaci zapamatovat a následně ji využívat pro přežití a vývoj. Pomocí signálů rozkoše a uspokojení, tuto zkušenost o vhodnosti dané potravy, v paměti posilovat. Díky těmto informacím pomohla lidem příroda vybírat potravu, která nejlépe prospívala lidskému organismu a zdraví. Účelem těchto signálů bylo sdělit, jaká potrava je výživná, jaká lahodná a jaká potrava je pro člověka nebezpečná. Problémem je, že pradávné signály přetrvávají i v současném světě. Ovšem potraviny, které jsou zdrojem těchto signálů, jsou všechno jiné, jen ne jako zdroj vhodné výživy.

Výklad odborníků (Lepší péče, 2022) hovoří o výživě neboli nutrici jako o souboru procesů, které probíhají mezi přijatými živinami a naším tělem. Aby tělo mohlo přijaté jídlo využít, musí trávicí trakt všechny přijaté potraviny nejprve zpracovat, a pak rozložit na jednotlivé živiny. Tyto živiny jsou důležité pro správnou činnost našeho organismu, jsou zdrojem energie a základním stavebním kamenem. Živiny jsou rozděleny do šesti základních kategorií podle funkcí, které tělu zajišťují. TUKY a CUKRY dodávají tělu potřebnou energii. BÍLKOVINY fungují jako základní stavební látky. VITAMÍNY, MINERÁLY A VODA patří k látkám, které zajišťují správnou funkci organismu. Všechny živiny nabídnuté tělu ke zpracování tvoří výživu pro lidský organismus. Je ovšem důležité hlídat si množství potravy, aby člověk nenabízel tělu více energie, než dokáže svou aktivitou využít.

Základem zdravé a správné výživy podle Státního zdravotního ústavu (2022) je umět sestavit si svůj jídelní lístek. Proto je dobré znát a dodržovat tři základní jednoduchá pravidla, znát principy fungování našeho těla a mít obecné povědomí o funkcích základních živin. Dodržením těchto tří základních pravidel je zajištěna přiměřená, pestrá a pravidelná strava. Jednou z dobrých pomůcek pro plánování vhodného modelu jídelního lístku a zdravé výživy je tzv. potravinová pyramida, viz obrázek č. 1. Tato pyramida znázorňuje vhodné a doporučené množství a druhy potravin v rámci optimální výživy. Při sestavování jídelního lístku je vhodné skládat a kombinovat jídla ze všech pater pyramidy.

Obrázek 1: Potravinová pyramida České republiky

Zdroj: Národní zdravotnický informační portál, 2022

Pravidelnost ve stravě je jedním ze základních pravidel výživy člověka. Aby si naše tělo nemuselo ukládat živiny do zásob a bylo schopno efektivně rozdělit přijatou energii, je důležité během dne dodat tělu přiměřené porce, právě v pravidelných intervalech. Toto však nezahrnuje pouze pravidelný denní režim, ale také příjem různých surovin. Jedná se například o konzumaci ryb, které se doporučují konzumovat minimálně dvakrát týdně nebo zelenina a ovoce, u kterých se uvádí konzumace minimálně pětkrát týdně. Přiměřenost porcí je v této pyramidě znázorněna pomocí kostek, ve kterých je znázorněna jedna porce. Velikost této porce se dá snadno určit pomocí metody dlaně, pěsti nebo hrsti znázorněné na

obrázku č. 2. I když má každý člověk v různém věku dlaň, hrst a pěst jinak velikou, odpovídá tato jednoduchá metoda vhodné velikosti porce, právě díky této odlišnosti.

Obrázek 2: Určení velikosti porce

Zdroj: Národní zdravotnický informační portál, 2022

K těmto dvěma základním pravidlům (denní a druhová pravidelnost) patří třetí, kterou je pestrost, díky níž získá naše tělo potřebné živiny. Potravinová pyramida popisuje pestrost čtyřmi patry a vrcholem, který slouží jen k dochucení.

Výživová pravidla představují dle Gáborovské a Chýlkové (2017, s. 9-10) tři na sebe navazující roviny, které zahrnují obecná výživová doporučení, nutriční standardy, doporučení založená na skupinách potravin. Základním smyslem těchto doporučení je dát lidem návod, co a jak jíst pro udržení dobrého zdraví tak, aby jim doporučovaná potrava nejen chutnala, ale také vycházela z místních tradic nebo zvyklostí a byla dlouhodobě dostupná. Výživové standardy se mohou od sebe výrazně lišit. Hlavním důvodem je různá úroveň, na kterou jsou vydávány. Těmito úrovněmi může být například mezinárodní výživová organizace, národní výživová organizace jednotlivých států nebo samostatní výživoví experti. Na národní úrovni v České republice vydává výživová doporučení Ministerstvo zdravotnictví ČR. To vydalo v roce 2005 leták s názvem Výživová doporučení pro obyvatelstvo České republiky, který obsahoval deset kroků k lepšímu zdraví. Rok na to vzniklo aktualizované vydání „Zdravá třináctka“, na němž spolupracovala Společnost pro výživu a Fórum zdravé výživy. Aktualizace v roce 2006 uvedla současná rozsáhlá obecná doporučení do srozumitelné podoby a jsou formulována tak, aby byla využitelná pro celou populaci včetně dětí. Poslední aktualizací, která je platná dodnes, prošla výživová

doporučení České republiky v roce 2012. Tuto poslední aktualizaci vycházející z první verze z roku 2005 provedla Společnost pro výživu pod názvem „Výživová doporučení pro obyvatelstvo České republiky“. Tato doporučení byla sestavena s ohledem na nové poznatky a trendy ve výživě a byla rozšířena o doporučení pro těhotné a kojící ženy, seniory a dětský věk. Většina států má stanovena jasná výživová doporučení pro své občany. Tato doporučení jsou zpracována do jednoduché a srozumitelné grafické podoby. Znázornění pomocí „Potravinové pyramidy“, kterou používá i Česká republika, používá řada států světa. Ovšem několik států jako například USA, Kanada, Velká Británie a Belgie využívají ke značení jiný model než pyramidu. Spojené státy americké a Velká Británie používá pro znázornění vhodného modelu stravování talíř.

Michele Obama a tajemník USDA Tom Vilsack (The Washington Post, 2011) zveřejnili 2. června 2011 nový způsob zpracování výživového doporučení pomocí modelu „My Plate“ - tento vzhled nahradil původní klasickou potravinovou pyramidu. Vydání doporučení „My Plate“ bylo v přímém kontrastu s federálními potravinovými dotacemi. V tomto případě se doporučení na zdravý životní styl dostávalo do kolize s ekonomickým prospěchem. Zatímco představitelé USDA a protagonisté „My Plate“ podporovali konzumaci zeleniny a ovoce a radí občanům USA omezit potraviny s vysokým obsahem tuku, federální dotace naopak utrácí miliardy dolarů na podporu producentů, kteří vyrábějí právě potraviny s vysokým obsahem kalorií a tuků. Federální podpora probíhala i přes rostoucí míru obezity a cukrovky u obyvatel USA. V době vydání doporučení „My Plate“ podporovalo více jak 60 % dotací přímo či nepřímo masnou a mléčnou výrobu. Tamní federální vláda vydala ročně na zemědělské dotace kolem 16 miliard dolarů, z čehož bylo méně jak 1 % určeno na podporu produkce ovoce a zeleniny.

Tento jednoduchý grafický model (Lamiradacritica, 2021) rozděluje talíř na čtyři potravinové segmenty a šálek, který má představovat sklenici mléka. Zpracování tímto způsobem neposkytuje ovšem obyvatelstvu konkrétní informace, jaké potraviny jsou nejvhodnější, ale pouze informuje, že polovinu talíře by mělo tvořit ovoce a zelenina. Což může být vykládáno v rozporu s vhodnými stravovacími návyky a do této části si je možné pod zeleninu zařadit například smažené bramborové hranolky.

Obrázek 3: Potravinová pyramida USA "MyPlate"

Zdroj: USDA 2011

Další zvláštností mezi potravinovými pyramidami, jak uvádí Lamiradacritica, je grafika zpracovaná Vlámským institutem pro zdravý život, který vydal doporučení pro obyvatele Belgie. Ta zvolila grafiku formou obrácené pyramidy, kdy je na vrcholu pyramidy voda a následně všechny ostatní potraviny. Grafika obsahuje i sektor, který znázorňuje nevhodné potraviny, jako například víno, pizza, slanina, aj.

Obrázek 4: Potravinová pyramida Belgie

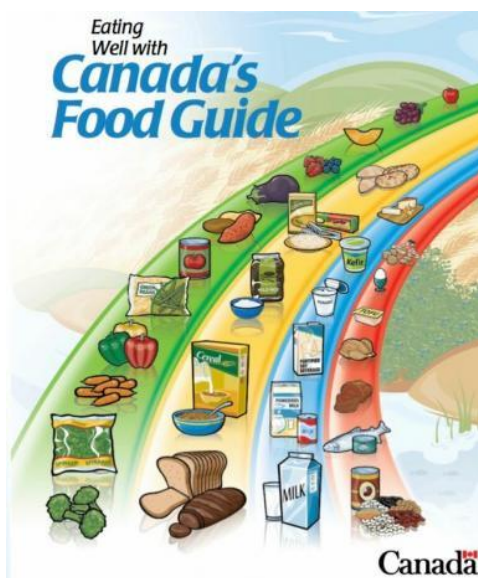

Zdroj: Lamiradacritica, 2021

Kanadská potravinová doporučení neobsahují pouze grafická znázornění vhodných potravin, ale jedná se o celou brožuru. Tato brožura vydaná v roce 2012 kanadskou vládou

obsahuje informace o velikosti porcí, které jsou rozděleny podle věkových skupin, ale také informace o důležité fyzické aktivitě. V současné době prochází tato brožura aktualizací, kde se zaměřuje na doporučení potravin z udržitelných zdrojů.

Obrázek 5: Potravinové doporučení Kanada

Zdroj: Lamiradacritica, 2021

Z těchto několika ukázek (Lamiradacritica, 2021) je znát, že zdravý způsob stravování občanů různých států je pro tamní vlády a jejich ekonomiky velmi klíčový, i když ne vždy jde ruku v ruce s ekonomickými zájmy. Tato problematika se v současné době hodně opírá o vědecké studie a zaměřuje se na potraviny z udržitelných zdrojů a na potraviny, které mají minimální zátěž na životní prostředí.

3.1.2 Základní pojmy o potravinách a živinách

Strategie bezpečnosti potravin vydaná Ministerstvem zemědělstvím ČR (2021, s. 4 - 8) ošetřuje „*Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2030*“, která byla schválena usnesením vlády České republiky dne 29. března 2021, a je již šestým dokumentem České republiky, jenž řeší tuto problematiku. Navazuje na poslední strategii vydanou na období 2014-2020 a stanovuje priority České republiky v oblasti výživy a bezpečnosti potravin na období 2021-2030. Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2030 vychází z principů evropské potravinové politiky s cílem zaručit ochranu zdraví spotřebitelů. Evropské i národní strategie jsou důsledkem šíření zdravotně závadných potravin a krmiv koncem devadesátých let minulého

století. Cílem tohoto dokumentu je zajistit pravidla pro správnou hygienu při výrobě potravin, mechanismy pro kontrolu a monitoring potravních řetězců a bezpečnost krmiv s přesahem do výživy celé populace. Obecně lze pojem bezpečnost potravin zahrnout pod kategorii kvalita potravin. Strategie tak nastavuje pravidla pro dodržení zdravotní a hygienické nezávadnosti potravin. Věnuje se všem činnostem během zpracování a produkci v celém potravinovém řetězci, lidově řečeno „od vidlí po vidličku“. Klíčové prvky jsou postaveny na základech vědeckých poznatků, jako jsou zásady předběžné opatrnosti a analýza rizik. Další důležitou součástí celého mechanismu bezpečnosti potravin je vzdělávání obyvatel, transparentní komunikace a informovanost spotřebitelů, kterým tento dokument umožňuje lépe a správně se rozhodovat.

Tim Noakes, Jonno Proudfoot a Sally-Ann Creedová (2015, s. 32-39) se shodují, že ZELENINA a OVOCE je pro člověka cenným zdrojem výživy, dokonce i pro ty lidi, kteří ji rádi nemají. Zelenina je významným zdrojem vitamínů, živin, antioxidantů a fotochemikálií, které čistí tělo od volných radikálů, jež se tvoří jako vedlejší produkt života. Zelenina podporuje zdraví očí, fungování mozku, je nejdůležitějším zdrojem vlákniny a tekutin. Druh zeleniny jako je cibule a česnek dodává tělu přírodní probiotické a antibiotické látky. Ovoce a zelenina patří mezi nedílnou součást zdravých stravovacích návyků. Vláknina z rostlin je společně se střevními bakteriemi zodpovědná za produkci mastných kyselin s krátkým řetězcem, které vyživují stěny tenkého a tlustého střeva, a tím pomáhají chránit tělo před rakovinou střev. Zelenina a ovoce je velmi často používána jako surovina sloužící ke změně stravování právě tím, že nahrazuje zažitá stravovací návyky. Jedním z těchto zažitých návyků je konzumace masa a masných produktů s velkým obsahem TUKŮ. Ty jsou pro lidské tělo nevhodné a člověk by je měl co nejvíce omezit. Nicméně existují i tzv. zdravé tuky, které jsou pro život nezbytné. Tyto zdravé tuky nalezneme většinou v přírodě ve formě olivového, makadamiového a kokosového oleje, ale i v podobě tuku ze zvířat, jako je například vepřové sádlo, kachní tuk a máslo. Tyto nasycené tuky jsou díky své stabilitě pro využití v kuchyni mnohem lepší, než tuky které obsahují vysoký obsah omega-6 mastných kyselin. Pokud člověk konzumuje velké množství těchto kyselin, snižuje tím schopnost svého těla využít mnohem zdravější omega-3 masné kyseliny. Důležité a zásadní pro zdravou výživu je tyto tuky nekonzumovat v kombinaci s cukry a jinými sacharidy. Tato kombinace vede k nadměrnému ukládání tukových zásob a následným zdravotním problémům způsobených obezitou. Pod pojem SACHARIDY lze zařadit vše, co není bílkovina nebo tuk. Sacharidy jsou složeny z dlouhých atomů vodíku a kyslíku a můžeme

je rozdělit na jednoduché a komplexní sacharidy. Pod jednoduché sacharidy řadíme zejména cukr, fruktózu, glukózu a sacharózu. Komplexní sacharidy jsou ty, které nalezneme v ovoci, zelenině, semenech, obilninách a zrnech a pro lidský organismus jsou mnohem zdravější. Sacharidy, kromě čistých tuků a čistých bílkovin, nalezneme ve skutečnosti v každé potravíně, kterou jíme. Pro zdravý životní styl je důležité tyto komplexní sacharidy konzumovat v rozumné míře. Důvodem je jejich následná přeměna v lidském těle na glukózu, která ve velké míře našemu organismu neprospívá.

Správné množství BÍLKOVIN podle Kunové (Spol. pro výživu, 2020) pomáhá u stárnoucí populace oddálit úbytek svalové hmoty a posílit imunitu. U dospělých osob je pro správné fungování organismu zásadní dodržet ve stravě zastoupení všech devíti esenciálních aminokyselin, kterými jsou: histidin, izoleucin, leucin, lysin, methionin, fenylalanin, threonin, tryptofan a valin. Základní funkcí bílkovin v organismu je podpora růstu a obnova tkání, pohybové funkce buněk, regulace homeostázy, stabilizace objemu tělních tekutin, obrano-imunitní funkce, transport a ukládání živin a v neposlední řadě zdroj energie.

Bílkoviny lze také podle Bortela (2010, s. 5-16) označit jako proteiny, které patří mezi základní stavební jednotky všech živých organismů. Pro fungování lidského těla jsou nenahraditelné, protože jsou zdrojem esenciálních aminokyselin. Bílkoviny, tuky a sacharidy mají pro lidské tělo také významné uplatnění při řízení pocitů nasycení a hladu. Například u sacharidů dochází díky vzestupu hladiny glukózy ke zvýšené elektrické aktivitě buněk centra sytosti, a to vede k poklesu aktivity centra hladu. VITAMÍNY A MINERÁLNÍ LÁTKY tvoří soubor látek, které mají nenahraditelnou úlohu pro fungování lidského organismu. Některé z těchto látek nepřímo ovlivňují i chuť potravy. Mezi základní vitamíny patří následující:

Vitamín A (axeroflot) – tento vitamín rozpustný v tucích je obsažen v potravinách jako je například špenát, mrkev, kukuřice, meloun, máslo, játra, vaječný žloutek a rybí tuk. Nedostatek tohoto vitamínu může způsobit poruchy sliznic a kůže nebo šeroslepost. Naopak jeho nadměrná konzumace může způsobit porušení chuťových kvalit a ztrátu preferencí v chuti. Z lékařského hlediska způsobuje nadměrný přísun poruchy růstu, podrážděnost a nechutenství.

Skupina Vitamínů B1 (thiamin), B5 (kyselina pantotenová) B6 (pyridoxin), Vitamín H (biotin, koenzym R, vitamín B7) a Vitamín PP (niacin, kyselina nikotinová, vitamín B3) - všechny tyto vitamíny mají důležitou úlohu v metabolismu sacharidů, aminokyselin nebo v syntéze tuků. Nedostatek vitamínu B1 se u dospělých osob projevuje nechutenstvím,

způsobuje apatii a poruchy paměti narušením určitých enzymů v mozku. Jako nejvážnější forma nedostatku vitamínu B1 je porucha nervosvalového aparátu, známá jako onemocnění beri-beri. Nedostatek vitamínu B5, který je obsažený v mnoha potravinách živočišného i rostlinného původu, převážně ve vnitřnostech, mase, luštěninách a celozrnném pečivu, vede k nechutenství. Vhodným zdrojem vitamínu B6 jsou například játra, makrely, vepřové maso, vejce, droždí, brambory, zelí, kapusta, banány, ořechy a obiloviny. Nedostatek vitamínu H vyvolává kožní změny a nechutenství. Tento vitamín je převážně obsažený v játrech, houbách, kvěťáku, červené řepě, vaječných žloutcích, hrášku, arašidech a fazolích. Posledním z této skupiny je vitamín PP, jehož nedostatek způsobuje nemoc zvanou pellagra², dále bolest hlavy, kožní změny a nechutenství. Vitamín PP konkrétně niacin, je možné najít například v semenech slunečnice, v pivovarských kvasnicích, krůtím mase, tuňáku, fazolích a hrachu.

Zlatohlávek (2016, s. 315-316) ve své publikaci hovoří o důležitosti vyvážené stravy s dostatkem minerálních látek, které rozděluje následujícím způsobem:

Hořčík – pomáhá lidskému organismu s metabolismem tuků a sacharidů. Zajišťuje pro tělo několik biologických reakcí a reguluje přenos nervových vzruchů. Vlivem nedostatku hořčíku klesá obsah serotoninu v lidském mozku, který je důležitým neurotransmiterem. Banány, tmavá listová zelenina, mandle, ořechy a obilí jsou přirozenými zdroji hořčíku.

Chrom – s využitím glukózy je chrom tělem využíván při metabolismu cukrů a tuků. Nejčastěji je dostupný v přírodním hnědém cukru, červené řepě, pivu, kvasnicích, lesních plodinách a melase. Chrom nám také napomáhá při snižování chuti na sladké.

Zinek – nedostatek koncentrace tohoto minerálu v séru může mít za příčinu zhoršení smyslů jako je zrak nebo čich, a tím se snižuje vnímání chuti. Výrazný a dlouhodobý nedostatek zhoršuje paměť. V živočišné potravě je zdrojem zinku mléko, tmavé maso, mořští živočichové a játra. Z rostlinných produktů jsou to především celozrnné cereálie, dýňová semena, ořechy a fazole.

Železo – jeho zdrojem jsou jahody, luštěniny, listová zelenina, a maso, zejména vnitřnosti (játra, srdce a slezina). Nedostatek železa může mít vliv na činnost mozku a přenos kyslíku v organismu.

---

² česky Pellagra, lombardské nebo červené malomocenství - jedná se o vážné onemocnění způsobené nedostatkem niacinu (vitamínu B3) zdroj: <https://my.clevelandclinic.org/health/diseases/23905-pellagra>

Vápník – je především obsažen v mléce, ale i v brokolici a čínském zelí, máku, sóje, luštěninách a mandlích. Aby bylo možné vápník dobře vstřebat, je ve stravě důležitá přítomnost vitamínu D a hořčíku.

3.1.3 Základní a alternativní výživové směry

Podle Hlavaté (Vím co jím, 2016) je motivací jíst „jinak“ velmi mnoho. Může se jednat o životní filozofii, dosažení rovnováhy a souznění s přírodou, nebo vnímání sama sebe jako celku – tělo, mysl, duše. Nejčastějším důvodem bývá nesouhlas s porušováním práv zvířat a jejich zabíjením pro potravu člověka. Dalším může být ekologický faktor, kdy produkce rostlinných potravin méně zatěžuje životní prostředí a je méně náročná na energie. Významný faktor alternativního stravování bývá i náboženský vliv. V současné době již nejde přesně rozdělit základní a alternativní výživové směry vzhledem k jejich velkému rozšíření a běžnému využití ve stravovacích návycích. Mezi nejvíce rozšířenou a také nejčastější formu alternativního stravování patří stále VEGETARIÁNSTVÍ. Tento způsob stravování je nejčastěji spojován s tím, že člověk nejí maso. Vegetariánství lze považovat za základní výživový směr, který je rozdělený na řadu podskupin. Ty se od sebe liší pouze rozsahem omezení v konzumaci potravin živočišného původu. Mezi tyto podskupiny patří následující alternativní výživové směry:

Veganství: jedná se o přísné vegetariánství, ve kterém se zastánci tohoto stravování vyhýbají nejen konzumaci potravin živočišného původu, mezi které zahrnují i med, ale také odmítají „nepotravinové“ výrobky, které jsou živočišného původu například z kůže, hedvábí a vlny. Vegani patří mezi zásadní odpůrce pokusů na zvířatech, například ve farmaceutickém a kosmetickém průmyslu.

Americká forma veganství: tento způsob stravování je velmi populární mezi mladými lidmi. Zástupci tohoto směru také omezují konzumaci masa, ovšem jejich základní stravu tvoří jídla fastfoodového typu. Mezi tato jídla patří pizza, cukrovinky, jídla s nedostatkem ovoce a zeleniny, a cola. Tento směr se i přes snížení spotřeby masa nebo zákazu jeho konzumace neřadí mezi ty výživové směry vhodné pro zdravý životní styl, ba právě naopak.

Vitariánství: zastánci tohoto směru konzumují pouze stravu rostlinného původu v přirozené formě a v syrovém stavu bez tepelné úpravy. Jen malá část vitariánů konzumuje nepasterované mléko a produkty z něj.

Frutariánství: je směr, ve kterém lze konzumovat pouze stravu, která není podmíněna „zabitím“ zvířete nebo rostliny. V případě frutariánství je možné konzumovat pouze ovocné plody a ořechy.

Semivegetariánství: je výživový směr vylučující tmavé maso a výrobky z něj, ovšem konzumace ryb nebo drůbežního masa je v tomto směru možná. Další potravinou živočišného původu, kterou lze v tomto směru konzumovat, je mléko a mléčné výrobky.

Pulovegetariánství: tento směr umožňuje konzumaci potravin živočišného původu, kterými je kuřecí maso, vejce, mléko a výrobky z něj.

Pescovegetariánství: výživový směr připouští možnost konzumace mléka a výrobků z něj, vajec, ale i korýšů, měkkýšů a ryb.

Laktoovovegetariánství: umožňuje konzumaci vajec, mléka a mléčných výrobků.

Ovovegetariánství: ze živočišných potravin konzumují ovovegetariáni pouze vejčeka. Jak uvádí Hlavatá (Vím co jím, 2016) je stravování s nízkým zastoupením masa a masných produktů pro zdravý životní styl prospěšný. Vegetariáni a zastánci vypsáných podskupin kromě toho, že pomáhají snižovat ekologickou zátěž planety, mají většinou nízkou hladinu cholesterolu, krevních tuků, a díky tomu jsou lépe chráněni před některými typy nádorů a hlavně kardiovaskulárními onemocněními. Kromě zdravotních přínosů zde přichází i psychologický efekt projevující se v podobě větší spokojenosti, zmírnění úzkosti, spjatost s přírodou a komplexní přístup k člověku v podobě chápání sebe jako celku. Na druhou stranu přináší alternativní stravovací návyky, právě z důvodu omezení potravin živočišného původu, nedostatečný až rizikový příjem plnohodnotných bílkovin, železa, zinku, jódu, vápníků, nenasycených mastných kyselin a vitamínu B12.

Havlíková (Goodie, 2022) rozšiřuje skupinu základních alternativních stylů, kterými je vegetariánství a jeho podskupiny, o následující alternativní výživové směry:

Nízkosacharidové stravování: tento způsob stravování je znám také jako „low carb“ a v poslední době je velmi rozšířený a populární. Nízkosacharidové stravování lze rozdělit do několika podskupin, které se vyznačují různou mírou omezení sacharidů v jídelním lístku. Nejrozšířenější forma je takzvaná **Low Carb High Fat (LCHF)** - jde o způsob stravování s nízkým příjmem sacharidů, vysokým podílem tuku a odpovídajícím množstvím bílkovin. Další podskupinou nízkosacharidového stravování je forma, které se říká **Ketogenní stravování**. V tomto způsobu výživy je hlavním zdrojem energie tuk, který nahrazuje glukózu - hovoříme o takzvané „ketóze“. Aby bylo možné dosáhnout tohoto stavu, je nutné omezit příjem sacharidů pod 5 % celkové energie a naopak dosáhnout 60 - 70 % příjmu tuku.

Ketogenní stravování vychází z medicínského prostředí, kde je právě ketogenní dieta využívána pro léčbu některých psychologických nemocí nebo epilepsie. **Paleo** stravování zastupuje další podskupinu výživového směru „low carb“. Tento způsob výživy se vrací zpět ke kořenům do doby kamenné, ve které neexistovaly potraviny jako jsou mléčné výrobky nebo pečivo. Většinu jídelního lístku Paleo stravování tvoří kvalitní zdroje tuku, maso, vejce nebo ořechy. Poslední podskupinu tvoří krátkodobé režimy určené k obnově zdraví. Tento způsob je nazývaný jako **GAPS** dieta nebo „**whole 30**“. Souhrnem je možné říci, že se nízkosacharidové stravování vyznačuje konzumací kvalitních čerstvých potravin s výrazným omezením průmyslově zpracovaných potravin.

Jedním z alternativních výživových směrů je podle Volfové (2021, s. 78-82) IIFYM: cílem tohoto výživového směru sledování předem určeného denního příjmu živin a kalorií. Zkratka IIFYM vychází z anglického „*If it fits your macros*“, do češtiny překládáno jako „*jestli ti to sedí do maker*“. Rostoucí oblíbenost tohoto výživového směru v poslední době je díky jeho volnosti, kdy je jedno, co sníte, ale musíte se vejít do svých „maker“. Je důležité hlídat si nejen naplnění maker, ale je důležité nezapomínat i na kvalitu vybraných potravin, obsah mikronutrientů a na původ potravin. IIFYM je vhodným nástrojem pro kontrolu svého příjmu. Pro dodržování správného příjmu je důležité určit si jednoduché pravidlo 80:20, kdy základem z 80 % jsou kvalitní a minimálně tepelně upravené potraviny a z 20 % lze do jídelního lístku zařadit vše, co nám chutná. Vhodným a důležitým pomocníkem této diety jsou kalorické tabulky.

Slimáková (Magrit, 2022) uvádí jako další výživový směr Přerušované hladovění: tento způsob stravování je řízen jednoduchými pravidly, a to klasickými půsty, které jsou i nedílnou součástí řady světových náboženských směrů. Půsty v náboženském podání představují nástroj fyzické i psychické obnovy. Přerušované hladovění můžeme znát také pod anglickým názvem „intermittent fasting“, označováno zkratkou IF. Nejběžnějším režimem přerušovaného hladovění je 16/8, kdy se v tomto režimu střídá 16 hodin půstu a 8 hodin jídla. Ve vymezeném čase pro jídlo není konzumace žádným zásadním způsobem omezena, tento způsob stravování pracuje spíše s časem. Složení jídelního lístku je závislé na přesvědčení jednice a na cíli, který si stanovil. Nelze říci, že půsty jsou zdravější než racionálně sestavený jídelní lístek, právě naopak. Vyvážený jídelní lístek je pro správnou výživu vhodnější než tato forma diety.

Raw strava (raw food diet): tento způsob výživy je podle Havlínové (Goodie, 2022) založený na tvrzení, že se vše živé a zdravé v potravinách zničí tepelnou úpravou nad 45 °C,

a proto je raw stravování založeno na konzumaci potravin, které nejsou tepelně upravené. Tento způsob výživy není odborníky na výživu doporučován, jelikož hrozí nedostatečný příjem potřebné energie a živin, například bílkovin, vápníku a vitamínu B12. Ačkoliv není tento způsob výživy odborníky doporučován, pozitivní stránkou je nižší obsah přidaného cukru, soli a tuku. Tímto způsobem stravování je minimálně dobré se inspirovat a zařadit do jídelního lístku velké množství čerstvé i syrové zeleniny a ovoce, které jsou vhodným zdrojem vitamínů, vlákniny a minerálních látek.

Čisté stravování (clean eating): tento způsob stravování je založen na minimálně opracovaných základních, ovšem kvalitních potravinách s odbouráním průmyslově zpracovaných potravin, aditiv nebo polotovarů.

Intuitivní stravování: je vrcholem většiny výživových směrů, k jehož využití vede velmi náročná cesta, v podobě vzdělávání ve výživě. Je důležité mít ke svému tělu a k jídlu ten správný vztah, aby bylo možné poznat a hlavně správně vyhodnotit podněty, které nám naše tělo vysílá. Tento směr je založený na principu následování svého rozumu, kdy jíme kvalitně a dáváme svému tělu to, co potřebuje a jen tehdy, když má opravdu hlad.

3.1.4 Vliv stravovacích návyků na zdravotní stav populace

Gáborovská a Chýlková (2017, s. 9) spojuje výživové doporučení na populační úrovni se smyslem prevence chorob hromadného výskytu související s výživou. Tato doporučení musí reagovat na současný výživový stav populace a má sjednocovat veřejnost a hlavně odborníky ve vztahu k výživě. Právě s potravou a jejími zdroji je úzce spjatý vývoj lidské společnosti. Dodržování základních výživových doporučení zajistí nejen dostatek všech živin nezbytných pro správné fungování organismu, ale hlavně má vést k prevenci a zabránit rozvoji chronických onemocnění, zejména nádorových a kardiovaskulárním chorobám nebo cukrovce druhého typu.

Hartwigovi (2014, s. 27-35) se ve své knize zamýšlí nad tím, co je jídlo a jakým způsobem stravovací návyky ovlivňují zdraví člověka. Jídlo se skládá kromě základních složek, které nám přináší živiny a vitamíny, i ze složek, které tělu přinášejí slast a uspokojení. Právě tyto slasti a uspokojení, které si žádá náš mozek, nevycházejí z potřeby uspokojit hlad, ale chuť. Ve své podstatě se jedná o potraviny obsahující výrazné množství cukru a tuku, které nejsou našemu zdraví prospěšné. V dávné historii nám sice tyto signály rozkoše a uspokojení pomohly k výživě, jež byla důležitá pro život a přežití. Tyto pradávne signály se udržely i v dnešní době. Ovšem potraviny, které toto uspokojení naplňují, obsahují úplně

odlišné výživové hodnoty než dříve. V posledních letech se složení naší stravy a stravovací zvyklosti od základu změnilo. Nákupní možnosti nabízejí a lákají na průmyslově zpracované a upravené produkty, které jen minimálně připomínají rostlinu nebo zvíře, na než se odkazují. Upravené potraviny neobsahují vodu, živiny a vlákninu, ale jsou nahrazeny přísadami jako je glutaman, barviva, umělá sladidla, aromata, kukuřičný sirup a olej ze semen. Tyto úpravy mají podněcovat chuť a nadměrnou spotřebu s cílem vysokých zisků. Tento fakt opět neblaze ovlivňuje zdravotní stav jedince nebo populace. Má-li člověk zlepšit svůj zdravotní stav, musí změnit způsob života, chování a stravovací návyky. Problémem je konzumace jídla s abnormálními stimuly bez výživové hodnoty, čímž člověk ztratí přirozenou brzdu v konzumaci. A tím tělo, i když má pocit plnosti, chce jíst dál, a proto dochází k nezdravému přejídání.

To, jakým způsobem se lidé stravují, má podle Duchové (Vím co jím, 2015) vliv nejen na fyzické zdraví, ale i na celkovou psychiku. Pestrý a kvalitně vyvážený jídelníček není pouze prevencí současných civilizačních chorob, ale je schopný podpořit správné fungování psychiky. Naopak zhoršenou koncentrací, paměť, výkyvy nálad, podrážděnost, únavu, dokonce i úzkostné a depresivní stavy může mít za příčinu nedostatečná výživa nebo nevhodná skladba jídelníčku. Aby tělo fungovalo v celkově dobré pohodě, je potřeba zásobovat mozek zdravým palivem „palivem“. Základním produktem pro dobré fungování mozku je cukr – glukóza. To ovšem neznamená, že pokud bude člověk konzumovat samé sladkosti, bude jeho psychický stav dobrý. Glukózu je vhodné získávat z potravin, které obsahují nižší glykemický index. Právě stabilní hladinu glukózy v krvi potřebuje naše tělo pro správné fungování psychiky. Stabilní hladinu zajišťují komplexní sacharidy, které jsou nejčastěji obsaženy v luštěninách, bramborách, zelenině nebo celozrnných obilovinách a pečivu. Jak již bylo zmíněno, nevhodné potraviny pro lidskou psychiku jsou ty s převahou jednoduchých cukrů a vyšším glykemickým indexem. Jedná se například o slazené nápoje, sladkosti a produkty z bílé mouky. Tyto potraviny způsobují rychlé zvýšení hladiny glukózy v krvi, což způsobí prudké zvýšení hladiny inzulínu, a tím dojde k opětovnému poklesu glykémie. Pokles glykémie se psychicky projevuje stavy, kterými je únava, zhoršená koncentrace, nervozita, podráždění, špatná nálada, snížená výkonnost a chutí na sladké, což opět přináší potraviny s jednoduchými cukry, a takto dochází k zacyklení psychického stavu vlivem špatného stravovacího návyku.

Reinsch (Spektrum zdraví, 2022) uvádí, že je vědecky prokázáno propojení lidského mozku se střevy člověka. Toto propojení funguje pomocí bloudivého nervu (lat. nervus

vagus). Tento proces je založený na střevních bakteriích, které v případě ideálních podmínek produkují látky, které ovlivňují a podporují činnost mozku. Jednou z látek je glutamát, který zajišťuje dobré kognitivní funkce, koncentraci a paměť. Další látkou, která se podílí na regulaci aktivity neuronu, zmírňuje nervové napětí a svalový tonus, je gama-aminomáselná kyselina. K těmto třem látkám patří také mozkový neurotrofický faktor, který ochraňuje nervové buňky. Tento přirozený proces může negativně ovlivnit dlouhodobá konzumace nezdravých jídel a potravin, a to se projeví zhoršením duševního zdraví.

Tělo, respektive mozek, dle Duchové (Vím co jím, 2015) nepotřebuje pro ideální psychický stav jen přírodní zdravé cukry, ale i další složky. Jednou z těchto dalších složek je voda - ta tvoří 80 % mozku a patří mezi základní prvky pro ideální fungování. Správný a dostatečný příjem tekutin má kladnou vazbu na náš psychický stav. Psychickou nepohodu, podrážděnost, neklid a slabost způsobuje už i mírná dehydratace. Ovšem ne všechny tekutiny jsou vhodné. Mezi nevhodné tekutiny patří kofeinové a alkoholické nápoje. Nadměrná konzumace těchto nápojů je pro naši psychiku škodlivá a společně s cukrem narušují regulaci duševních hormonů. Další složkou jsou aminokyseliny a esenciální mastné kyseliny. V případě prvního jmenovaného jsou aminokyseliny stavební složkou bílkovin, které mají přímý vliv na tvorbu hormonů regulující psychiku člověka. Jedná se zejména o dopamin a serotonin, tyto aminokyseliny jsou nejvíce obsaženy v libovém a drůbežím mase, rybách, vejcích nebo luštěninách. Esenciální mastné kyseliny patří k hlavním stavebním prvkům nervových buněk a mozku. Hlavním zdrojem těchto kyselin jsou ořechy, rostlinné oleje, semena a mořské ryby. Naopak vysoký příjem nasycených a trans mastných kyselin může způsobit útlum smyslů a reflexů nebo poškození mozkových buněk a snižuje psychickou aktivitu. Ovšem ani strava s extrémně nízkým obsahem tuku není vhodná. Držení přísných netučných diet a hladovění zvyšuje možnost úzkostných nebo depresivních stavů. Dle uvedeného je pestrost jídelníčku a jeho vyváženost důležitá nejen z důvodu zabránění civilizačních chorob a celkově dobrého zdravotního stavu, ale i k dobré psychické kondici.

Stres, a hlavně ten dlouhodobý, má podle Sadílkové (Paraple, 2021) vliv na správný příjem potravy. Právě stres je úzce spojen s emocemi a většinou s těmi negativními. Negativní, ale mnohdy i pozitivní projevy stresu a emocí, bývají vědomě i nevědomě řešeny pomocí jídla. V této souvislosti se lze setkat s jednoduchým pojmem emocionální stravování. Je prokázáno, že lidem, kteří regulovali své emoce pomocí potravy se zvýšenou energetickou hodnotou, se podařilo snížit špatnou náladu rychleji, než lidem, kteří jedli méně

chutné potraviny nebo nejedli vůbec. Lidský mozek si tento snadný a většinou nezdravý způsob snížení stresu pamatuje a často ho využívá. Dnešní moderní doba přináší nenaplněné potřeby, kterými je pocit lásky, bezpečí a přijetí. Tím dochází k emočnímu hladu, který ovšem nemá nic společného s hladem přirozeným. Je pouze stavem mysli, kdy tělo volí nejjednodušší cestu ke snížení emočního napětí příjmem potravin se zvýšenou energetickou hodnotou. Tyto emoční stavy mají prokazatelně přímý vliv na správné stravovací návyky a zdraví populace.

3.2 Historický vývoj stravovacích návyků

3.2.1 Období lovců a sběračů

Podle Noakese, Proudfoota a Creedové (2017, s 14) se lidské geny od počátku lidstva na této planetě výrazně nezměnily. V době ledové před dvanácti tisíci lety měli tehdejší lovci a sběrači velmi omezené zdroje. Základními potravinami byla i nadále zelenina a ovoce nalezená pod nebo sesbíraná nad zemí. Divokou zvěř tehdejší člověk lovil kvůli tuku a bílkovinám.

Beranová (2005, s. 17-21) hovoří ve své publikaci o stravování Australopithecus a Homo habilis ve starší době kamenné o tom, že lidé již jedli ve značné míře masitou stravu získávanou lovem. Samozřejmě mezi hlavní složku stravy i nadále patřila potrava rostlinného původu, zejména listy, kořeny, kůra, různé plody a semena. Nejstarší lovci nelovili jen drobnou zvěř, ale i větší kusy jako nosorožce, gazely a koně. Lovci starší doby kamenné v Čechách, dle nálezů z Přezletic nedaleko Prahy, loví taková zvířata, jako jsou srnci, sloni a koně. Určité skupiny lovců se specializovaly na konkrétní druhy zvířat. Například ve středoasijské oblasti na horskou kozu, na Krymu na divokého osla a v Ehringsdorfu u Výmaru na nosorožce. Na Moravě byl na nalezištích zaznamenán lov velkého jeskynního medvěda. Člověk tehdejší doby uměl již využívat oheň a na něm si pravidelně maso připravoval. Z nalezišť v Dolních Věstonicích se ukazuje, že kromě mamutů tvořili hlavní složku potravy tehdejších obyvatel již zmiňovaní koně a sobi, ale také lišky, vlci a zajáci, kteří neposkytovali jen obživu, ale také na tu dobu velmi důležité kožešiny. Mezi vzácné nálezy, na kterých si obyvatelé pochutnávali, patřily například kosti lva, medvěda a nosorožce srstnatého.

3.2.2 Období počátků zemědělství

Tehdejší lidé byli podle Noakese, Proudfoota a Creedové (2017, s 14-15) již schopni sklízet dnešní moderní části lidské stravy, kterými jsou vysokoenergetická obilná zrna pšenice, kukuřice, rýže, aj. V té době bylo ovšem zpracování těchto surovin do stravitelné podoby nepřiměřeně náročné, a proto sbírali nebo pěstovali plodiny, u kterých byla vynaložená námaha mnohem nižší. Výrazná změna směřování lidské stravy a „první výživový problém“ pro lidstvo nastal před dvanácti tisíci lety, kdy se lidé naučili efektivně zpracovávat a ve stravě využívat zmiňované obilné produkty. Právě začátkem tání doby ledové si tehdejší lidé osvojili řadu dovedností, které jim pomohly přestat být sběrači a stát se farmáři. Tato změna sice způsobila významný vývoj lidské rasy, na druhou stranu jiný způsob stravování zapříčinil změny v lidské fyziologii – člověk se od té doby stal menším, obéznějším a hlavně nemocnějším. Tato změna ve způsobu obživy podpořila zvýšenou reprodukci populace, což vedlo následně k postupnému přemnožení lidí na naší planetě.

Bortel (2010, s. 17-27) ve své studii uvádí, že bylo během historie lidstva vypěstováno a vyšlechtěno přes tři tisíce rostlinných druhů poskytujících lidstvu základní živiny. Nové technologie zemědělské produkce a rozvoj mechanizace umožnily zemědělcům pěstování přibližně 300 nových druhů rostlin. Některé lze ovšem považovat pouze za pěstitelské pokusy a botanické rarity. Jen 12 rostlinných druhů tvoří základ hlavních plodin, které jsou z 90 % zdrojem živin celosvětové populace.

3.2.3 Období od antiky po současnost

Hlavatá (Vím co jím, 2017) uvádí ve svém článku „Výživa člověka v průběhu vývoje“ několik údajů. Přes 100 000 generací byl člověk sběračem a lovcem, 500 generací se zabýval pastevectvím a zemědělstvím, jen 20 generací se stravuje moderním způsobem. Vývoj stravy v posledních 2000 letech ovlivňují na počátku našeho letopočtu dvě odlišné kultury. Jednou byla strava **kmenů germánských a keltských**, ve které bylo zastoupeno větší množství živočišné potravy, hlavně masa, a také v odlišnosti používaných tuků, kdy se místo olejů používalo nejčastěji sádlo a máslo. Jídlem se v germánské a keltské kultuře oslavovala hlavně hojnost. Druhou byla **kultura řecká a římská**, v níž byl jídelníček složen z obilných kaší, zeleniny, ovoce, chleba a olejů. Méně často byly zastoupeny ryby a maso. Střídmost byla pro tyto kultury hlavním znakem. Další období plynulo ve znamení rozvoje zemědělství, většinou na úkor kácení lesních ploch a omezování možností lovu. I přes několik opakujících se hladomorů stav populace rychle rostl, základním cílem bylo ji uživit.

Vyráběný bílý chléb z pšenice a maso bylo většinou výsadou spíše bohatších vrstev. Polévky, kukuřičné kaše, luštěniny a tmavé druhy chleba tvoří v této době hlavní složky jídelního lístku chudších vrstev obyvatel. Výrazný rozvoj obchodu byl typický pro 16. - 17. století. Tento rozmach a import přinesl nové potraviny do jídelních lístků, nejčastěji se začaly objevovat nové druhy ovoce a zeleniny. Revolucí byl začátek pěstování brambor, které pomohlo v boji s opakujícími se hladomory. V důsledku neustále se rozrůstající populace byl pro 18. - 19. století typický stav dlouhodobé podvýživy. Snahou rychlého nasycení obyvatelstva se produkce zaměřuje jen na několik druhů potravin, a tím dochází k celkovému snížení kvality stravy. V polovině 19. století se stav začíná pozvolna měnit a v jídelních lístcích dochází ke zvýšení podílu živočišné potravy a snížení podílu obilovin. Díky inovacím a rozvoji technologií pro zpracování potravin dochází k velkému posunu ve vývoji lidstva. Hrozbu hladomoru a závislosti na ročním období změnilo rozvoj technologického zpracování v podobě konzervace potravin.

První světová válka sebou podle Pánka, Pokorného a Dostálové (2018, s. 30-34) přinesla vlivem nedostatečné zemědělské produkce další hladomor. Po jejím skončení se díky oživení ekonomiky obyvatelstvo postupně vrátilo k původnímu způsobu stravování. Ekonomický růst po první světové válce ukončila další krize v podobě druhé světové války. V tomto období se podařilo částečně odvrátit problém s nedostatkem potravin zavedením přidělového lístkového systému. Vlivem tohoto opatření se sjednotily rozdíly ve stravovacích návycích jednotlivých společenských vrstev. I přes skutečnost, že za druhé světové války bylo některých potravin značný nedostatek a některé z nich byly dostupné pouze na černém trhu, nezměnilo to výrazně stravovací návyky Čechů. Po 2. světové válce se vláda komunistické strany zaměřovala spíše na kvantitu, nikoliv na kvalitu vyráběných potravin. Tím začalo zahlcování trhu levnými, ale ne moc kvalitními potravinami. Přínosem bylo, že v řadě potravin, zejména v základní rostlinné a masné produkci, byla naše republika soběstačná. Po revoluci v roce 1989 se díky otevření hranic a možnosti dovozu z ciziny rozšiřuje nabídka potravin pro domácí spotřebitele. Do povědomí Čechů se dostává nový fenomén, a tím je marketing a reklama, přičemž obě tyto skutečnosti zásadně ovlivňují stravovací návyky. I přes výrazný vliv marketingu a zahraničních potravin se spotřebitelé stále rozhodují podle nejnižší ceny a ne podle kvality. Roste oblíbenost a šíře nabídky ovoce a zeleniny. Živočišné tuky jsou nahrazovány těmi rostlinnými. Tato změna vyvolá zvýšenou poptávku po smažených pokrmech, což s sebou přináší (společně s hektickou dobou) rozmach fenoménu, kterým jsou řetězce rychlého a levného stravování, známé obecně jako

„fast-food“. Dnes již běžné hypermarkety přinesly spotřebitelům velkou šíři potravin, které jsou každý den i roční dobu dostupné. Tím se dříve sváteční nebo luxusní potraviny a jídla staly součástí každodenního jídelníčku. Vlivem konzumní společnosti se zvýšila poptávka po průmyslově vyráběných potravinách s nižší kvalitou. Až v posledních několika letech se zákazníci začínají orientovat kromě ceny, na kvalitní potraviny od drobných regionálních zemědělců a na potraviny s nízkou zátěží na životní prostředí.

3.3 Regionální pohled na stravovací kulturu

3.3.1 Diferenciace stravovací kultury dle regionů

Strava je podle Romana Bortela (2010, s. 17-27) neoddělitelnou součástí lidského bytí, která je rozšířena do mnoha podob. Díky rozvoji technologií a zemědělství bylo možné rozvinout kulinářskou fantazii, která se odráží v regionálních kuchyních českých zemích. Tato rozmanitost se odráží v názvech pokrmů, stala se součástí řady zvyků a tradic, vznikla kolem ní i velká řada fám a pověr. Obecně se dá strava popsat jako směs živin, kterou lidské tělo používá jako zdroj energie a zdroj stavebního materiálu důležitých pro obnovu, a hlavně růst buněk, tkání i orgánů. Vysvětlit různorodost stravování českých zemí je úkol zahrnující několik vědních oborů a je značně obtížný. Vlivem rozvoje zemědělství před 11 až 9 tisíci lety dostávaly potraviny a strava propracovanější formu, než tomu bylo za lovecko-sběratelské populace. Za předpokladů jako jsou přírodní podmínky pro pěstování a chov, dostupnost potravin, rozdíly mezi chudými občany a jejich možností mobility, socioekonomické rozdíly mezi venkovem a vysoce urbanizovanými městy, a také náboženský kontext se formuje vývoj stravy v regionech Čech, Moravy a Slezska. Vlivem přírodních podmínek se jednotlivé regiony zaměřují na nejdostupnější suroviny, například v horských a pohorských oblastech Čech a Moravy bylo díky pastevectví zaměřeno na masité a mléčné produkty, ale i na rostlinnou produkci. V oblasti Hané a v Polabí se tamní obyvatelé zaměřovali díky teplejšímu kraji na produkci rostlinnou a maso patřilo spíše mezi pokrmy sváteční. Slezsko bylo známo svými pokrmy z fazolí, které byly nejčastěji připravovány ve formě polévek. Pro Jihočeský region bylo později typické jídlo z ryb. Tyto pokrmy byly běžné i díky své nízké ceně a snadné dostupnosti až do třicetileté války. V úrodných nížinách byla nejčastěji jídla připravována z ovoce a zeleniny. Horské a podhorské oblasti byly známé pro pokrmy z brambor. Již v dobách Velkomoravské říše probíhal na Moravě rozvoj vinařství, které se později částečně rozšířilo i do Čech. Každý region byl odlišný nejen v pokrmech z dostupných regionálních surovin, ale měl i své typické koření nebo zvláštnosti.

Na venkově to bylo nejčastěji koření sbírané ve volné přírodě nebo pěstované na zahrádce, v městských regionech bylo dostupné a využívané exotičtější koření, například vanilka, zázvor, skořice a šafrán. Celou českou kuchyni ovlivňovaly často kuchyně okolních států, z nichž nejvýrazněji kuchyň rakouská a slovenská, ale i vnitřní vliv kuchyně židovského obyvatelstva. Toto ovlivnění se nejvíce projevovalo v postupném prolnutí dříve výrazně diferencované stravy venkovského a městského obyvatelstva. Tato diferenciaci se v současné době výrazně snižuje i vlivem dostupnosti potravin, moderních technologií a vybavení domácností. Odlišnosti se omezují pouze na rodinné tradice, malochovy a na pěstování ovoce, zeleniny. Ty jsou ovšem určeny pouze pro vlastní potřebu.

3.3.2 Charakteristika české kuchyně a její historický vývoj

Mezi roky 1750–1850 se podle Pánka, Pokorného a Dostálové (2018, s. 27-29) vyvinul pojem „Česká strava lidová“, která představovala stravu drobných rolníků. Celkově strava nebyla příliš chutná, byla spíše jednotvárná, velmi často hygienicky závadná a nedostatečná na některé živiny. Základní složku této stravy tvořila jídla a výrobky z obilovin. Hlavní podíl přijímané energie tvořily z 20 % tuky a z 12–14 % sacharidy a bílkoviny. Postupem času se rozšiřují brambory, které se dostávají do velké obliby, další zeleninou byla řepa a zelí. Zdrojem bílkovin bylo mléko, které se používalo k přípravě celé řady pokrmů a pilo se jedenkrát denně. Mezi nejčastěji používaný tuk patřilo sádlo a v malé míře i máslo. Běžným venkovským pokrmem byly různé druhy hustých polévek, které se jedly nejen k obědu jako první chod, ale i k snídani a večeři. Zelná, hrachová a bramborová polévka patřily mezi typické polévky tehdejšího venkova. Maso se konzumovalo ve větší míře pouze na zabijačkách, nejčastěji to bylo vepřové maso a husy. Určité pokrmy byly typické jen pro sváteční čas. O Vánocích se jedl kapr, kuba, vánočka, perník a peklo se cukroví. Pro Velikonoce byla typická vajíčka, mazanec, koláče nebo jehněčí a kůzlečí maso. Pojem „česká strava lidová“ je dnes populární jako projev národní hrdosti, touha po návratu ke kořenům a přírodě a útěk od moderní technologie. Toto jde ruku v ruce s častějším pobytem městského obyvatelstva na venkově. Pro většinu národů existují typické potraviny užívané v jejich kuchyních. Česká národní kuchyně se vyvinula koncem 18. a začátkem 19. století a vychází ze starších národních tradic, které jsou popsány například v kuchařských knihách Severinů a Rodovského z 16. století. Českou národní kuchyni nelze přirovnávat k „České stravě lidové“. Jedná se o pokrmy bohatších městských vrstev Čech a Moravy, jež jsou příbuzné kuchyni rakouské a bavorské. Nejslavnější kuchařka zaměřená na toto období

vydaná koncem 19. století byla kniha Magdaleny Dobromily Rettigové. Domácí strava je vlivem vysokého obsahu cukru a tuku velmi vydatná a chutná. Česká kuchyně neobsahovala velké množství ovoce, zeleniny a ryb, ale byla typická sladkými pokrmy, které jsou podávány jako hlavní chod. Jednalo se například o ovocné knedlíky, zapékané kaše se sušeným ovocem nebo plněné buchty různými náplněmi. Pivo, víno nebo sladké likéry patřily mezi nejčastější nápoje k jídlu. V současné době se myšlení Čechů mění a česká kuchyně se rozšiřuje i o jídla z ryb, zeleniny a ovoce, také o jídla s nižším obsahem cukru a tuku. I přes tuto změnu bývá česká kuchyně stále velmi energeticky vydatná.

Sehnat jídlo v některých obdobích České republiky nebo Československa nebylo podle Irové (Proženy, 2018) občas zrovna snadné. Když se řekne „česká kuchyně“, většinu obyvatel napadne řízek, svíčková, vepřo-knedlo-zelo. Pohledem do historie, a to do dob první republiky, je možné zjistit, že tomu tak nebylo. Tato doba oplývala určitou pro ni typickou elegancí, která se odrážela i ve způsobu stravování. Na stole měšťanských domácností bylo běžné podávat k večeři šneky, raky, humry nebo dokonce tatarský biftek. Obvyklé pro tuto dobu bylo také navštěvovat restaurace nebo kavárny. Je nutno zmínit, že tato výsada byla dostupná jen pro určitou skupinu obyvatel. Existovaly výrazné rozdíly mezi chudými a bohatými obyvateli. Chudí lidé, většinou z dělnické třídy, připravovali bezmasá jídla z brambor a různé zeleniny, častým jídlem byly nudle s mákem. Ovšem v této době se jednalo u nudle domácí, což je oproti dnešním průmyslově vyráběným těstovinám výrazný rozdíl. V době druhé světové války byla zásoba, nabídka a dostupnost potravin výrazně omezená. Většina potravin byla na příděl v podobě potravinových lístků. Soukromí rolníci a zemědělci měli povinnost odvádět většinu své produkce. V této době bylo stravování velkou měrou ovlivněno tímto nedostatkem a obyvatelé si vypomáhali rybařením, sběrem hub nebo nakládáním ovoce. Většina pro nás dnes běžných potravin jako je cukr, máslo, chléb nebo čaj byla dostupná pouze na černém trhu nebo potraviny nebyly vůbec. Za socialismu se po druhé světové válce začalo dostávat potravin více, ale vlivem všudypřítomné korupce byly ty nejlepší kusy dostupné jen ze známosti nebo za úplatu. Mírný nedostatek ovšem nutil lidi zpracovat a spotřebovat úplně všechno a neplýtvat. Což je v současné době konzumní společnosti ten nejvážnější problém, na který se zaměřuje řada projektů v rámci udržitelného života popisovaných v této práci. Milníkem ve stravování, hlavně veřejném a závodním, se stal rok 1955, kdy byly přijaty normy, podle kterých byla povinnost vařit. Výrobní normy byly aplikovány mimo jiné i na výrobu mléčných výrobků a uzenin. Ovšem tyto normy se vlivem řady výjimek a faktorů nedodržovaly. Pokud by tomu

tak bylo, je prokázáno, že by v době socialismu byla řada výrobků vyráběna ve vysoké kvalitě. Dříve se jedlo více sezonních potravin, k čemuž se v současné době řada lidí vrací a snaží se nakupovat potraviny dle aktuálního období. Lidé se také odvrací od globálních producentů potravin k malým lokálním zemědělcům a producentům.

3.4 Faktory ovlivňující způsob výživy a stravovací kulturu

3.4.1 Faktor chuti a dělení chutí

Bortel (2010, s. 5-12) se zabývá odpovědí na otázku „*proč jíme to, co jíme*“ a snaží se hledat odpovědi z několika směrů. Je nutné se ptát nejen na stravovací kulturu a zvyky, ale také na fyziologickou podstatu věci samotné. Například na to, jaké jsou vyživovací preference nebo proč lidem určitý pokrm chutná a jiný ne. Část odpovědi přináší právě fyziologie chuti. Chuť k jídlu je souborem složitých poznávacích i smyslových procesů. Mezi tyto soubory spadá vnímání pomocí smyslových vjemů, jako je chuť, čich, zrak, hmat a sluch, ale i paměť, myšlení a představivost. Chuť je hlavně sensorický chemický systém, který napomáhá rozlišit vhodnou potravu od jedovatých nebo nepoživatelných látek. Toto má výraznou vazbu na základní emoce a chování. Smysl, který se váže k chuti nejsilněji je čich, ovšem i sluch je důležitý. Volba některých potravin probíhá právě sluchem. Je prokázáno, že velká část lidí má ráda křupavost potravin pro příjemný pocit při jejich konzumaci. Vyhodnocení chuťových vjemů ovlivňuje řada faktorů. Jedním z nich je energetická, výživová hodnota a sytost. Vlivem delší doby hladovění je chuť na jídlo a nasycení pokrmem s vyšší energetickou hodnotou větší a naopak. Poznávací faktory a učení se správnému výběru potravy ovlivňuje předchozí, mnohdy i subjektivní zkušenost a znalost dané suroviny. Pozitivní emoční faktory mohou ovlivňovat a zvyšovat chuť k jídlu, a tím i vyhodnocení vjemů. Naopak negativní emoce mohou způsobovat nechutenství. Právě nechut k jídlu velmi často doprovází depresivní stavy. Mezi jeden z dalších faktorů patří sociální začlenění. To může způsobovat například problémy příjmu potravy při konzumaci v přítomnosti jiných osob – tzv. sociální facilitaci jídla. Fyziologický mechanismus poznávání chuti je spojen s vyhodnocováním podnětů probíhajících na periférii organismu. Základní vnímání probíhá v ústech, ale jsou zapojeny i další smysly. Těmi jsou, jak již bylo zmíněno, čich, hmat a sluch. Narušení jednoho z těchto smyslů může vést při vyhodnocování k nesprávnému vnímání chuti. Pro vyhodnocení signálů z receptorů jsou důležité centrální mechanismy spojující právě signály z periférií do centrální nervové soustavy. Správné vnímání chuti je důležité pro vhodné stravovací návyky. Toto vyhodnocování může ovšem

ovlivnit řada faktorů, například hormony ovlivněný metabolický stav, ale i okolní teplota. Správný výživový stav organismu a příjem potravy je výsledkem spolupráce a regulace několika mechanismů. Těmi je centrální nervový systém, trávicí trakt, svalová a tuková tkáň.

Budinský (Seznam zprávy, 2022) hovoří o chuti „umami“ jako o nové chuti, kterou ovšem lidstvo zná již tisíce let. Do nedávna rozeznávali vědci čtyři základní chutě: sladkou, kyselou, hořkou a slanou. Počátkem 20. století byla mezi tyto základní chuti přidána chuť glutamátová nazývaná „umami“. Tu objevil v roce 1908 chemik z Tokijské císařské univerzity, profesor Kikunae Ikeda, který zjistil, že za výraznou chuť jídla stojí látka glutamát sodný. Tu objevil při chemické analýze japonského silného vývaru, který se jmenuje „Dashi“ a je vařený z řas kombu. Uměle vyráběný glutamát se začal přidávat do jídel, aby jim dodal lepší a výraznější chuť. Tím se stal mezi konzumenty nepopulární. Glutamát se ovšem přirozeně vyskytuje v různých potravinách, jako je parmazán, houby, sójová omáčka, fermentovaná zelenina a vyzrálé maso. Čeština pro výraz „umami“ zatím nemá vlastní slovo, nejčastěji se ovšem používá slovo lahodnost nebo delikátnost.

Všechny základní chuti jsou dle Bortela (2010, s. 5-12) vnímány jazykem: sladká chuť špičkou jazyka, hned za receptory sladké chuti je na kraji jazyka vnímána slaná, kyselou chuť lidé vnímají ve střední části na krajích jazyka a v zadní části uprostřed jsou umístěny receptory hořké chuti. Pro poslední novou chuť „umami“ je zatím popsáno celkem 13 typů chuťových receptorů: dva receptory pro sodík, draslík, sacharidy a pro hořkou chuť a jeden receptor pro glutamát, vodíkový iont, chlor, inosin a adenosin. Výše zmíněné ovlivňuje příjem potravy a v neposlední řadě i stravovací zvyklosti. Dalšími faktory, které ovlivňují způsob výživy a stravovací kulturu, se zabývají následující kapitoly.

Obrázek 6: Rozložení vnímání pěti základních chutí

Zdroj: istock.com

3.4.2 Životní styl

Životní styl je podle Kolářové (2021, s. 114-211) hned po ceně potravin druhým faktorem, který ovlivňuje rozhodování jednice, ale i celé společnosti o způsobu stravování a výživy. V poslední době se většina obyvatel zaměřuje na udržitelný způsob života. Na tento životní styl se zaměřuje empirický výzkum Kolářové, ze kterého vzešla kategorie „Soběstačný život v souladu s přírodou“. Tuto základní kategorii bylo možné rozdělit na dvě podskupiny: udržitelný životní styl a soběstačnost. Tyto dvě skupiny nezahrnují jen dávno rozšířený nákup bio-výrobků nebo zelenou spotřebu, ale i omezování vlastní spotřeby a život ve skromnosti s cílem vlastní soběstačnosti. Soběstačnost se lépe a snadněji realizuje na venkově díky samozásobitelství biopotraviny a snazší možností pěstování a chovu. Tyto aktivity představují návrat k tradičnímu životnímu stylu. U obyvatel měst začíná po roce 2010 odklon od mainstreamového způsobu nakupování a přechod k nákupům přímo z farem, na farmářských trzích z podporovaného drobného zemědělství nebo pěstování vlastní zeleniny v komunitních zahradách. Tento obrat byl způsoben několika skandály velkých potravinových řetězců, a tím se započal přechod spotřebitelů ke kvalitním potravinám od lokálních pěstitelů a chovatelů.

Podle Kubátové (2010, s. 132-133) člověka významně ovlivňuje současný konzumní styl života. Toto „umění“ žít je postaveno na dvou faktorech. Prvním je umění nakupovat, spočívající v dovednosti nalézat věci a návody pro řešení problémů. Druhým uměním je získat peníze jako zásadní faktor právě pro způsob života. Tyto faktory zásadně ovlivňují třeba i nevědomky stravovací návyky člověka, ale i celé společnosti. Způsob života jedince je ve větší míře spojen se způsobem života celé komunity.

Podle Hartwigových (2014, s. 189-190) je důležité konzumovat zdravé potraviny a pokrmy, ale je nutné nalézt a správně využít čas na konzumaci tohoto jídla, což při dnešním rychlém životním stylu není pro většinu z nás představitelné. Většina obyvatel konzumuje jídlo ve spěchu a automaticky bez vědomé přítomnosti nebo úvahy, co vlastně jí. Tato skutečnost má významný podíl na hormonálních a psychologických problémech spojených s jídlem. Je důležité začít vytvořením nových stravovacích návyků, nebo se vrátit k těm dávno zapomenutým. Jedním z nich může být jednoduchá věc - k jídlu si sednout a uvědomit si, že jíme, a co jíme. K tomu nám pomůže odložení veškerých rušivých elementů, kterými může být například práce a vyřizování e-mailové komunikace, sledování televize nebo mobilního telefonu. Naopak je vhodné se podělit o zážitek z jídla s ostatními. Běžná konverzace u stolu není rušivá, ale zvyšuje celý zážitek z jídla. Je to i z důvodu vzájemného

propojení mozkových center, emocí, odměny a vzpomínek. Díky tomu, že si dopřejeme čas na jídlo, tak toto jídlo dobře rozžvýkáme, což pomáhá tělu ke snazšímu zpracování a využití přijaté potravy.

Jak již bylo zmíněno, udržitelný životní styl a spotřeba je dle Kolářové (2021, s. 100-125) významným faktorem ovlivňující stravovací kulturu nejen Čechů, ale i obyvatelstva celého světa. Na konferenci OSN, která se konala v roce 1992 v Riu de Janeiru, vznikl první koncept udržitelné spotřeby. Hlavní myšlenka a definice konceptu byla navržena na Sympoziu o udržitelné spotřebě konané v roce 1994 v Oslu v tomto znění: „*Využívání zboží a služeb, které naplňují základní potřeby a umožňují lepší kvalitu života při omezení používání přírodních zdrojů, toxických látek, odpadů a znečišťujících emisí tak, aby nebyly ohroženy potřeby budoucích generací.*“ Tato definice je používána doposud a ovlivňuje řadu lidí při volbě způsobu života, což má přímý dopad i na stravovací kulturu. K hlavním faktorům, které ovlivňují rozhodování o udržitelném životním stylu, patří například sociální normy a prostředí, vzdělání, příjem, věk a vliv genderu.

3.4.3 Společensko-ekonomické faktory

Dalším faktorem je společensko-ekonomický vývoj celé společnosti. Dostatek nebo nedostatek potravy uvádí Gáborovská a Chýlková (2017, s. 9) jako významný faktor, který ovlivňoval počet obyvatel a migraci na nová území a způsob života celých společenství. Úkolem všech nových komunit bylo mimo jiné také zajištění dostatku potravin pro všechny členy komunity. Ze základní nutnosti jíst se během století stala láska k jídlu a vlivem této změny bylo nutné definovat základní principy správné výživy a zdravého životního stylu.

Noakes, Proudfoot a Creedová (2017, s 14-17) hovoří o třech celosvětových milnících ve vývoji a změnách ve stravování obyvatel. Prvním milníkem byla již zmiňovaná zemědělská revoluce před 12 tisíci lety. Druhým byl v roce 1977 koncept stravování pro Američany navržený na základě výzkumu amerického biochemika Ancela Keyse (Ph.D), který dokázal vztah mezi rizikem srdečního onemocnění, hladinou cholesterolu a množstvím tuku ve stravě. I přes řadu nedostatků v Keyseho výzkumu přijal v roce 1977 *Výbor pro výživu a lidské potřeby* tuto studii jako základní kámen pro svá výživová doporučení. Výsledkem, přijatým ve většině zemí západního světa, bylo doporučení na stravování s vysokým obsahem sacharidů (high-carb) a nízkým obsahem tuku (low-fat). Důsledkem doporučení založeného na HCLF byl od roku 1980 velmi dramatický nárůst diabetu a obezity. Třetím milníkem jsou geneticky modifikované potraviny. V současné době tvoří

jídelníček přes 12 % geneticky modifikovaných plodin z celého světa a toto procento neustále stoupá. Důvodem neustálého růstu produkce modifikovaných plodin je stanovisko politických a komerčních subjektů, že tyto potraviny, stejně tak jako ty přírodní, nepředstavují pro lidský organismus žádné zdravotní riziko. Zároveň ignorují základní fakt, že lidská biologie je zvyklá na přírodní ovoce, zeleninu a maso, nikoliv na tyto upravené plodiny a produkty obsahující vyšší množství sacharidů a cukru.

Podle Halo (Obezity-news, 2020) ovlivňují vnější a vnitřní sociální faktory stravovací návyky. Mezi tyto faktory patří především rodinné prostředí, díky kterému si lidé v dětství osvojí většinu budoucích stravovacích návyků a zvyklostí, které si s sebou nesou celý život. Jedním z vnějších faktorů je ekonomický status. Ten ovlivňuje jedince nebo i zemi, ve které žije, v dostupnosti určitých druhů potravin a ve vztahu k jejich ceně. Jedním z dalších faktorů je kulturní a sociální prostředí. Toto prostředí určuje, jaké druhy potravin budou v dané společnosti a při jaké příležitosti konzumovány. Kulturní a sociální prostředí také určuje obvyklý čas na jednotlivé druhy stravování. Důležitý je také psychologický aspekt konzumace jídla v podobě myšlenek a emocí, které u jídla máme nebo prožíváme.

Tomečková (Obezity-news, 2020) v rámci studie psychologie jídla a stravování hovoří o takzvaném „social eating“ neboli „společné jení“. Zjednodušeně se dá říci, že se jedná o jakoukoliv konzumaci jídla a pití ve společnosti jiných lidí. Z historického a společenského hlediska bylo stravování jedním z nejdůležitějších momentů v životě rodiny, společnosti nebo celých národů. V současné době je tento společenský faktor lehce opomíjen a potlačován hektickým způsobem života. I přesto pojmu „social eating“ přikládáme značný význam i v této době, například v podobě rodinných narozeninových oslav, výročí, svátků, ale i na úrovni obchodní a politické, při formálních i neformálních pracovních obědech nebo večerích. Vše začalo základní potřebou v podobě příjmu živin potřebných pro přežití. Toto popsal americký psycholog Abraham Harold Maslow v pyramidě lidských potřeb. Jedná se o základní část této pyramidy, ve které uspokojuje člověk základní tělesné fyziologické potřeby, kterými je příjem potravy. Bez uspokojení nižších vrstev této pyramidy není možné uspokojit ty potřeby vyšší, kterými jsou pocit bezpečí, lásky, uznání a nakonec seberealizace. Jíst ve společnosti druhých lidí vychází ze sociálního učení, kdy jsou naše stravovací návyky a zvyky získávány ze tří základních společenských skupin, jimiž jsou rodina, vrstevníci a široké okolí. Vliv rodiny byl již popsán výše. Rodina je základním faktorem ovlivňující budoucí stravovací a společenské zvyklosti, které si s sebou neseme celý život a plyne z nich například to, jak často, kdy a co se bude jíst, zda budeme jíst sami nebo společně. V určitém

věku do tohoto vývoje vstupuje faktor vrstevníků, kteří mohou svým názorem změnit dřívější preference jedince. Posledním zdrojem jsou média v podobě hromadných sdělovacích prostředků nebo sociálních sítí. Tyto prostředky pomocí reklamy na určité produkty nebo společnosti udávají trendy v konzumaci jídla. Všechny tři tyto zdroje ovlivňují jedince v tom, kolik pití a jídla bude konzumovat a také, jaký bude jeho zdravotní stav.

Obrázek 7: Maslowova pyramida potřeb

Zdroj: simplypsychology.org

Dalším společensko-ekonomických tématem ovlivňující stravovací návyky je podle Zlatohlávka (2016, s. 341-342) politický faktor. Tento vliv je možné zaznamenat například v podpoře rostlinné a živočišné produkce pod líbivou značkou **biopotraviny** nebo **organic food**. Tento pojem vznikl přibližně před patnácti lety v Rakousku a Německu. Způsob produkce těchto potravin má jednoduchá základní pravidla. Výroba a pěstování produktů bez prostředků proti škůdcům, bez průmyslových hnojiv a bez používání konzervačních látek. Je ovšem prokázáno, že konzumace biopotravin nemá na lidský organismus z medicínského hlediska výrazně pozitivní vliv, jelikož nejvíce škodlivin přijímá člověk nevhodnou úpravou, například smažením. Výhodu tohoto pojmu lze brát právě z politického hlediska jako podporu regionálních, lokálních a většinou drobných zemědělců. Pojem biopotravina se nevztahuje pouze na potraviny rostlinného původu, ale i na mléko, maso a také na uzeniny. Pod názvem biopotravina je možné konzumovat i potraviny, které prokazatelně škodí našemu zdraví, jako je tučné vepřové maso nebo uzeniny. Mezi další produkt ovlivněný politikou patří zmiňované **geneticky modifikované potraviny**. Tyto potraviny jsou produktem konzumní společnosti a důsledkem nedostatku potravin, který je

způsobený vlivem přelidnění planety. V neposlední řadě jsou geneticky modifikované potraviny snahou o zvýšení zisku. Jedná se zejména o geneticky modifikované rostliny, jejichž pěstování a modifikace je z pohledu zemědělské produkce ekonomicky výhodná. Tyto rostliny jsou následně používány pro výrobu dalších produktů. V Evropě je rozšíření v současné době minimální. V poslední době je možné setkat se například s různými druhy rostlinných olejů. Ačkoliv jsou geneticky modifikované potraviny pro řadu ekologických aktivistů nepřijatelné, není prokázána jejich zdravotní závadnost. Právě modifikace rostlin, které patří do jiné říše, znemožňuje ovlivnění lidského genomu. Může se zdát, že vnesený genom může v těle produkovat látku nebo toxin, který ovlivní další geny. Dle výzkumu je však pravděpodobnější, že něco takového mohou dělat i běžné potraviny.

Beránková (Informační centrum bezpečnost potravin, 2009) hovoří o legislativním rámci **Funkčních potravin**. Tyto potraviny lze brát jako další prvek politicky a sociálně ovlivněného pojmu. Tento pojem není ještě úplně komplexně definovaný. Do povědomí se dostal až ve druhé polovině devadesátých let a byl poprvé použit v Japonsku. Jedná se o potraviny vyrobené z přirozeně se vyskytujících složek, které mají kromě nutriční hodnoty pro člověka příznivý vliv. Většinou se jedná o různě obohacené potraviny, například vitamíny, minerály, probiotika, kyseliny. Funkční potravinou byl ještě před pojmenováním této kategorie například margarín obohacený o rostlinné steroly a snižující cholesterol, nebo běžná jodizovaná sůl. Pokud se na tento pojem podíváme v širším slova smyslu, je touto potravinou vše, co přináší kromě výživy i další pozitivní účinek. Bráno tímto pohledem, lze do této skupiny zahrnout zeleninu a ovoce, protože snižují výskyt nádorů a arterosklerózy.

Mezi další vlivy podle Dupala a Michálkové (2018, s. 1-8) ovlivňující spotřebu patří:

Vzhled obalu a způsob balení – jedná se o první vliv, který rozhoduje o výběru. Zaujme-li spotřebitele balení, pravděpodobně si produkt i koupí. Obal nemá mít jen funkci „reklamní“, ale i ochrannou a informativní, musí obsahovat veškeré zákonné informace. Rozhodnutí, zda si výrobek zákazník koupí, může ovlivnit obal i tím, z jakého materiálu je vyroben. Řada spotřebitelů sleduje i ekologický vliv obalu.

Značení – jak již bylo zmíněno, obal musí obsahovat veškeré povinné a zákonné značení, kterými je například složení výrobku s označením alergenů, výživové a nutriční hodnoty, datum výroby a minimální spotřeby, u některých produktů zemi původu. Informace na obalu nesmí uvádět spotřebitele v omyl.

Značky kvality – pro jednodušší a jasnější značení slouží již dobře známé piktogramy, kterými jsou například: „Regionální potravina“, „Klasa“ nebo výrobky se značkou „Chráněné označení původu“ a „Chráněné zeměpisné označení“.

Obrázek 8: Logo Klasa

Obrázek 9: Logo Regionální potravina

Obrázek 10: Chráněné označení původu

Zdroj: logo Klasa - Státní zemědělská a potravinová inspekce (SZPI)

Zdroj: logo Regionální potravina - Regionální potravina.cz

Zdroj: logo Chráněné označení původu – Státní veterinární správa (SVSCR)

Reklama – je fenoménem dnešní moderní doby, ač si myslíme, že nás nijak neovlivňuje, opak je pravdou. Reklama nás ovlivňuje, aniž si to uvědomujeme. Reklama neprodává jen produkt, ale i uspokojení z tohoto produktu.

Mediální kauzy – i když bude reklama jakkoliv dokonalá a ovlivní zákazníka při rozhodování o nákupu, mohou negativní mediální kauzy působit obráceně. Mediální kauzy se snaží rozkrývat vazby ve spojitosti s kvalitou a bezpečností potravin. Tímto média někdy ne úplně racionálně ovlivňují ve volbě potravin.

Zkušenosti – i přes všechny popsané faktory je vlastní zkušenost většinou neovlivnitelná jakýmkoliv výše popsaným faktorem. Nemusí se jednat ani o přímou vlastní zkušenost, ale o doporučení známého, rodiny či kolegy.

3.4.4 Cena jako hlavní faktor ovlivňující stravovací návyky

Cena je jedním z hlavních faktorů, které ovlivňují výběr potravin. Lidé s omezeným rozpočtem se často snaží najít produkty, které jsou cenově dostupné, a zároveň splňují jejich požadavky na kvalitu a nutriční hodnotu. Cena může ovlivnit výběr potravin také tím, že určuje dostupnost určitého typu potravin v dané lokalitě. Lidé, kteří se snaží šetřit, mohou vyhledávat slevy a akce, a také mohou být ochotni vyzkoušet nové produkty, pokud jsou cenově dostupné. Na druhé straně, někteří lidé mohou být ochotni utratit více peněz za kvalitnější produkty, které považují za lepší například pro své zdraví.

Cena se podle Dupala a Michálkové (2018, s. 1-8) řadí na první místo z faktorů, které vlivňují výběr potravin a nápojů. Volba potravin pak následně ovlivňuje složení našeho jídelního lístku a celkově stravovací návyky. Většina spotřebitelů se zaměřuje na potraviny s nejnižší cenou i s vědomím, že nekupují kvalitní produkty. To ovšem neznamená, že by zákazník neměl dostat zdravotně nezávadnou potravinu, která odpovídá všem legislativním předpisům. Nízká cena může být spojena i s jinými faktory než jen s nízkou kvalitou. Těmito faktory mohou být například: doprodej zboží z důvodu končící doby trvanlivosti, snížení množství potravin ve stejném nebo podobném balení, jiná hmotnost produktu. Dále pak množstevní sleva nebo změna složení, snížení základní složky nebo náhrada dražší za levnější. Ovšem je řada těch, kteří dávají přednost kvalitním produktům a jsou ochotni za ně vynaložit více peněz. Vysoká cena ovšem nemusí znamenat vždy ten nejkvalitnější produkt na trhu. Pro spotřebitele je důležité umět vyhodnotit svá očekávání a také posoudit, jak je daný výrobek nebo služba za určitou cenu uspokojí.

Cenu z ekonomického hlediska podle vysokéškoly.cz (Vysoké školy, 2023) lze popsat jako peněžní vyjádření hodnoty zboží nebo služeb, kdy vyšší ceny nelze brát jako hodnotu zboží. Pokud je stanovena správná tržní cena, dochází ke shodě mezi hodnotou, kterou je ochoten zákazník za určitý výrobek či službu zaplatit, a hodnotou, nejčastěji ziskem podniku, který tento výrobek či služby poskytuje. Výše ceny má pro řadu zákazníků různý význam, kdy vysoká cena může řadu zákazníků odradit z důvodu, že si takový produkt či službu nemohou vzhledem k ekonomické situaci dovolit, nebo naopak jiné spotřebitele může výše ceny i přilákat. V tomto opačném případě se většinou jedná o ty, pro které je výše ceny určitou prestiží, jež určuje jejich postavení ve společnosti. Podobně tomu ovšem může být i u nízké ceny. Velmi nízká cena může určitou část zákazníků přilákat a naopak jiné od nákupu odradit. Stanovení výše ceny neovlivňují jen výrobní náklady. V klasické tržní ekonomice cenu výrobku nebo služby neovlivňují výrobní náklady, ale jejich výši určuje právě cena. Ta

je ovlivněna cenami konkurence, poptávkou po produktu či službě, vnímáním ceny kupujícím, způsobem a podporou prodeje a zákonnými předpisy dané země. Techniky stanovení ceny mají základy převážně v psychologickém faktoru vnímání ceny. Například ceny končící číslem 9, takzvané „baťovské“ ceny, vnímá zákazník jako nižší, nebo slevové akce s přeškrtnutou „původní“ mnohem vyšší cenou, nebo reklamní noviny s nabídkou zboží v akci.

Kadeřábková (Orange Academy, 2020) hovoří o ceně jako součást Marketingového mixu 4P – *Product* (produkt), *Price* (cena), *Place* (místo), *Promotion* (propagace). Pomocí těchto nástrojů dosahuje firma svých marketingových cílů a snaží se poskytnout zákazníkovi maximální hodnoty. S touto myšlenkou pod názvem „marketingové ingredience“ přišel v roce 1948 americký profesor James Culliton. Tato základní myšlenka se časem stala nedostatečná a rozvinula se do mixu 5P, ve kterém se k základním charakteristikám přidala další - *People* (zaměstnanci). Dále došlo rozšíření o *Process* (procesy) a *Physical environment* (materiální prostředí), a tím tyto dva pojmy daly vzniknout mixu 7P. Poslední varianta přidala ke všem výše popsaným charakteristikám poslední, kterou je *Productivity* (produktivita), tímto došlo ke vzniku mixu 8P.

Podle Kratochvílové (Inodpady, 2021) cenu potravinových výrobků neovlivňují jen zákazníci nebo strategie výrobců, ale i jiné vnější faktory. Těmi může být například pandemie covid-19, která ovlivnila nejen české zemědělství, ale i ostatní segmenty ekonomiky. Ta se nepřímo podílela na nárůstu ceny potravin, kdy vlivem uzavřených restaurací byli zemědělci nuceni omezovat rostlinnou i živočišnou výrobu, a tím docházelo k nárůstu cen. Dalším jsou legislativní změny, které proběhly v roce 2020 a dopadají přímo na farmáře. Tyto změny mají za cíl zvýšit množství zadržené vody v přírodě, zastropovat polnosti. Což znamená, že velké farmy musejí omezit své polnosti na maximální povolenou výměru 30 hektarů. Toto legislativní opatření se následně negativně promítá do ceny potravin. Pozitivním faktorem, který může mít vliv na snížení cen potravin a zvyšuje efektivitu zemědělské produkce, je digitalizace zemědělství a investice do moderních technologií známé pod pojmem „precizní zemědělství“. Jedná se například o efektivní způsob hnojení pomocí satelitních a geografických map nebo plánování krmiva a míchání krmných směsí.

3.4.5 Náboženství

Stojanovičová (Společnost pro výživu, 2015) hovoří o dnešním multikulturním světě jako o světě, ve kterém se setkávají lidé odlišného vyznání a kultur. Tyto odlišnosti se nepromítají jen do způsobu života, ale ovlivňují a určují stravovací návyky. Jídlo hraje v náboženství od nepaměti jednu z důležitých rolí. Od jídla, které bylo obětované Bohům pro zajištění dobré úrody nebo zdraví, přes možnost vytvořit si vlastní identitu a umožnit spojení požitku duchovního s těmi smyslovými. Většina náboženství má své vlastní dovolené potraviny, které se používají při různých obřadech nebo svátcích, ale i potraviny nebo pokrmy zakázané. Nejedná se jen o zákaz nebo povolení konzumovat určité potraviny nebo pokrmy, ale i o způsob jejich přípravy a hygienická opatření. Mezi základní náboženské směry patří křesťanství, hinduismus, islám, judaismus, buddhismus. Stravovací návyky křesťanů měly mnoho společných prvků se Židy, postupem času se většina společných znaků vytratila. KŘEŠŤANSTVÍ je možné rozdělit na čtyři základní směry lišící se způsoby stravovacích návyků:

Římskokatolická církev – jako vzpomínka na smrt Krista platil v této církvi zákaz konzumovat v pátek maso, ten byl v platnosti až do roku 1966. Maso bylo nahrazováno konzumací ryb a tato páteční konzumace se stala symbolem římskokatolické církve. Půst je pro většinu církví běžnou formou meditace a splynutí, pro toto náboženství bylo postní období vždy čtyřicet dní před Velikonocemi a čtyři neděle před Vánoce. I tuto církev čekala reforma způsobená moderní dobou a koncem dvacátého století zmírnila postní pravidla o délku půstu.

Církev vzešlé z reformem – církve, které začínají odmítat klasický římskokatolický koncept víry, se snažily odlišit i stravovacími návyky. Zastávaly názor, že každý si může sám určit, kdy se postí, a co bude jíst. Mezi reformní církve rozšířené v Evropě patří Adventisté sedmého dne, kteří prosazují zdravý životní styl. Většina členů této církve nekonzumuje maso, ryby, nepijí alkohol, kávu a nekouří tabákové výrobky – řadí se mezi laktoovovegetariány.

Pravoslavná církev – v této církvi jsou postními dny středa a pátek, ve kterých se konzumuje pouze rostlinná strava. Většinu roku se jedná o jednodenní půsty, delší období je pouze půst předvelikonoční a předvánoční.

Stravovací zvyklosti křesťanství byly v dávných dobách spjaty s judaismem. Dvořáková (Epocha plus, 2019) hovoří o židovském stravování jako o nejkomplicovanějším souboru stravovacích pravidel a zvyklostí. Na stravování nahlíží komplexně a kromě

souboru povolených a zakázaných potravin zahrnuje také hygienická pravidla při jejich zpracování a pravidla chování u stolu. Židovská stravovací pravidla je možné rozdělit na tři kategorie. První hovoří o tom, že všechna konzumovaná zvířata musí pocházet jen z povolených druhů. Druhé pravidlo popisuje u povolených druhů masa jejich správnou přípravu a poslední určuje, že se mléčné výrobky a mléko samotné nesmí dostat do styku s masnými pokrmy. Všechna jsou rozdělena podle pravidla „košer“ neboli vhodný. Dle tohoto pravidla jsou masa rozdělena na vhodná (čistá) a nevhodná (nečistá). Důležitým faktorem konzumace masa je jeho zabití a takzvané vykrvení, které může provádět pouze specializovaný a schválený řezník. Další vírou je islám - ten má velmi podobné stravovací zvyklosti jako judaismus a křesťanství. V této víře je možné konzumovat sudokopytníky a přežvýkavce se zákazem konzumace vepřového masa, oslů, masožravých ptáků a ryb, které nemají šupiny a ploutve. Platí přísný zákaz konzumace alkoholických nápojů. Ke správným zvyklostem nepatří jen konzumace zakázaných a povolených potravin, ale i dodržování přísných pravidel při jejich přípravě. Mezi pět pilířů islámu patří půst, který je držen v určených dnech, ale muslimové ho mohou držet i ve dnech, kdy sami chtějí. Mezi nejznámější půsty patří ramadán, hlavní islámský svátek v roce. Snahou odlišit se od muslimů byl v hinduismu zákaz konzumace hovězího masa, datován 1000 n. l. Typické pro stravovací zvyklosti hinduismu je vegetariánství, ve kterém nekonzumují maso, ryby ani vejce, a půst, který dodržují dva až tři dny v týdnu. V tyto dny je povolena konzumace pouze „čistého“ jídla, mezi které patří kořínky s obsahem škrobu, ořechy a ovoce.

Budhismus je další náboženský směr, který je podle Halíka (Církev, 2008) částečně milně spojený s vegetariánstvím. Budhismus vychází pouze z pravidla zákazu usmrtit jakéhokoliv živého tvora. Stoupenci tohoto vyznání nemají zakázáno konzumovat maso, zakázaný je samotný akt zabití. Mohou konzumovat maso pocházející pouze z uhynulých zvířat nebo ryb. Obecně lze shrnout, že náboženství svým charakterem ovlivňuje stravovací návyky po řadu let. Některé náboženské směry, jako je například křesťanství, se snaží přizpůsobovat současné moderní době a požadavkům svých stoupenců.

3.4.6 Nové trendy a problematika dnešní doby

3.4.6.1 Rozvoj moderních technologií

Mezi inovativní trendy moderní kuchyně podle Hendrychové (Apetitonline, 2022) spadá několik technologických a inovativních postupů přípravy jídel. Mezi tyto trendy patří například makromolekulární kuchyně. Tento způsob vaření zahrnuje úpravu klasického jídla

inovativním způsobem do formy gelů a pěn pomocí tekutého dusíku. Vytváří také zeleninové a ovocné kaviáry pomocí lehkých pěn nebo vat s řadou vzduchových bublin a spherifikační lžíce. Jedním z dalších moderních způsobů přípravy jídel je vaření ve vakuu při nízkých teplotách, takzvané sous-vide. Technika blanšírování se v posledních letech používá při přípravě zeleniny. Při použití této techniky dochází k rychlému vaření zeleniny a okamžitému zchlazení. Díky rozvoji technického vybavení je využíván i způsob přípravy jídel smažením s minimálním množstvím tuku. Drobnou inovací v dnešní moderní kuchyni je vaření „pro oko“ nazývané foodstyling nebo-li plating, kdy je jídlo na talíř aranžováno pomocí pinzety, tvarováno vykrajovátky a servírováno pomocí různých dávkovačů na omáčky a oleje.

Weberová (Apetitonline, 2022) hovoří o dvou mužích, kteří stojí za vznikem pojmu molekulární gastronomie. Jedním byl maďarský fyzik Nicolas Kurtal a druhým francouzský chemik Hervé This. Ti pomocí vědy vyvinuli úplně nové kuchařské disciplíny a techniky, díky nimž jsou odborníci schopni vysvětlit, proč některé recepty fungují a jiné ne, a jaké ingredience jsou pro přípravu ideální. Mezi základní techniky molekulární gastronomie patří již zmiňovaná a dnes již běžně používaná technika sous-vide. Dalšími technikami, které jsou zatím realizované jen ve vyhlášených restauracích, je příprava gelů. Ten je připravován pomocí suroviny agar-agar nebo karagenan. Espuma je jednoduše řečeno pěna v podobě šlehačky většinou vytvořená z ovoce nebo zeleniny. Dalším způsobem je přeměna surovin s vysokým obsahem tuku pomocí maltodextrinu (polysacharid získávaný enzymatickou hydrolyzou a fragmentací kukuřičného škrobu) na prach. Jednou z dalších technik je emulgace - touto technikou vznikne lehká a vzdušná pěna, která se rozpustí v ústech.

Dobešová (Lui, 2020) uvádí virtuální realitu jako jednu z možností využití moderních technologií v gastronomii. Projekt stravování s virtuální realitou pracuje se základní tezí, že chuť, kterou vnímáme, podmiňuje i to, jak si ji představujeme a jak o chuti přemýšlíme. V pilotním projektu „Nourished“ se pracuje s myšlenkou nabídnout gastronomické zážitky právě pomocí virtuální reality. Rozvíjení tohoto projektu nemá mít jen podobu zábavy, ale podle zakladatele projektu Nourished, Jinsoo Ana, má mít i dopad na životní prostředí celého světa a má pomoci snížit spotřebu masa a omezit rybolov. Využití virtuální reality by mohlo přesvědčit lidi, že jedí například mořské plody nebo hovězí hamburger. Na místo toho by konzumovali zcela odlišné pokrmy a potraviny. Využití VR může pomoci i lidem s poruchami příjmu potravin nebo u dětí, které nerady konzumují zeleninu. Jedná se o první

projekt, který využívá potenciál virtuální reality. Pro jeho rozvoj bude velmi důležité si odpovědět na otázku, zda může moderní technologie změnit globálně lidské chuťové vjemy.

3.4.6.2 Plýtvání s potravinami, potravinové ztráty

Nedostatek potravin, plýtvání vodou a podvýživa jsou podle Evropské unie (Evropa, 2022) spojeny s aktuálním fenoménem, kterým jsou potravinové ztráty a plýtvání jídlem. Členské státy Evropské unie se připojily ke stanovenému cíli OSN v oblasti udržitelného rozvoje, který stanovuje snížit do roku 2030 na polovinu množství vyplývaných potravin, vztahených na jednu osobu. Na spotřebitelské a maloobchodní úrovni má za cíl omezit ve výrobních a dodavatelských řetězcích potravinové ztráty. Dle studie OSN končí téměř jedna třetina celosvětově vyprodukovaných potravin, ještě dříve než se dostane od zemědělcům ke spotřebitelům, jako potravinová ztráta nebo odpad. V této souvislosti hovoříme o dvou pojmech potravinová ztráta a plýtvání potravinami. Potravinová ztráta označuje snížení kvality nebo množství potravin v důsledku jednání nebo rozhodnutí dodavatelů. V případě pojmu plýtvání potravinami se jedná o snížení kvality nebo množství na úrovni samotných spotřebitelů, stravovacích služeb a maloobchodníků. Snížení plýtvání potravinami a potravinových ztrát může přispět nejen k boji proti hladu, ale také k řešení environmentálních problémů spojených se změnou klimatu.

Kubíčková (Statistika a my, 2021) uvádí, že na jednoho obyvatele České republiky připadá ročně 81 kg potravin. Celkově obyvatelé České republiky ročně vyprodukují přibližně 829 tis. tun potravin, z toho připadá 31 % přímo na spotřebitele. Ti nejvíce plýtvají ovocem a zeleninou, roční průměr na jednu osobu je 9,4 kg. Dalším je pečivo (7 kg na osobu za rok) následuje mléko a mléčné výrobky, vejce, maso a masné výrobky. Zajímavostí je, že plýtvání potravinami ovlivňuje i roční období, kdy se nejvíce plýtvá v létě a na podzim, méně pak na jaře a v zimě.

Podle Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO, 2021) je Česká republika na lepší úrovni s plýtváním potravinami. Průměr Evropské unie představuje přibližně 179 kg na osobu za rok oproti 81 kg na osobu za rok u obyvatel České republiky. Tento výrazný rozdíl je způsobený rozdílnými stravovacími návyky v rámci obyvatel Evropské unie. V Čechách je vlivem historických událostí, kdy bylo potravin nedostatek, zakořeněno šetření s potravinami a snaha zpracovat veškeré složky dostupných surovin. Tento stav se v posledních letech vlivem konzumní společnosti, kdy je všeho dostatek, změnil, a proto je nutné nastavit pravidla omezující plýtvání s potravinami a potravinovými ztrátám.

3.4.6.3 Globalizace

Ferrarová (Revueprostor, 2022) hovoří o trendu poslední doby, kterým je návrat k lokálním zdrojům a národním kuchyním. Tento návrat je způsobený snahou vymanit se z vlivu globálního agro-průmyslu. Zdroje potravin jsou v Evropě velice podobné, jen se liší způsobem přípravy a úpravou. Někdo dělá z těsta například buchty, další croissant a jiný pizzu. Podle toho, co kdo jí, se dá poznat, odkud je, jaká je jeho sociální a ekonomická pozice, ale i vzdělání, gender, věk nebo víra. Každý devátý člověk na světě trpí podvýživou a předpokládá se, že se tento počet vlivem pandemie covid-19 bude zvyšovat. Něco tak všedního a pro mnohé obyvatele běžného, jako je jídlo, může ovlivňovat například migraci. Zvyšující se nedostatek jídla u obyvatel třetího světa vyvolává v posledních letech vlnu migrace do Evropy. Pomocí nastavení strategie přístupu k jídlu pro ty, co ve světě hladoví, lze dokonce předcházet globálním problémům a konfliktům. Současná populace obyvatel, na rozdíl od našich předků, neví přesně, co jí. Do počátku 19. století tomu ovšem bylo jinak a tehdejší obyvatelé toto věděli - znali odkud a z jakého statku zvíře je, na jakém poli a jak plodina, kterou používali na vaření, vyrostla. Vlivem rozvoje dopravy po průmyslové revoluci se začalo stravování a jídlo globalizovat. Většina potravy se v současné době vyrábí ve velkých nadnárodních potravinářských koncernech. Spotřebitelé si kupují a přicházejí do kontaktu pouze s finálním průmyslově zpracovaným produktem, o kterém mají minimum informací.

Uhnák (A2Iarm, 2021) v rozhovoru s profesorem Gerardem Oterem řeší dopady globalizace v zemědělství na způsob stravování. Globalizace ve stravování může být spojována s rokem 1995. V tento rok byla založena Světová obchodní organizace a došlo k zapojení pouze národního zemědělství do světového obchodu. Od této doby se začaly stravovací zvyklosti a skladba jídelních lístků v různých zemích velmi podobat. Globalizace zemědělství přinesla do některých zemí zvýšenou různorodost v nabídce potravin. Tyto nové potraviny nejsou ovšem pro řadu obyvatel finančně dostupné. Globalizace světového obchodu právě v zemědělství ovlivnila a stále ovlivňuje stravovací návyky řady zemí světa.

Podle Ferrarové (Revueprostor, 2022) chtějí lidé znovu znát původ potravin a mít kontrolu nad tím, co jedí. Chtějí konzumovat potraviny, které jsou původní a vypěstované v jejich regionu. Globální agro-potravinářský průmysl a jeho snaha generovat zisky i na úkor kvality vyvolává výrazné antiglobalizační tlaky, které vedou právě k návratu k regionálním potravinám. Pro vymanění se z tohoto globálního problému zavádí velká většina států své ochranné známky původu. Prvním takovým státem byla Francie, která chtěla ochránit

výrobce vín a označení „Champagne“ zaregistrovala jako svou národní značku a ostatní výrobci ji pro své výrobky nesmějí používat. Jídlo je také většinou považováno za součást národní identity a dědictví po předcích, které má většinou silný emocionální náboj. Návrat k národní a regionální kuchyni s posílením významu a využití lokálních surovin pro přípravu jídel způsobuje v gastronomickém průmyslu spory o původu potravin. Podle amerického antropologa Marvinna Harrise byla a je snaha dosáhnout co největšího možného uspokojení z jídla, při vynaložení minimálního úsilí, základním pudem většiny generací. Toto jednoduché pravidlo bylo hlavní rozhodovací strategií, co pěstovat v rostlinné a co chovat v živočišné výrobě.

4 Vlastní práce

4.1 Statistická analýza vývoje stravovacích návyků populace České republiky

4.1.1 Změny stravovacích návyků znázorněné a popsané pomocí vývoje spotřeby vybraných základních potravin

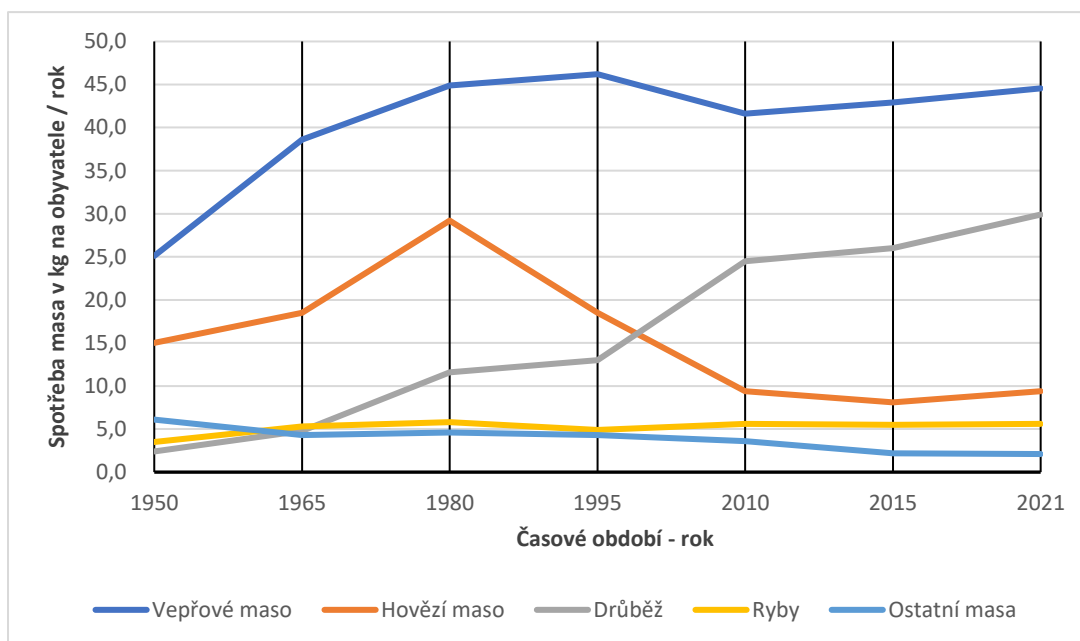
Změny stravovacích návyků neovlivňují pouze skladbu našich jídelních lístků, způsob přípravy jídel a zdravotní stav populace, ale také spotřební koš, který se odráží ve změnách spotřeby různých druhů potravin nebo nápojů.

Jednou z oblastí, pomocí které lze statisticky vyjádřit vývoj stravovacích návyků Čechů, je vývoj spotřeby základních potravin. Ke zpracování kapitoly 4.1.1. byla využita volně dostupná data z Českého statistického úřadu. Pro tento vývoj bylo vybráno několik potravin a nápojů spadajících do kategorie maso, ryby, mléko, sýry, obiloviny, mlýnské a pekárenské výrobky, máslo, oleje a tuky, zelenina a ovoce, nealkoholické a alkoholické nápoje.

Změny stravovacích návyků pomocí vývoje spotřebního koše lze dobře vidět na grafu číslo 1, který znázorňuje vývoj spotřeby masa a ryb na obyvatele České republiky v období mezi roky 1950 – 2021. Na tomto grafu je patrný nárůst spotřeby a obliba vepřového masa, která kontinuálně rostla do roku 1980, kdy se jeho růst zastavil a stagnoval na poměrně vyrovnaných hodnotách mezi 40 – 45 kg vepřového masa na obyvatele za rok. Toto maso má v našem jídelním lístku dominuje již řadu let a udržuje si ji díky dobré cenové dostupnosti. Zajímavý vývoj ve spotřebě má hovězí maso, které po roce 1950 zaznamenalo výrazný růst, trvající až do roku 1980. V tomto roce vlivem nárůstu ceny tohoto masa začala jeho spotřeba výrazně klesat. Roční spotřeba hovězího masa se do roku 2021 propadla z nejvyšší hodnoty v roce 1980, která byla 29,20 kg, na hodnotu 9,40 kg na obyvatele a rok.

Dalším výrazným znakem vývoje stravovacích návyků promítnutý ve spotřebě potravin znázorněných v grafu číslo 1 je vývoj spotřeby drůbežího masa. Toto maso bylo a je, pro svoji cenovou dostupnost, podobně oblíbené jako maso vepřové. Pokud bude porovnán rok 1950, ve kterém byla spotřeba 2,4 kg masa na obyvatele, s rokem 2021 se spotřebou 29,9 kg masa na obyvatele a rok, lze říci, že drůbeží maso zaznamenává úplně opačný vývoj než maso hovězí. Ostatní druhy masa včetně ryb zaznamenávají do roku 1950 stabilní vývoj. Spotřeba ryb a jejich obliba nepatrně roste, naopak ostatní masa, jako je zvěřina, klesají. Tento pokles je dán převážně růstem jejich nákupních cen.

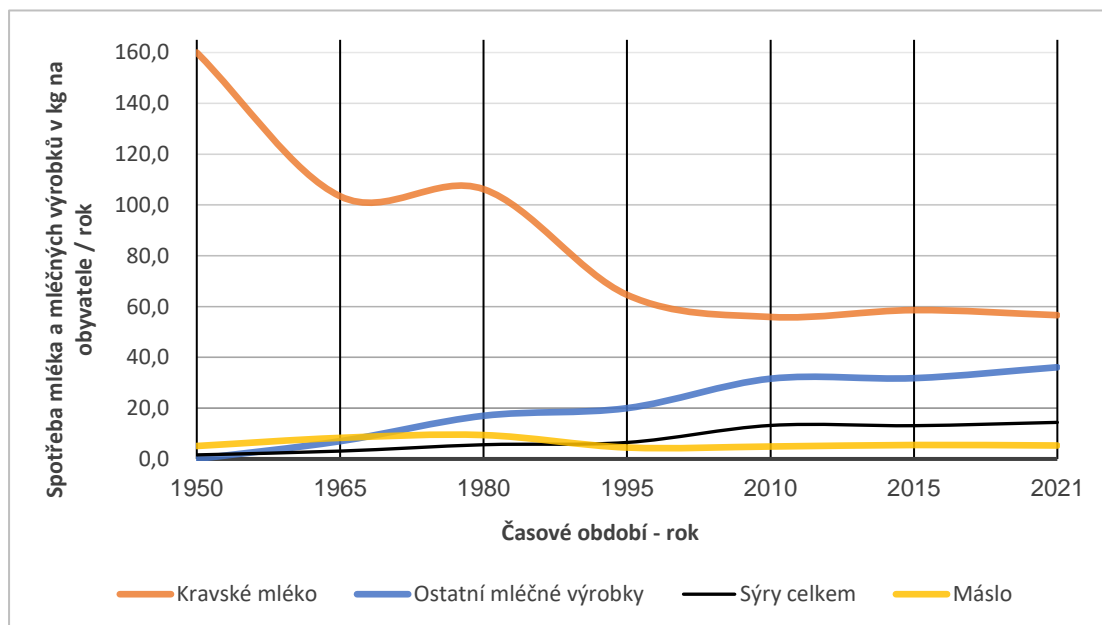
Graf 1: Vývoj spotřeby masa a ryb v období mezi roky 1950-2021

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ – datový podklad tabulka číslo 3

Následující graf číslo 2 analyzuje spotřebu mléka a mléčných produktů. I podle tohoto vývoje je možné popsat změny ve stravovacích zvyklostech Čechů.

Graf 2: Vývoj spotřeby mléka a mléčných výrobků v období mezi roky 1950-2021

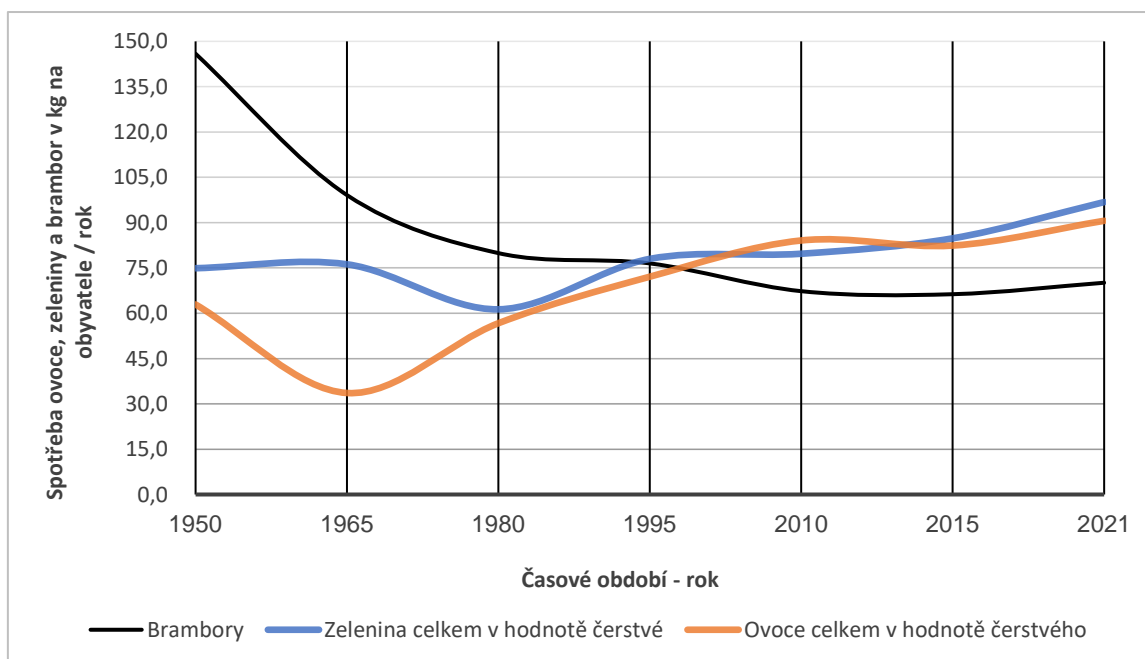
Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ – datový podklad tabulka číslo 4

Konkrétně spotřeba mléka zaznamenala strmý pokles, kdy v roce 1950 byla na hodnotě 160 litrů na obyvatele za rok. V roce 2021 byla tato spotřeba o více jak 100 litrů menší na hodnotě 56,6 litrů na obyvatele za rok. Ostatní mléčné výrobky v období mezi roky

1950-2021 nezaznamenávají takové změny ve spotřebách. Nejvýraznější změny zaznamenávají celkově ostatní mléčné výrobky. Jejich spotřeba byla v roce 1965 na hodnotě 7 litrů a do roku 2021 plynule vzrostla až na hodnotu 36,1 litrů na obyvatele za rok. Další růst zaznamenávají také sýry, jejich spotřeba vzroste z hodnoty 1,6 kg v roce 1950 na hodnotu 14,4 kg v roce 2021 na obyvatele za rok. Pokles spotřeby a oblíbenosti mléka kompenzuje růst spotřeby ostatních mléčných výrobků a sýrů: to ukazuje, že se vývoj stravovacích zvyklostí odklání od konzumace čistě jen kravského mléka ke konzumaci plnohodnotnějších mléčných výrobků a sýrů. Tato změna stravovacích zvyklostí je převážně způsobena technologickým a výrobním rozvojem v mlékárenském průmyslu.

Graf číslo 3 znázorňuje vývoj spotřeby ovoce, zeleniny a brambor. Téměř o polovinu se snížila spotřeba brambor mezi roky 1950-2021. Snížení spotřeby kopíruje menší oblibu brambor a růst dovozu jiných druhů ovoce a zeleniny. Roční spotřeba na obyvatele za rok je u těchto potravin v roce 2021 na vyrovnané hodnotě. Růst spotřeby ovoce a zeleniny není způsoben pouze větší nabídkou po roce 1989, kdy téměř zmizela sezónnost u těchto potravin, ale hlavně tím, že je možné v každém ročním období sehnat v obchodech cokoli z tohoto sortimentu. Dříve bylo toto zboží dostupné pouze v určitých ročních obdobích. Růst spotřeby těchto potravin je dán také snahou obyvatel o zdravější životní styl.

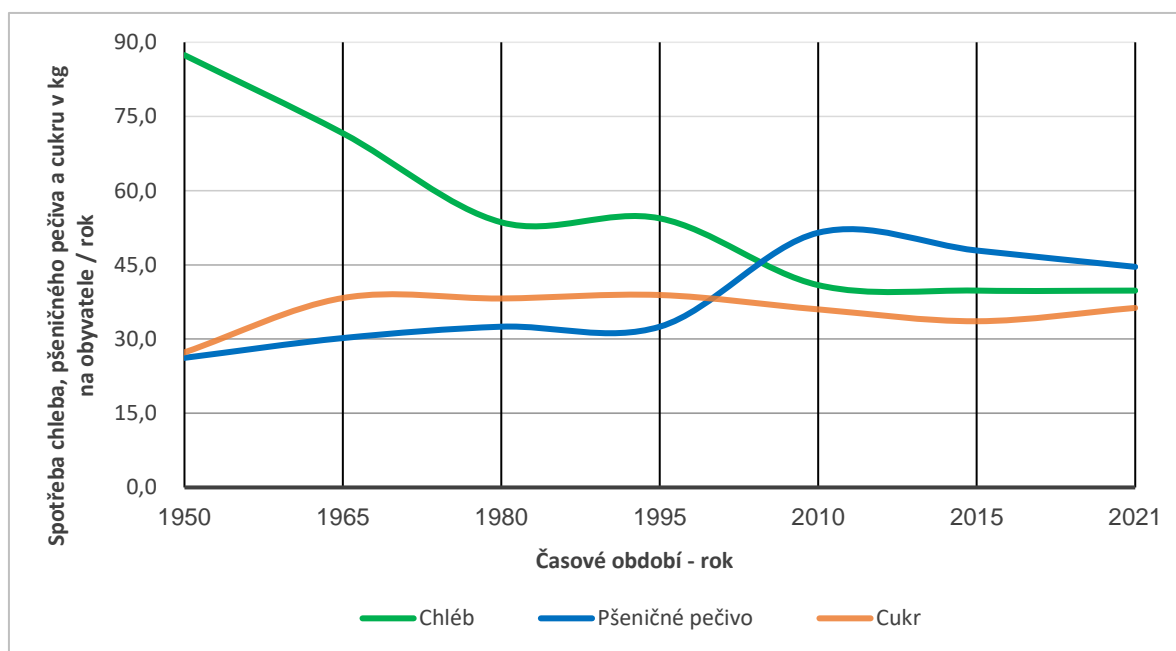
Graf 3: Vývoj spotřeby ovoce, zeleniny a brambor v období mezi roky 1950-2021

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ – datový podklad tabulka číslo 5

Zajímavý vývoj zaznamenává i spotřeba pekárenských výrobků, znázorněný v grafu číslo 4. V tomto grafu je vidět strmý pokles spotřeby chleba na obyvatele a rok. Jeho spotřeba byla v roce 1950 na hodnotě 87,4 kg a na konci sledovaného období, tj. v roce 2021 byla na hodnotě 39,8 kg za obyvatele za rok. Pokles spotřeby chleba mírně vyrovnává spotřeba pšeničného pečiva, která mezi roky 1995-2010 zaznamenává mimořádný růst. Z hodnoty 32,5 kg v roce 1995 vystoupá v období 15 let na hodnotu 51,5 kg na obyvatele za rok. Po roce 2010 začne roční spotřeba mírně klesat a zastaví se na hodnotě 44,6 kg na obyvatele za rok. U pekárenských výrobků zaznamenává také velkou oblibu celozrnné pečivo, bohužel o spotřebě tohoto pečiva nevede ČSÚ žádné statistické údaje.

Graf 4: Vývoj spotřeby chleba, pšeničného pečiva a cukru v období

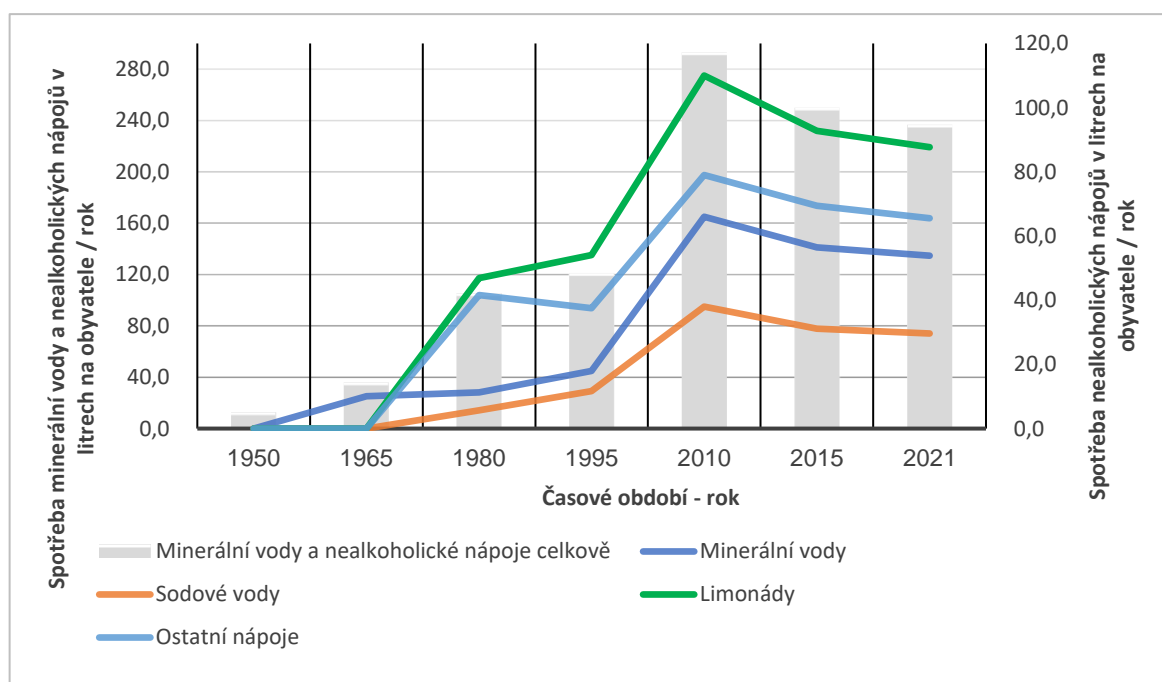
Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ – datový podklad tabulka číslo 6

Graf číslo 4 také znázorňuje vývoj roční spotřeby cukru. Ta za sledované období zaznamenává pouze minimální změnu v oblíbenosti a cukr má za 71 let stabilní a vyrovnanou pozici ve stravování Čechů. Češi jsou v tomto směru velmi konzervativní a ani moderní trend zdravého životního stylu nemění stravovací návyky a cukr je stále velmi oblíbený.

Se změnou stravovacích návyků je také spojena konzumace nealkoholických nápojů. Pokud vezmeme tuto komoditu jako celek (minerální vody a nealkoholické nápoje) je v grafu č. 5 patrný jejich dynamický nárůst spotřeby. V tomto grafu je spotřeba jednotlivých druhů nápojů graficky znázorněna v porovnání s vývojem spotřeby minerální vody a

nealkoholických nápojů celkově. Tato spotřeba u nás od roku 1950 roste z hodnoty 12,8 litrů na maximální hodnotu 293,0 litrů v roce 2010. Po tomto roce začíná růst spotřeby pozvolna klesat až na hodnotu 236,6 litrů na obyvatele za rok v roce 2021. Tato extrémní dynamika růstu je hlavně způsobena otevřením hranic po roce 1989 a růstem oblíbenosti limonád, většinou dovezených ze zahraničí. Spotřeba limonád v roce 1980, kdy se její spotřeba začíná sledovat, tvoří téměř polovinu celkové spotřeby nealkoholických nápojů - tato spotřeba je na hodnotě 46,9 litrů na obyvatele za rok, druhou polovinu tvoří ostatní nápoje s hodnotou 41,6 litrů na obyvatele za rok. V roce 2010 dosahuje spotřeba limonád maximální hodnoty, a to 110 litrů na obyvatele za rok. Po tomto roce začíná pozvolna klesat. Tento pokles způsobuje změna stravovacích návyků obyvatelstva, převážně se jedná o snižování podílu slazených nápojů v každodenní konzumaci. Tato změna je opět způsobena změnou životního stylu.

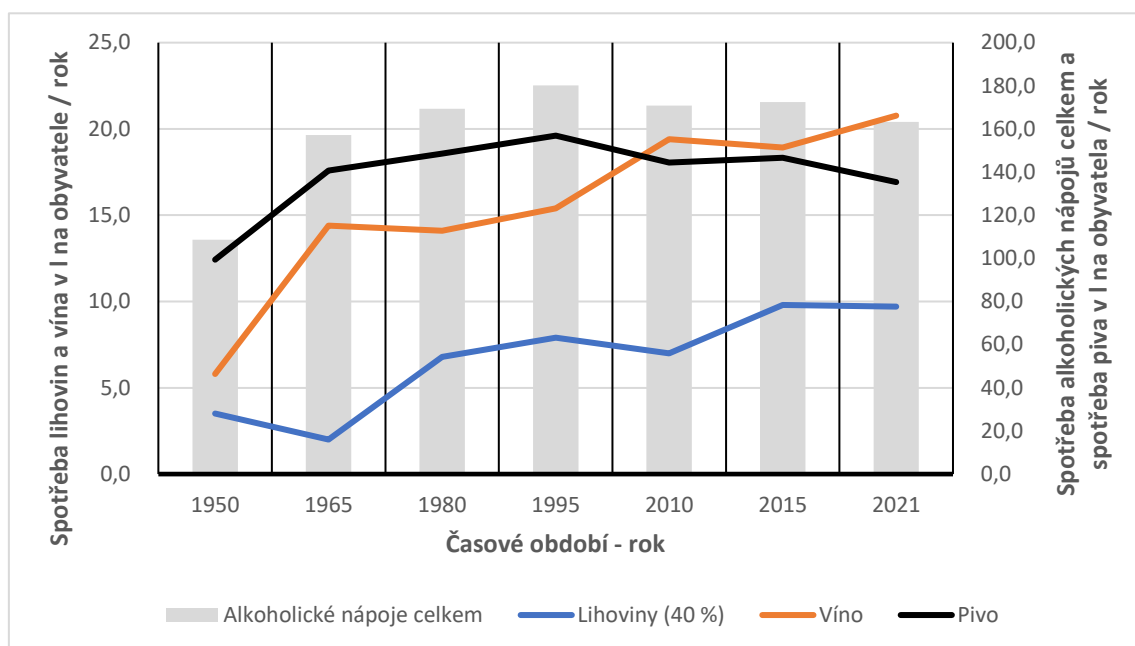
Graf 5: Vývoj spotřeby nealkoholických nápojů v období mezi roky 1950-2021

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ – datový podklad tabulka číslo 7

Češi jsou známí také jako velcí konzumenti piva a alkoholu obecně, i když to nemá se stravovacími návyky v pravém slova smyslu až tolik společného. I tak se jedná se o skupinu, kterou je vhodné zmínit a která je nedílnou součástí tradice českého stolování.

Graf 6: Vývoj spotřeby alkoholických nápojů v období 1950-2021

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ – datový podklad tabulka číslo 8

Vývoj spotřeby všech tří sledovaných produktů od roku 1950 plynule roste. Nejvýraznější nárůst však zaznamenala spotřeba vína, ta od začátku sledovaného období vzrostla z hodnoty 5,8 litrů v roce 1950 až na hodnotu 20,8 litrů na obyvatele za rok v roce 2021. Obliba piva roste do roku 1995, po tomto roce spotřeba mírně klesá, což je způsobeno postupným růstem cen piva. To, co pivo ve spotřebě mezi roky 1995 a 2010 ztrácí, kompenzuje spotřeba vína. V porovnání se spotřebou alkoholických nápojů jako celku se v tomto období mezi roky 1995-2010 nic výrazně nemění. Vývoj spotřeby lihovin ve sledovaném období kopíruje růst ve spotřebě, kromě jednoho výrazného poklesu v roce 1965. Spotřeba lihovin ve sledovaném období vzrostla o 6,2 litru na obyvatele za rok. Spotřeba lihovin jako celku není ani ovlivněna již zmiňovaným trendem zdravého životního stylu, hlavním příčinou jsou i v posledních letech probíhající krize, například pandemie covidu-19, kdy spotřeba alkoholu prokazatelně rostla.

4.1.2 Analýza chování a změn ve stravovacích návycích Čechů dle dat Centra pro výzkum veřejného mínění

Změny ve stravovací kultuře zásadně ovlivňuje rozvoj moderních technologií nebo v posledních letech proběhlá pandemie covidu-19 a velká řada lockdownů, které měly za následek výrazné rozšíření služeb rozvážkových společností. Toto období zavřených restaurací, jídelen a obchodů dalo prostor k jejich rozvoji a vzniku nových společností, jako jsou například: Dáme jídlo, Rohlík, aj. Dalšími faktory je růst globalizace potravinového průmyslu, rostoucí povědomí a vnímání důležitosti udržitelného rozvoje a v neposlední řadě faktor cenový a růst inflace.

Pro zpracování této kapitoly byla využita data ze Sociologického ústavu Akademie věd ČR, Centra pro výzkum veřejného mínění, z průzkumu pod názvem „Potraviny 2021“. Tento výzkumu byl realizován v období od 10. 7. do 26. 7. 2021.

Výběr respondentů probíhal pomocí kvótního výběru. Kvótními znaky byl Kraj (NUTS 3), velikost místa bydliště, pohlaví, věk a vzdělání. Zdrojem dat pro tento kvótní výběr a vážení dat byl Český statistický úřad. Reprezentativu tvořilo obyvatelstvo České republiky ve věku od 15 let. Velikost výběru byla 1200 respondentů, z toho bylo 884 dotázaných. Metoda pro sběr dat byla zvolena formou osobního rozhovoru s respondentem – kombinace CAPI³ a PAPI⁴, pomocí výzkumného nástroje v podobě „Standardizovaného dotazníku“.

4.1.2.1 Struktura odpovědí na skupinu „Sociodemografických otázek“

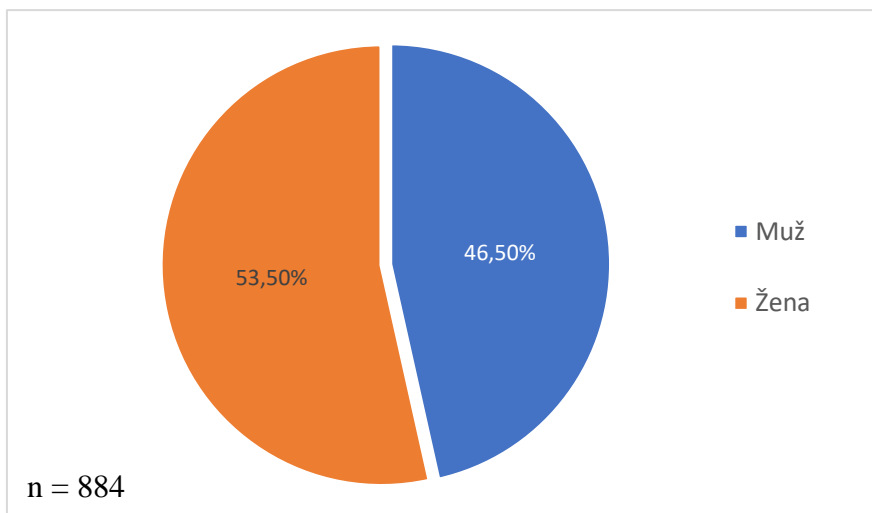
Základní a nejjednodušší rozdělení je obsažené v grafu číslo 7. V tomto grafu je znázorněno rozdělení na muže a ženy. Výběrový soubor (n=884), zahrnoval 472 žen a 410 mužů.

---

³ CAPI – Computer Assisted Personal Interviewing = jedná se o metodu sběru dat dotazováním, kdy záznam odpovědí probíhá pomocí počítače

⁴ PAPI – Pen and Paper Interviewing = jedná se o tradiční sběr dat dotazováním, kdy záznam probíhá do vtištěného dotazníku

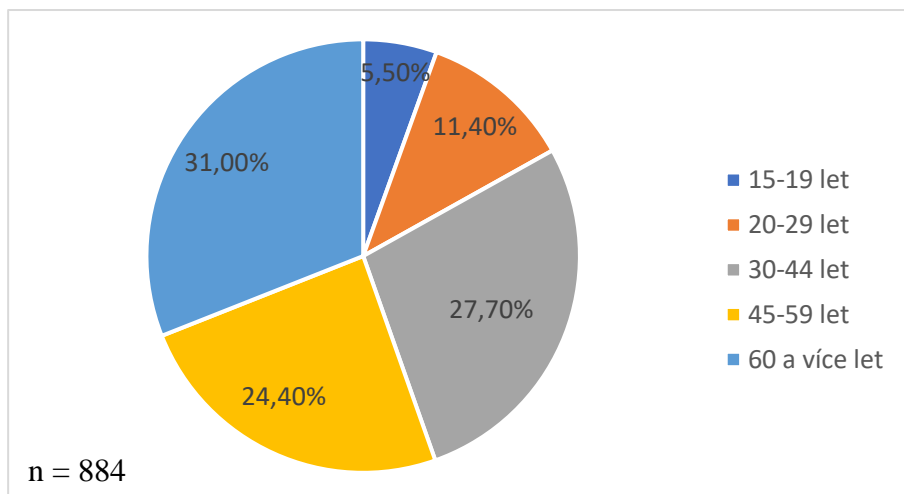
Graf 7: Struktura výběrového souboru dle pohlaví

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 9

Z grafu č. 8 vyplývá, že největší podíl dotazovaných 31 % byl ve věku 60 a více let. Druhým nejpočetnějším zastoupením je populace ve věku 30 až 44 let s 27,7 %. Naopak nejméně, a to s hodnotou 5,5 %, tvoří výběrový soubor zastoupený osobami ve věku mezi 15 až 19 let.

Graf 8: Věková struktura výběrového souboru

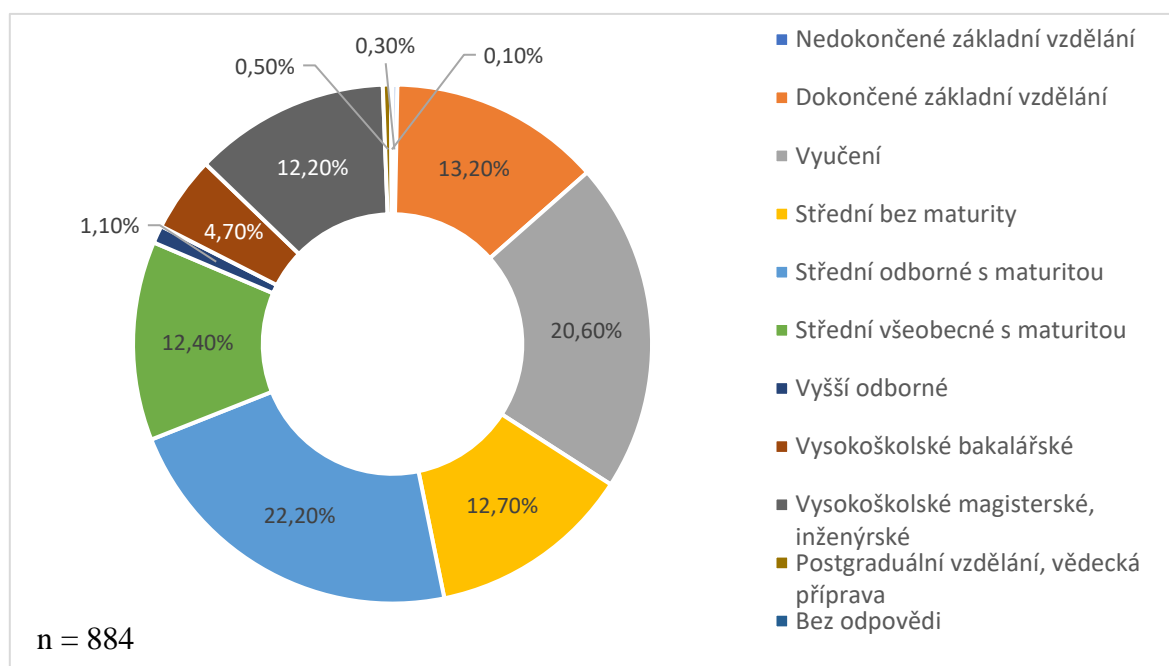

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 9

Následující graf 9 znázorňuje úroveň dosaženého vzdělání výběrového souboru, ve kterém jsou nejpočetněji zastoupené osoby s dosaženým středním odborným vzděláním s maturitou celkem 22,2 %. Druhou nejpočetnější úrovní vzdělání, konkrétně s 20,6 %, tvoří zastoupení populace s vyučením. Pokud nebude brána v potaz odpověď „bez odpovědi“,

kteřá byla zaznamenána u 0,1 % účastníků dotazníkového šetření, je nejnižší dosažené vzdělání, tj. nedokončené základní vzdělání, zastoupeno v základním souboru nejméně s počtem respondentů 3 dotazovaných, tj. 0,3 %

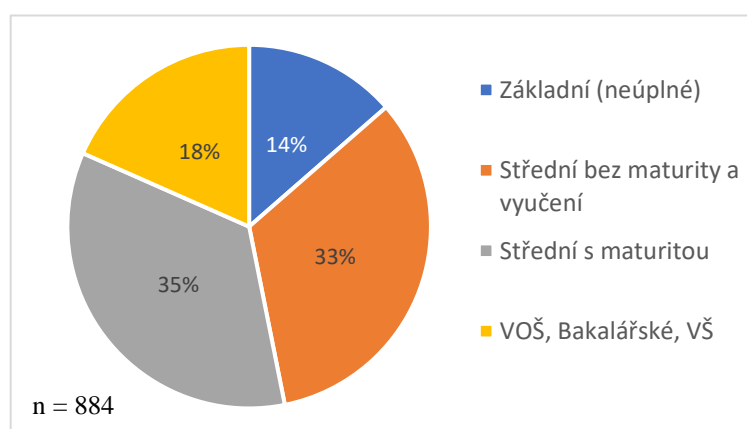
Graf 9: Úroveň dosaženého vzdělání populace u výběrového souboru

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 9

Pro další zpracování následujících kapitol diplomové práce budou využity odpovědi k úrovni dosaženého vzdělání. Struktura těchto údajů je znázorněna v grafu č. 10.

Graf 10: Transformované hodnoty: Úroveň dosaženého vzdělání populace u výběrového souboru

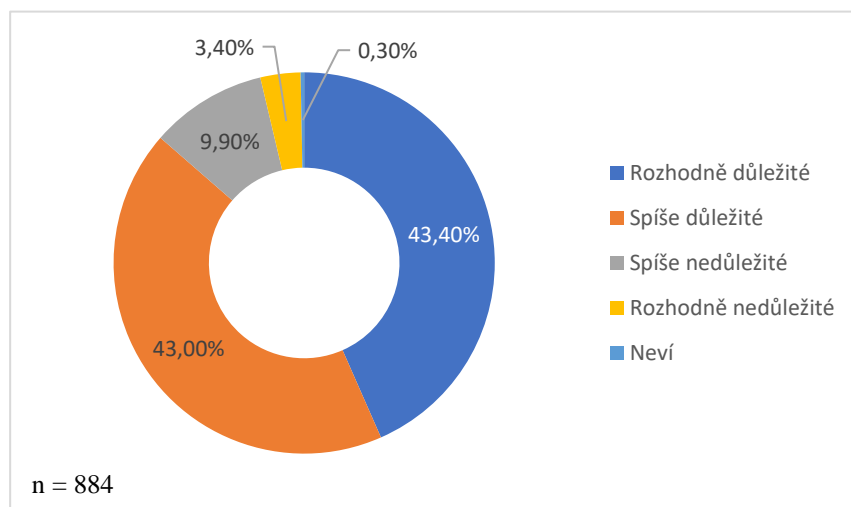
Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 9

4.1.2.2 Struktura odpovědí na okruh otázek ze skupiny „Stravovací zvyky“

V rámci celého výzkumu společnosti CVVM byly řešeny okruhy otázek na způsob chování při nakupování, a na stravovací návyky. Dále byl zjišťován názor na plýtvání potravin a na geneticky modifikované potraviny. Skupina pod názvem „Stravovací návyky“ obsahovala 26 otázek. Tématem těchto otázek bylo například to, zda a jak moc je vlastní stravování pro výběrový soubor populace důležité či nikoliv, a jak často se denně stravují. Dále pak byly ve skupině „Stravovací návyky“ účastníkům projektu pokládány následující otázky typu, kde se nejčastěji obyvatelé stravují, jak často se stravují mimo domov, zda respondenti využívají rozvozové společnosti a kolik v nich utratí měsíčně peněz, nebo zda si doma pečou vlastní chléb a mnoho dalších.

V následujícím grafu číslo 11 jsou znázorněny informace a vyhodnocení odpovědí na otázku „Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování?“. Z dostupných dat znázorněných v tomto grafu je patrné, že nejčastější odpovědí účastníků projektu Strategie Akademie věd 21 „Potraviny pro budoucnost“ byla, že je pro ně vlastní stravování rozhodně důležité, tuto odpověď zvolilo celkem 43,4 % respondentů. Další v pořadí druhou nejčastější odpovědí byl názor, že je vlastní stravování spíše důležité, a to konkrétně u 43 % účastníků studie. Nejméně zastoupenou odpovědí byla s 3,4 % varianta, že je vlastní stravování rozhodně nedůležité. V této otázce tvoří dvě varianty s odpovědí „důležité“ 86,4 %. Z toho vyplývá, že jsou Češi ve stravovacích návycích, bráno z pohledu vlastního stravování, většinou konzervativní národ.

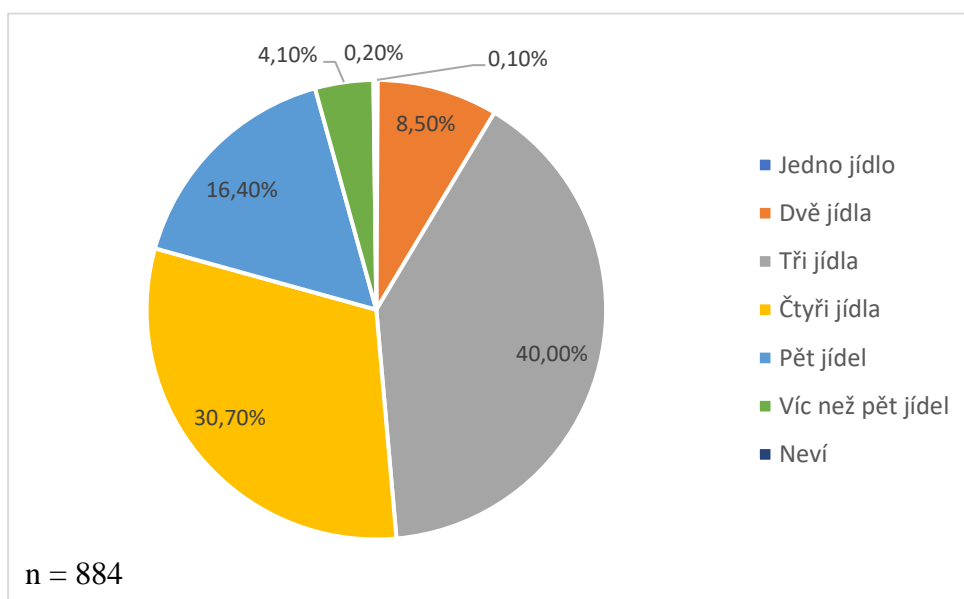
Graf 11: Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Další otázkou tohoto projektu bylo: „*Kolik jídel denně obvykle jíte?*“. V grafu číslo 12 jsou znázorněny odpovědi výběrového souboru. Z tohoto grafu lze vyčíst, že Češi nejčastěji denně konzumují tři jídla. Tuto odpověď zvolilo 40 % účastníků projektu. Druhou početnou odpovědí byla vybrána možnost konzumace čtyř jídel denně. V tomto případě se takto stravuje 30,7 % dotazovaných. Nezanedbatelnou skupinu tvořila i odpověď s variantou, že Češi konzumují pět jídel denně. Z celkového počtu výběrového souboru populace tuto možnost uvádí 16,4 % účastníků projektu. Celkem 4,1 % účastníků zvolilo i v dnešní hektické době, že se stravují více než pětkrát. Způsob stravování pouze jednou denně uvádí jen 0,1 % účastníků projektu. Tato otázka, respektive složení odpovědí, opět ukazuje na relativně konzervativní stravovací návyky Čechů. Češi se snaží kopírovat dlouhodobě zažitý model stravování, kterým je strava třikrát denně.

Graf 12: Struktura odpovědí na otázku „*Kolik jídel denně obvykle jíte?*“

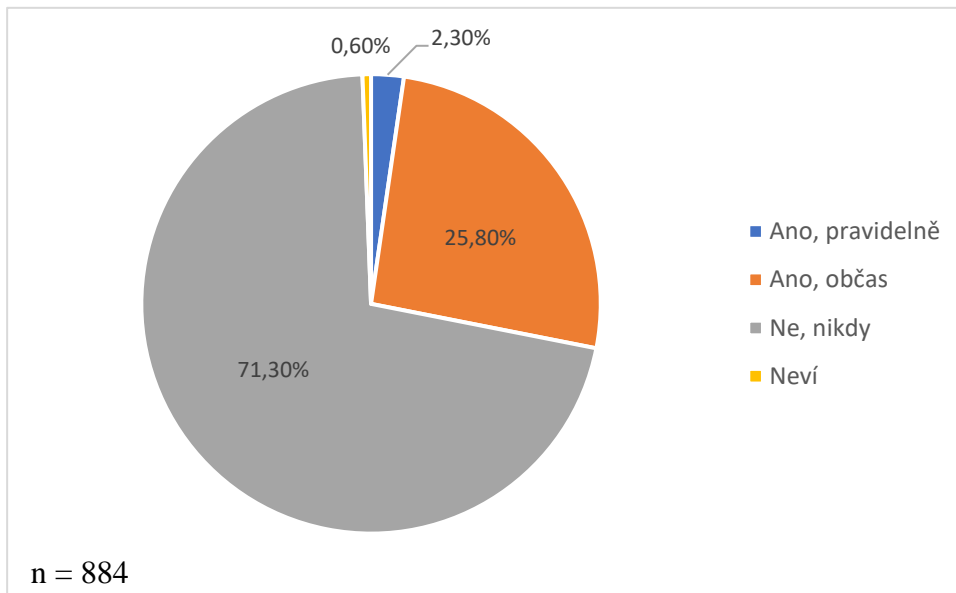

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Graf číslo 13 znázorňuje strukturu odpovědí na otázku „*Objednáváte si jídlo přes rozvozkové aplikace, kterými jsou například Dáme jídlo, Wolt, Uber East?*“. Na tomto grafu je patrná dominance odpovědi, že přes rozvozkové aplikace nikdy jídlo neobjednává celkem 71,3 % účastníků projektu. Jen občas tuto službu využívá 25,80 % z výběrového souboru a pravidelně objednáva pouze 2,3 % účastníků projektu. Ze zjištěných údajů je opět patrné, že si většina Čechů nevolí pro zajištění stravy rozvozkové aplikace, což i potvrzuje zjištění

z grafu číslo 11, ve kterém je znázorněna struktura odpovědí na otázku „*Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování?*“.

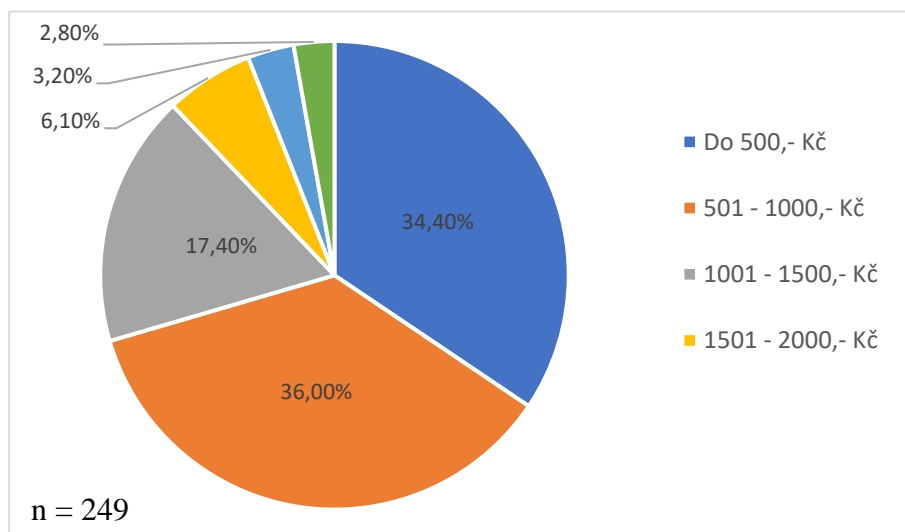
Graf 13: Struktura odpovědí na otázku „*Objednáváte si jídlo přes rozvozné aplikace, kterými jsou například Dáme jídlo, Wolt, Uber East?*“

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Graf číslo 14 znázorňuje odpovědi na otázku „*Kolik korun měsíčně utratíte za jídlo přes rozvozné aplikace?*“. Vzhledem k tomu, že 71,3 % respondentů odpovědělo na otázku, zda využívají rozvozné aplikace, negativně (viz graf č. 13), jsou odpovědi pouze od respondentů, kteří odpověděli ano; jedná se tedy pouze o výběrový soubor n=249.

Graf 14: Struktura odpovědí na otázku " *Kolik korun měsíčně utratíte za jídlo přes rozvozné aplikace?*"

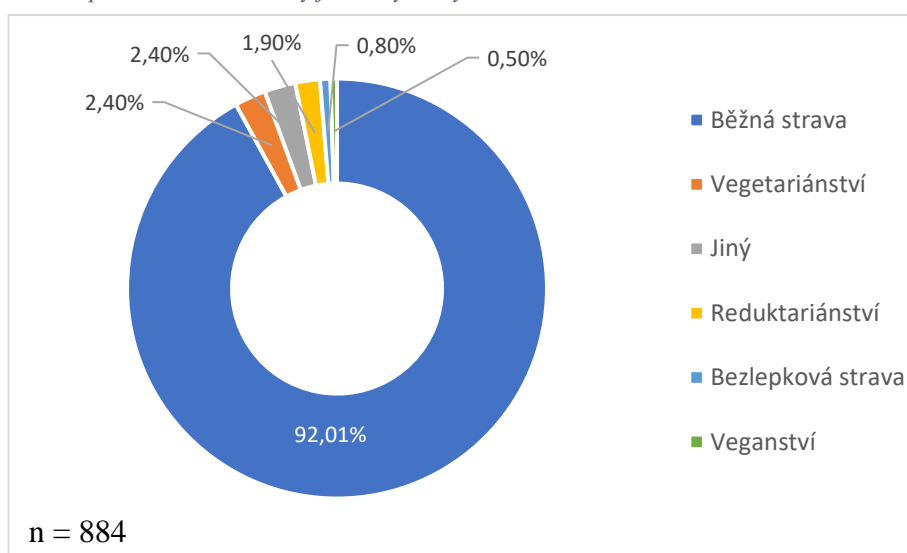

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Z tohoto grafu je patrné, že měsíční útraty u respondentů, kteří tyto rozvozné aplikace využívají, nejsou velmi výrazné. Téměř 70 % odpovídajících utratí měsíčně maximálně do jednoho tisíce korun, z tohoto počtu dokonce 34,4 % utratí měsíčně méně jak pět set korun. Jen 3,2 % účastníků projektu z tohoto základního souboru utratí za jídlo z rozvozných aplikací měsíčně více než dva tisíce korun.

Z následujícího grafu číslo 15 je patrné, že i v roce 2021 převažovaly běžné stravovací návyky oproti alternativním. Běžný výživový směr uvedlo 92,01 % respondentů výběrového souboru. Druhým nejrozšířenějším výživovým směrem je s 2,4 % vegetariánství a stejné hodnoty dosáhla volba jiného výživového směru. Nejméně využívaný výživový směr ve stravování s 0,8 % je bezlepková strava a veganství, tímto způsobem se stravuje jen 0,5 % osob z výběrového souboru.

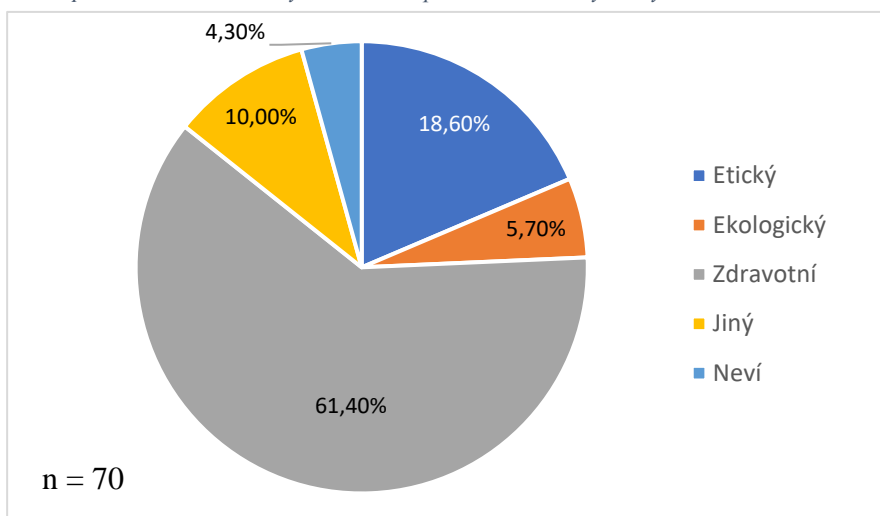
Graf 15: Struktura odpovědí na otázku "Jaký je Váš výživový směr ve stravování?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Doplňující otázka k otázce „Jaký je Váš výživový směr ve stravování?“ byla položena pouze respondentům, kteří jako svůj výživový směr nezvolili odpověď „běžná strava“ tedy n=70. Struktura odpovědí na tuto otázku je znázorněna v grafu číslo 16. Zde je patrné, že nejčastěji si alternativní výživový směr s 61,4 % respondentů zvolí ze zdravotních důvodů. Dalším argumentem pro volbu alternativního výživového směru stravování je etický důvod, který uvádí 18,6 % dotazovaných. Ochranu životního prostředí jako důvod volby alternativního výživového směru uvádí 5,7 % dotazovaných.

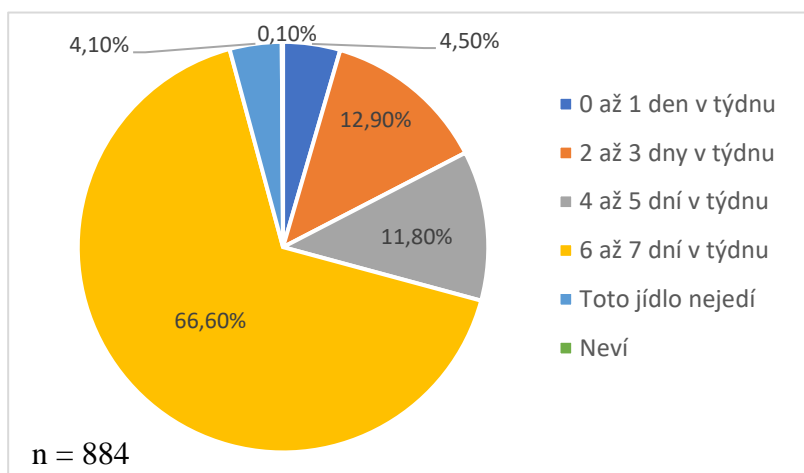
Graf 16: Struktura odpovědí na otázku "Jaký máte důvod pro alternativní výživový směr ve stravování?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Jednou skupinou otázek v tomto výzkumu spadající do kategorie otázek stravovací zvyky, byly otázky, jak často v týdnu jsou připravována určitá jídla v rozdělení snídaně, oběd a večeře. V grafu číslo 17 je znázorněna struktura odpovědí na otázku, jak často v běžném týdnu si účastníci výzkumu připravují snídani.

Graf 17: Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-snídani?"

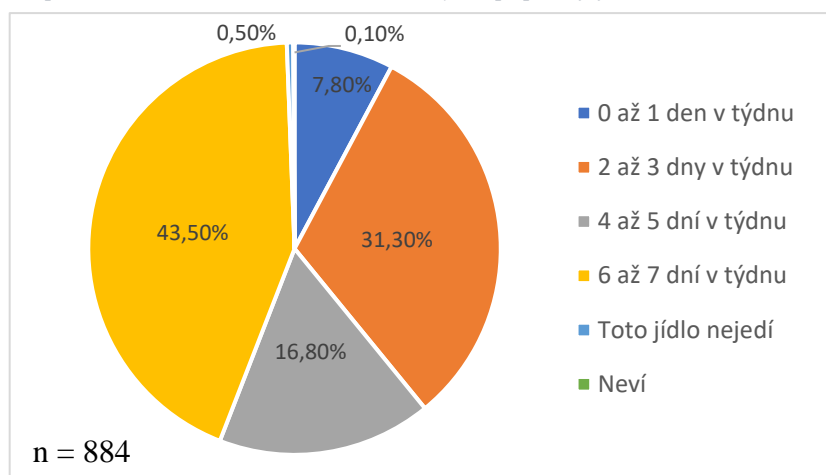

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Ze struktury těchto odpovědí vyplývá, že 66,6 % Čechů si stále pravidelně téměř sedm dní v běžném týdnu připravuje snídani. Zajímavý je fakt, že 4,1 % dotazovaných (tj. 36 osob) snídani nejedí. Podobný počet odpovědí kolem 12 % patří volbě přípravy jídel v běžném týdnu mezi 2-3 a 4 až 5 dnů. Jeden den v týdnu si připraví snídani 4,5 % dotazovaných.

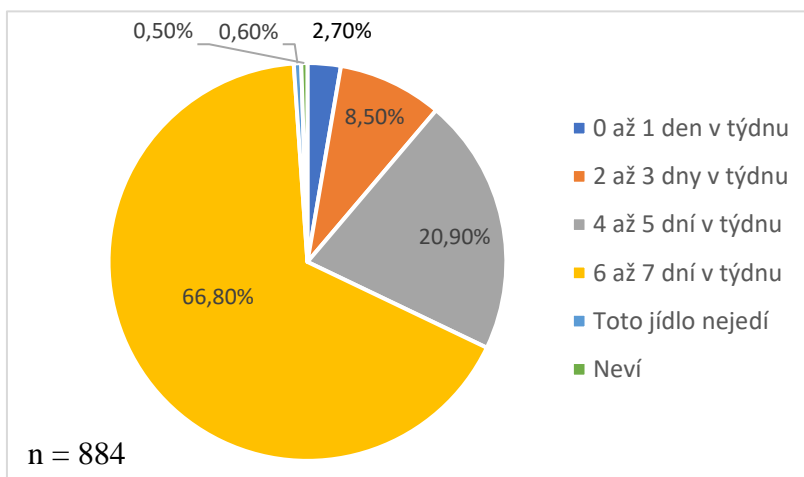
Graf 18: Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-oběd?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

V grafu č. 18 je znázorněna struktura odpovědí na otázku přípravy oběda. Oběd dle grafu patří k častěji připravovaným jídlům než snídaně. Toto jídlo si každý den v běžném týdnu připraví 43,5 % Čechů a 31,3 % si oběd připraví jen 2 krát až 3 krát za týden. Oproti snídaním se vyjádřilo pouze 0,5 % osob, že oběd nejedí.

Graf 19: Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-večeře?"

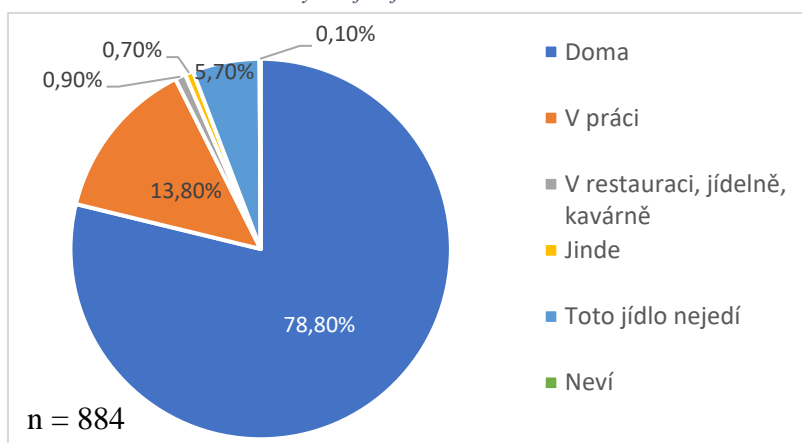

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Graf číslo 19 znázorňuje strukturu odpovědí na „Jak často so v běžném týdnu připravují jídlo-večeře?“. Struktura těchto odpovědí téměř kopíruje zvyky Čechů na přípravu snídaní (viz graf č. 17). Večeři si pravidelně 7 dní v týdnu připravuje 66,8 % osob a 4 až 5 dní v týdnu si toto jídlo připravuje 20,9 % Čechů. Oproti snídaním večeři nejí jen 0,6 % respondentů.

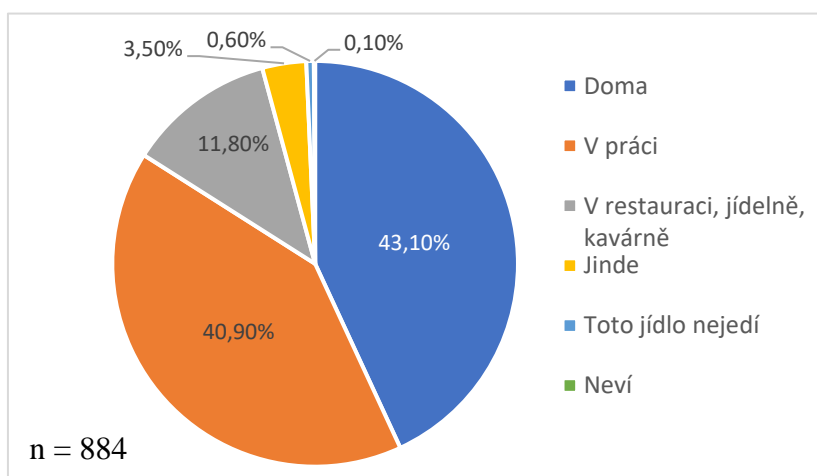
Další okruh otázek je zaměřený na odpověď, kde toto jídlo (snídaně, oběd, večeře) v běžném týdnu Češi jedí. V grafu číslo 20 je znázorněna odpověď ke snídaním a místě, kde ji Češi nejčastěji v běžném týdnu jedí. Místem, kde je snídaně nejčastěji konzumována, je odpověď „doma“, kterou zvolilo 78,8 % respondentů. Druhým nejčastějším místem je pro 13,8 % osob práce a 5,7 % respondentů (tj. 50 osob) vůbec nesnídá. Graf číslo 21 znázorňuje volbu místa u oběda, z tohoto grafu vyplývá, že počet osob, kteří obědvají doma a v práci je téměř vyrovnaný. Doma obědvá 43,1 % a v práci 40,9 % Čechů. Zvýšil se i počet osob, kteří konzumují oběd v restauraci, jídelně nebo kavárně. Tuto alternativu volí 11,8 % osob, zatímco na snídani volí restauraci pouze 0,9 % respondentů. Poslední graf tohoto okruhu je graf č. 22, ve kterém je znázorněna struktura odpovědí na místo konzumace večeře. Zde opět převažuje volba odpovědi „doma“, kterou zvolilo 92 % dotazovaných. To je dokonce více než u snídaně. Jen 3,1 % Čechů jí večeři v práci a 2 % v restauraci.

Graf 20: Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-snídaně?"

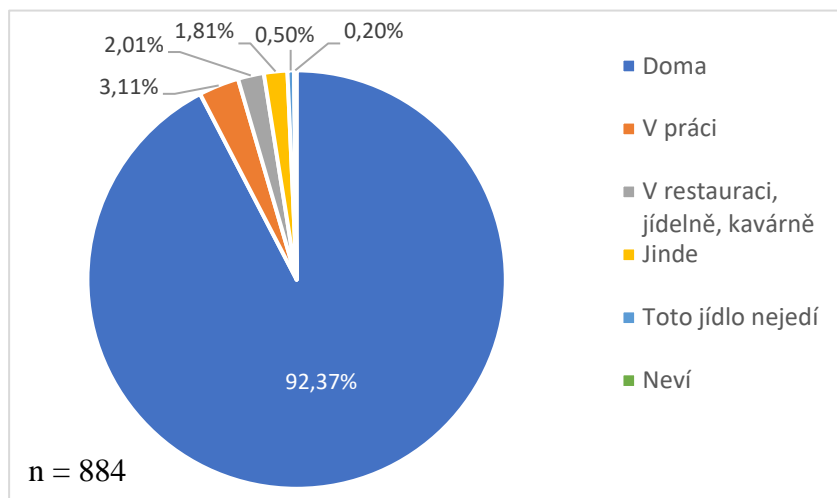
Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Graf 21: Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-oběd?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Graf 22: Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-večeře?"

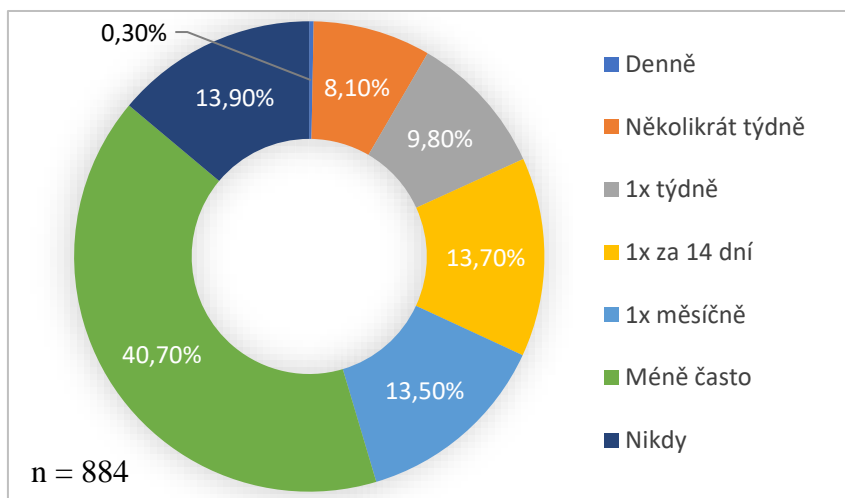

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

V následujících grafech bude znázorněna struktura odpovědí na otázky, jak často se Češi stravují v jiných zařízeních mimo domov, a to konkrétně v restauracích, jídelnách/kantýnách, fastfoodu nebo v kavárnách.

Graf číslo 23 znázorňuje strukturu odpovědí na otázku „Jak často se stravujete v restauraci?“ Z odpovědí je patrné, že 40,7 % se stravuje v restauraci jen méně často a 13,9 % se v restauracích dokonce nestravuje nikdy. Dalšími nejčastějšími odpověďmi jsou varianty stravování v restauraci 1x za 14 dní 13,7 % a 1x měsíčně u 13,5 % osob výběrového souboru.

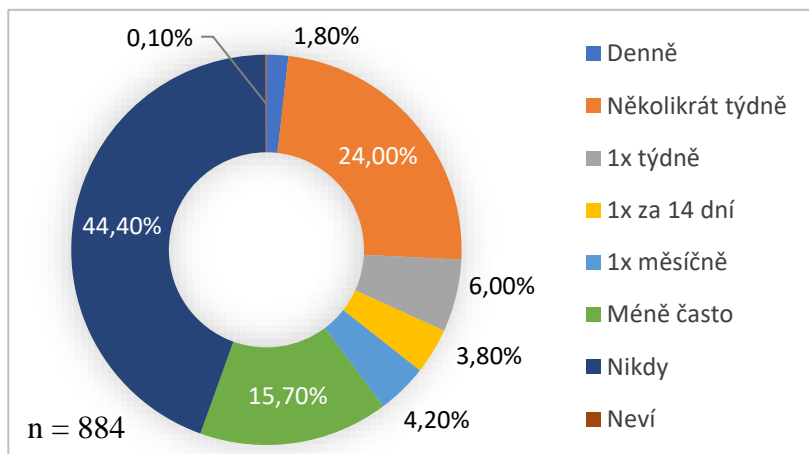
Graf 23: Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v restauraci?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Mezi využívaná místa pro stravování, hlavně v pracovní době, patří jídelny nebo kantýny. Struktura odpovědí právě k otázce „*Jak často se Češi stravují v jídelně nebo kantýně?*“ je znázorněna v grafu číslo 24.

Graf 24: Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v jídelně/kantýně?"

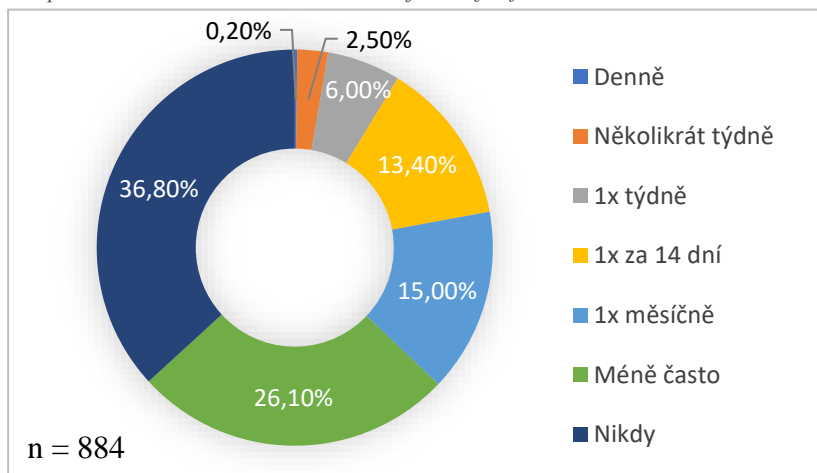

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Jídelnu nebo kantýnu nikdy nenavštěvuje dle struktury odpovědí téměř 44,4 % Čechů. Několikrát týdně využije možnosti stravování v jídelně 24 %, což je dáno velmi rozšířenou sítí zaměstnaneckých jídelen v různých podnicích.

Struktura odpovědí na četnost stravování ve fastfoodech je v grafu č. 25. I když je obecně bráno, že tato forma je velmi oblíbená, ze struktury odpovědí výběrového souboru vyplývá, že jen 0,2 % navštěvuje fastfood denně a 4,2 % 1x za týden a 13,2 % 1x měsíčně. Naopak 42 % účastníků průzkumu odpovědělo, že se ve fastfoodu nestravují nikdy.

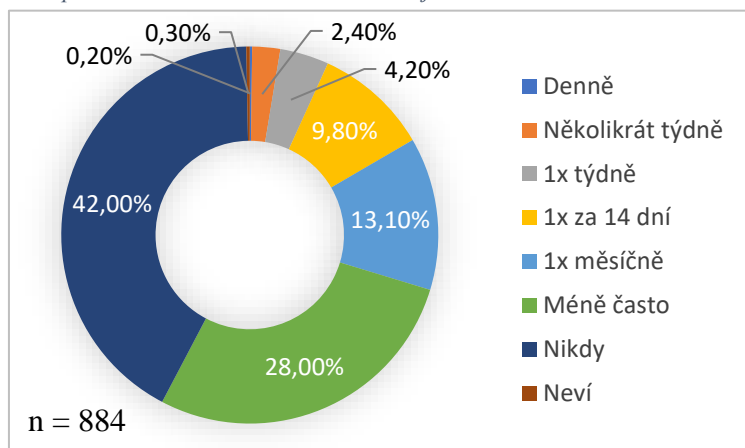
Graf 25: Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete ve fastfoodu?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

Graf číslo 26 znázorňuje rozdělení odpovědí na otázku „*Jak často se stravujete v kavárně?*“. Na tuto otázku odpovědělo 42 %, že se zde nestravují nikdy a 28 % uvádí, že se v kavárně stravují méně často. 1x měsíčně využije ke stravování kavárnu 13,1 % Čechů a 9,8 % ji využije 1x za 14 dní. Jen 2,4 % se stravuje v kavárně několikrát týdně.

Graf 26: Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v kavárně?"

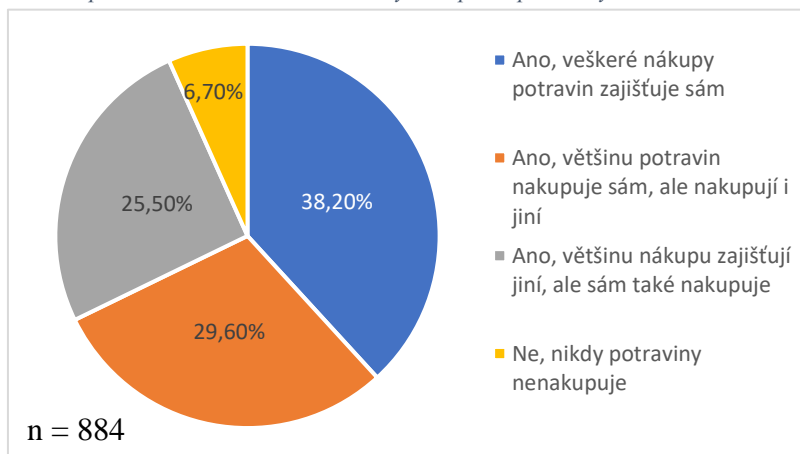

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 10

4.1.2.3 Struktura odpovědí na okruh otázek ze skupiny „Nakupování potravin“

V rámci stravovacích návyků je důležité zmínit také faktor nakupování potravin. Strukturu odpovědí ze skupiny „Nákup potravin“ se bude věnovat tato kapitola. V grafu číslo 27 níže je znázorněna struktura odpovědí na otázku „*Chodíte někdy nakupovat potraviny?*“. Ze zvolených odpovědí je patrné, že většina dotazovaných se podílí na zajištění nákupu potravin, 38,2 % účastníků projektu zajišťuje pro domácnost veškeré nákupy sám a jen 6,7 % účastníků nenakupuje potraviny vůbec.

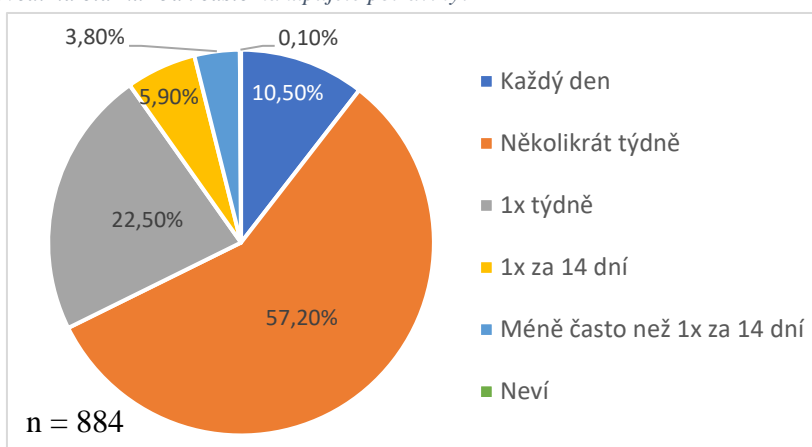
Graf 27: Struktura odpovědí na otázku "Chodíte někdy nakupovat potraviny?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 11

Další otázkou, která byla určena pouze pro respondenty, kteří odpověděli, že nakupují potraviny nebo se na nákupu podílejí, byla otázka „*Jak často nakupují potraviny?*“. Struktura odpovědí je znázorněna v grafu č. 28. Z výběrového souboru (n=884) odpovědělo 57,2 % dotazovaných, že potraviny nakupují několikrát týdně.

Graf 28: Struktura odpovědí na otázku "Jak často nakupujete potraviny?"

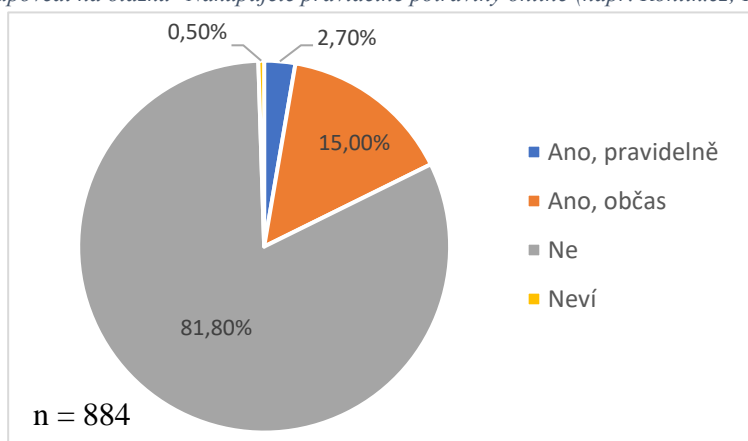

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 11

Každý den nakupuje 10,5 % dotazovaných a 1 x za týden nakoupí potraviny 22,5 % Čechů. Jen 3,8 % osob nakupuje potraviny méně často jak 1 x za 14 dní.

V dnešní době rozvoje moderních technologií byla jedna z otázek věnována nakupování potravin online, například prostřednictvím aplikací Rohlík.cz, Košík.cz nebo iTesco. Struktura odpovědí na otázku „*Nakupujete pravidelně potraviny online?*“ je znázorněna v grafu číslo 29. Na tuto otázku byla nejčastější odpověď „ne“, kterou zvolilo 81,8 % dotazovaných. Jen 2,7 % Čechů uvádí, že potraviny online objednáva pravidelně a 15 % těchto služeb využívá jen občas.

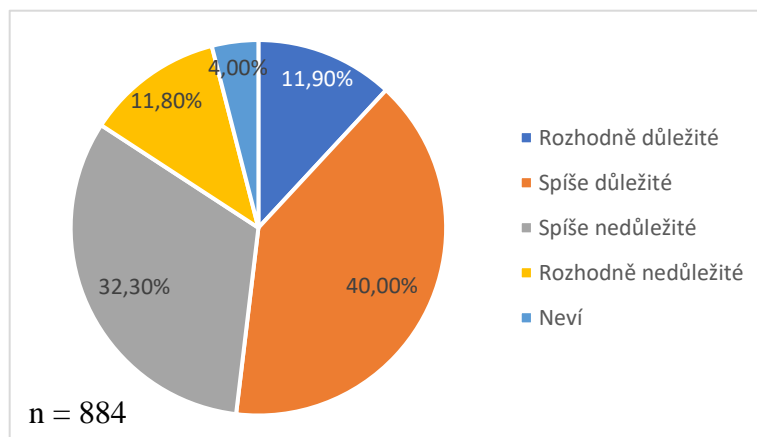
Graf 29: Struktura odpovědí na otázku "Nakupujete pravidelně potraviny online (např. Rohlík.cz; Košík.cz; iTesco)?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 11

Další otázka v oblasti nakupování byla směřována k tématu ekologie, zda Čechy ovlivní při výběru určitých potravin ekologická zátěž při jejich výrobě.

Graf 30: Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás při nákupu potravin důležité, nebo nedůležité, jaký je dopad jejich výroby na životní prostředí?"

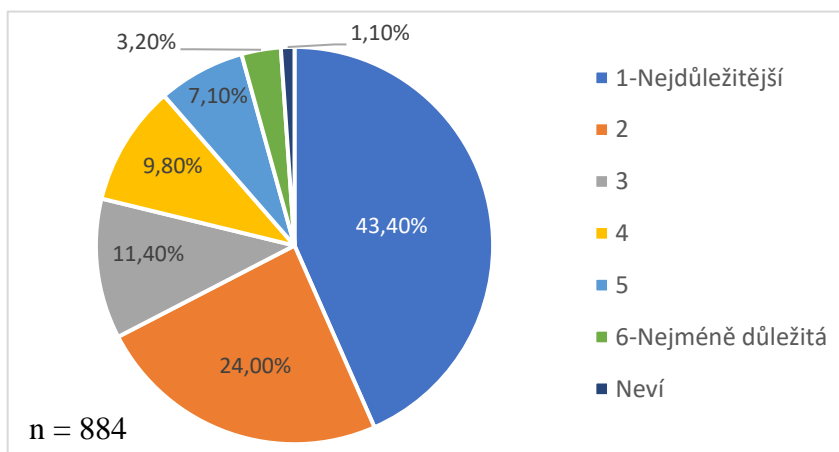

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 11

Z grafu číslo 30 je patrné, že 40 % Čechů uvádí, že tento vliv mají za spíše důležitý a pro 11,9 % osob je dopad výroby potravin na životní prostředí rozhodně důležitým faktorem, kterým se řídí při nakupování potravin. Naopak 32,3 % (odpověď spíše nedůležité) a 11,8 % (odpověď rozhodně nedůležité) uvádí, že vliv při výrobě potravin neovlivní jejich rozhodování při nákupu potravin. Z tohoto rozdělení lze tvrdit, že polovinu Čechů ovlivní ekologická zátěž, jakou má výrobek na životní prostředí a druhou polovinu toto neovlivní.

O ceně lze hovořit jako o jednom z nejdůležitějších faktorů, který ovlivňuje rozhodování při nakupování potravin a následně i změnu stravovacích návyků. Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?" znázorňuje graf č. 31.

Graf 31: Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?"

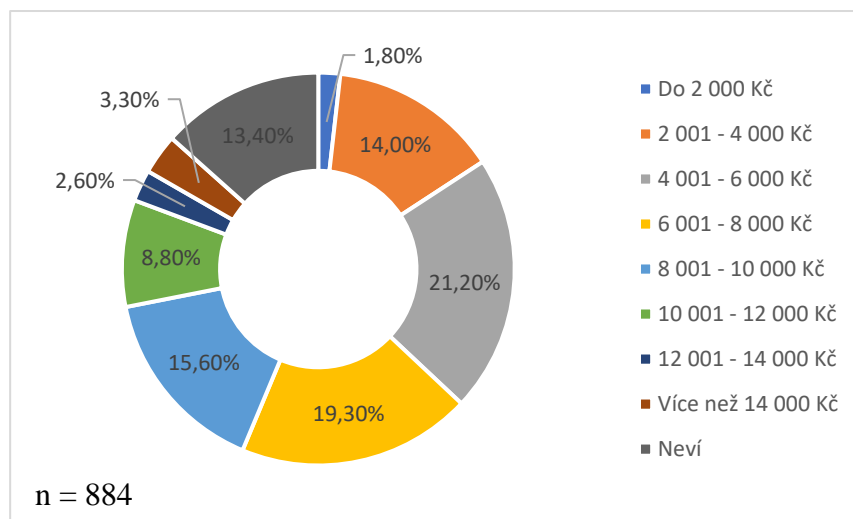

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 11

Jako možnost odpovědi byla zvolena bodová stupnice od jedničky (nejdůležitější) do šestky (nejméně důležitá). Z tohoto grafu je patrný zásadní vliv ceny, na výběr nakupovaných potravin. Tento faktor je nejdůležitější pro 43,4 % Čechů, a jako nejméně důležitý faktor uvádí cenu jen 3,2 % dotazovaných.

Jednou z otázek ze skupiny nakupování byla otázka „Kolik měsíčně utratí domácnost za nákupy potravin?“ Nejčastější odpovědi bylo rozpětí mezi 4 001 – 6 000 Kč, tuto částku vynaloží na nákup potravin 21,2 % dotazovaných. Podobné procento vynaložených finančních prostředků (19,3 %) získalo i rozmezí 6 001 – 8000 Kč za měsíc. Zajímavý stav je u obou krajních hodnot, kdy 1,8 % Čechů uvádí, že za potraviny utratí do 2 000 Kč za měsíc a 3,3 % Čechů utratí za jeden měsíc více jak 14 000 Kč.

Graf 32: Struktura odpovědí na otázku "Kolik měsíčně utratí domácnost za nákup potravin?"

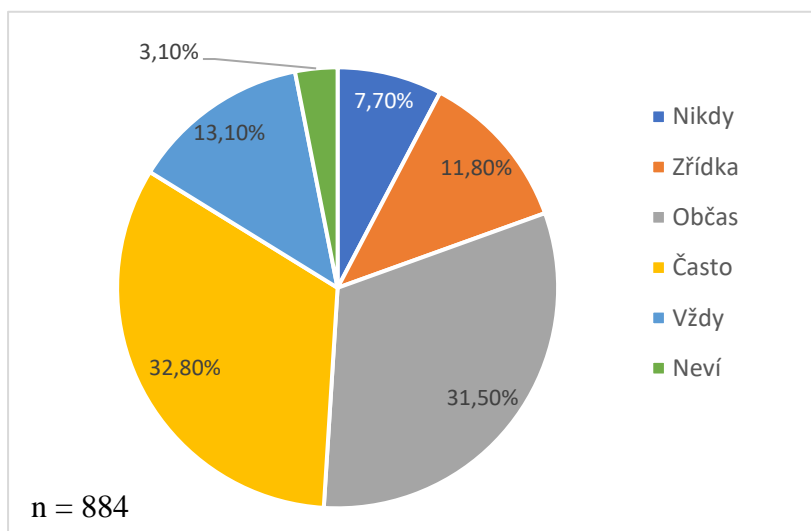

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 11

V grafu číslo 33 je struktura odpovědí na otázku, zda Čechy při nákupu potravin ovlivňuje jejich původ. Konkrétně se jednalo o otázku "Jak často preferujete nákup potravin vyrobených v ČR?"; odpovědi jsou znázorněny v grafu číslo 33. Jen 13,1 % nakupuje vždy potraviny, které jsou vyrobené v České republice, a nikdy české potraviny nenakupuje 7,7 % respondentů. Často nakupuje potraviny vyrobené v ČR 32,8 % respondentů a 31,5 % uvádí, že je nakupuje občas. České potraviny jen zřídka nakupuje 11,8 % dotazovaných.

Graf 33: Struktura odpovědí na otázku "Jak často preferujete nákup potravin vyrobených v ČR?"

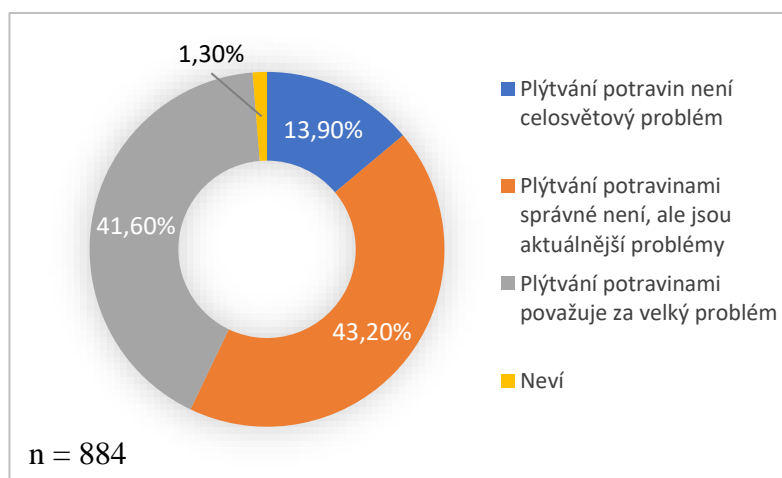

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 11

4.1.2.4 Struktura odpovědí na okruh otázek ze skupiny „Plýtvání s potravinami“

Tato kapitola je krátce zaměřena na skupinu otázek v dotazníku, který se zabývá „plýtváním s potravinami“. Jednou z otázek byl dotaz na to, jaký názor zastávají účastníci na plýtvání potravinami. Strukturu odpovědí na tuto otázku znázorňuje graf č. 34. Téměř 85 % respondentů vnímá plýtvání s potravinami jako problém. Z toho 41,6 % respondentů považují plýtvání za velký problém, 43,2 % účastníků se domnívá, že plýtvání není správné, ale že jsou daleko aktuálnější problémy, které je potřeba řešit. Pro 13,9 % Čechů není, dle uvedených odpovědí, plýtvání s potravinami celosvětový problém.

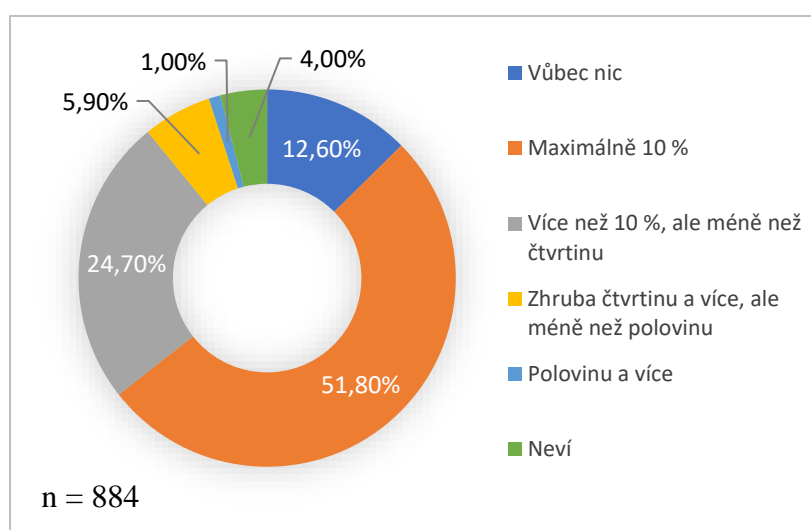
Graf 34: Struktura odpovědí na otázku "Jaký je Váš názor na plýtvání potravin?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 12

V grafu č. 35 je znázorněna struktura odpovědí k otázce „*Jaký je podíl vyhozených potravin v domácnosti?*“ Ze znázorněného vyplývá, že více jak polovina dotazovaných (51,8 %) vyhodí maximálně 10 % potravin a 12,6 % dotazovaných uvádí, že nevyhodí vůbec nic. Ze zjištěného lze tvrdit, že jsou Češi v oblasti plýtvání s potravinami velmi zodpovědní. Tento poměr vychází z faktu, že Češi umí zpracovat velkou část nakoupených potravin, k čemuž je nutí hlavně ekonomické faktory. Polovinu potravin vyhodí jen 1 % respondentů. Méně než čtvrtinu, ale více jak 10 % vyhodí 24,7 % Čechů.

Graf 35: Struktura odpovědí na otázku "Jaký je podíl vyhozených potravin za domácnost?"

Zdroj: vlastní zpracování, CVVM – datový podklad tabulka číslo 12

4.1.3 Testování závislosti názorů a postojů ke stravování na vybraných faktorech

V následující části diplomové práce bude testována závislost mezi kvalitativními znaky, potažmo odpověďmi na vybrané otázky z průzkumu. Lze předpokládat, že názory a postoje ke stravování jsou ovlivněny sociodemografickými faktory, kterými je pohlaví, věk a úroveň dosaženého vzdělání. Analýza míry závislosti bude stanovena k vybraným okruhům otázek ze skupiny „Stravovací zvyky“, „Nakupování“ a „Plýtvání s potravinami“.

4.1.3.1 Vliv faktorů „pohlaví“ aneb rozdíly mezi postoji mužů a žen na vybrané otázky

V této podkapitole bude testováno, zda existuje statisticky významná závislost mezi pohlavím a vybranými osmi otázkami z výzkumu společnosti CVVM.

V kontingenční tabulce číslo 3 je uvedeno rozdělení četností odpovědí respondentů tohoto průzkumu na otázku „*Je pro Vás důležité vlastní stravování?*“. Z uvedených dat je patrné, že vlastní stravování je „rozhodně důležité“ více pro ženy než pro muže. Tuto volbu

preferuje 48,62 % žen a 37,56 % mužů. Obráceně tomu je u odpovědi „spíše důležité“ tuto odpověď zvolilo 43,66 % mužů a 42,46 žen. Jako nedůležité vlastní stravování, konkrétně odpověď „spíše nedůležité“, uvádí 14,63 % mužů a jen 5,52 % žen. Odpověď rozhodně nedůležité vybralo 4,15 % mužů a 3,4 % žen.

Tabulka 3: Kontingenční tabulka závislosti důležitosti vlastního stravování, na pohlaví respondentů

Kontingenční tabulka č. 3 Tabulka: IDE_8(2) x PL_80(4)						
	Pohlaví	Rozhodně důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Rozhodně nedůležité	Řádek součty
Počet	Muži	154	179	60	17	410
Sloupc. četn.		40,21%	47,23%	69,77%	51,52%	
Řádk. četn.		37,56%	43,66%	14,63%	4,15%	
Celková četn.		17,48%	20,32%	6,81%	1,93%	46,54%
Počet	Ženy	229	200	26	16	471
Sloupc. četn.		59,79%	52,77%	30,23%	48,48%	
Řádk. četn.		48,62%	42,46%	5,52%	3,40%	
Celková četn.		25,99%	22,70%	2,95%	1,82%	53,46%
Počet	Všechny	383	379	86	33	881
Celková četn.		43,47%	43,02%	9,76%	3,75%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

V kontingenční tabulce číslo 4 jsou uvedené hodnoty rozdělení četností odpovědí respondentů na otázku „Kolik jídel denně jíte?“

Tabulka 4: Kontingenční tabulka závislosti počtu jídel za den, na pohlaví respondentů

Kontingenční tabulka Tabulka: IDE_8 x PL_81							
	Pohlaví	Dvě jídla	Tři jídla	Čtyři jídla	Pět jídel	Pět a více jídel	Řádek součty
Počet	Muži	32	168	122	62	26	410
Sloupc. četn.		42,11%	47,73%	45,02%	43,06%	68,42%	
Řádk. četn.		7,80%	40,98%	29,76%	15,12%	6,34%	
Celková četn.		3,63%	19,07%	13,85%	7,04%	2,95%	46,54%
Počet	Ženy	44	184	149	82	12	471
Sloupc. četn.		57,89%	52,27%	54,98%	56,94%	31,58%	
Řádk. četn.		9,34%	39,07%	31,63%	17,41%	2,55%	
Celková četn.		4,99%	20,89%	16,91%	9,31%	1,36%	53,46%
Počet	Všechny	76	352	271	144	38	881
Celková četn.		8,63%	39,95%	30,76%	16,35%	4,31%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Z dostupného rozdělení odpovědí na tuto otázku je možné říci, že volba mužů i žen je relativně podobná a liší se jen o několik procent. Z dat řádkové četnosti vyplývá, že pouze o necelé 2 % více mužů než žen konzumuje denně tři jídla. Naopak více žen (31,63 %), než

mužů (29,76 %) uvádí, že konzumují čtyři jídla denně. Pět a více jídel častěji konzumují muži (6,34 %) než ženy (2,55 %).

Tabulka číslo 5 rozděluje četnosti odpovědí respondentů k otázce „*Objednáváte si jídlo přes rozvozné aplikace, kterými jsou například Dáme jídlo, Wolt, Uber East?*“ Většina respondentů odpovědělo, že si jídlo prostřednictvím rozvozných aplikací nikdy neobjednalo. Tuto odpověď celkově zvolilo 37,80 % žen a 34,17 % mužů. Jen 1,25 % mužů a 1,02 % žen uvedlo, že tuto službu využívá pravidelně. Odpověď občas zvolilo 11,12 % mužů a 14,64 % žen. Z dostupných odpovědí lze konstatovat, že i přes rostoucí oblibu, způsobenou převážně lockdowny v době pandemie covidu-19, zůstávají Češi v dovozu jídel přes rozvozné aplikace relativně konzervativní.

Tabulka 5: Kontingenční tabulka závislosti objednávek jídel přes rozvozné aplikace, na pohlaví respondentů

Kontingenční tabulka Tabulka: IDE_8 x PL_87					
	Pohlaví	Ano, pravidelně	Ano, občas	Ne, nikdy	Řádek součty
Počet	Muži	11	98	301	410
Sloupc. četn.		55,00%	43,17%	47,48%	
Řádk. četn.		2,68%	23,90%	73,41%	
Celková četn.		1,25%	11,12%	34,17%	46,54%
Počet	Ženy	9	129	333	471
Sloupc. četn.		45,00%	56,83%	52,52%	
Řádk. četn.		1,91%	27,39%	70,70%	
Celková četn.		1,02%	14,64%	37,80%	53,46%
Počet	Všechny	20	227	634	881
Celková četn.		2,27%	25,77%	71,96%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Vzhledem ke konzervativnímu přístupu k online službám, bylo několik otázek věnováno oblíbenosti stravování mimo domov. Jednou z řešených otázek byla oblíbenost stravování v restauraci. Struktura odpovědí na otázku „*Jak často se stravujete v restauraci?*“ je znázorněna v kontingenční tabulce číslo 6. Pomocí řádkové četnosti je možné pozorovat větší oblibu stravování v restauraci u mužů než u žen. Několikrát týdně navštěvuje restauraci 11,46 % mužů a 5,11 % žen. U této otázky zvolilo odpověď „nikdy“ dokonce 16,38 % žen a 11,22 % mužů. Struktura odpovědí na tuto otázku potvrzuje předcházející odpovědi, ve kterých byla řešena důležitost vlastního stravování, kde se většina respondentů vyjádřila, že je pro ně vlastní stravování důležité.

Tabulka 6: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci, na pohlaví respondentů

		Kontingenční tabulka Tabulka: IDE_8 x PL_86A							
	IDE_8	Denně	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Počet	Muži	1	47	41	62	55	158	46	410
Sloupc. četn.		33,33%	66,20%	48,24%	51,24%	46,61%	44,01%	37,40%	
Řádk. četn.		0,24%	11,46%	10,00%	15,12%	13,41%	38,54%	11,22%	
Celková četn.		0,11%	5,34%	4,66%	7,05%	6,25%	17,95%	5,23%	46,59%
Počet	Ženy	2	24	44	59	63	201	77	470
Sloupc. četn.		66,67%	33,80%	51,76%	48,76%	53,39%	55,99%	62,60%	
Řádk. četn.		0,43%	5,11%	9,36%	12,55%	13,40%	42,77%	16,38%	
Celková četn.		0,23%	2,73%	5,00%	6,70%	7,16%	22,84%	8,75%	53,41%
Počet	Všechny	3	71	85	121	118	359	123	880
Celková četn.		0,34%	8,07%	9,66%	13,75%	13,41%	40,80%	13,98%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Další otázkou, řešenou ve výzkumu společnosti CVVM v rámci projektu Strategie Akademie věd 21 “Potraviny pro budoucnost“, byla oblíbenost stravování ve fastfoodu. Kontingenční tabulka číslo 7 uvádí rozdělení četností odpovědí respondentů na otázku „Jak často se stravujete ve fastfoodu?“ Odpověď, že se ve fastfoodu nikdy nestravují nebo ho navštěvují jen méně často, uvádí kolem 60 % mužů a žen. Nikdy uvedlo 34,39 % mužů a 38,94 % žen a méně často 24,63 % mužů a 27,23 % žen. S velmi malým rozdílem je tato volba stravování více oblíbená u mužů než u žen. Několikrát týdně využije rychlé občerstvení 3,9 % mužů a jen 1,7 % žen. Z uvedených dat lze říci, že forma fastfoodového způsobu stravování není zase tak oblíbená, jak se tvrdí. Může se jednat o začínající pozitivní trend v podobě zdravého životního stylu.

Tabulka 7: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu, na pohlaví respondentů

		Kontingenční tabulka Tabulka: IDE_8 x PL_86C							
	Pohlaví	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty	
Počet	Muži	16	28	61	63	101	141	410	
Sloupc. četn.		66,67%	52,83%	51,69%	47,73%	44,10%	43,52%		
Řádk. četn.		3,90%	6,83%	14,88%	15,37%	24,63%	34,39%		
Celková četn.		1,82%	3,18%	6,93%	7,16%	11,48%	16,02%	46,59%	
Počet	Ženy	8	25	57	69	128	183	470	
Sloupc. četn.		33,33%	47,17%	48,31%	52,27%	55,90%	56,48%		
Řádk. četn.		1,70%	5,32%	12,13%	14,68%	27,23%	38,94%		
Celková četn.		0,91%	2,84%	6,48%	7,84%	14,55%	20,80%	53,41%	
Počet	Všechny	24	53	118	132	229	324	880	
Celková četn.		2,73%	6,02%	13,41%	15,00%	26,02%	36,82%		

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Rozdělení četností odpovědí respondentů na otázku „Jaký je Váš výživový směr?“ je uvedeno v kontingenční tabulce číslo 8. Z dostupných odpovědí je patrné, že u většiny respondentů převládá forma stravování v podobě běžné stravy. Tuto odpověď zvolilo

94,63 % mužů a 89,81 % žen. Z toho vyplývá, že více žen volí alternativní způsob stravování, nejčastěji to je vegetariánství. Tento výživový směr jako způsob stravování uvádí 3,61 % žen a jen 0,98 % mužů. Druhým alternativním výživovým směrem v pořadí oblíbenosti je reduktariánství. Tento směr uvedlo 2,55 % žen a 1,22 % mužů.

Tabulka 8: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jaký je Váš výživový směr, na pohlaví respondentů

Kontingenční tabulka Tabulka: IDE_8 x PL_46								
	Pohlaví	Běžná strava	Vegetariánství	Veganství	Reduktariánství	Bezlepková strava	Jiný	Řádek součty
Počet	Muži	388	4	3	5	3	7	410
Sloupc. četn.		47,84%	19,05%	75,00%	29,41%	42,86%	33,33%	
Řádk. četn.		94,63%	0,98%	0,73%	1,22%	0,73%	1,71%	
Celková četn.		44,04%	0,45%	0,34%	0,57%	0,34%	0,79%	46,54%
Počet	Ženy	423	17	1	12	4	14	471
Sloupc. četn.		52,16%	80,95%	25,00%	70,59%	57,14%	66,67%	
Řádk. četn.		89,81%	3,61%	0,21%	2,55%	0,85%	2,97%	
Celková četn.		48,01%	1,93%	0,11%	1,36%	0,45%	1,59%	53,46%
Počet	Všechny	811	21	4	17	7	21	881
Celková četn.		92,05%	2,38%	0,45%	1,93%	0,79%	2,38%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Jednou skupinou otázek byla oblast nakupování. Z této skupiny byla vybrána otázka, „Je pro Vás při nákupu potravin důležitá cena?“. Na tuto otázku bylo možné odpovědět pomocí číselné stupnice 1 (nejdůležitější) až 6 (nejméně důležitá). Jak bylo popsáno v kapitola 3.4.4, patří cena mezi jeden z nejdůležitějších faktorů, které ovlivňují rozhodování spotřebitelů při nákupu potravin. Kontingenční tabulka číslo 9 toto tvrzení potvrzuje.

Tabulka 9: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, ovlivňuje Vás cena při nakupování potravin, na pohlaví respondentů

Kontingenční tabulka Tabulka: IDE_8 x PL_51C									
	Pohlaví	1 Nejdůležitější	2	3	4	5	6 Nejméně důležitá	Neví	Řádek součty
Počet	Muži	173	78	43	26	25	6	4	355
Sloupc. četn.		49,57%	40,21%	46,74%	32,91%	43,86%	23,08%	44,44%	
Řádk. četn.		48,73%	21,97%	12,11%	7,32%	7,04%	1,69%	1,13%	
Celková četn.		21,46%	9,68%	5,33%	3,23%	3,10%	0,74%	0,50%	44,04%
Počet	Ženy	176	116	49	53	32	20	5	451
Sloupc. četn.		50,43%	59,79%	53,26%	67,09%	56,14%	76,92%	55,56%	
Řádk. četn.		39,02%	25,72%	10,86%	11,75%	7,10%	4,43%	1,11%	
Celková četn.		21,84%	14,39%	6,08%	6,58%	3,97%	2,48%	0,62%	55,96%
Počet	Všechny	349	194	92	79	57	26	9	806
Celková četn.		43,30%	24,07%	11,41%	9,80%	7,07%	3,23%	1,12%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Z dostupných dat je patrné, že pro 48,73 % mužů a 39,02 % žen je cena nejdůležitější při výběru potravin. 21,97 % mužů a 25,72 % žen volí odpověď na stupni dvě. Podle ceny se při nákupu nerozhoduje jen 1,11 % žen a 1,13 % mužů.

Poslední otázkou, která řeší rozdíly v postoji mužů a žen, je názor respondentů na plýtvání s potravinami. Rozdělení četností odpovědí respondentů na tuto otázku „*Jaký je Váš názor na plýtvání s potravinami?*“ je uvedeno v kontingenční tabulce číslo 10. Většina respondentů považuje plýtvání s potravinami za velký problém. Tento problém vnímají více ženy (46,19 %) než muži (36,59 %). Téměř podobně dopovídají muži (44,39 %) i ženy (41,95 %), že plýtvání s potravinami je problém, ale jsou aktuálnější problémy. Z dostupných odpovědí lze tvrdit, že většina Čechů není lhostejná k problémům týkajících se plýtvání s potravinami.

Tabulka 10: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, názor na plýtvání s potravinami, na pohlaví respondentů

Kontingenční tabulka Tabulka IDE_8 x PL_7						
	Pohlaví	Plýtvání není celosvětový problém	Plýtvání správně není, ale jsou aktuálnější problémy	Plýtvání považuje za velký problém	Neví	Řádek součty
Počet	Muži	72	182	150	6	410
Sloupc. četn.		58,54%	47,89%	40,76%	54,55%	
Řádk. četn.		17,56%	44,39%	36,59%	1,46%	
Celková četn.		8,16%	20,63%	17,01%	0,68%	46,49%
Počet	Ženy	51	198	218	5	472
Sloupc. četn.		41,46%	52,11%	59,24%	45,45%	
Řádk. četn.		10,81%	41,95%	46,19%	1,06%	
Celková četn.		5,78%	22,45%	24,72%	0,57%	53,51%
Počet	Všechny	123	380	368	11	882
Celková četn.		13,95%	43,08%	41,72%	1,25%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Pomocí datového výstupu z programu STATISTICA 14 (přílohy č. 13-20), χ^2 -testu byla s 95% pravděpodobností testována statisticky významná závislost odpovědí na vybrané otázky výzkumu na pohlaví respondentů. Výsledky tohoto testování jsou uvedeny v tabulce číslo 11. Z provedených testů vyplývá, že statisticky významné rozdíly mezi názory a postoji mužů a žen byly prokázány u otázek: „*Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování?*“, „*Jak často se stravujete v restauraci?*“, „*Jaký je Váš výživový směr?*“, „*Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?*“, „*Jaký je Váš názor na plýtvání s potravinami?*“. U ostatních otázek: „*Kolik jídel denně obvykle jíte?*“, „*Objednáváte si jídlo přes rozvozové aplikace, kterými jsou například Dáme jídlo, Wolt, Uber East?*“, „*Jak často se stravujete ve fastfoodu?*“ tyto rozdíly prokázány nebyly.

Tabulka 11: Shrnutí výsledků testování závislosti odpovědí na otázky 1-8, na pohlaví respondentů

Otázka	p - Hodnota	C (kontingenční koeficient)	Výsledek testování	Síla závislosti
Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování?	0,00001	0,1668	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Kolik jídel denně obvykle jíte?	0,05943		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	
Objednáváte si jídlo přes rozvozové aplikace, kterými jsou například Dámejídlo, Wolt, Uber East?	0,39976		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	
Jak často se stravujete v restauraci?	0,00773	0,1395	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Jak často se stravujete ve fastfoodu?	0,16655		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	
Jaký je Váš výživový směr?	0,03839	0,1147	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?	0,02579	0,1323	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Jaký je Váš názor na plýtvání potravin?	0,00554	0,1188	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014 (přílohy č. 13-20)

4.1.3.2 Vliv faktoru věku aneb rozdíly v postojích mezi generacemi

V této podkapitole bude testována existence statisticky významné závislosti mezi věkem a vybranými osmi otázkami, neboli bude testováno, zda mají různé generace i různé pohledy na analyzovanou problematiku. Struktura těchto vybraných otázek je stejná, jako v kapitole 4.1.3.1. Tyto výsledky budou interpretovány pomocí níže znázorněných kontingenčních tabulek číslo 12-19.

V první tabulce číslo 12 je uvedeno rozdělení četností odpovědí respondentů na otázku o důležitosti nebo nedůležitosti vlastního stravování na věk respondentů.

Tabulka 12: Kontingenční tabulka závislosti důležitosti vlastního stravování, na věk respondentů

	Kontingenční tabulka TabulkaT_VEK_5 x PL_80					Řádek součty
	Věk	Rozhodně důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Rozhodně nedůležité	
Počet	15 - 19 let	16	22	8	3	49
Sloupc. četn.		4,18%	5,79%	9,20%	9,09%	
Řádk. četn.		32,65%	44,90%	16,33%	6,12%	
Celková četn.		1,81%	2,49%	0,91%	0,34%	5,55%
Počet	20 - 29 let	40	50	9	1	100
Sloupc. četn.		10,44%	13,16%	10,34%	3,03%	
Řádk. četn.		40,00%	50,00%	9,00%	1,00%	
Celková četn.		4,53%	5,66%	1,02%	0,11%	11,33%
Počet	30 - 44 let	115	101	18	11	245
Sloupc. četn.		30,03%	26,58%	20,69%	33,33%	
Řádk. četn.		46,94%	41,22%	7,35%	4,49%	
Celková četn.		13,02%	11,44%	2,04%	1,25%	27,75%
Počet	45 - 59 let	97	87	24	8	216
Sloupc. četn.		25,33%	22,89%	27,59%	24,24%	
Řádk. četn.		44,91%	40,28%	11,11%	3,70%	
Celková četn.		10,99%	9,85%	2,72%	0,91%	24,46%
Počet	60 a více let	115	120	28	10	273
Sloupc. četn.		30,03%	31,58%	32,18%	30,30%	
Řádk. četn.		42,12%	43,96%	10,26%	3,66%	
Celková četn.		13,02%	13,59%	3,17%	1,13%	30,92%
Počet	Všechny	383	380	87	33	883
Celková četn.		43,37%	43,04%	9,86%	3,74%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

U věkových skupin 15-19 let a 20-29 let mírně převládá volba spíše důležité nebo spíše nedůležité. Z tohoto je patrný trend, že se mladší generace odklání od zažitých trendů, kdy byla příprava vlastního jídla každodenní záležitostí. I přes tento drobný rozdíl u mladší generace (15-29 let) je vlastní stravování rozhodně nebo spíše důležité pro většinu věkových skupin. Největší důležitost vlastnímu stravování dává skupina osob ve věku 30-44 let, kdy odpověď rozhodně důležité zvolilo 44,91 % respondentů v tomto věku. Přesná polovina respondentů ve věku 20-29 let využila možnost odpovědi „spíše důležité“.

V následující kontingenční tabulce č. 13 je struktura odpovědí na počet jídel za den. Pomocí znázorněných dat lze konstatovat, že 46,89 % osob starších 60 let zvolilo odpověď tři jídla denně. Většina mladší generace uvádí, že nejčastěji konzumují 3–4 jídla denně. U osob ve věku 15-19 převažuje oproti ostatním věkovým skupinám odpověď 5 a více jídel, tuto možnost zvolilo 8,16 % respondentů této skupiny. Tato skupina respondentů (15-19 let) má i největší podíl u odpovědi „2 jídla za den“, kdy tento počet jídel uvádí 12,24 % osob tohoto věku.

Tabulka 13: Kontingenční tabulka závislosti počtu jídel za den, na věk respondentů

Kontingenční tabulka Tabulka: T_VEK_5 x PL_81							
	Věk	2 jídla denně	3 jídla denně	4 jídla denně	5 jídel denně	5 a více jídel denně	Řádek součty
Počet	15 - 19 let	6	14	14	11	4	49
Sloupc. četn.		7,60%	3,97%	5,17%	7,59%	10,53%	
Řádk. četn.		12,24%	28,57%	28,57%	22,45%	8,16%	
Celková četn.		0,65%	1,59%	1,59%	1,25%	0,45%	5,55%
Počet	20 - 29 let	8	37	31	19	5	100
Sloupc. četn.		10,53%	10,48%	11,44%	13,10%	13,16%	
Řádk. četn.		8,00%	37,00%	31,00%	19,00%	5,00%	
Celková četn.		0,91%	4,19%	3,51%	2,15%	0,57%	11,33%
Počet	30 - 44 let	26	90	84	38	7	245
Sloupc. četn.		34,21%	25,50%	31,00%	26,21%	18,42%	
Řádk. četn.		10,61%	36,73%	34,29%	15,51%	2,86%	
Celková četn.		2,94%	10,19%	9,51%	4,30%	0,79%	27,75%
Počet	45 - 59 let	21	84	65	36	10	216
Sloupc. četn.		27,63%	23,80%	23,99%	24,83%	26,32%	
Řádk. četn.		9,72%	38,89%	30,09%	16,67%	4,63%	
Celková četn.		2,38%	9,51%	7,36%	4,08%	1,13%	24,46%
Počet	60 a více let	15	128	77	41	12	273
Sloupc. četn.		19,74%	36,26%	28,41%	28,28%	31,58%	
Řádk. četn.		5,49%	46,89%	28,21%	15,02%	4,40%	
Celková četn.		1,70%	14,50%	8,72%	4,64%	1,36%	30,92%
Počet	Všechny	76	353	271	145	38	883
Celková četn.		8,61%	39,98%	30,69%	16,42%	4,30%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Moderní technologie, mezi které patří i rozvozné aplikace, nikdy nevyužilo 88,69 % osob starších 60 let. Naopak pravidelně tyto služby nejčastěji využívají respondenti ve věku 15-19 let (6,12 %). Toto rozdělení ukazuje lepší využívání moderních technologií u mladších generací než u starších osob. I tak uvádí 57,14 % osob ve věku 15-19 let, že přes rozvozné aplikace nikdy neobjednává. Občas webové aplikace využije pro objednání jídla nejvíce

respondentů ve věku 20-29 let, tuto volbu uvádí 43 % osob této věkové skupiny. Výše popsané informace jsou zpracované v kontingenční tabulce číslo 14.

Tabulka 14: Kontingenční tabulka závislosti objednávek jídel přes rozvozové aplikace, na věk respondentů

		Kontingenční tabulka TabulkaT_VEK_5 x PL_87				
		Věk	Ano, pravděln	Ano, občas	Ne, nikdy	Řádek součty
Počet	15 - 19 let		3	18	28	49
Sloupc. četn.			15,00%	7,89%	4,41%	
Řádk. četn.			6,12%	36,73%	57,14%	
Celková četn.			0,34%	2,04%	3,17%	5,55%
Počet	20 - 29 let		3	43	54	100
Sloupc. četn.			15,00%	18,86%	8,50%	
Řádk. četn.			3,00%	43,00%	54,00%	
Celková četn.			0,34%	4,87%	6,12%	11,33%
Počet	30 - 44 let		6	88	150	244
Sloupc. četn.			30,00%	38,60%	23,62%	
Řádk. četn.			2,46%	36,07%	61,48%	
Celková četn.			0,68%	9,97%	16,99%	27,63%
Počet	45 - 59 let		6	50	160	216
Sloupc. četn.			30,00%	21,93%	25,20%	
Řádk. četn.			2,78%	23,15%	74,07%	
Celková četn.			0,68%	5,66%	18,12%	24,46%
Počet	60 a více let		2	29	243	274
Sloupc. četn.			10,00%	12,72%	38,27%	
Řádk. četn.			0,73%	10,58%	88,69%	
Celková četn.			0,23%	3,28%	27,52%	31,03%
Počet	Všechny		20	228	635	883
Celková četn.			2,27%	25,82%	71,91%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Další kontingenční tabulka obsahuje rozdělení četností odpovědí respondentů na otázku, jak často se stravují v restauraci.

Tabulka 15: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci, na věk respondentů

		Kontingenční tabulka TabulkaT_VEK_5 x PL_86A							
		Věk	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Počet	15 - 19 let		3	5	9	4	23	5	49
Sloupc. četn.			4,05%	5,81%	7,44%	3,36%	6,41%	4,07%	
Řádk. četn.			6,12%	10,20%	18,37%	8,16%	46,94%	10,20%	
Celková četn.			0,34%	0,57%	1,02%	0,45%	2,61%	0,57%	5,56%
Počet	20 - 29 let		18	17	20	16	23	6	100
Sloupc. četn.			24,32%	19,77%	16,53%	13,45%	6,41%	4,88%	
Řádk. četn.			18,00%	17,00%	20,00%	16,00%	23,00%	6,00%	
Celková četn.			2,04%	1,93%	2,27%	1,81%	2,61%	0,68%	11,34%
Počet	30 - 44 let		22	32	38	43	92	17	244
Sloupc. četn.			29,73%	37,21%	31,40%	36,13%	25,63%	13,82%	
Řádk. četn.			9,02%	13,11%	15,57%	17,62%	37,70%	6,97%	
Celková četn.			2,49%	3,63%	4,31%	4,88%	10,43%	1,93%	27,66%
Počet	45 - 59 let		22	20	26	43	83	21	215
Sloupc. četn.			29,73%	23,26%	21,49%	36,13%	23,12%	17,07%	
Řádk. četn.			10,23%	9,30%	12,09%	20,00%	38,60%	9,77%	
Celková četn.			2,49%	2,27%	2,95%	4,88%	9,41%	2,38%	24,38%
Počet	60 a více let		9	12	28	13	138	74	274
Sloupc. četn.			12,16%	13,95%	23,14%	10,92%	38,44%	60,16%	
Řádk. četn.			3,28%	4,38%	10,22%	4,74%	50,36%	27,01%	
Celková četn.			1,02%	1,36%	3,17%	1,47%	15,65%	8,39%	31,07%
Počet	Všechny		74	86	121	119	359	123	882
Celková četn.			8,39%	9,75%	13,72%	13,49%	40,70%	13,95%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Přes polovinu (50,36 %) respondentů starších 60 let uvádí, že se v restauraci stravuje méně často a dokonce 27,01 % osob této věkové skupiny se v restauraci nestravuje nikdy. Nejvíce respondentů 46,94 % ve věkové skupině 15-19 let odpovědělo, že se v restauraci stravuje méně často. Na druhém konci tabulky, že se v restauraci stravuje několikrát týdně, uvedlo 18 % respondentů ve věku 20-29 let. Z uvedených dat je patrné, že se stoupajícím věkem klesá četnost stravování v restauraci.

Fastfood, jak již bylo psáno, je současným moderním trendem, i když ne moc zdravým, avšak pro velkou část populace je velmi oblíbeným. Následující kontingenční tabulka číslo 16 znázorňuje rozdělení četností odpovědí respondentů právě na otázku oblíbenosti stravování formou rychlého občerstvení (fastfood). Z dostupných dat lze vyvodit, že většina respondentů do 44 let využije tuto formu stravování častěji než starší generace. Stravování ve fastfoodu je nejoblíbenější pro osoby ve věku 15-19 let. Tato skupina uvádí, že několikrát týdně využije fastfood 12,24 % osob v tomto věku, 1x týdně uvádí 24,49 % a 1x za 14 dní 26,53 % osob. Odpověď, že nikdy fastfood pro stravování nevyžije, uvádí 64,6 % osob starších 60 let a méně často 24,82 % respondentů této věkové skupiny.

Tabulka 16: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete v fastfoodu, na věk respondentů

Kontingenční tabulka Tabulka: T_VEK_5 x PL_86C								
	Věk	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Počet	15 - 19 let	6	12	13	4	10	4	49
Sloupc. četn.		25,00%	22,64%	11,02%	3,03%	4,35%	1,23%	
Řádk. četn.		12,24%	24,49%	26,53%	8,16%	20,41%	8,16%	
Celková četn.		0,68%	1,36%	1,47%	0,45%	1,13%	0,45%	5,56%
Počet	20 - 29 let	5	13	33	24	16	9	100
Sloupc. četn.		20,83%	24,53%	27,97%	18,18%	6,96%	2,77%	
Řádk. četn.		5,00%	13,00%	33,00%	24,00%	16,00%	9,00%	
Celková četn.		0,57%	1,47%	3,74%	2,72%	1,81%	1,02%	11,34%
Počet	30 - 44 let	8	12	39	63	60	62	244
Sloupc. četn.		33,33%	22,64%	33,05%	47,73%	26,09%	19,08%	
Řádk. četn.		3,28%	4,92%	15,98%	25,82%	24,59%	25,41%	
Celková četn.		0,91%	1,36%	4,42%	7,14%	6,80%	7,03%	27,66%
Počet	45 - 59 let	2	9	25	30	76	73	215
Sloupc. četn.		8,33%	16,98%	21,19%	22,73%	33,04%	22,46%	
Řádk. četn.		0,93%	4,19%	11,63%	13,95%	35,35%	33,95%	
Celková četn.		0,23%	1,02%	2,83%	3,40%	8,62%	8,28%	24,38%
Počet	60 a více let	3	7	8	11	68	177	274
Sloupc. četn.		12,50%	13,21%	6,78%	8,33%	29,57%	54,46%	
Řádk. četn.		1,09%	2,55%	2,92%	4,01%	24,82%	64,60%	
Celková četn.		0,34%	0,79%	0,91%	1,25%	7,71%	20,07%	31,07%
Počet	Všechny	24	53	118	132	230	325	882
Celková četn.		2,72%	6,01%	13,38%	14,97%	26,08%	36,85%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Na otázku, jaký je váš výživový směr, jejíž struktura odpovědí je zpracována v kontingenční tabulce číslo 17, odpovědělo 94,87 % osob starších 60 let, že běžná strava.

Alternativní výživový směr, kterým je konkrétně vegetariánství, uvedlo 6,04 % osob ve věku mezi 15-29 let. Ostatní výživové směry mají mezi sebou v rámci věkových skupin minimální rozdíly. Například méně známým výživovým směrem, kterým je „reduktariánství“ se stravuje 2,86 % osob ve věku 30-44 let a 2,78 % osob ve věku 45-59 let.

Tabulka 17: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jaký je váš výživový směr, na věk respondentů

Kontingenční tabulka TabulkaT_VEK_5 x PL_46							
	Věk	Běžná strava	Vegetariánství	Reduktariánství	Bezpeková strava	Jiný	Řádek součty
Počet	15 - 29 let	132	9	2	2	4	149
Sloupc. četn.		16,24%	36,00%	11,76%	28,57%	19,05%	
Řádk. četn.		88,59%	6,04%	1,34%	1,34%	2,68%	
Celková četn.		14,95%	1,02%	0,23%	0,23%	0,45%	16,87%
Počet	30 - 44 let	222	10	7	3	3	245
Sloupc. četn.		27,31%	40,00%	41,18%	42,86%	14,29%	
Řádk. četn.		90,61%	4,08%	2,86%	1,22%	1,22%	
Celková četn.		25,14%	1,13%	0,79%	0,34%	0,34%	27,75%
Počet	45 - 59 let	200	3	6	1	6	216
Sloupc. četn.		24,60%	12,00%	35,29%	14,29%	28,57%	
Řádk. četn.		92,59%	1,39%	2,78%	0,46%	2,78%	
Celková četn.		22,65%	0,34%	0,68%	0,11%	0,68%	24,46%
Počet	60 a více let	259	3	2	1	8	273
Sloupc. četn.		31,86%	12,00%	11,76%	14,29%	38,10%	
Řádk. četn.		94,87%	1,10%	0,73%	0,37%	2,93%	
Celková četn.		29,33%	0,34%	0,23%	0,11%	0,91%	30,92%
Počet	Všechny	813	25	17	7	21	883
Celková četn.		92,07%	2,83%	1,93%	0,79%	2,38%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Následující tabulka č. 18 se nebude věnovat stravovacím zvyklostem, ale otázce, jak je důležitý vliv ceny při rozhodování nákupu potravin na věk respondentů.

Tabulka 18: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, ovlivňuje Vás cena při nakupování potravin, na věk respondentů

Kontingenční tabulka TabulkaT_VEK_5 x PL_51C									
	Věk	1 Nejdůležitější	2	3	4	5	6 Nejméně důležité	Neví	Řádek součty
Počet	15 - 29 let	49	23	17	12	16	5	2	124
Sloupc. četn.		13,96%	11,86%	18,48%	15,19%	28,07%	19,23%	22,22%	
Řádk. četn.		39,52%	18,55%	13,71%	9,68%	12,90%	4,03%	1,61%	
Celková četn.		6,06%	2,85%	2,10%	1,49%	1,98%	0,62%	0,25%	15,35%
Počet	30 - 44 let	84	59	27	26	22	9	1	228
Sloupc. četn.		23,93%	30,41%	29,35%	32,91%	38,60%	34,62%	11,11%	
Řádk. četn.		36,84%	25,88%	11,84%	11,40%	9,65%	3,95%	0,44%	
Celková četn.		10,40%	7,30%	3,34%	3,22%	2,72%	1,11%	0,12%	28,22%
Počet	45 - 59 let	83	57	25	21	9	6	3	204
Sloupc. četn.		23,65%	29,38%	27,17%	26,58%	15,79%	23,08%	33,33%	
Řádk. četn.		40,69%	27,94%	12,25%	10,29%	4,41%	2,94%	1,47%	
Celková četn.		10,27%	7,05%	3,09%	2,60%	1,11%	0,74%	0,37%	25,25%
Počet	60 a více let	135	55	23	20	10	6	3	252
Sloupc. četn.		38,46%	28,35%	25,00%	25,32%	17,54%	23,08%	33,33%	
Řádk. četn.		53,57%	21,83%	9,13%	7,94%	3,97%	2,38%	1,19%	
Celková četn.		16,71%	6,81%	2,85%	2,48%	1,24%	0,74%	0,37%	31,19%
Počet	Všechny	351	194	92	79	57	26	9	808
Celková četn.		43,44%	24,01%	11,39%	9,78%	7,05%	3,22%	1,11%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Pro 53,57 % respondentů starších 60 let je tento faktor nejdůležitější a zásadně ovlivňuje volbu potravin při nakupování. Nejméně důležitý je tento vliv pro nejmladší respondenty (15-19 let), kdy tuto odpověď zvolilo 4,03 % osob. I druhou nejméně významnou hodnotu (5) vybralo 12,9 % respondentů ve věku 15-19 let.

Poslední otázkou s rozdělením podle věkových skupin je názor na plýtvání s potravinami. Rozdělení četností odpovědí respondentů na tuto otázku je znázorněné v tabulce č. 19. Osoby ve věku 15-19 let považují plýtvání s potravinami za velký problém, tuto odpověď zvolilo 46,94 % respondentů. Stejnou odpověď zvolil podobný počet 46,3 % respondentů ve věku 45-59 let. Jako celosvětový problém v podobě plýtvání s potravinami nevidí 16 % respondentů ve věku 20-29 let.

Tabulka 19: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, názor na plýtvání s potravinami, na věk respondentů

Kontingenční tabulka Tabulka: T_VEK_5 x PL_7						
	Věk	Plýtvání není celosvětový problém	Plýtvání správné není, ale jsou aktuálnější problémy	Plýtvání považuje za velký problém	Neví	Řádek součty
Počet	15 - 19 let	6	20	23	0	49
Sloupc. četn.		4,88%	5,24%	6,25%	0,00%	
Řádk. četn.		12,24%	40,82%	46,94%	0,00%	
Celková četn.		0,68%	2,26%	2,60%	0,00%	5,54%
Počet	20 - 29 let	16	46	38	0	100
Sloupc. četn.		13,01%	12,04%	10,33%	0,00%	
Řádk. četn.		16,00%	46,00%	38,00%	0,00%	
Celková četn.		1,81%	5,20%	4,30%	0,00%	11,31%
Počet	30 - 44 let	31	115	93	6	245
Sloupc. četn.		25,20%	30,10%	25,27%	54,55%	
Řádk. četn.		12,65%	46,94%	37,96%	2,45%	
Celková četn.		3,51%	13,01%	10,52%	0,68%	27,71%
Počet	45 - 59 let	34	81	100	1	216
Sloupc. četn.		27,64%	21,20%	27,17%	9,09%	
Řádk. četn.		15,74%	37,50%	46,30%	0,46%	
Celková četn.		3,85%	9,16%	11,31%	0,11%	24,43%
Počet	60 a více let	36	120	114	4	274
Sloupc. četn.		29,27%	31,41%	30,98%	36,36%	
Řádk. četn.		13,14%	43,80%	41,61%	1,46%	
Celková četn.		4,07%	13,57%	12,90%	0,45%	31,00%
Počet	Všechny	123	382	368	11	884
Celková četn.		13,91%	43,21%	41,63%	1,24%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Pomocí datového výstupu z programu STATISTICA 14 (přílohy č. 21-28), χ^2 -testu byla s 95% pravděpodobností testována statisticky významná závislost odpovědí na otázky výzkumu na věk respondentů. Výsledky tohoto testování jsou uvedeny v tabulce číslo 20. Z provedených testů vyplývá, že statisticky významné rozdíly mezi názory a postoji podle věku byly prokázány u otázek: „Objednáváte si jídlo přes rozvozné aplikace, kterými jsou například Dáme jídlo, Wolt, Uber East?“, „Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?“, „Jak často se stravujete ve fastfoodu?“, „Jak často se stravujete v restauraci?“ U druhé poloviny otázek tyto rozdíly prokázány nebyly.

Tabulka 20: Shrnutí výsledků testování závislosti odpovědí na otázky 1-8, na věk respondentů

Otázka	p - Hodnota	C (kontingenční koeficient)	Výsledek testování	Síla závislosti
Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování?	0,48486		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	
Kolik jídel denně obvykle jíte?	0,33584		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	
Objednáváte si jídlo přes rozvozové aplikace, kterými jsou například Dámejídlo, Wolt, Uber East?	0,00000.	0,2814	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Jak často se stravujete v restauraci?	0,00000.	0,3657	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	středně slabá
Jak často se stravujete ve fastfoodu?	0,00000.	0,494	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	střední
Jaký je Váš výživový směr?	0,06829		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	
Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?	0,1939	0,1965	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Jaký je Váš názor na plýtvání potravin?	0,40974		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014 (přílohy č. 21-28)

4.1.3.3 Vliv úrovně dosaženého vzdělání aneb jak výše vzdělání respondentů ovlivňuje názory a postoje ke stravování

U stejného počtu a druhů otázek jako v předchozích podkapitolách bude zkoumáno prokázání statisticky významné závislosti k úrovni dosaženého vzdělání, neboli jak významně ovlivní úroveň dosaženého vzdělání volbu respondentů. Struktura odpovědí bude znázorněna v několika kontingenčních tabulkách číslo 21-28. Na závěr bude v souhrnné tabulce pomocí datového výstupu z programu STATISTICA 14 (přílohy č. 29-37), χ^2 -testu s 95% pravděpodobností testována statisticky významná závislost.

První kontingenční tabulka této podkapitoly (číslo 21) znázorňuje strukturu odpovědí na otázku o důležitosti nebo nedůležitosti vlastního stravování na úroveň dosaženého vzdělání. Pro 57,14 % absolventů VOŠ, bakalářského studia a studentů vysokých škol je vlastní stravování rozhodně důležité. Další, kdo tuto variantu stravování považuje za rozhodně důležité, jsou osoby se středním vzděláním s maturitou 46,56 %. Odpověď, že vlastní stravování je rozhodně nedůležité zvolilo nejvíce respondentů 6,72 % se základním (neúplným) vzděláním. Ze struktury odpovědí na tuto otázku je patrné, že pro respondenty s nižším dosaženým vzděláním není vlastní stravování až tak důležité.

Tabulka 21: Kontingenční tabulka závislosti důležitosti vlastního stravování, na úroveň dosaženého vzdělání

		Kontingenční tabulka Tabulka: T_VZD x PL_80					
		T_VZD	Rozhodně důležité	Středně důležité	Středně nedůležité	Rozhodně nedůležité	Řádek součty
Počet	Základní (neúplné)	38	54	19	8	119	
Sloupc. četn.		9,95%	14,36%	22,35%	24,24%		
Řádk. četn.		31,93%	45,38%	15,97%	6,72%		
Celková četn.		4,34%	6,16%	2,17%	0,91%	13,58%	
Počet	Střední bez maturity a vyučení	110	133	34	14	291	
Sloupc. četn.		28,80%	35,37%	40,00%	42,42%		
Řádk. četn.		37,80%	45,70%	11,68%	4,81%		
Celková četn.		12,56%	15,18%	3,88%	1,60%	33,22%	
Počet	Střední s maturitou	142	127	26	10	305	
Sloupc. četn.		37,17%	33,78%	30,59%	30,30%		
Řádk. četn.		46,56%	41,64%	8,52%	3,28%		
Celková četn.		16,21%	14,50%	2,97%	1,14%	34,82%	
Počet	VOŠ, Bakalářské a VŠ	92	62	6	1	161	
Sloupc. četn.		24,08%	16,49%	7,06%	3,03%		
Řádk. četn.		57,14%	38,51%	3,73%	0,62%		
Celková četn.		10,50%	7,08%	0,68%	0,11%	18,38%	
Počet	Všechny	382	376	85	33	876	
Celková četn.		43,61%	42,92%	9,70%	3,77%		

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

V kontingenční tabulce číslo 22 je rozdělení četností respondentů podle úrovně dosaženého vzdělání na otázku „Kolik jídel obvykle denně jíte?“. Nejméně jídel (2 jídla denně), uvádí 9,18 % skupina respondentů s dosaženým středním vzděláním s maturitou. Nejvíce respondentů se středním vzděláním bez maturity nebo jen s výučním listem uvádí, že obvykle konzumují tři jídla denně. Tato možnost je i nejčastější volbou u většiny úrovní dosaženého vzdělání. Pět a více jídel konzumuje nejčastěji 6,72 % respondentů se základním vzděláním.

Tabulka 22: Kontingenční tabulka závislosti počtu jídel za den, na úroveň dosaženého vzdělání

		Kontingenční tabulka Tabulka: T_VZD x PL_81						
		Úroveň v zdělání	2 jídla denně	3 jídla denně	4 jídla denně	5 jídel denně	5 a více jídel denně	Řádek součty
Počet	Základní (neúplné)	10	41	40	20	8	119	
Sloupc. četn.		13,33%	11,75%	14,87%	13,79%	21,05%		
Řádk. četn.		8,40%	34,45%	33,61%	16,81%	6,72%		
Celková četn.		1,14%	4,68%	4,57%	2,28%	0,91%	13,58%	
Počet	Střední bez maturity a vyučení	25	126	82	44	14	291	
Sloupc. četn.		33,33%	36,10%	30,48%	30,34%	36,84%		
Řádk. četn.		8,59%	43,30%	28,18%	15,12%	4,81%		
Celková četn.		2,85%	14,38%	9,36%	5,02%	1,60%	33,22%	
Počet	Střední s maturitou	28	122	93	51	11	305	
Sloupc. četn.		37,33%	34,96%	34,57%	35,17%	28,95%		
Řádk. četn.		9,18%	40,00%	30,49%	16,72%	3,61%		
Celková četn.		3,20%	13,93%	10,62%	5,82%	1,26%	34,82%	
Počet	VOŠ, Bakalářské, VŠ	12	60	54	30	5	161	
Sloupc. četn.		16,00%	17,19%	20,07%	20,69%	13,16%		
Řádk. četn.		7,45%	37,27%	33,54%	18,63%	3,11%		
Celková četn.		1,37%	6,85%	6,16%	3,42%	0,57%	18,38%	
Počet	Všechny	75	349	269	145	38	876	
Celková četn.		8,56%	39,84%	30,71%	16,55%	4,34%		

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Objednávky jídla přes rozvozové aplikace pravidelně využívá 3,73 % osob s dosaženým VOŠ, bakalářským titulem nebo vysokou školou. I když to není významné procento, jedná se o nejvyšší volbu u této možnosti odpovědi. Nikdy tyto služby nevyužívá 77,4 % respondentů se střední školou bez maturity nebo výučním listem a 75,63 % osob se základním (neúplným) vzděláním. Jen občas si jídlo pomocí aplikace objednávají osoby se středním vzděláním s maturitou - 37,63 %.

Tabulka 23: Kontingenční tabulka závislosti objednávek jídel přes rozvozové aplikace, na úroveň dosaženého vzdělání

Kontingenční tabulka Tabulka: T_VZD x PL_87					
	Úroveň vzdělání	Ano, pravidelně	Ano, občas	Ne, nikdy	Řádek součty
Počet	Základní (neúplné)	3	26	90	119
Sloupc. četn.		15,00%	11,45%	14,31%	
Řádk. četn.		2,52%	21,85%	75,63%	
Celková četn.		0,34%	2,97%	10,27%	13,58%
Počet	Střední bez maturity a vyučení	5	61	226	292
Sloupc. četn.		25,00%	26,87%	35,93%	
Řádk. četn.		1,71%	20,89%	77,40%	
Celková četn.		0,57%	6,96%	25,80%	33,33%
Počet	Střední s maturitou	6	84	214	304
Sloupc. četn.		30,00%	37,00%	34,02%	
Řádk. četn.		1,97%	27,63%	70,39%	
Celková četn.		0,68%	9,59%	24,43%	34,70%
Počet	VOŠ, Bakalářské, VŠ	6	56	99	161
Sloupc. četn.		30,00%	24,67%	15,74%	
Řádk. četn.		3,73%	34,78%	61,49%	
Celková četn.		0,68%	6,39%	11,30%	18,38%
Počet	Všechny	20	227	629	876
Celková četn.		2,28%	25,91%	71,80%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Kontingenční tabulky číslo 24 a 25 uvádějí rozdělení četností odpovědí respondentů na otázku, jak často se dotazovaní stravují mimo domov. Konkrétně se jednalo o stravování v restauraci a fastfoodu. Z uvedených dat vyplývá, že se v restauraci několikrát týdně nejčastěji stravují (14,91 %) vysokoškoláci, absolventi bakalářského studia a vyšších odborných škol. Proti tomu fastfood několikrát týdně navštíví nejvíce respondentů se základním vzděláním (neúplným) - 10,08 %. Odpověď, že restauraci navštíví méně často, uvedlo 42,02 % a nikdy 20,17 % respondentů s nejnižším, tj. základním vzděláním. U ostatních možností odpovědí a různých úrovní dosaženého vzdělání existují jen minimální rozdíly ve volbách odpovědí. Návštěvu restaurace 1 x týdně, 1x za 14 dní a 1x za měsíc uvádí kolem 10-20 % respondentů ve všech úrovních dosaženého vzdělání. Méně často pak restauraci ke stravování využije 45,36 % osob se střední školou bez maturity a s vyučením. Téměř 65 % respondentů s vysokoškolským nebo vyšším odborným vzděláním nenavštíví fastfood nikdy nebo uvádí méně často.

Tabulka 24: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci, na úroveň dosaženého vzdělání

Kontingenční tabulka Tabulka: T_VZD x PL_86A								
	Úroveň vzdělání	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Počet	Základní (neúplné)	6	12	14	13	50	24	119
Sloupc. četn.		8,22%	14,12%	11,67%	10,92%	14,01%	19,83%	
Řádk. četn.		5,04%	10,08%	11,76%	10,92%	42,02%	20,17%	
Celková četn.		0,69%	1,37%	1,60%	1,49%	5,71%	2,74%	13,60%
Počet	Střední bez maturity a vyučení	19	24	24	37	132	55	291
Sloupc. četn.		26,03%	28,24%	20,00%	31,09%	36,97%	45,45%	
Řádk. četn.		6,53%	8,25%	8,25%	12,71%	45,36%	18,90%	
Celková četn.		2,17%	2,74%	2,74%	4,23%	15,09%	6,29%	33,26%
Počet	Střední s maturitou	24	34	49	42	119	36	304
Sloupc. četn.		32,88%	40,00%	40,83%	35,29%	33,33%	29,75%	
Řádk. četn.		7,89%	11,18%	16,12%	13,82%	39,14%	11,84%	
Celková četn.		2,74%	3,89%	5,60%	4,80%	13,60%	4,11%	34,74%
Počet	VOŠ, Bakalářské, VŠ	24	15	33	27	56	6	161
Sloupc. četn.		32,88%	17,65%	27,50%	22,69%	15,69%	4,96%	
Řádk. četn.		14,91%	9,32%	20,50%	16,77%	34,78%	3,73%	
Celková četn.		2,74%	1,71%	3,77%	3,09%	6,40%	0,69%	18,40%
Počet	Všechny	73	85	120	119	357	121	875
Celková četn.		8,34%	9,71%	13,71%	13,60%	40,80%	13,83%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Tabulka 25: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu, na úroveň dosaženého vzdělání

Kontingenční tabulka Tabulka: T_VZD x PL_86C								
	Úroveň vzdělání	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Počet	Základní (neúplné)	12	10	21	9	21	46	119
Sloupc. četn.		50,00%	18,87%	17,80%	6,92%	9,21%	14,29%	
Řádk. četn.		10,08%	8,40%	17,65%	7,56%	17,65%	38,66%	
Celková četn.		1,37%	1,14%	2,40%	1,03%	2,40%	5,26%	13,60%
Počet	Střední bez maturity a vyučení	3	21	33	42	69	123	291
Sloupc. četn.		12,50%	39,62%	27,97%	32,31%	30,26%	38,20%	
Řádk. četn.		1,03%	7,22%	11,34%	14,43%	23,71%	42,27%	
Celková četn.		0,34%	2,40%	3,77%	4,80%	7,89%	14,06%	33,26%
Počet	Střední s maturitou	8	13	39	59	81	104	304
Sloupc. četn.		33,33%	24,53%	33,05%	45,38%	35,53%	32,30%	
Řádk. četn.		2,63%	4,28%	12,83%	19,41%	26,64%	34,21%	
Celková četn.		0,91%	1,49%	4,46%	6,74%	9,26%	11,89%	34,74%
Počet	VOŠ, Bakalářské, VŠ	1	9	25	20	57	49	161
Sloupc. četn.		4,17%	16,98%	21,19%	15,38%	25,00%	15,22%	
Řádk. četn.		0,62%	5,59%	15,53%	12,42%	35,40%	30,43%	
Celková četn.		0,11%	1,03%	2,86%	2,29%	6,51%	5,60%	18,40%
Počet	Všechny	24	53	118	130	228	322	875
Celková četn.		2,74%	6,06%	13,49%	14,86%	26,06%	36,80%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Odpovědi na otázku „Jaký je Váš výživový směr?“ v rozdělení podle úrovně dosaženého vzdělání znázorňuje kontingenční tabulka číslo 26. Z tohoto rozdělení četností odpovědí účastníků výzkumu je patrné, že pro 95,88 % osob se střední školou bez maturity a s vyučením jsou nejpreferovanější stravou běžná jídla. Alternativní výživové směry volí spíše osoby s vysokoškolským, bakalářským nebo vyšším odborným vzděláním, ale také i s tím nejnižším základním vzděláním. Například vegetariánství jako svůj výživový směr uvádí 4,97 % respondentů s nejvyšším vzděláním a 3,36 % s tím nejnižším. Respondenti

s nejvyšším dosaženým vzděláním také nejčastěji uvedli jako svůj výživový směr „reduktariánství“, tento směr uvádí 4,35 % respondentů s tímto vzděláním.

Tabulka 26: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jaký je váš výživový směr, na úroveň dosaženého vzdělání

Kontingenční tabulka Tabulka: T_VZD x PL_46							
	Úroveň vzdělání	Běžná strava	Vegetariánství	Reduktariánství	Bezlepková strava	Jiný	Řádek součty
Počet	Základní (neúplné)	109	4	1	1	4	119
Sloupc. četn.		13,51%	16,67%	5,88%	14,29%	19,05%	
Řádk. četn.		91,60%	3,36%	0,84%	0,84%	3,36%	
Celková četn.		12,44%	0,46%	0,11%	0,11%	0,46%	13,58%
Počet	Střední bez maturity a vyučení	279	3	1	1	7	291
Sloupc. četn.		34,57%	12,50%	5,88%	14,29%	33,33%	
Řádk. četn.		95,88%	1,03%	0,34%	0,34%	2,41%	
Celková četn.		31,85%	0,34%	0,11%	0,11%	0,80%	33,22%
Počet	Střední s maturitou	276	9	8	4	8	305
Sloupc. četn.		34,20%	37,50%	47,06%	57,14%	38,10%	
Řádk. četn.		90,49%	2,95%	2,62%	1,31%	2,62%	
Celková četn.		31,51%	1,03%	0,91%	0,46%	0,91%	34,82%
Počet	VOŠ, Bakalářské, VŠ	143	8	7	1	2	161
Sloupc. četn.		17,72%	33,33%	41,18%	14,29%	9,52%	
Řádk. četn.		88,82%	4,97%	4,35%	0,62%	1,24%	
Celková četn.		16,32%	0,91%	0,80%	0,11%	0,23%	18,38%
Počet	Všechny	807	24	17	7	21	876
Celková četn.		92,12%	2,74%	1,94%	0,80%	2,40%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Stejně jako v předchozích dvou podkapitolách i v této je věnována jedna otázka nakupování potravin a ovlivnění cenou v závislosti na dosaženém vzdělání. Struktura odpovědí na tuto otázku je uvedena v tabulce 27.

Tabulka 27: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, ovlivňuje Vás cena při nakupování potravin, na úroveň dosaženého vzdělání

Kontingenční tabulka Tabulka: T_VZD x PL_51C									
	Úroveň vzdělání	1 Nejdůležitější	2	3	4	5	6 Nejméně důležité	Neví	Řádek součty
Počet	Základní (neúplné)	56	20	4	2	4	4	2	92
Sloupc. četn.		16,09%	10,36%	4,40%	2,53%	7,14%	15,38%	22,22%	
Řádk. četn.		60,87%	21,74%	4,35%	2,17%	4,35%	4,35%	2,17%	
Celková četn.		6,98%	2,49%	0,50%	0,25%	0,50%	0,50%	0,25%	11,47%
Počet	Střední bez maturity a vyučení	139	60	29	15	17	2	4	266
Sloupc. četn.		39,94%	31,09%	31,87%	18,99%	30,36%	7,69%	44,44%	
Řádk. četn.		52,26%	22,56%	10,90%	5,64%	6,39%	0,75%	1,50%	
Celková četn.		17,33%	7,48%	3,62%	1,87%	2,12%	0,25%	0,50%	33,17%
Počet	Střední s maturitou	114	72	30	41	16	16	2	291
Sloupc. četn.		32,76%	37,31%	32,97%	51,90%	28,57%	61,54%	22,22%	
Řádk. četn.		39,18%	24,74%	10,31%	14,09%	5,50%	5,50%	0,69%	
Celková četn.		14,21%	8,98%	3,74%	5,11%	2,00%	2,00%	0,25%	36,28%
Počet	VOŠ, Bakalářské, VŠ	39	41	28	21	19	4	1	153
Sloupc. četn.		11,21%	21,24%	30,77%	26,58%	33,93%	15,38%	11,11%	
Řádk. četn.		25,49%	26,80%	18,30%	13,73%	12,42%	2,61%	0,65%	
Celková četn.		4,86%	5,11%	3,49%	2,62%	2,37%	0,50%	0,12%	19,08%
Počet	Všechny	348	193	91	79	56	26	9	802
Celková četn.		43,39%	24,06%	11,35%	9,85%	6,98%	3,24%	1,12%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Cena je pro výběr potravin nejdůležitější u 60,87 % osob se základním vzděláním, naopak tuto možnost zvolilo jen 24,49 % respondentů s vysokoškolským nebo vyšším odborným vzděláním. Téměř 82 % respondentů se základním vzděláním volí odpověď důležitosti na stupni 1 a 2. U osob s nejvyšším vzděláním tomu je u těchto dvou stupňů důležitosti (1 a 2) kolem 52 %. Z uvedeného rozdělení četností odpovědí na tuto otázku je patrné, že pro osoby s nižším vzděláním je otázka ceny při výběru potravin více důležitá než pro osoby s vyšším dosaženým vzděláním. Tento fakt může být s největší pravděpodobností způsobený rozdílem v příjmech u těchto úrovní vzdělání.

Závěrem bude řešena otázka názoru na plýtvání s potravinami. V této otázce panuje velmi podobné rozdělení na jednotlivé možné odpovědi u všech úrovní vzdělání. Z tohoto důvodu nebylo možné prokázat existenci statisticky významné závislosti (viz tabulka číslo 29). Z uvedených dat je patrné, že u osob s vyšším vzděláním převažuje odpověď „plýtvání s potravinami považují za velký problém“. Tuto odpověď zvolilo 49,69 % respondentů s vysokoškolským, bakalářským a vyšším odborným vzděláním. Odpověď, že plýtvání není správné, ale v současné době existují důležitější problémy, které je potřeba řešit, má podobnou výši odpovědí kolem 40 % u všech úrovní dosaženého vzdělání.

Tabulka 28: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, názor na plýtvání s potravinami, na úroveň dosaženého vzdělání

Kontingenční tabulka TabulkaT_VZD xPL_7						
	Úroveň vzdělání	Plýtvání není celosvětový problém	Plýtvání správné není, ale jsou aktuálnější problémy	Plýtvání považuje za velký problém	Neví	Řádek součty
Počet	Základní (neúplné)	17	50	48	4	119
Sloupc. četn.		13,82%	13,23%	13,15%	36,36%	
Řádk. četn.		14,29%	42,02%	40,34%	3,36%	
Celková četn.		1,94%	5,70%	5,47%	0,46%	13,57%
Počet	Střední bez maturity a vyučení	49	133	106	4	292
Sloupc. četn.		39,84%	35,19%	29,04%	36,36%	
Řádk. četn.		16,78%	45,55%	36,30%	1,37%	
Celková četn.		5,59%	15,17%	12,09%	0,46%	33,30%
Počet	Střední s maturitou	37	135	131	2	305
Sloupc. četn.		30,08%	35,71%	35,89%	18,18%	
Řádk. četn.		12,13%	44,26%	42,95%	0,66%	
Celková četn.		4,22%	15,39%	14,94%	0,23%	34,78%
Počet	VOŠ, Bakalářské, VŠ	20	60	80	1	161
Sloupc. četn.		16,26%	15,87%	21,92%	9,09%	
Řádk. četn.		12,42%	37,27%	49,69%	0,62%	
Celková četn.		2,28%	6,84%	9,12%	0,11%	18,36%
Počet	Všechny	123	378	365	11	877
Celková četn.		14,03%	43,10%	41,62%	1,25%	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014

Pomocí datového výstupu z programu STATISTICA 14 (přílohy č. 29-36), χ^2 -testu byla s 95% pravděpodobností testována statisticky významná závislost odpovědí na otázky výzkumu na úroveň dosaženého vzdělání respondentů. Výsledky tohoto testování jsou uvedeny v tabulce číslo 29. Z provedených testů vyplývá, že statisticky významné rozdíly mezi názory a postoji podle úrovně dosaženého vzdělání byly prokázány u následujících otázek: „Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování?“, „Objednáváte si jídlo přes rozvozové aplikace, kterými jsou například Dámejídlo, Wolt, Uber East?“, „Jak často se stravujete v restauraci?“, „Jak často se stravujete ve fastfoodu?“, „Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?“. U ostatních otázek: „Kolik jídel denně obvykle jíte?“, „Jaký je Váš výživový směr?“, „Jaký je Váš názor na plýtvání potravin?“ statisticky významné rozdíly prokázány nebyly.

Tabulka 29: Shrnutí výsledků testování závislosti odpovědí na otázky 1-8, na úroveň dosaženého vzdělání respondentů

Otázka	p - Hodnota	C (kontingenční koeficient)	Výsledek testování	Síla závislosti
Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování?	0,00005	0,1967	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Kolik jídel denně obvykle jíte?	0,8454		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	
Objednáváte si jídlo přes rozvozové aplikace, kterými jsou například Dámejídlo, Wolt, Uber East?	0,02135	0,1292	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Jak často se stravujete v restauraci?	0,00000	0,2381	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Jak často se stravujete ve fastfoodu?	0,00000	0,2511	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Jaký je Váš výživový směr?	0,613		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	
Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?	0,00000	0,291	s 95% spolehlivostí byla prokázána statisticky významná závislost	slabá
Jaký je Váš názor na plýtvání potravin?	0,09727		s 95% spolehlivostí nebyla prokázána statisticky významná závislost	

Zdroj: vlastní zpracování, dle dat CVVM v programu STATISTICA 2014 (příloha č. 29-36)

5 Výsledky a diskuse

Z provedených statistických analýz vyplývá, že typický průměrných Čech je relativně konzervativní. Nepreferuje žádný alternativní výživový směr, a pokud se rozhodne pro jinou stravu než běžnou, je důvodem této volby zdravotní stav. Obvykle konzumuje 3-4 „běžná“ jídla denně, které si převážně připravuje sám 6-7 dní v týdnu. Většinou nikdy nevyužívá k objednání jídel rozvozové aplikace. Typický Čech zpravidla snídá a večeří doma. Oběd nejčastěji konzumuje v práci v jídelně, kantýně nebo restauraci, ale velmi často, jak je jeho zvykem, doma. Téměř nikdy se nestravuje v kavárně a méně jak 1x měsíčně využije ke stravování restauraci nebo fast food. Z pohledu nákupních zvyklostí je průměrný Čech zvyklý nakupovat několikrát týdně veškeré potraviny sám, za které v průměru měsíčně utratí 6-8 tisíc Kč. Pro tyto nákupy, stejně jako pro objednávky jídel, nikdy nevyužívá možnost online nákupů prostřednictvím online společností, kterými jsou například Rohlík, Košík nebo iTesco. Zásadním faktorem pro jeho rozhodování při výběru potravin je cena, ale i země původu. Pokud má možnost si při nákupu vybrat zemi původu, velmi často zvolí potraviny vyrobené v České republice. Pozitivním rysem je pro typického Čecha i vztah k životnímu prostředí, kdy upřednostňuje potraviny s nízkým dopadem výroby na životní prostředí. Otázku plýtvání s potravinami považuje za velmi vážný globální problém. A podle toho k tomu i přistupuje. Podíl vyhozených potravin v domácnosti typického Čecha tvoří maximálně 10 % odpadu.

Z provedených analýz roční spotřeby vybraných základních potravin v období mezi roky 1950–2021 vyplývá, že se stravovací návyky Čechu ve sledovaném období výrazně změnily. Z dostupných analýz vyplývá, že jídelníček do roku 1980 obsahoval více jídel z hovězího masa a po tomto roce začala spotřeba tohoto masa výrazně klesat. Naopak se od roku 1950 do našich stravovacích zvyklostí dostává častěji maso drůbeží a ryby. Snížení spotřeby hovězího masa mělo za následek úbytek počtu kusů hovězího dobytka, a tím byla ovlivněna i produkce kravského mléka a tím i jeho spotřeba. Oblíbená příloha, kterou jsou brambory, se postupně z našich stravovacích zvyklostí vytrácí. Tento pokles oblíbenosti je z větší míry způsobený otevřením hranic po roce 1989 a dovozem jiných druhů ovoce a zeleniny. Změny ve spotřebě neovlivňuje pouze preference a oblíbenost u obyvatel, ale zásadně ji ovlivňuje současný vývoj a růst cen způsobený inflací. Tyto změny nejvýrazněji reprezentuje vývoj spotřeby masa, konkrétně masa hovězího, kdy za sledované období klesla jeho spotřeba téměř o polovinu. Výsledky analýz potvrzuje ve svém článku Štiková

(Společnost pro výživu, 2015). Ta uvádí, že pokles ve spotřebě hovězího masa byl za posledních 15 let nejvyšší ze všech sledovaných potravin. Tento negativní vývoj ve spotřebě ovlivnila řada ekonomicko-sociálních faktorů, mezi které patří spotřebitelská kvalita spojená s pochybností o zdravotní nezávadnosti, reklama a vývoj cen, a hlavně rostoucí podíl ceny tohoto masa k ostatním masům, převážně vepřovému a drůbežímu. Mezi roky 1989 a 2003 se cena hovězího masa zvýšila o 190 % a jeho spotřeba se snížila o 63 %. U vepřového masa se cena za stejném období zvýšila o 130 %, ale spotřeba klesla pouze o 18 %. Drůbeží maso zaznamenalo také v tomto období růst ceny, konkrétně o 62 %, ovšem spotřeba stoupla o 84 %.

Kromě analýzy vývoje spotřeby potravin a stravovacích zvyklostí byla v praktické části diplomové práce řešena oblast plýtvání s potravinami. Z dostupného výzkumu lze říci, že tento problém vnímá jako vážný většina Čechů. Takto odpovědělo téměř 80 % respondentů. Toto potvrzuje studie statistiky EU, kterou ve svém článku „Plýtvání potravinami v českých domácnostech“ popisuje Kubíčková (statistika&my, 2021). Ta uvádí, že se ročně v České republice vyhodí přibližně 829 tis. tun potravin. Přepočteno - na jednoho obyvatele připadne cca 81 kg potravin. Tento celkový objem (829 tis. tun) neprodukuje pouze domácnosti, ale ve větší míře je způsobený plýtváním a ztrátami ve velkoobchodě, maloobchodě nebo výrobě. Ministerstvo životního prostředí proto přepočítává, jaký podíl odpadu připadá na domácnosti. Z přepočtených dat vychází, že domácnosti v České republice vyprodukují přibližně 254 tis. tun vyplývaných potravin za rok. To znamená, že na jednoho obyvatele připadne cca 25 kg potravin ročně. Náměstkyně Ministerstva průmyslu a obchodu Jirotková (MPO, 2021) uvádí, že se v EU každý rok vyhodí přibližně 90 milionů tun potravin. Přepočteno na osobu to je cca 170 kg potravin ročně. Jak bylo uvedeno výše, bez přepočtu na vyprodukovaný odpad v domácnosti, na jednoho obyvatele připadá jen 81kg vyplývaných potravin ročně. Tato pozitivní skutečnost může být způsobena důležitostí v otázce plýtvání potravin, kterou vnímá a uvedla jako odpověď „velmi důležitou“ většina respondentů.

Nákup potravin patří mezi časté aktivity obyvatel České republiky. Z provedených statistických analýz vyplývá, že několikrát týdně chodí nakupovat téměř 60 % respondentů, a to i přes rostoucí povědomí o rozvozcových společnostech, jako je například Rohlík, Košík, nebo iTesco. Přes 81 % respondentů uvedlo, že tuto službu nikdy nevyužívá a jen pravidelně tuto službu využije 2,7 % respondentů. Podle Bělohávkové (iDNES, 2022) roste oblíbenost online e-shopů v oblasti prodeje potravin nebo jiného zboží. Ve svém článku prezentuje

zjištění spol. McKinsey & Company, která uvádí, že v roce 2021 dosáhly obraty rozvážkových společností, které působí na evropském trhu, hodnoty 3-6 mil. EUR. Předpokládá se podle studie Interact Analysis, že v roce 2030 vzroste počet online obchodů ze současných 6 tisíc na 45 tisíc. Tvrzení Bělohávkové o rostoucí oblibě online e-shopů potvrzuje redakce magazínu Českého statistického úřadu (statistika&my, 2021), který popisuje výzkum o nakupování Čechů. Ten uvádí, že online potraviny nakupovalo téměř 14 % obyvatelstva České republiky. Především se jednalo o obyvatele velkých měst nebo nejbližšího okolí, kde je tato služba snadno dostupná. Například u obyvatel Prahy tuto službu v období 3 měsíců výzkumu využilo 34 % obyvatel a ve městech s počtem nad 50 tisíc obyvatel to bylo 25 % obyvatel. Podle uvedených informací v tomto magazínu vzrostl mezi roky 2020 a 2021 objem online objednávek jídel z restaurací o 7 % (z 13 % na 20 %).

Cena již dlouhodobě patří mezi základní a nejvýznamnější faktory ovlivňující rozhodování Čechů při nákupu potravin. Cenu jako nejdůležitější uvedlo 43,4 % respondentů, 24 % zvolilo druhou možnou sílu důležitosti. Centrum výzkumu veřejného mínění (ČTK, 2022) uvádí, že cena je hlavním parametrem pro potraviny u 51 % dotázaných a jen pro 21 % dotázaných je kromě ceny důležité i složení. Původ potravin považuje za důležitý 17 % respondentů a jen 5 % se rozhoduje dle velikosti obalu. Pořadí preferencí Čechů se za posledních několik let nijak nezměnilo. Vlivem současného stavu ve společnosti, zdražováním, inflace a energetické krize je důležitost ceny výrazně vyšší.

6 Závěr

Stravovací kultura Čechů zažívala za posledních několik desítek let- 48 velké změny. Tyto změny byly způsobeny různými vnějšími a vnitřními faktory. Častěji to byly vnější faktory, kterými byly obě světové války, globální hospodářské krize, řízená zemědělská politika státu. Tento způsob řízené zemědělské politiky měl za cíl zajistit stabilitu cen potravin a zvýšit efektivitu zemědělské výroby tím, že bude řídit konkrétní produkci, což mělo zásadní vliv na stravovací kulturu. Podpora řízené zemědělské produkce neskončila změnou režimu, ale funguje i v současnosti ve formě společné zemědělské politiky Evropské unie. Ta se projevuje opačným způsobem řízení než za socialismu. Zemědělská politika EU se zaměřuje na decentralizaci zemědělské produkce a podporu udržitelné zemědělské výroby. Pomocí různých programů podporuje například ekologické zemědělství, zlepšení podmínek chovu zvířat a ochranu zdraví spotřebitelů. Tato podpora, ale i regulace určitých segmentů zemědělské a potravinové produkce, ovlivňuje spotřební koš obyvatel, což má následně dopad na stravovací zvyklosti. Aktuálním a novým vnějším faktorem ovlivňující stravovací kulturu byla celosvětová pandemie covidu-19. Tato pandemie změnila chování většiny obyvatel České republiky, kdy zavřené restaurace, jídelny a obchody nutily obyvatele k hledání nových způsobů stravování, nákupů potravin, stravovacích zvyklostí. Rodina pak trávila více času doma a jedla společně. Mezi další relativně nový vnější faktor, který ovlivňuje stravovací zvyklosti nejen Čechů, patří globalizace v zemědělské produkci, ve výrobě potravin, ale i ve sjednocování stravovacích zvyklostí. Vlivem globalizace v produkci potravin a sjednocování stravovacích zvyklostí se velmi často vytrácí národní a regionální charakter. Z tohoto důvodu řada států Evropské unie přistupuje k ochraně a označování regionálních nebo národních potravin, produktů, technik a technologických postupů výroby, ale také chrání své národní pokrmy. Vzniká řada ochranných známek a území, díky čemuž je možné prodávat určitý výrobek se specifickým názvem pouze tehdy, pokud byl vyrobený v tomto regionu, nejznámějším je například kraj „Champagne“. V České republice to jsou například Olomoucké tvarůžky, Pardubický perník, Třeboňský kapr aj.

Mezi vnitřní faktory patří samotné rozhodování Čechů, které většinou ovlivňuje místo, kde žijí, sociální a ekonomický status, úroveň dosaženého vzdělání, ale třeba i věk, zdravotní stav, víra nebo volba životního stylu.

I v budoucnu lze očekávat, že vývoj spotřeby potravin a stravovacích zvyklostí bude i nadále zažívat výrazné změny. V nejbližších několika měsících bude hlavním hybatelem růst a snad i pokles spotřebitelských cen. Rok 2022 přinesl nejvyšší míru inflace za několik posledních let, která se nejvýrazněji promítla do růstu cen potravin. Nebyla to ovšem jen rostoucí cena potravin, ale i krize v energetice a růst cen elektrické energie, plynu nebo úrokových sazeb. Řadě Čechů se zvýšily platby na běžný chod domácnosti a splátky hypoték o desítky tisíc korun měsíčně. Tento výrazný růst přinutil většinu obyvatel České republiky omezit některé výdaje domácnosti, zejména výdaje na potraviny, a tím i změnit své stravovací návyky. Lze také očekávat změnu v podobě chování spotřebitelů, kdy se velká řada obyvatel stále častěji zaměřuje na potraviny a výrobky od drobných regionálních producentů a výrobců. Stále více spotřebitelů se zajímá, jak velká je zátěž při výrobě potravin na životní prostředí, jaká je úroveň prostředí chovu zvířat a zda je produkce v duchu udržitelného rozvoje. Tento udržitelný rozvoj přinese v budoucnu řadu nových druhů potravin z rostlinné i živočišné produkce a řada starých, a pro nás běžných a tradičních, se přestane používat. Tato změna bude jedním z milníků ve stravovacích zvyklostech Čechů, ale i obyvatel většiny planety.

7 Seznam použitých zdrojů

SVATOŠOVÁ, Libuše, KÁBA, Bohumil.: Statistické metody I. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2007. 133 s. ISBN 978-80- 213-1672-0.

SVATOŠOVÁ, Libuše, KÁBA, Bohumil.: Statistické metody II. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. 105 s. ISBN 978-80- 213-1736-9.

KÁBA, Bohumil, SVATOŠOVÁ, Libuše. Statistické nástroje ekonomického výzkumu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 176 s. ISBN 978-80-7380-359-9.

REICHEL, Jiří.: Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada, Sociologie, 2009. 192 s. ISBN 978-80-247-3006-6.

HOŠKOVÁ, Pavla, JINDROVÁ, Andrea, PROCHÁZKOVÁ, Radka: Statistika v manažerské a obchodní praxi. Praha, Provozně ekonomická fakulta, Katedra Statistiky, 2014. 233 s. ISBN: není

ROUBAL, Ondřej, PETROVÁ Iva, ZICH František.: Metodologie marketingových výzkumů. Praha: Vysoká škola finanční a správní, Eupress., 2014. 144 s. ISBN 978-80-7408-092-0.

PELIKÁN, Jiří.: Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. 2., nezměněné vydání Praha: Karolinum, 2011. 270 s. ISBN 978-80-246-1916-3.

HINDLS, Richard, HRONOVÁ, Stanislava, SEGRE, Jan.: Statistika pro ekonomy. 2. vyd. Praha: Professional Publishing, 2002. 415 s. ISBN 80-86419-30-4.

HINDLS, Richard, NOVÁK, Ilja, HRONOVÁ, Stanislava.: Metody statistické analýzy pro ekonomy. 2. přeprac. vyd. Praha: Management Press, 2000. 259 s. ISBN 80-7261-013-9.

BERANOVÁ, Magdalena.: Jídlo a pití v pravěku a ve středověku. 1. vydání. Praha: Academia, 2005. 360 s. ISBN 80-200-1340-7

GABROVSKÁ, Dana, CHÝLKOVÁ, Markéta.: Fakta o správné a vyvážené stravě, aneb, Čím nám vyvážená strava může prospět. 1. vydání. Praha: Potravinářská komora České republiky, 2017. 72 s. ISBN 978-80-88019-25-1.

NOAKES, Tim, PROUDFOOT, Jonno, CREED, Sally-Ann.: The Real Meal Revolution, The Radical, Sustainable Approach To Healthy Living. Woodcote: Publixing Ltd., 2017. 304 s. ISBN 978-0-9927573-7-3

KOLÁŘOVÁ, Marta.: V souladu s přírodou, Politika životního stylu, udržitelnost a soběstačnost, Nakladatelství: Karolinum, 2022, 256 s., ISBN 978-80-246-4993-1

KUBÁTOVÁ, Helena, Sociologie životního způsobu. 1. vydání. Praha: Grada, 2010. 272 s. ISBN 978-80-247-2456-0.

HARTWIG, Dalas, HARTWIGOVÁ, Melissa.: Jídlo na prvním místě: Vyzkoušejte Whole30 a změňte svůj život k nepoznání, Brno: Jan Melvil Publishing, 2014. 336 s. ISBN 978-80-7555-018-7

HRNČÍŘOVÁ, Dana, MARÁDOVÁ, Eva.: Výživa ve výchově ke zdravý; Učebnice pro 6. a 7. ročník základních škol a odpovídající ročníky víceletých gymnázií, Praha: Ministerstvo zemědělství Odbor bezpečnosti potravin, 2019, 32 s., ISBN 978-80-7434-491-6

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR.: Strategie bezpečnosti potravin a výživy 2030. 1. vydání. Praha: Ministerstvo zemědělství, 2021, 40 s., ISBN 978-80-7434-621-7

BORTEL, Roman.: Alchymie v kuchyni. Praha: Národní zemědělské muzeum, Prameny a studie (Národní zemědělské muzeum). 2010. 140 s., ISBN 978-80-86874-26-5

ZLATOHLÁVEK, Lukáš.: Klinická dietologie a výživa. 1. vydání. Praha: Current Media, 2016. 424 s., ISBN 978-80-88129-03-5.

DUPAL, Libor a MICHALOVÁ, Irena.: Spotřebitelské desatero pro výběr kvalitní potraviny; Průvodce spotřebitele. Praha: Sdružení českých spotřebitelů, z.ú., 2018. 8 s., ISBN 978-80-87719-64-0.

PÁNEK, Jan, POKORNÝ Jan, DOSTÁLOVÁ Jana.: Základy výživy a výživová politika. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2018., 219 s. ISBN 978-80-7080-468-1.

VOLFOVÁ, Kristýna. Strašák jménem jídlo: zaměřeno na strach z jídla a na přístup k vlastnímu já. Praha: Pointa, 2021., 184 s. ISBN 978-80-7650-132-4.

Elektronické zdroje:

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [a], 61 let českého stravníka - 1950–2010 [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/61-let-ceskeho-stravnika-n-0lw5yf4eq0>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD [b], Spotřeba potravin – 2021 [online]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/spotreba-potravin-2021>

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV (Akademie věd ČR). Centrum pro výzkum veřejného mínění. Potraviny 2021 [datový soubor] [online]. Ver. 1.0. Praha: Český sociálněvědní datový archiv, 2022 [citováno DNE]. DOI 10.14473/CSDA00294

NÁRODNÍ ZDRAVOTNICKÝ INFORMAČNÍ PORTÁL, Zásady správné výživy [online], [cit. 20.06.2022]. Praha: Ministerstvo zdravotnictví ČR a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR, 2022. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/173-zasady-spravne-vyzivy>.

LEPŠÍ PÉČE, Výživa a zdravý člověk [online], [cit. 22.06.2022] Dostupné z: <https://www.lepsipecz.cz/vyziva/vyziva-zdravi-cloveka>

LAMIRADACRITICA, Jak vypadají potravinové pyramidy po celém světě, [online], [cit. 20.07.2022] Dostupné z: <https://lamiradacritica.com/cs/stories/11175-what-food-pyramids-look-like-around-the-world>

THE WASHINGTON POST, Michelle Obama and USDA unveil nutritional plate icon [online], [cit. 28.08.2022] Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/blogs/all-we-can-eat/post/michelle-obama-and-usda-unveil-nutritional-plate-icon/2011/06/01/AGvSWUHH_blog.html

KUNOVÁ, Václava, Společnost pro výživu, Současný pohled na význam bílkovin ve zdravé výživě [online], [cit. 06.10.2022] Dostupné z: <https://www.vyzivaspol.cz/soucasny-pohled-na-vyznam-bilkovin-ve-zdrave-vyzive/>

DUCHOVÁ, Zuzana, Zdravé palivo - Jak ovlivňuje jídlo naši psychiku? [online], [cit. 12.10.2022], 2018. Dostupné z: https://www.vimcojim.cz/magazin/clanky/o-zdravi/Zdrave-palivo---Jak-ovlivnuje-jidlo-nasi-psychiku__s10012x10934.html

SADÍLKOVÁ, Aneta, Stres, emoce a jídlo [online], [cit. 12.10.2022], 2021. Dostupné z: <https://www.paraple.cz/poraneni-michy/telo/zdravy-zivotni-styl/stres-emoce-a-jidlo/>

HLAVATÁ, Karolina, Alternativní směry ve stravování, [online], [cit. 13.10.2022], 2016. Dostupné z: https://www.vimcojim.cz/magazin/clanky/o-vyzive/Alternativni-smery-ve-stravovani__s10010x9838.html

HAVLÍNOVÁ, Tereza, Alternativní výživové směry – velký přehled [online], [cit. 13.10.2022], Dostupné z: https://www.goodie.cz/blog/alternativni-vyzivove-smery---velky-prehled/?gclid=EAIaIQobChMIpJmnsITe-gIVRp3VCh0fIQp-EAAYASAAEgIGuPD_BwE

ČESKÉ NOVINY (ČTK), Nejdůležitější při nákupu potravin je pro Čechy cena, výrazně víc než loni [online], [cit. 22.10.2022], Dostupné z: <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/nejdulezitejsi-pri-nakupu-potravin-je-pro-cechy-cena-vyrazne-vic-nez-loni/2273058>

STOJANOVIČOVÁ, Martina.: Jak ovlivňují jednotlivá náboženství stravovací návyky. [online], [cit. 29.10.2022], Dostupné z: <https://www.vyzivaspol.cz/jak-ovlivnuji-jednotliva-nabozenstvi-stravovaci-navyky/>

DOBEŠOVÁ, Mirka.: Změna vnímání chuti skrze moderní technologie by mohla pomoci nemocným, ale i planetě. [online], [cit. 30.10.2022], Dostupné z: <https://www.lui.cz/trendy-2020-gastro/16031-virtualni-realita-meni-svet-stravovani-diky-technologieim-lze-poveceret-mezi-tygry-zmeni-vedci-i-lidske-vnimani-chuti#cookies-bar-open>

REINISCH, Iveta, Duševní zdraví může ovlivnit do značné míry i jídlo. Jaké potraviny preferovat? [online], [cit. 30.11.2022], Dostupné z: <https://www.spektrumzdravi.cz/rozvoj-osobnosti/dusevni-zdravi-muze-ovlivnit-do-znacne-miry-i-jidlo-jake-potraviny-preferovat>

SLIMÁKOVÁ, Magrit, Prerušovaný půst, [online], [cit. 30.11.2022], Dostupné z: <https://www.margit.cz/encyklopedie/prerusovany-pust/>

BUDINSKÝ, Libor, Pátá chuť oficiálně existuje jen krátce. Svět však umami zná už tisíce let, [online], [cit. 30.11.2022], Dostupné z: <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/magazin-pata-chut-oficialne-existuje-jen-kratce-svet-vsak-umami-zna-uz-tisice-let-194129>

BERÁNKOVÁ KUBCOVÁ, Jana, Informační centrum bezpečnosti potravin, Funkční potraviny a legislativa, [online], [cit. 30.11.2022], Dostupné z: <https://www.bezpecnostpotravin.cz/funkcni-potraviny-a-legislativa.aspx>

HÁLÍK, Tomáš, Půst v různých náboženských tradicích [online], [cit. 01.12.2022], Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/080205-pust-v-ruznych-nabozenskych-tradicich>

DVOŘÁKOVÁ, Jana, Zakázaná jídla: Co jednotlivá náboženství nedovolují konzumovat? [online], [cit. 01.12.2022], Dostupné z: <https://epochaplus.cz/zakazana-jidla-co-jednotliva-nabozenstvi-nedovoluji-konzumovat-svym-vernym/>

EVROPSKÁ RADA, Rada evropské unie, Snižování potravinových ztrát a plýtvání potravinami [online], [cit. 03.12.2022], Dostupné z: <https://www.consilium.europa.eu/cs/policies/food-losses-waste/>

KUBÍČKOVÁ, Lea, Plýtvání potravinami v českých domácnostech, [online], [cit. 03.12.2022], Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/04/20/plytvani-potravinami-v-ceskych-domacnostech>

HENDRYCHOVÁ, Veronika, Tradiční vs moderní česká kuchyně: Vytvořte podle návodu koordinovaný chaos, [online], [cit. 03.12.2022], Dostupné z: <https://www.apetitonline.cz/poradna/tradicni-vs-moderni-ceska-kuchyne-vytvorite-podle-navodu-koordinovany-chaos>

VYSOKÉ ŠKOLY, Cena. [online], [cit. 13.02.2023], Dostupné z: <https://www.vysokeskoly.cz/maturitniotazky/ekonomika/cena>

WEBEROVÁ, Karolina, Základy molekulární gastronomie: Vytvořte si jednoduše ovocný kaviár nebo arašídový prach [online], [cit. 05.12.2022], Dostupné z: <https://www.apetitonline.cz/novinky-zajimavosti/zakladni-techniky-molekularni-gastronomie>

FERRAROVÁ, Eva, Jídlo je mostem k dialogu v Evropě [online], [cit. 05.12.2022], Dostupné z: <https://revueprostor.cz/jidlo-je-mostem-k-dialogu-v-evrope>

UHNÁK, Tomáš, Mezi neoliberalní stravou a obezitou existuje kauzální vztah, říká expert na stravování profesor Gerhard Oter Evropě [online], [cit. 05.12.2022], Dostupné z: <https://a2larm.cz/2021/09/mezi-neoliberalni-stravou-a-obezitou-existuje-kauzalni-vztah-rika-expert-na-stravovani/>

HALO, Dagmar, Psychologie jídla a stravování – 1. část [online], [cit. 06.12.2022], Dostupné z: <https://obesity-news.cz/jak-na-to/psychologie/psychologie-jidla-a-stravovani-1-cast/>

TOMEČKOVÁ, Veronika, Psychologie jídla a stravování – 3. část, aneb jíme rádi a jíme rádi s někým [online], [cit. 06.12.2022], Dostupné z: <https://obesity-news.cz/jak-na-to/psychologie/psychologie-jidla-a-stravovani-3-cast-aneb-jime-radi-a-jime-radi-s-nekym/>

KERLES, Marek, Revoluce v jídle se nepovedla. Jíme víc a hůř [online], [cit. 07.12.2022], Dostupné z: https://www.lidovky.cz/relax/dobra-chut/revoluce-v-jidle-se-nepovedla-jime-vic-a-hur.A130919_181720_dobra-chut_mc

IROVÁ, Marie, 100 let republiky: Co se jedlo před válkou a za socialismu? [online], [cit. 07.12.2022], Dostupné z: <https://www.prozeny.cz/clanek/100-let-republiky-co-se-jedlo-pred-valkou-a-za-socialismu-50578>

KADEŘÁBKOVÁ, Markéta, Co je to marketingový mix a jak ho využít v praxi? [online], [cit. 13.02.2023], Dostupné z: <https://orangeacademy.cz/clanky/co-je-to-marketingovy-mix/>

KRATOCHVÍLOVÁ, Linda, Faktory, které mají ovlivnit ceny potravin v roce 2021, 3+1 faktorů, které ovlivní ceny potravin v roce 2021? [online], [cit. 13.02.2023], Dostupné z: <https://inodpady.cz/faktory-ktere-maji-ovlivnit-ceny-potravin-v-roce-2021/>

SOCIOLOGICKÝ ÚSTAV (Akademie věd ČR). Centrum pro výzkum veřejného mínění. Potraviny 2021 [online], [cit. 06.01.2023], Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a5478/f9/OR211126.pdf

HANČLOVÁ, Jana, TVRDÝ, Lubor, Úvod do analýzy časových řad, Ostrava, 2003. 34 s. [dokument v pdf] dostupný z: https://www.fd.cvut.cz/departament/k611/PEDAGOG/VSM/7_AnalyzaCasRad.pdf

KUBÍČKOVÁ, LEA, Plýtvání potravinami v českých domácnostech, STATISTIKA & MY, Magazín Českého statistického úřadu. [online], [cit. 03.03.2023], Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/04/20/plytvani-potravinami-v-ceskych-domacnostech>

ODBOR KOMUNIKACE MPO, Tisková zpráva: Češi plýtvají potravinami výrazně méně, než je průměr EU. [online], [cit. 03.03.2023], Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/rozcestnik/pro-media/tiskove-zpravy/cesi-plytvaji-potravinami-vyrazne-mene--nez-je-prumer-eu--264887/>

BĚLOHLÁVKOVÁ, Veronika, Online supermarkety cítí krizi jako šanci. Plánují expanzi do malých měst. [online], [cit. 03.03.2023], Dostupné z: https://www.idnes.cz/ekonomika/domaci/online-supermarket-kosik-rohlik-wolt-pandemie-krize-expanze-rozvoz.A221024_184735_ekonomika_albe

REDAKCE magazínu Českého statistického úřadu, Jídlo z restaurací si online objednává o polovinu více lidí než loni. STATISTIKA & MY, Magazín Českého statistického úřadu. [online], [cit. 15.03.2023], Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2021/11/25/jidlo-z-restauraci-si-online-objednava-o-polovinu-vice-lidi-nez-loni>

ŠTIKOVÁ, Olga, Jaké vlivy nejvíce působily na poptávku a vývoj spotřeby hovězího masa v ČR., Společnost pro výživu, 2015. [online], [cit. 15.03.2023], Dostupné z: <https://www.vyzivaspol.cz/jake-vlivy-nejvice-pusobily-na-poptavku-a-vyvoj-spotreby-hoveziho-masa-v-cr/>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

8.1 Seznam obrázků

Obrázek 1: Potravinová pyramida České republiky	23
Obrázek 2: Určení velikosti porce	24
Obrázek 3: Potravinová pyramida USA "MyPlate"	26
Obrázek 4: Potravinová pyramida Belgie	26
Obrázek 5: Potravinové doporučení Kanada	27
Obrázek 6: Rozložení vnímání pěti základních chutí	44
Obrázek 7: Maslowova pyramida potřeb	48
Obrázek 8: Logo Klasa	50
Obrázek 9: Logo Regionální potravina	50
Obrázek 10: Chráněné označení původu	50

8.2 Seznam tabulek

Tabulka 1: Asociační tabulka 2 x 2.....	17
Tabulka 2: Schéma kontingenční tabulky	19
Tabulka 3: Kontingenční tabulka závislosti důležitosti vlastního stravování, na pohlaví respondentů	83
Tabulka 4: Kontingenční tabulka závislosti počtu jídel za den, na pohlaví respondentů.....	83
Tabulka 5: Kontingenční tabulka závislosti objednávek jídel přes rozvozné aplikace, na pohlaví respondentů	84
Tabulka 6: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci, na pohlaví respondentů	85
Tabulka 7: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu, na pohlaví respondentů	85
Tabulka 8: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jaký je Váš výživový směr, na pohlaví respondentů	86
Tabulka 9: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, ovlivňuje Vás cena při nakupování potravin, na pohlaví respondentů	86
Tabulka 10: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, názor na plýtvání s potravinami, na pohlaví respondentů	87
Tabulka 11: Shrnutí výsledků testování závislosti odpovědí na otázky 1-8, na pohlaví respondentů	88
Tabulka 12: Kontingenční tabulka závislosti důležitosti vlastního stravování, na věk respondentů	88
Tabulka 13: Kontingenční tabulka závislosti počtu jídel za den, na věk respondentů	89
Tabulka 14: Kontingenční tabulka závislosti objednávek jídel přes rozvozné aplikace, na věk respondentů	90
Tabulka 15: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci, na věk respondentů.....	90
Tabulka 16: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete v fastfoodu, na věk respondentů.....	91
Tabulka 17: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jaký je váš výživový směr, na věk respondentů	92

Tabulka 18: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, ovlivňuje Vás cena při nakupování potravin, na věk respondentů	92
Tabulka 19: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, názor na plýtvání s potravinami, na věk respondentů	93
Tabulka 20: Shrnutí výsledků testování závislosti odpovědí na otázky 1-8, na věk respondentů.....	94
Tabulka 21: Kontingenční tabulka závislosti důležitosti vlastního stravování, na úroveň dosaženého vzdělání	95
Tabulka 22: Kontingenční tabulka závislosti počtu jídel za den, na úroveň dosaženého vzdělání.....	95
Tabulka 23: Kontingenční tabulka závislosti objednávek jídel přes rozvozové aplikace, na úroveň dosaženého vzdělání	96
Tabulka 24: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci, na úroveň dosaženého vzdělání	97
Tabulka 25: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu, na úroveň dosaženého vzdělání	97
Tabulka 26: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, jaký je váš výživový směr, na úroveň dosaženého vzdělání	98
Tabulka 27: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, ovlivňuje Vás cena při nakupování potravin, na úroveň dosaženého vzdělání	98
Tabulka 28: Kontingenční tabulka závislosti k otázce, názor na plýtvání s potravinami, na úroveň dosaženého vzdělání	99
Tabulka 29: Shrnutí výsledků testování závislosti odpovědí na otázky 1-8, na úroveň dosaženého vzdělání respondentů.....	100

8.3 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj spotřeby masa a ryb v období mezi roky 1950-2021	60
Graf 2: Vývoj spotřeby mléka a mléčných výrobků v období mezi roky 1950-2021	60
Graf 3: Vývoj spotřeby ovoce, zeleniny a brambor v období mezi roky 1950-2021	61
Graf 4: Vývoj spotřeby chleba, pšeničného pečiva a cukru v období	62
Graf 5: Vývoj spotřeby nealkoholických nápojů v období mezi roky 1950-2021	63
Graf 6: Vývoj spotřeby alkoholických nápojů v období 1950-2021	64
Graf 7: Struktura výběrového souboru dle pohlaví	66
Graf 8: Věková struktura výběrového souboru.....	66
Graf 9: Úroveň dosaženého vzdělání populace u výběrového souboru.....	67
Graf 10: Transformované hodnoty: Úroveň dosaženého vzdělání populace u výběrového souboru.....	67
Graf 11: Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování"	68
Graf 12: Struktura odpovědí na otázku „Kolik jídel denně obvykle jíte?“.....	69
Graf 13: Struktura odpovědí na otázku „Objednáváte si jídlo přes rozvozové aplikace, kterými jsou například Dáme jídlo, Wolt, Uber East?“	70
Graf 14: Struktura odpovědí na otázku " Kolik korun měsíčně utratíte za jídlo přes rozvozové aplikace?"	70
Graf 15: Struktura odpovědí na otázku "Jaký je váš výživový směr ve stravování?"	71
Graf 16: Struktura odpovědí na otázku " Jaký máte důvod pro alternativní výživový směr ve stravování?".....	72

Graf 17: Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-snídani?"	72
Graf 18: Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-oběd?"	73
Graf 19: Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-večeře?"	73
Graf 20: Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-snídaně?"	74
Graf 21: Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-oběd?"	74
Graf 22: Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-večeře?"	75
Graf 23: Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v restauraci?"	75
Graf 24: Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v jídelně/kantýně?"	76
Graf 25: Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete ve fastfoodu?"	76
Graf 26: Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v kavárně?"	77
Graf 27: Struktura odpovědí na otázku "Chodíte někdy nakupovat potraviny?"	77
Graf 28: Struktura odpovědí na otázku "Jak často nakupujete potraviny?"	78
Graf 29: Struktura odpovědí na otázku "Nakupujete pravidelně potraviny online (např. Rohlík.cz; Košík.cz; iTesco)?"	78
Graf 30: Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás při nákupu potravin důležité, nebo nedůležité, jaký je dopad jejich výroby na životní prostředí?"	79
Graf 31: Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?" ...	79
Graf 32: Struktura odpovědí na otázku "Kolik měsíčně utratí domácnost za nákup potravin?"	80
Graf 33: Struktura odpovědí na otázku "Jak často preferujete nákup potravin vyrobených v ČR?"	81
Graf 34: Struktura odpovědí na otázku "Jaký je Váš názor na plýtvání potravin?"	81
Graf 35: Struktura odpovědí na otázku "Jaký je podíl vyhozených potravin za domácnost?"	82

8.4 Seznam použitých zkratk

ČR	Česká republika
FBDG	Food-based dietary guidelines
HCLF	High-Carb, Low-Fat
EU	Evropská unie
USDA	Ministerstvo zemědělství Spojených států amerických (United States Department of Agriculture)
USA	Spojené státy americké (United States of America)
LCHF	Low Carb High Fat - Nízký obsah sacharidů s vysokým obsahem tuku
GAPS	Gut and Psychology syndrome (Střevní a psychologický syndrom)
IF	Intermittent fasting (Přerušovaný půst)
IIFYM	If it fits your macros (Jestli ti to sedí do maker)
SZPI	Státní zemědělská a potravinová inspekce
SVSCR	Státní veterinární správa
VR	Virtuální realita
OSN	Organizace spojených národů
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
CVVM	Centrum výzkumu veřejného mínění

CAPI	Computer Assisted Personal Interviewing
PAPI	Pen and Paper Interviewing
VOŠ	Vyšší odborná škola
VŠ	Vysoká škola
n. l.	našeho letopočtu
aj.	a jiné
tzv.	takzvaně
Kč	Korun českých
EUR	Euro
tis.	tisíc
č.	číslo

9 Přílohy

Příloha 1: Tabulka č. 1 - Asociační tabulka 2 x 2	120
Příloha 2: Tabulka č. 2 - Kontingenční tabulka	121
Příloha 3: Tabulka č. 3 - Vývoj spotřeby masa v období mezi roky 1950-2021	122
Příloha 4: Tabulka č. 4 - Vývoj spotřeby mléčných a mlékárenských výrobků v období mezi roky 1950-2021	124
Příloha 5: Tabulka č. 5 - Vývoj spotřeby ovoce, zeleniny a brambor v období mezi roky 1950-2021	125
Příloha 6: Tabulka č. 6 - Vývoj spotřeby pekárenských výrobků v období mezi roky 1950-2021	126
Příloha 7: Tabulka č. 7 - Vývoj spotřeby nealkoholických nápojů v období mezi roky 1950-2021	127
Příloha 8: Tabulka č. 8 - Vývoj spotřeby alkoholických nápojů v období mezi roky 1950-2021	129
Příloha 9: Tabulka č. 9 - Struktura odpovědí na skupinu „Sociodemografických otázek“	130
Příloha 10: Tabulka č. 10 - Struktura odpovědí na skupinu otázek „Stravovací zvyky“	131
Příloha 11: Tabulka č. 11 - Struktura odpovědí na skupinu otázek „Nakupování potravin“	135
Příloha 12: Tabulka č. 12 - Struktura odpovědí na skupinu otázek "Plýtvání s potravinami"	137
Příloha 13: Analýza závislosti důležitosti vlastního stravování na pohlaví	138
Příloha 14: Analýza závislosti počtu jídel denně na pohlaví	139
Příloha 15: Analýza závislosti objednávek jídel přes rozvozové aplikace na pohlaví	140
Příloha 16: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci na pohlaví	141
Příloha 17: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu na pohlaví	142
Příloha 18: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš výživový směr na pohlaví	143
Příloha 19: Analýza závislosti k otázce, ovlivňuje Vás cena při nákupu potravin na pohlaví	144
Příloha 20: Analýza závislosti k otázce, plýtvání s potravinami na pohlaví	145
Příloha 21: Analýza závislosti důležitosti vlastního stravování na věku	146
Příloha 22: Analýza závislosti počtu jídel denně na věk	147
Příloha 23: Analýza závislosti objednávek jídel přes rozvozové aplikace na věk	148
Příloha 24: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci na věk	149
Příloha 25: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu na věk	150
Příloha 26: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš výživový směr na věk	151
Příloha 27: Analýza závislosti k otázce, ovlivňuje Vás při výběru potravin cena na věk	152
Příloha 28: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš názor na plýtvání s potravinami na věk	153
Příloha 29: Analýza závislosti důležitosti vlastního stravování na úrovni dosaženého vzdělání	154
Příloha 30: Analýza závislosti počtu jídel denně na úroveň dosaženého vzdělání	155
Příloha 31: Analýza závislosti objednávek jídel přes rozvozové aplikace na úroveň dosaženého vzdělání	156
Příloha 32: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci na úroveň dosaženého vzdělání	157
Příloha 33: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu na úroveň dosaženého vzdělání	158

Příloha 34: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš výživový směr na úroveň dosaženého vzdělání.....	159
Příloha 35: Analýza závislosti k otázce, ovlivňuje Vás při výběru potravin cena na úroveň dosaženého vzdělání	160
Příloha 36: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš názor na plýtvání s potravinami na úroveň dosaženého vzdělání	161

Příloha 1: Tabulka č. 1 - Asociační tabulka 2 x 2

Znak A	Znak B		Celkem
	ANO	NE	
ANO	a	b	a + b
NE	c	d	c + d
Celkem	a + c	b + d	n

Zdroj: Vlastní zpracování podle Svatošová, Kába, 2007 s. 7

Příloha 2: Tabulka č. 2 - Kontingenční tabulka

A/B	b ₁	b ₂	.....	b _j	.....	b _m	Celkem
a ₁	n ₁₁	n ₁₂	.....	n _{1j}	.....	n _{1m}	n _{1.}
a ₂	n ₂₁	n ₂₂	.....	n _{2j}	.....	n _{2m}	n _{2.}
.							
.							
a _j			.....	n _{ij}	.....		n _{i.}
.							
.							
a _k	n _{k1}	n _{k2}				n _{km}	n _{k.}
Celkem	n _{.1}	n _{.2}	.....		.....	n _{.m}	n

Zdroj: Vlastní zpracování podle Kába, Svatošová, 2012 s. 137

Priloha 3: Tabulka č. 3 - Vyoj spotreby masa v období mezi roky 1950-2021

Vepřové maso								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	25,1	x	x	x	x	x	x
1965	kg	38,6	13,50	x	1,5378	153,785%	1,5378	13,50
1980	kg	44,9	6,30	-7,20	1,1632	116,321%	1,7888	6,30
1995	kg	46,2	1,30	-5,00	1,0290	102,895%	1,8406	1,30
2010	kg	41,6	-4,60	-5,90	0,9004	90,043%	1,6574	-4,60
2015	kg	42,9	1,30	5,90	1,0313	103,125%	1,7092	1,30
2021	kg	44,6	1,67	0,37	1,0389	103,893%	1,7757	1,67
Hovězí maso								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	15,0	x	x	x	x	x	x
1965	kg	18,5	3,50	x	1,2333	123,333%	1,2333	3,50
1980	kg	29,2	10,70	7,20	1,5784	157,838%	1,9467	10,70
1995	kg	18,5	-10,70	-21,40	0,6336	63,356%	1,2333	-10,70
2010	kg	9,4	-9,10	1,60	0,5081	50,811%	0,6267	-9,10
2015	kg	8,1	-1,30	7,80	0,8617	86,170%	0,5400	-1,30
2021	kg	9,4	1,30	2,60	1,1605	116,049%	0,6267	1,30
Drůběží maso								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	2,4	x	x	x	x	x	x
1965	kg	4,8	2,40	x	2,0000	200,000%	2,0000	2,40
1980	kg	11,6	6,80	4,40	2,4167	241,667%	4,8333	6,80
1995	kg	13,0	1,40	-5,40	1,1207	112,069%	5,4167	1,40
2010	kg	24,5	11,50	10,10	1,8846	188,462%	10,2083	11,50
2015	kg	26,0	1,50	-10,00	1,0612	106,122%	10,8333	1,50
2021	kg	29,9	3,90	2,40	1,1500	115,000%	12,4583	3,90
Ryby								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	3,5	x	x	x	x	x	x
1965	kg	5,3	1,80	x	1,5143	151,429%	1,5143	1,80
1980	kg	5,8	0,50	-1,30	1,0943	109,434%	1,6571	0,50
1995	kg	4,9	-0,90	-1,40	0,8448	84,483%	1,4000	-0,90
2010	kg	5,6	0,70	1,60	1,1429	114,286%	1,6000	0,70
2015	kg	5,5	-0,10	-0,80	0,9821	98,214%	1,5714	-0,10
2021	kg	5,6	0,10	0,20	1,0182	101,818%	1,6000	0,10

Příloha č. 3: Tabulka č. 3 - Vývoj spotřeby masa v období mezi roky 1950-2021 (pokračování)

Ostatní masa (telecí, skopové, kozí, koňské, králičí, zvěřina)								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	<i>kg</i>	6,1	x	x	x	x	x	x
1965	<i>kg</i>	4,3	-1,80	x	0,7049	70,492%	0,7049	-1,80
1980	<i>kg</i>	4,6	0,30	2,10	1,0698	106,977%	0,7541	0,30
1995	<i>kg</i>	4,3	-0,30	-0,60	0,9348	93,478%	0,7049	-0,30
2010	<i>kg</i>	3,6	-0,70	-0,40	0,8372	83,721%	0,5902	-0,70
2015	<i>kg</i>	2,2	-1,40	-0,70	0,6111	61,111%	0,3607	-1,40
2021	<i>kg</i>	2,1	-0,10	1,30	0,9545	95,455%	0,3443	-0,10

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze ČSU (2023, podklad [a], [b])

Příloha 4: Tabulka č. 4 - Vývoj spotřeby mléčných a mlékárenských výrobků v období mezi roky 1950-2021

Kravské mléko								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	l	160,0	x	x	x	x	x	x
1965	l	103,4	-56,60	x	0,6463	64,625%	0,6463	-56,60
1980	l	106,2	2,80	59,40	1,0271	102,708%	0,6638	2,80
1995	l	64,6	-41,60	-44,40	0,6083	60,829%	0,4038	-41,60
2010	l	55,9	-8,70	32,90	0,8653	86,533%	0,3494	-8,70
2015	l	58,6	2,70	11,40	1,0483	104,830%	0,3663	2,70
2021	l	56,6	-2,00	-4,70	0,9659	96,587%	0,3538	-2,00
Ostatní mléčné výrobky								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	l	x	x	x	x	x	x	x
1965	l	7,0	x	x	x	x	x	x
1980	l	17,0	10,00	x	2,4286	242,857%	2,4286	10,00
1995	l	20,0	3,00	-7,00	1,1765	117,647%	2,8571	3,00
2010	l	31,6	11,60	8,60	1,5800	158,000%	4,5143	11,60
2015	l	31,8	0,20	-11,40	1,0063	100,633%	4,5429	0,20
2021	l	36,1	4,30	4,10	1,1352	113,522%	5,1571	4,30
Sýry celkem								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	1,6	x	x	x	x	x	x
1965	kg	3,1	1,50	x	1,9375	193,750%	1,9375	1,50
1980	kg	5,6	2,50	1,00	1,8065	180,645%	3,5000	2,50
1995	kg	6,5	0,90	-1,60	1,1607	116,071%	4,0625	0,90
2010	kg	13,2	6,70	5,80	2,0308	203,077%	8,2500	6,70
2015	kg	13,1	-0,10	-6,80	0,9924	99,242%	8,1875	-0,10
2021	kg	14,4	1,30	1,40	1,0992	109,924%	9,0000	1,30
Máslo								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	5,1	x	x	x	x	x	x
1965	kg	8,3	3,20	x	1,6275	162,745%	1,6275	3,20
1980	kg	9,4	1,10	-2,10	1,1325	113,253%	1,8431	1,10
1995	kg	4,5	-4,90	-6,00	0,4787	47,872%	0,8824	-4,90
2010	kg	4,9	0,40	5,30	1,0889	108,889%	0,9608	0,40
2015	kg	5,5	0,60	0,20	1,1224	112,245%	1,0784	0,60
2021	kg	5,3	-0,20	-0,80	0,9636	96,364%	1,0392	-0,20

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze ČSU (2023, podklad [a], [b])

Příloha 5: Tabulka č. 5 - Vývoj spotřeby ovoce, zeleniny a brambor v období mezi roky 1950-2021

Ovoce celkem								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	62,9	x	x	x	x	x	x
1965	kg	33,6	-29,30	x	0,5342	53,418%	0,5342	-29,30
1980	kg	56,7	23,10	52,40	1,6875	168,750%	0,9014	23,10
1995	kg	72,1	15,40	-7,70	1,2716	127,160%	1,1463	15,40
2010	kg	84,1	12,00	-3,40	1,1664	116,644%	1,3370	12,00
2015	kg	82,4	-1,70	-13,70	0,9798	97,979%	1,3100	-1,70
2021	kg	90,6	8,20	9,90	1,0995	109,951%	1,4404	8,20
Zelenina celkem								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	74,9	x	x	x	x	x	x
1965	kg	76,2	1,30	x	1,0174	101,736%	1,0174	1,30
1980	kg	61,3	-14,90	-16,20	0,8045	80,446%	0,8184	-14,90
1995	kg	78,0	16,70	31,60	1,2724	127,243%	1,0414	16,70
2010	kg	79,7	1,70	-15,00	1,0218	102,179%	1,0641	1,70
2015	kg	84,8	5,10	3,40	1,0640	106,399%	1,1322	5,10
2021	kg	96,8	12,00	6,90	1,1415	114,151%	1,2924	12,00
Brambory								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	145,9	x	x	x	x	x	x
1965	kg	99,1	-46,80	x	0,6792	67,923%	0,6792	-46,80
1980	kg	79,9	-19,20	27,60	0,8063	80,626%	0,5476	-19,20
1995	kg	76,5	-3,40	15,80	0,9574	95,745%	0,5243	-3,40
2010	kg	67,3	-9,20	-5,80	0,8797	87,974%	0,4613	-9,20
2015	kg	66,3	-1,00	8,20	0,9851	98,514%	0,4544	-1,00
2021	kg	70,1	3,80	4,80	1,0573	105,732%	0,4805	3,80

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze ČSU (2023, podklad [a], [b])

Příloha 6: Tabulka č. 6 - Vývoj spotřeby pekárenských výrobků v období mezi roky 1950-2021

Chléb								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	87,4	x	x	x	x	x	x
1965	kg	71,6	-15,80	x	0,8192	81,922%	0,8192	-15,80
1980	kg	53,6	-18,00	-2,20	0,7486	74,860%	0,6133	-18,00
1995	kg	54,4	0,80	18,80	1,0149	101,493%	0,6224	0,80
2010	kg	40,9	-13,50	-14,30	0,7518	75,184%	0,4680	-13,50
2015	kg	39,8	-1,10	12,40	0,9731	97,311%	0,4554	-1,10
2021	kg	39,8	0,00	1,10	1,0000	100,000%	0,4554	0,00
Pšeničné pečivo								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	26,2	x	x	x	x	x	x
1965	kg	30,2	4,00	x	1,1527	115,267%	1,1527	4,00
1980	kg	32,5	2,30	-1,70	1,0762	107,616%	1,2405	2,30
1995	kg	32,5	0,00	-2,30	1,0000	100,000%	1,2405	0,00
2010	kg	51,5	19,00	19,00	1,5846	158,462%	1,9656	19,00
2015	kg	47,9	-3,60	-22,60	0,9301	93,010%	1,8282	-3,60
2021	kg	44,6	-3,30	0,30	0,9311	93,111%	1,7023	-3,30
Cukr								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	kg	27,3	x	x	x	x	x	x
1965	kg	38,3	11,00	x	1,4029	140,293%	1,4029	11,00
1980	kg	38,2	-0,10	-11,10	0,9974	99,739%	1,3993	-0,10
1995	kg	38,9	0,70	0,80	1,0183	101,832%	1,4249	0,70
2010	kg	36,0	-2,90	-3,60	0,9254	92,545%	1,3187	-2,90
2015	kg	33,6	-2,40	0,50	0,9333	93,333%	1,2308	-2,40
2021	kg	36,3	2,70	5,10	1,0804	108,036%	1,3297	2,70

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze ČSU (2023, podklad [a], [b])

Příloha 7: Tabulka č. 7 - Vývoj spotřeby nealkoholických nápojů v období mezi roky 1950-2021

Minerální vody a nealkoholické nápoje celkově								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	12,8	x	x	x	x	x	x
1965	/	36,0	23,20	x	2,8125	281,250%	2,8125	23,20
1980	/	105,5	69,50	46,30	2,9306	293,056%	8,2422	69,50
1995	/	121,3	15,80	-53,70	1,1498	114,976%	9,4766	15,80
2010	/	293,0	171,70	155,90	2,4155	241,550%	22,8906	171,70
2015	/	249,9	-43,11	-214,81	0,8529	85,287%	19,5227	-43,11
2021	/	236,6	-13,26	29,85	0,9469	94,694%	18,4867	-13,26
Minerální vody								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	x	x	x	x	x	x	x
1965	/	10,1	x	x	x	x	x	x
1980	/	11,3	1,20	x	1,1188	111,881%	1,1188	1,20
1995	/	18,0	6,70	5,50	1,5929	159,292%	1,7822	6,70
2010	/	66,0	48,00	41,30	3,6667	366,667%	6,5347	48,00
2015	/	56,4	-9,57	-57,57	0,8550	85,500%	5,5871	-9,57
2021	/	53,8	-2,59	6,98	0,9541	95,410%	5,3307	-2,59
Sodové vody								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	x	x	x	x	x	x	x
1965	/	x	x	x	x	x	x	x
1980	/	5,7	x	x	x	x	x	x
1995	/	11,7	6,00	x	2,0526	205,263%	2,0526	6,00
2010	/	38,0	26,30	20,30	3,2479	324,786%	6,6667	26,30
2015	/	31,2	-6,84	-33,14	0,8200	82,000%	5,4667	-6,84
2021	/	29,6	-1,55	5,29	0,9503	95,026%	5,1947	-1,55
Limonády								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	x	x	x	x	x	x	x
1965	/	x	x	x	x	x	x	x
1980	/	46,9	x	x	x	x	x	x
1995	/	54,1	7,20	x	1,1535	115,352%	1,1535	7,20
2010	/	110,0	55,90	48,70	2,0333	203,327%	2,3454	55,90
2015	/	92,8	-17,19	-73,09	0,8437	84,373%	1,9789	-17,19
2021	/	87,7	-5,12	12,07	0,9448	94,483%	1,8697	-5,12

Příloha č. 7: Tabulka č. 7 - Vývoj spotřeby nealkoholických nápojů v období mezi roky 1950-2021 (pokračování)

Ostatní nealkoholické nápoje								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	x	x	x	x	x	x	x
1965	/	x	x	x	x	x	x	x
1980	/	41,6	x	x	x	x	x	x
1995	/	37,5	-4,10	x	0,9014	90,144%	0,9014	-4,10
2010	/	79,0	41,50	45,60	2,1067	210,667%	1,8990	41,50
2015	/	69,5	-9,53	-51,03	0,8794	87,937%	1,6700	-9,53
2021	/	65,5	-3,98	5,55	0,9427	94,271%	1,5743	-3,98

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze ČSU (2023, podklad [a], [b])

Příloha 8: Tabulka č. 8 - Vývoj spotřeby alkoholických nápojů v období mezi roky 1950-2021

Alkoholické nápoje celkem								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	108,7	x	x	x	x	x	x
1965	/	157,1	48,40	x	1,4453	144,526%	1,4453	48,40
1980	/	169,4	12,30	-36,10	1,0783	107,829%	1,5584	12,30
1995	/	180,2	10,80	-1,50	1,0638	106,375%	1,6578	10,80
2010	/	170,9	-9,30	-20,10	0,9484	94,839%	1,5722	-9,30
2015	/	172,4	1,50	10,80	1,0088	100,878%	1,5860	1,50
2021	/	163,3	-9,10	-10,60	0,9472	94,722%	1,5023	-9,10
Lihoviny (40 %)								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	3,5	x	x	x	x	x	x
1965	/	2,0	-1,50	x	0,5714	57,143%	0,5714	-1,50
1980	/	6,8	4,80	6,30	3,4000	340,000%	1,9429	4,80
1995	/	7,9	1,10	-3,70	1,1618	116,176%	2,2571	1,10
2010	/	7,0	-0,90	-2,00	0,8861	88,608%	2,0000	-0,90
2015	/	9,8	2,80	3,70	1,4000	140,000%	2,8000	2,80
2021	/	9,7	-0,10	-2,90	0,9898	98,980%	2,7714	-0,10
Víno								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	5,8	x	x	x	x	x	x
1965	/	14,4	8,60	x	2,4828	248,276%	2,4828	8,60
1980	/	14,1	-0,30	-8,90	0,9792	97,917%	2,4310	-0,30
1995	/	15,4	1,30	1,60	1,0922	109,220%	2,6552	1,30
2010	/	19,4	4,00	2,70	1,2597	125,974%	3,3448	4,00
2015	/	18,9	-0,47	-4,47	0,9758	97,577%	3,2638	-0,47
2021	/	20,8	1,84	2,31	1,0972	109,720%	3,5810	1,84
Pivo								
Rok	Měrná jednotka	Roční spotřeba	1. Dif. [2.14]	2. Dif. [2.15]	Koeficient růstu [2.16]	Tempo růstu %	Bazický index [2.17]	Absolutní přírůstek [2.18]
1950	/	99,4	x	x	x	x	x	x
1965	/	140,7	41,30	x	1,4155	141,549%	1,4155	41,30
1980	/	148,5	7,80	-33,50	1,0554	105,544%	1,4940	7,80
1995	/	156,9	8,40	0,60	1,0566	105,657%	1,5785	8,40
2010	/	144,4	-12,50	-20,90	0,9203	92,033%	1,4527	-12,50
2015	/	146,6	2,21	14,71	1,0153	101,530%	1,4749	2,21
2021	/	135,4	-11,21	-13,42	0,9235	92,354%	1,3622	-11,21

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze ČSU (2023, podklad [a], [b])

Příloha 9: Tabulka č. 9 - Struktura odpovědí na skupinu „Sociodemografických otázek“

Věková struktura výběrového souboru		
Možnosti odpovědí	%	Počet
15-19 let	5,50%	49
20-29 let	11,40%	100
30-44 let	27,70%	245
45-59 let	24,40%	216
60 a více let	31,00%	274
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>884</i>
Úroveň dosaženého vzdělání výběrového souboru		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Nedokončené základní vzdělání	0,30%	3
Dokončené základní vzdělání	13,20%	116
Vyučení	20,60%	181
Střední bez maturity	12,70%	111
Střední odborné s maturitou	22,20%	195
Střední všeobecné s maturitou	12,40%	109
Vyšší odborné	1,10%	10
Vysokoškolské bakalářské	4,70%	41
Vysokoškolské magisterské, inženýrské	12,20%	107
Postgraduální vzdělání, vědecká příprava	0,50%	4
Bez odpovědi	0,10%	7
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>884</i>
Úroveň dosaženého vzdělání výběrového souboru - transformované		
Úroveň vzdělání	%	Počet
Základní (neúplné)	13,60%	119
Střední bez maturity a vyučení	33,30%	292
Střední s maturitou	34,80%	305
VOŠ, Bakalářské, VŠ	18,40%	161
<i>Celkem</i>	<i>100,10%</i>	<i>877</i>
Rozdělení výběrového souboru dle pohlaví		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Muž	46,50%	410
Žena	53,50%	472
Bez odpovědi		2
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>884</i>

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 10: Tabulka č. 10 - Struktura odpovědí na skupinu otázek „Stravovací zvyky“

Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás důležité nebo nedůležité vlastní stravování?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Rozhodně důležité	43,40%	383
Spíše důležité	43,00%	380
Spíše nedůležité	9,90%	87
Rozhodně nedůležité	3,40%	30
Neví	0,30%	3
Bez odpovědi	0,00%	1
Odmítl odpovědět	0,00%	0
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>884</i>
Struktura odpovědí na otázku „Kolik jídel denně obvykle jíte?“		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Jedno jídlo	0,10%	1
Dvě jídla	8,50%	75
Tři jídla	40,00%	353
Čtyři jídla	30,70%	271
Pět jídel	16,40%	145
Víc než pět jídel	4,10%	36
Neví	0,20%	2
Bez odpovědi	0,00%	1
Odmítl odpovědět	0,00%	0
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>884</i>
Struktura odpovědí na otázku „Objednáváte s jídlo přes rozvozné aplikace, kterými jsou například Dámejídlo, Wolt, Uber East?“		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Ano, pravidelně	2,30%	20
Ano, občas	25,80%	228
Ne, nikdy	71,30%	630
Neví	0,60%	5
Bez odpovědi		1
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>884</i>
Struktura odpovědí na otázku " Kolik korun měsíčně utratíte za jídlo přes rozvozné aplikace?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Do 500,- Kč	34,40%	85
501 - 1000,- Kč	36,00%	89
1001 - 1500,- Kč	17,40%	43
1501 - 2000,- Kč	6,10%	15
Více než 2000,- Kč	3,20%	8
Neví	2,80%	7
Bez odpovědi	0,10%	2
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>249</i>

Příloha 10: Tabulka č. 10 - Struktura odpovědí na skupinu otázek „Stravovací zvyky“ (pokračování)

Struktura odpovědí na otázku "Jaký je Váš výživový směr ve stravování?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Běžná strava	92,10%	813
Vegetariánství	2,40%	21
Jiný	2,30%	21
Reduktariánství	1,90%	17
Bezlepková strava	0,80%	7
Veganství	0,50%	4
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>883</i>
Struktura odpovědí na otázku "Jaký máte důvod pro alternativní výživový směr ve stravování?"		
Etický	18,60%	13
Ekologický	5,70%	4
Zdravotní	61,40%	43
Jiný	10,00%	7
Neví	4,30%	3
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>70</i>
Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-snídani?"		
0 až 1 den v týdnu	4,50%	40
2 až 3 dny v týdnu	12,90%	114
4 až 5 dní v týdnu	11,80%	104
6 až 7 dní v týdnu	66,60%	588
Toto jídlo nejedí	4,10%	36
Neví	0,10%	1
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>883</i>
Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-oběd?"		
0 až 1 den v týdnu	7,80%	70
2 až 3 dny v týdnu	31,30%	276
4 až 5 dní v týdnu	16,80%	148
6 až 7 dní v týdnu	43,50%	384
Toto jídlo nejedí	0,50%	4
Neví	0,10%	1
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>883</i>
Struktura odpovědí na otázku "Jak často si v běžném týdnu připravují jídlo-večeře?"		
0 až 1 den v týdnu	2,70%	24
2 až 3 dny v týdnu	8,50%	75
4 až 5 dní v týdnu	20,90%	184
6 až 7 dní v týdnu	66,80%	590
Toto jídlo nejedí	0,60%	5
Neví	0,50%	4
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>882</i>

Příloha 10: Tabulka č. 10 - Struktura odpovědí na skupinu otázek „Stravovací zvyky“ (pokračování)

Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-snídaně?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Doma	78,80%	695
V práci	13,80%	122
V restauraci, jídelně, kavárně	0,90%	8
Jinde	0,70%	6
Toto jídlo nejedí	5,70%	50
Neví	0,10%	1
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>882</i>

Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-oběd?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Doma	43,10%	380
V práci	40,90%	361
V restauraci, jídelně, kavárně	11,80%	104
Jinde	3,50%	31
Toto jídlo nejedí	0,60%	5
Neví	0,10%	1
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>882</i>

Struktura odpovědí na otázku "Kde v běžném týdnu jíte jídlo-večeře?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Doma	92,00%	810
V práci	3,10%	27
V restauraci, jídelně, kavárně	2,00%	18
Jinde	1,80%	16
Toto jídlo nejedí	0,50%	7
Neví	0,20%	2
<i>Celkem</i>	<i>99,60%</i>	<i>880</i>

Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v restauraci?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Denně	0,30%	3
Několikrát týdně	8,10%	71
1x týdně	9,80%	86
1x za 14 dní	13,70%	121
1x měsíčně	13,50%	119
Méně často	40,70%	359
Nikdy	13,90%	123
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>882</i>

Příloha 10: Tabulka č. 10 - Struktura odpovědí na skupinu otázek „Stravovací zvyky“ (pokračování)

Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v jídelně/kantýně?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Denně	1,80%	16
Několikrát týdně	24,00%	212
1x týdně	6,00%	53
1x za 14 dní	3,80%	33
1x měsíčně	4,20%	37
Méně často	15,70%	138
Nikdy	44,40%	392
Neví	0,10%	1
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>882</i>

Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete ve fastfoodu?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Denně	0,20%	2
Několikrát týdně	2,50%	22
1x týdně	6,00%	53
1x za 14 dní	13,40%	118
1x měsíčně	15,00%	132
Méně často	26,10%	230
Nikdy	36,80%	325
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>882</i>

Struktura odpovědí na otázku "Jak často se stravujete v kavárně?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Denně	0,20%	2
Několikrát týdně	2,40%	21
1x týdně	4,20%	37
1x za 14 dní	9,80%	86
1x měsíčně	13,10%	116
Méně často	28,00%	247
Nikdy	42,00%	370
Neví	0,30%	3
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>882</i>

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 11: Tabulka č. 11 - Struktura odpovědí na skupinu otázek „Nakupování potravin“

Struktura odpovědí na otázku "Chodíte někdy nakupovat potraviny?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Ano, veškeré nákupy potravin zajišťuje sám	38,20%	338
Ano, většinu potravin nakupuje sám, ale nakupují i jiní	29,60%	262
Ano, většinu nákupu zajišťují jiní, ale sám také nakupuje	25,50%	225
Ne, nikdy potraviny nenakupuje	6,70%	59
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>884</i>
Struktura odpovědí na otázku "Jak často nakupujete potraviny?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Každý den	10,50%	87
Několikrát týdně	57,20%	449
1x týdně	22,50%	208
1x za 14 dní	5,90%	49
Méně často než 1x za 14 dní	3,80%	31
Neví	0,10%	1
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>825</i>
Struktura odpovědí na otázku "Nakupujete pravidelně potraviny online (např. Rohlík.cz; Košík.cz; iTEsco)?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Ano, pravidelně	2,70%	22
Ano, občas	15,00%	124
Ne	81,80%	674
Neví	0,50%	4
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>824</i>
Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás při výběru potravin důležitá cena?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
1- Nejdůležitější	43,40%	351
2	24,00%	194
3	11,40%	92
4	9,80%	79
5	7,10%	57
6- Nejméně důležitá	3,20%	26
Neví	1,10%	9
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>808</i>
Struktura odpovědí na otázku "Je pro Vás při nákupu potravin důležité, nebo nedůležité, jaký je dopad jejich výroby na životní prostředí?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Rozhodně důležité	11,90%	98
Spíše důležité	40,00%	330
Spíše nedůležité	32,30%	266
Rozhodně nedůležité	11,80%	97
Neví	4,00%	33
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>824</i>

Příloha 11: Tabulka č. 11 - Struktura odpovědí na skupinu otázek „Nakupování potravin“ (pokračování)

Struktura odpovědí na otázku "Kolik měsíčně utratí domácnost za nákup potravin?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Do 2 000 Kč	1,80%	16
2 001 - 4 000 Kč	14,00%	124
4 001 - 6 000 Kč	21,20%	187
6 001 - 8 000 Kč	19,30%	170
8 001 - 10 000 Kč	15,60%	138
10 001 - 12 000 Kč	8,80%	78
12 001 - 14 000 Kč	2,60%	23
Více než 14 000 Kč	3,30%	29
Neví	13,40%	118
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>883</i>
Struktura odpovědí na otázku "Jak často preferujete nákup potravin vyrobených v ČR?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Nikdy	7,70%	68
Zřídka	11,80%	104
Občas	31,50%	278
Často	32,80%	290
Vždy	13,10%	116
Neví	3,10%	27
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>883</i>

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 12: Tabulka č. 12 - Struktura odpovědí na skupinu otázek "Plýtvání s potravinami"

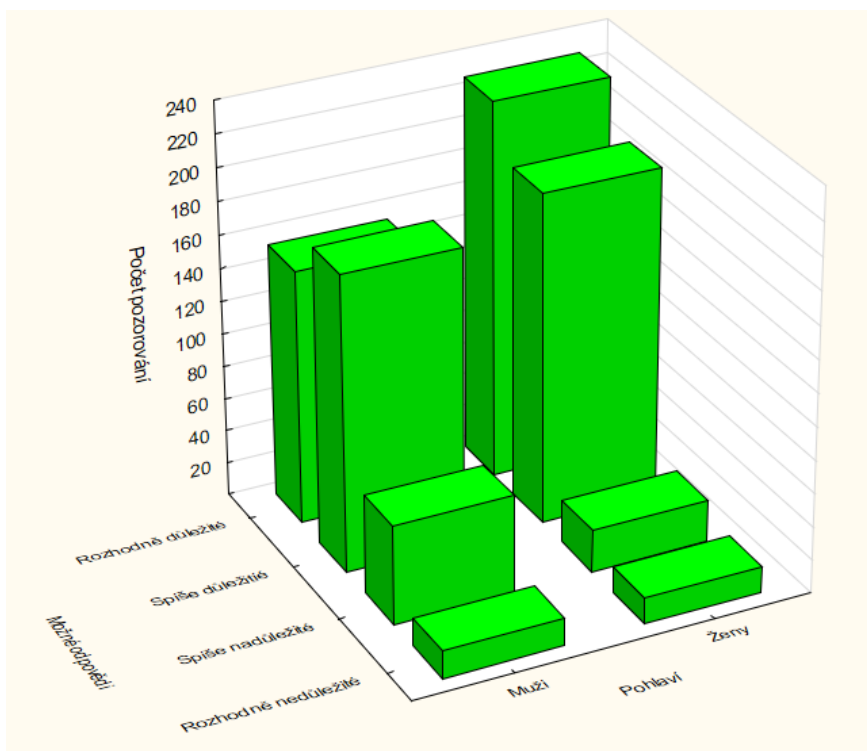
Struktura odpovědí na otázku "Jaký je Váš názor na plýtvání potravin?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Plýtvání potravin není celosvětový problém	13,90%	123
Plýtvání potravinami správné není, ale jsou aktuálnější problémy	43,20%	382
Plýtvání potravinami považuje za velký problém	41,60%	368
Neví	1,30%	11
<i>Celkem</i>	<i>100,00%</i>	<i>884</i>
Struktura odpovědí na otázku "Jaký je podíl vyhozených potravin za domácnost?"		
Možnosti odpovědí	%	Počet
Vůbec nic	12,60%	111
Maximálně 10 %	51,80%	457
Více než 10 %, ale méně než čtvrtinu	24,70%	218
Zhruba čtvrtinu a více, ale méně než polovinu	6,00%	53
Polovinu a více	1,00%	9
Neví	4,00%	35
<i>Celkem</i>	<i>100,10%</i>	<i>883</i>

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 13: Analýza závislosti důležitosti vlastního stravování na pohlaví

Statistika	Statist. : IDE_8 x PL_80		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	25,21973	df=3	p=,00001
M-V chí-kvadr.	25,56547	df=3	p=,00001
Fí	,1691930		
Kontingenční koeficient	,1668221		
Cramér's V	,1691930		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 25,2197, sv=3, p=,000014					
Pohlaví	Rozhodně důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Rozhodně nedůležité	Řádek součty
Muži	178,2406	176,3791	40,02270	15,35755	410,0000
Ženy	204,7594	202,6209	45,97730	17,64245	471,0000
Všechny	383,0000	379,0000	86,00000	33,00000	881,0000

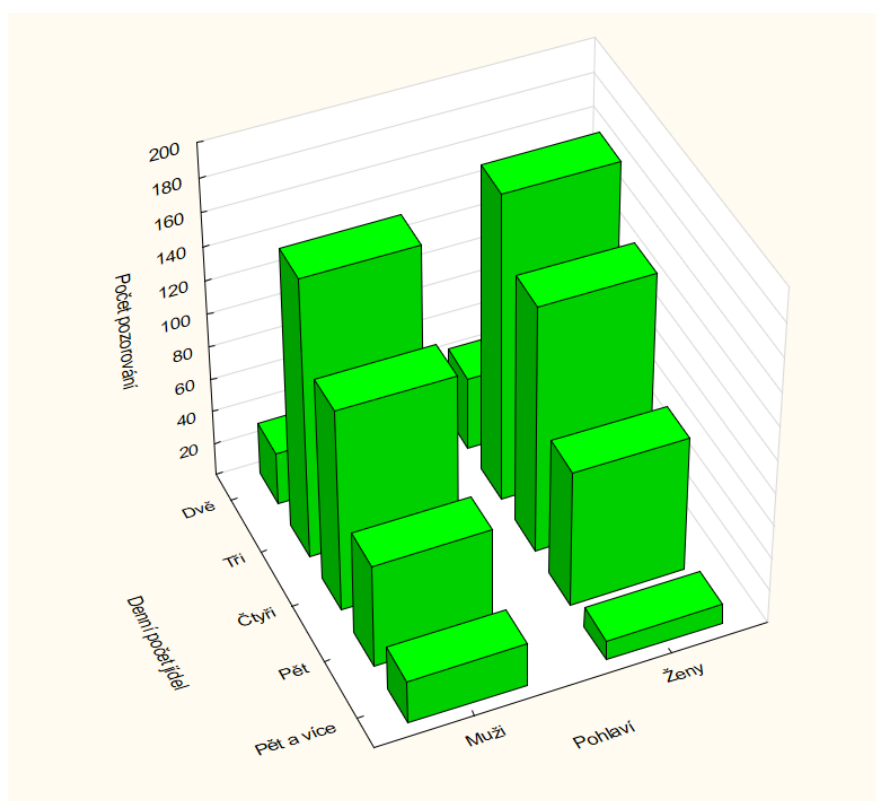

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 14: Analýza závislosti počtu jídel denně na pohlaví

Statistika	Statist. : IDE_8 x PL_81		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	9,067580	df=4	p=,05943
M-V chí-kvadr.	9,165922	df=4	p=,05708

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti						
Pearsonův chí-kv. : 9,06758, sv=4, p=,059432						
Pohlaví	Dvě jídla	Tři jídla	Čtyři jídla	Pět jídel	Pět a více jídel	Řádek součty
Mži	35,36890	163,813848	126,1180	67,0148	17,68445	410,0000
Ženy	40,63110	188,186152	144,8820	76,9852	20,31555	471,0000
Všechny	76,00000	352	271,0000	144,0000	38,00000	881,0000

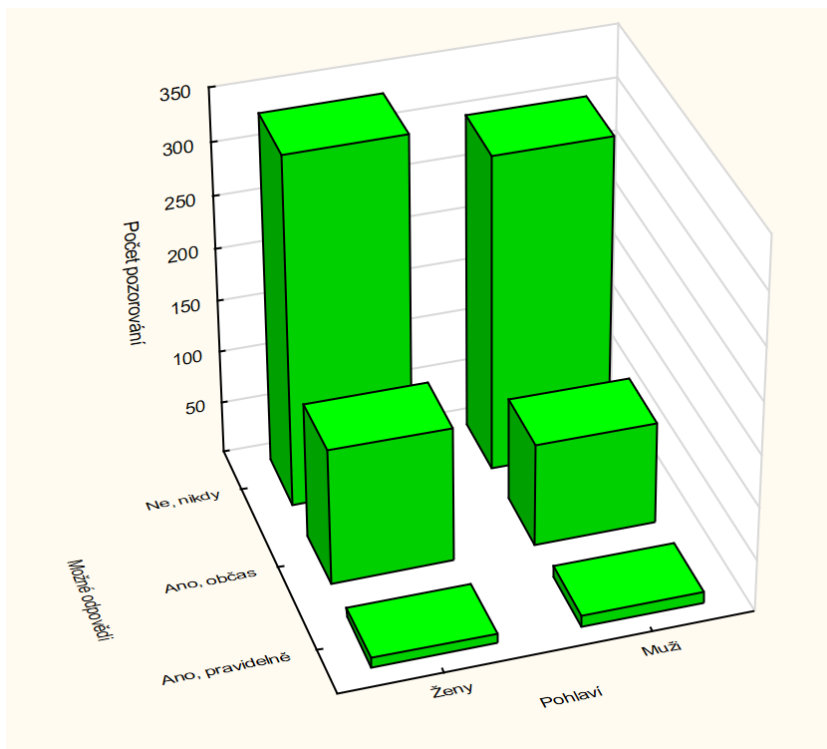

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 15: Analýza závislosti objednávek jídel přes rozvozné aplikace na pohlaví

Statistika	Statist. : IDE_8 x PL_87		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	1,833804	df=2	p=,39976
M-V chí-kvadr.	1,835911	df=2	p=,39933

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 1,83380, sv=2, p=,399756				
IDE_8	Ano, pravidelně	Ano, občas	Ne, nikdy	Řádek součty
Muži	9,30760	105,6413	295,0511	410,0000
Ženy	10,69240	121,3587	338,9489	471,0000
Všechny	20,00000	227,0000	634,0000	881,0000

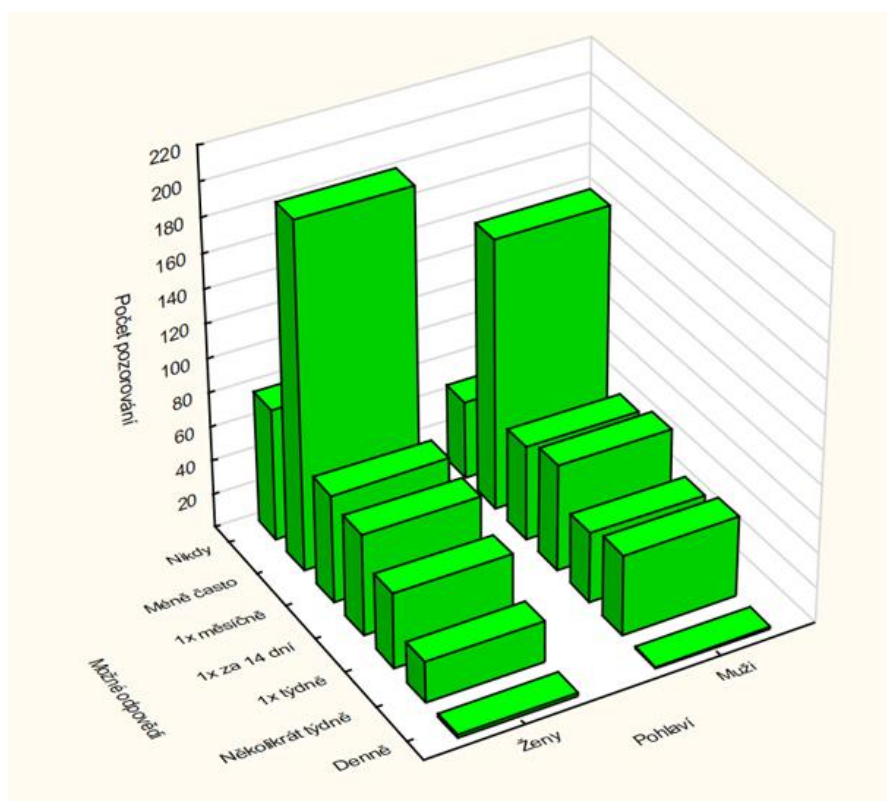

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 16: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci na pohlaví

Statistika	Statist. : IDE_8 x PL_86A		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvadr	17,46036	df=6	p=,00773
M-V chí-kvadr.	17,61631	df=6	p=,00727
Fí	,1408592		
Kontingenční koeficient	,1394822		
Cramér's V	,1408592		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 17,4604, sv=6, p=,007732								
Pohlaví	Denně	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Muži	1,397727	33,07955	39,60227	56,3750	54,9773	167,2614	57,3068	410,0000
Ženy	1,602273	37,92045	45,39773	64,6250	63,0227	191,7386	65,6932	470,0000
Všechny	3,000000	71,00000	85,00000	121,0000	118,0000	359,0000	123,0000	880,0000

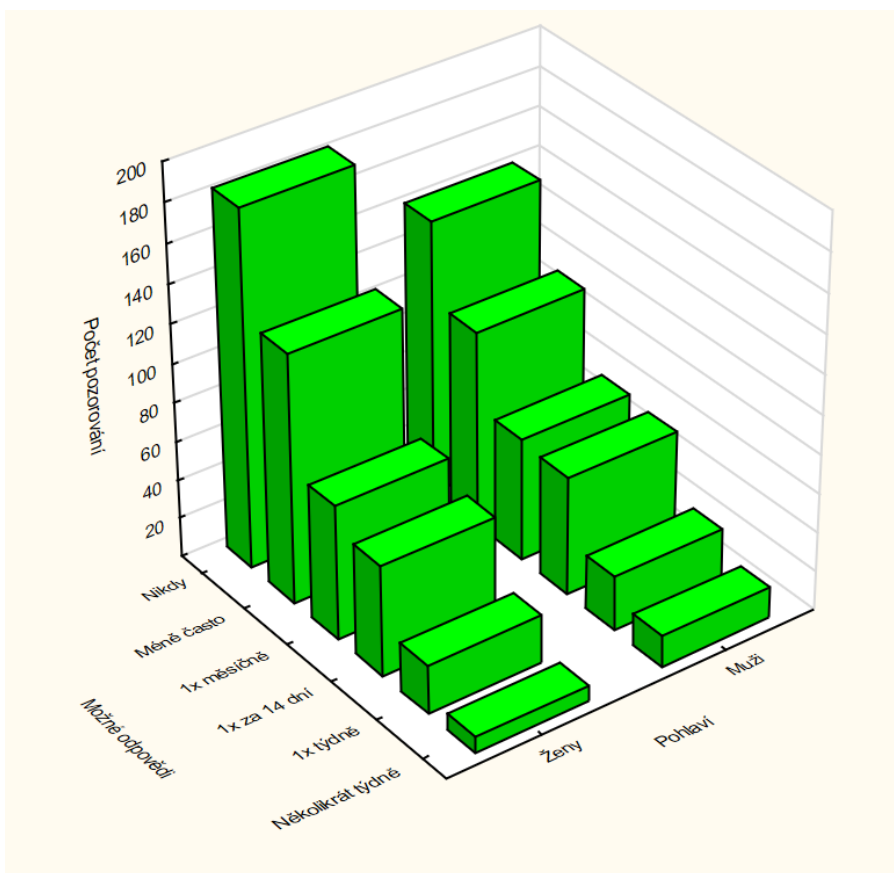

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 17: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu na pohlaví

Statistika	Statist. : IDE_8 x PL_86C		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	7,818084	df=5	p=,16655
M-V chí-kvadr.	7,853261	df=5	p=,16451

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti							
Pearsonův chí-kv. : 7,81808, sv=5, p=,166550							
Pohlaví	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Muži	11,18182	24,69318	54,9773	61,5000	106,6932	150,9545	410,0000
Ženy	12,81818	28,30682	63,0227	70,5000	122,3068	173,0455	470,0000
Všechny	24,00000	53,00000	118,0000	132,0000	229,0000	324,0000	880,0000

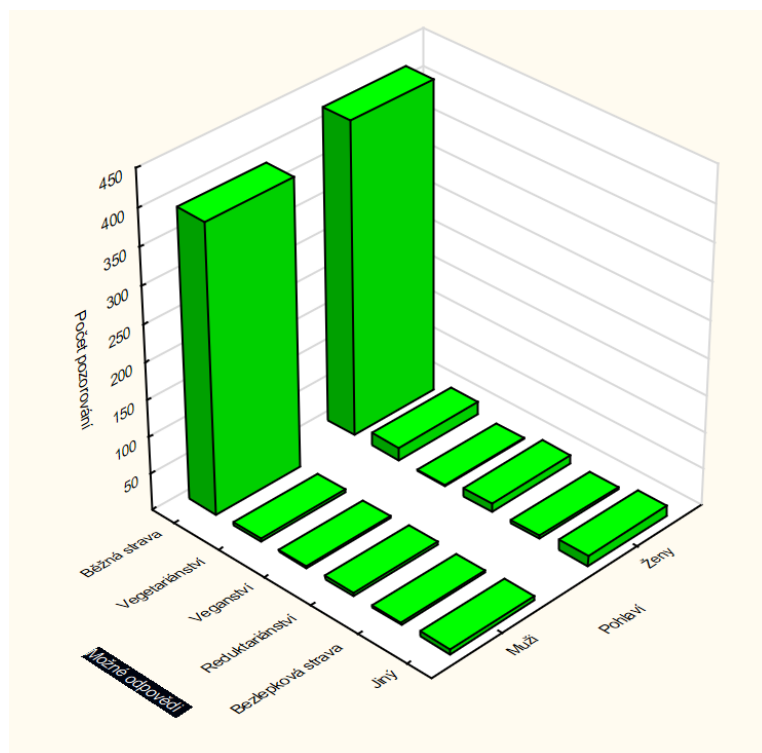

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 18: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš výživový směr na pohlaví

Statistika	Statist. : IDE_8 x PL_46		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	11,74936	df=5	p=,03839
M-V chí-kvadr.	12,48413	df=5	p=,02872
Fí	,1154833		
Kontingenční koeficient	,1147209		
Cramér's V	,1154833		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 11,7494, sv=5, p=,038388							
IDE_8	Běžná strava	Vegetariánství	Veganství	Reduktariánství	Bezlepková strava	Jiný	Řádek součty
Muži	377,4234	9,77299	1,861521	7,91146	3,257662	9,77299	410,0000
Ženy	433,5766	11,22701	2,138479	9,08854	3,742338	11,22701	471,0000
Všechny	811,0000	21,00000	4,000000	17,00000	7,000000	21,00000	881,0000

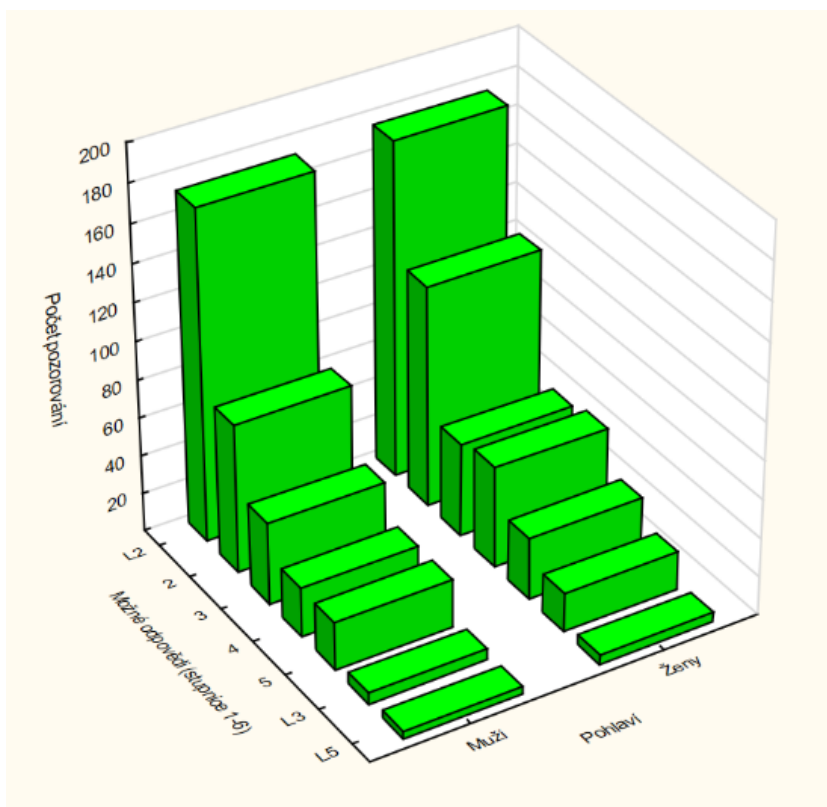

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 19: Analýza závislosti k otázce, ovlivňuje Vás cena při nákupu potravin na pohlaví

Statistika	Statist. : IDE_8 x PL_51C		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	14,36703	df=6	p=,02579
M-V chí-kvadr.	14,79024	df=6	p=,02195
Fí	,1335107		
Kontingenční koeficient	,1323365		
Cramér's V	,1335107		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 14,3670, sv=6, p=,025794								
Pohlaví	1 Nejdůležitější	2	3	4	5	6 Nejméně důležité	Neví	Řádek součty
Muži	153,7159	85,4467	40,52109	34,79529	25,10546	11,45161	3,964020	355,0000
Ženy	195,2841	108,5533	51,47891	44,20471	31,89454	14,54839	5,035980	451,0000
Všechny	349,0000	194,0000	92,00000	79,00000	57,00000	26,00000	9,000000	806,0000

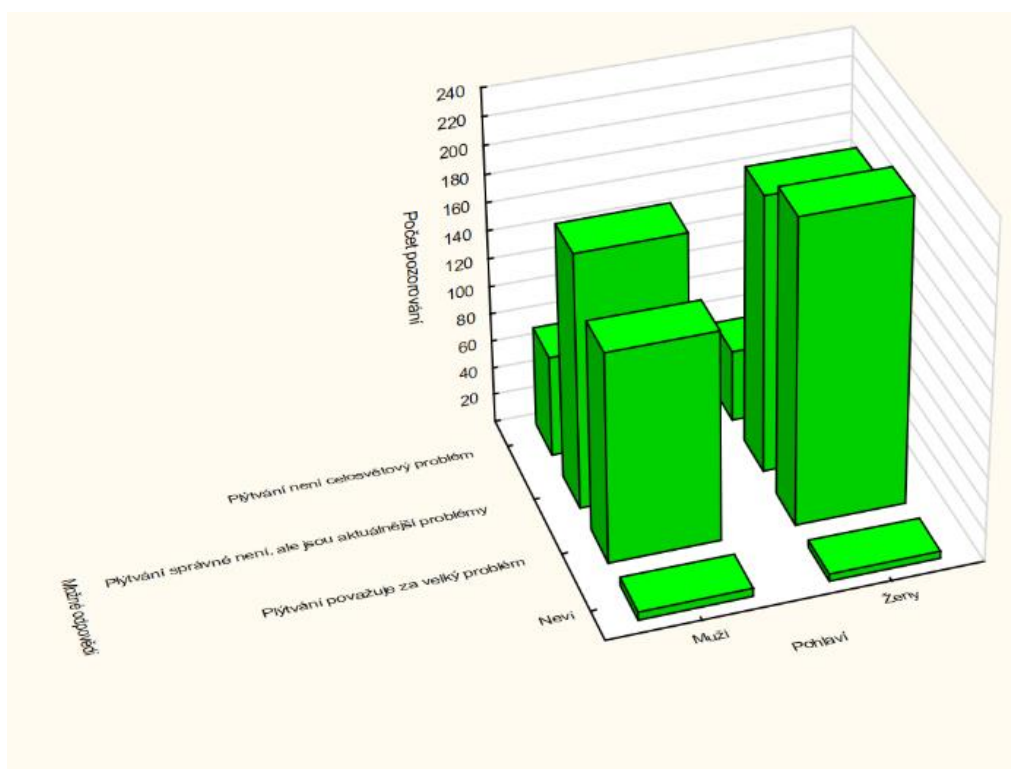
Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 20: Analýza závislosti k otázce, plýtvání s potravinami na pohlaví

Statistika	Statist. : IDE_8 x PL_7		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	12,61926	df=3	p=,00554
M-V chí-kvadr.	12,64375	df=3	p=,00547
Fí	,1196142		
Kontingenční koeficient	,1187675		
Cramér's V	,1196142		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 12,6193, sv=3, p=,005537					
Pohlaví	Plýtvání není celosvětový problém	Plýtvání správné není, ale jsou aktuálnější problémy	Plýtvání považuje za velký problém	Neví	Řádek součty
Muži	57,1769	176,6440	171,0658	5,11338	410,0000
Ženy	65,8231	203,3560	196,9342	5,88662	472,0000
Všechny	123,0000	380,0000	368,0000	11,00000	882,0000

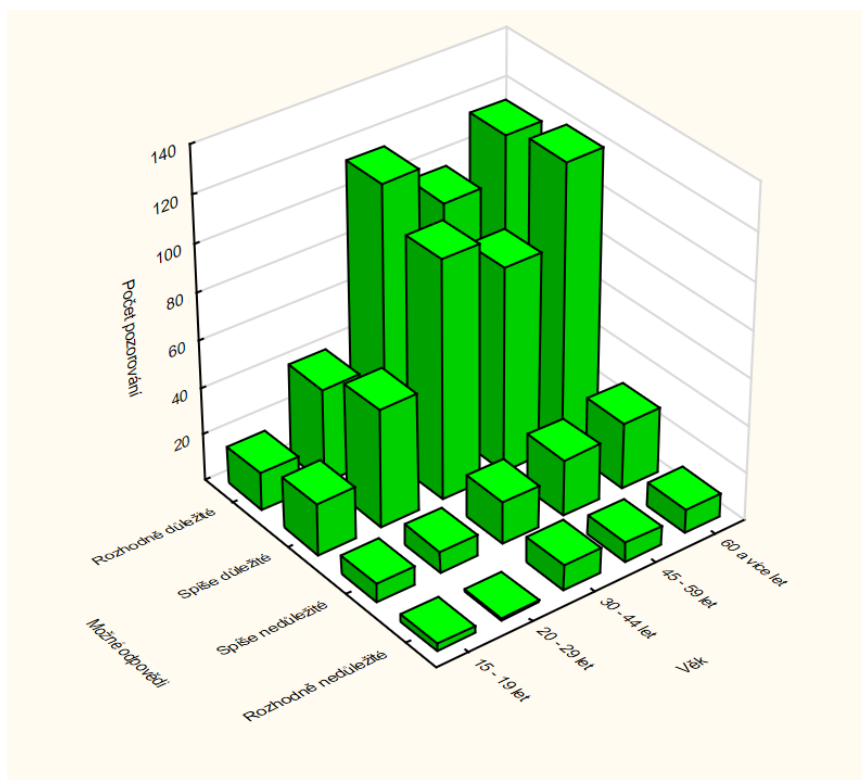

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 21: Analýza závislosti důležitosti vlastního stravování na věku

Statistika	Statist. : T_VEK_5 x PL_80		
	Chi-kvadrát	SV	p
Pearsonův chí-kvad	11,52120	df=12	p=,48486
M-V chí-kvadr.	12,06613	df=12	p=,44038

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti					
Pearsonův chí-kv. : 11,5212, sv=12, p=,484857					
T_VEK_5	Rozhodně důležité	Spíše důležité	Spíše nedůležité	Rozhodně nedůležité	Řádek součty
15 - 19 let	21,2537	21,0872	4,82786	1,83126	49,0000
20 - 29 let	43,3749	43,0351	9,85277	3,73726	100,0000
30 - 44 let	106,2684	105,4360	24,13930	9,15629	245,0000
45 - 54 let	93,6897	92,9558	21,28199	8,07248	216,0000
60 a více let	118,4134	117,4858	26,89807	10,20272	273,0000
Všechny	383,0000	380,0000	87,00000	33,00000	883,0000

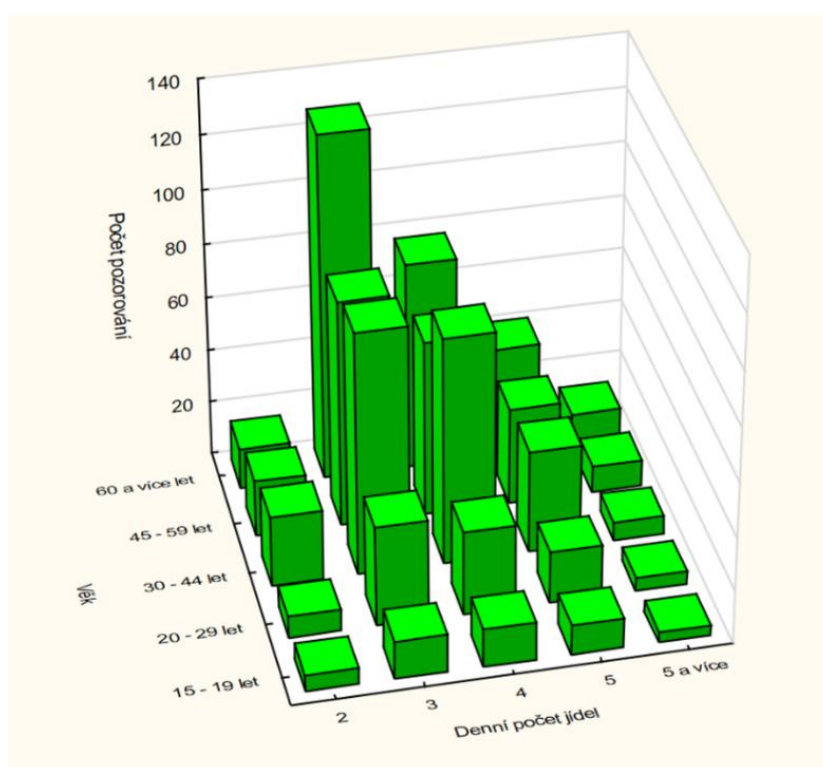

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 22: Analýza závislosti počtu jídel denně na věk

Statistika	Statist. : T_VEK_5 x PL_81		
	Chi-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvadr	17,79829	df=16	p=,33584
M-V chí-kvadr.	17,76127	df=16	p=,33806

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 17,7983, sv= 16, p=,335841						
Věk	2 jídla denně	3 jídla denně	4 jídla denně	5 jídel denně	5 a více jídel denně	Řádek součty
15 - 19 let	4,21744	19,5889	15,0385	8,0464	2,10872	49,0000
20 - 29 let	8,60702	39,9773	30,6908	16,4213	4,30351	100,0000
30 - 44 let	21,08720	97,9445	75,1925	40,2322	10,54360	245,0000
45 - 59 let	18,59117	86,3511	66,2922	35,4700	9,29558	216,0000
60 a více let	23,49717	109,1382	83,7860	44,8301	11,74858	273,0000
Všechny	76,00000	353,0000	271,0000	145,0000	38,00000	883,0000

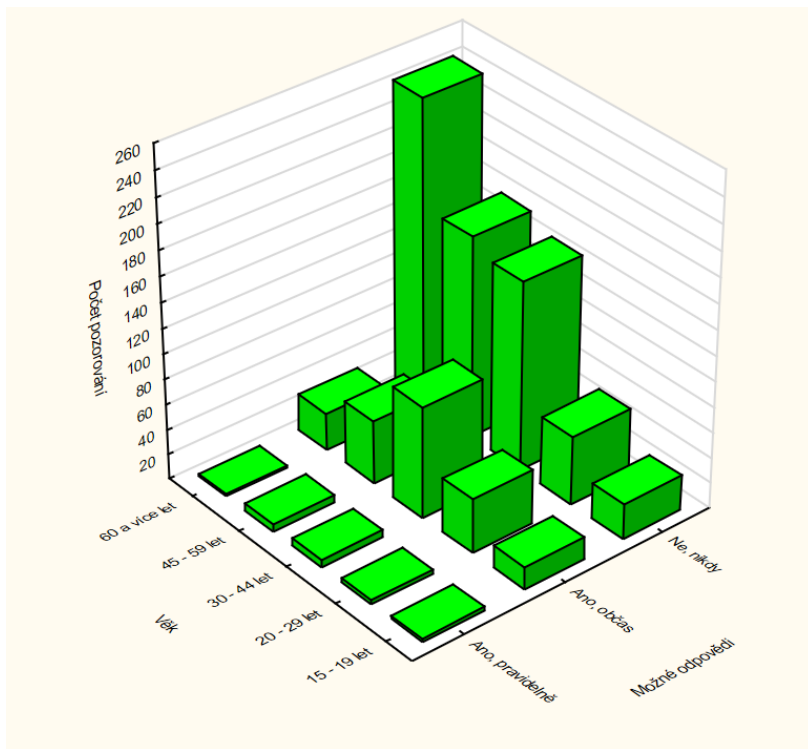

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 23: Analýza závislosti objednávek jídel přes rozvozné aplikace na věk

Statistika	Statist. : T_VEK_5 x PL_87		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	75,94511	df=8	p=,00000
M-V chí-kvadr.	79,75196	df=8	p=,00000
Fí	,2932713		
Kontingenční koeficient	,2814187		
Cramér's V	,2073741		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti				
Pearsonův chí-kv. : 75,9451, sv=8, p=,000000				
Věk	Ano, pravidelně	Ano, občas	Ne, nikdy	Řádek součty
15 - 19 let	1,10985	12,6523	35,2378	49,0000
20 - 29 let	2,26501	25,8211	71,9139	100,0000
30 - 44 let	5,52661	63,0034	175,4700	244,0000
45 - 59 let	4,89241	55,7735	155,3341	216,0000
60 a více let	6,20612	70,7497	197,0442	274,0000
Všechny	20,00000	228,0000	635,0000	883,0000

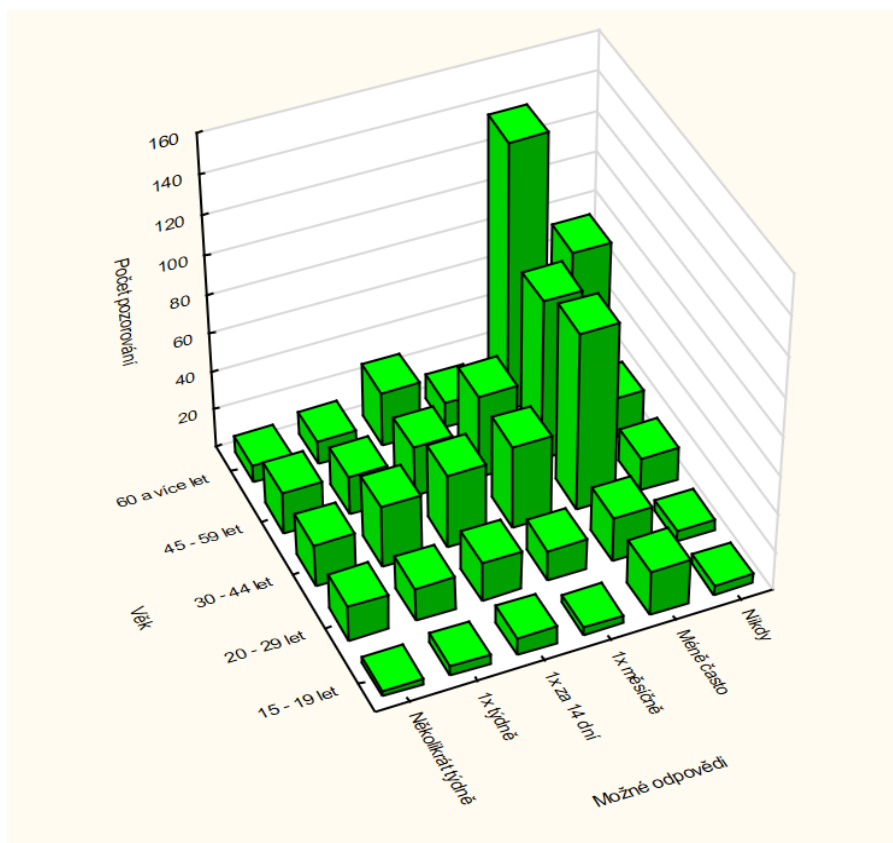

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 24: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci na věk

Statistika	Statist. : T_VEK_5 x PL_86A		
	Chi-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	136,1545	df=20	p=0,0000
M-V chí-kvadr.	138,0965	df=20	p=0,0000
Fí	,3928997		
Kontingenční koeficient	,3656867		
Cramér's V	,1964499		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 136,155, sv=20, p=0,00000							
Věk	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
15 - 19 let	4,11111	4,77778	6,7222	6,6111	19,9444	6,8333	49,0000
20 - 29 let	8,39002	9,75057	13,7188	13,4921	40,7029	13,9456	100,0000
30 - 44 let	20,47166	23,79138	33,4739	32,9206	99,3152	34,0272	244,0000
45 - 59 let	18,03855	20,96372	29,4955	29,0079	87,5113	29,9830	215,0000
60 a více let	22,98866	26,71655	37,5896	36,9683	111,5261	38,2109	274,0000
Všechny	74,00000	86,00000	121,0000	119,0000	359,0000	123,0000	882,0000

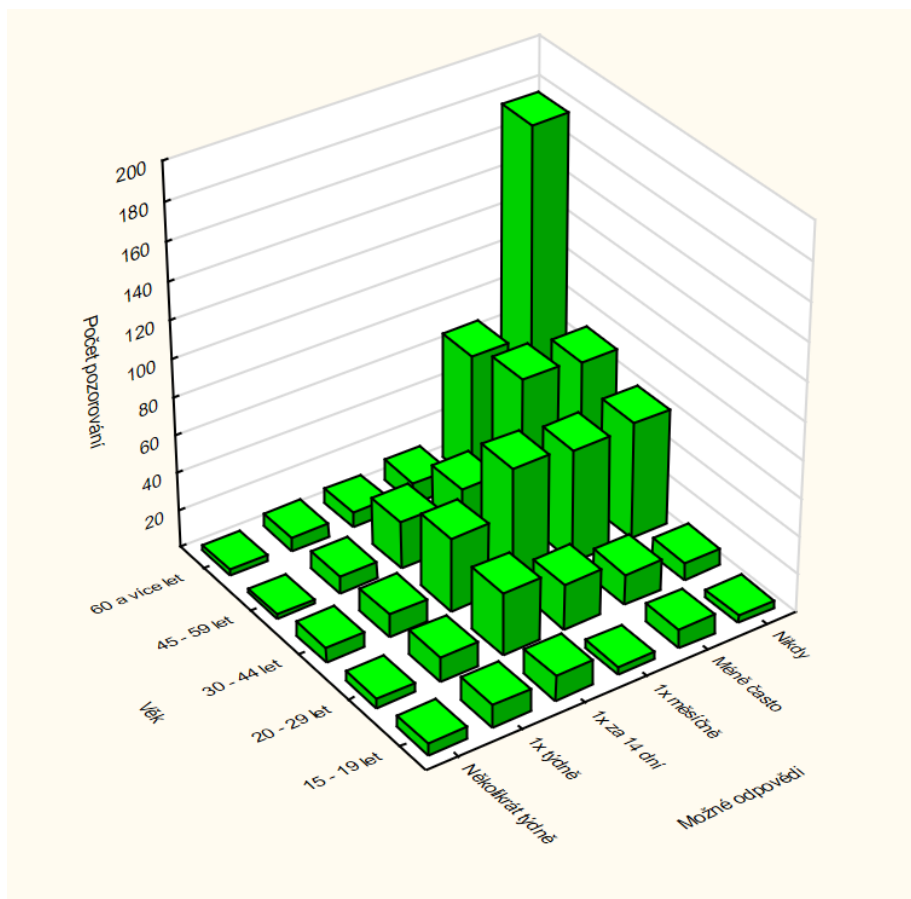

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 25: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu na věk

Statistika	Statist. : T_VEK_5 x FL_86C		
	Chi-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	284,7022	df=20	p=0,0000
M-V chí-kvadr.	276,3317	df=20	p=0,0000
Fí	,5681475		
Kontingenční koeficient	,4939869		
Cramér's V	,2840738		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 284,702, sv=20, p=0,00000							
Věk	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
15 - 19 let	1,33333	2,94444	6,5556	7,3333	12,7778	18,0556	49,0000
20 - 29 let	2,72109	6,00907	13,3787	14,9660	26,0771	36,8481	100,0000
30 - 44 let	6,63946	14,66213	32,6440	36,5170	63,6281	89,9093	244,0000
45 - 59 let	5,85034	12,91950	28,7642	32,1769	56,0658	79,2234	215,0000
60 a více let	7,45578	16,46485	36,6576	41,0068	71,4512	100,9637	274,0000
Všechny	24,00000	53,00000	118,0000	132,0000	230,0000	325,0000	882,0000

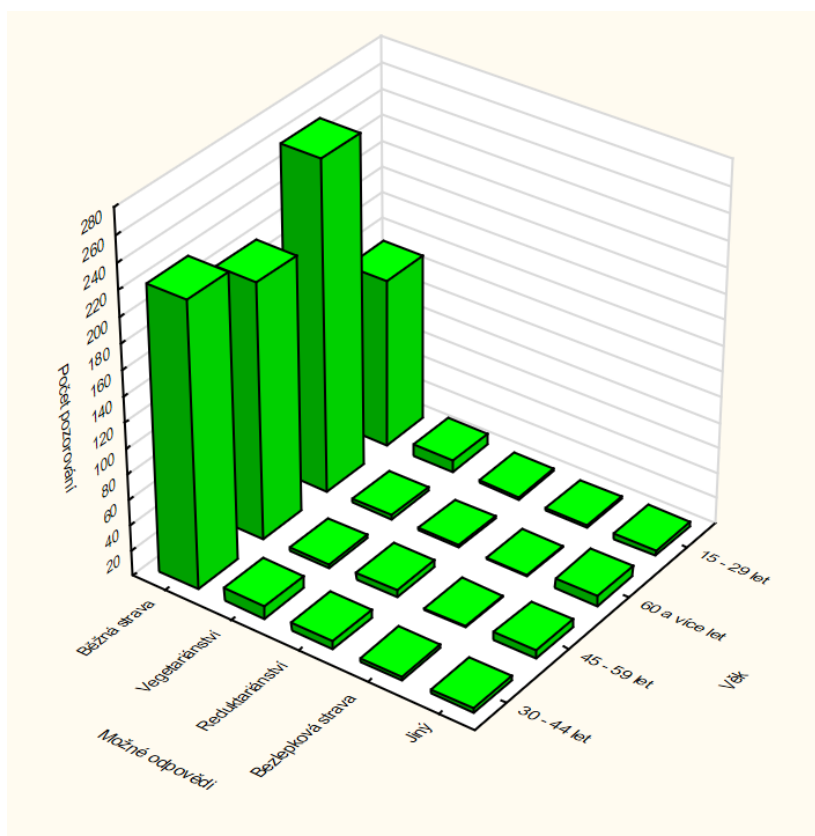

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 26: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš výživový směr na věk

Statistika	Statist. : T_VEK_5 x PL_46		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvadr	19,93666	df=12	p=,06829
M-V chí-kvadr.	20,39834	df=12	p=,05992

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti						
Pearsonův chí-kv. : 19,9367, sv=12, p=,068294						
Věk	Běžná strava	Vegetariánství	Reduktariánství	Bezlepková strava	Jiný	Řádek součty
30 - 44 let	225,5776	6,93658	4,71687	1,942242	5,82673	245,0000
45 - 59 let	198,8766	6,11552	4,15855	1,712344	5,13703	216,0000
60 a více let	251,3579	7,72933	5,25595	2,164213	6,49264	273,0000
15 - 29 let	137,1880	4,21857	2,86863	1,181200	3,54360	149,0000
Všechny	813,0000	25,00000	17,00000	7,000000	21,00000	883,0000

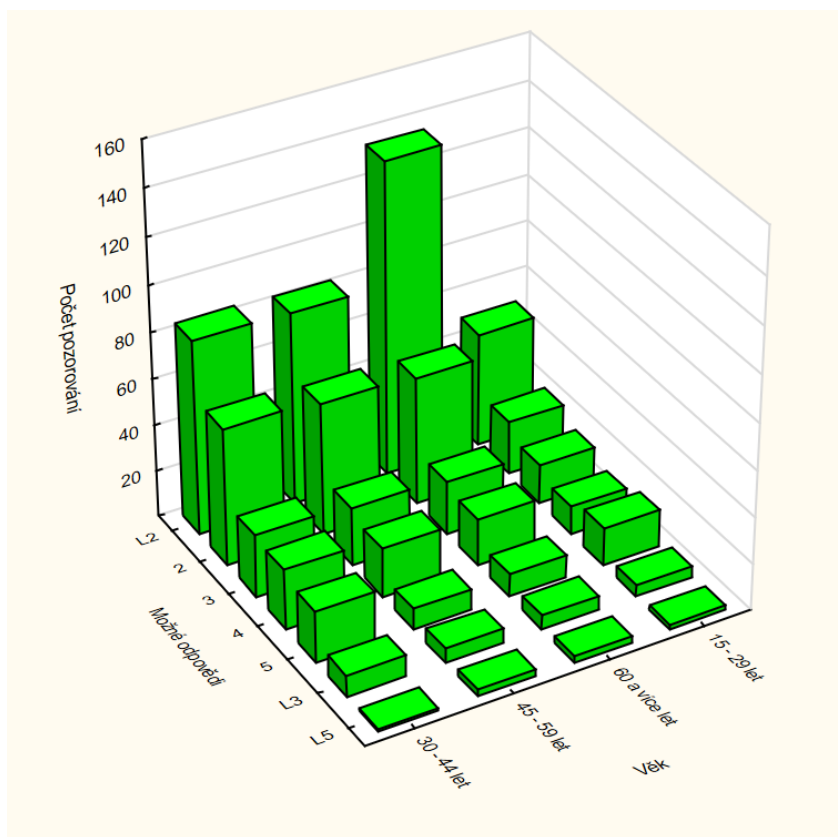

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 27: Analýza závislosti k otázce, ovlivňuje Vás při výběru potravin cena na věk

Statistika	Statist. : T_VEK_5 x PL_51C		
	Chi-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvadr	32,45941	df=18	p=,01939
M-V chí-kvadr.	32,10998	df=18	p=,02134
Fí	,2004309		
Kontingenční koeficient	,1965224		
Cramér's V	,1157188		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 32,4594, sv=18, p=,019387								
Věk	1 Nejdůležitější	2	3	4	5	6 Nejméně důležité	Neví	Řádek součty
30 - 44 let	99,0446	54,7426	25,96040	22,29208	16,08416	7,33663	2,539604	228,0000
45 - 59 let	88,6188	48,9802	23,22772	19,94554	14,39109	6,56436	2,272277	204,0000
60 a více let	109,4703	60,5050	28,69307	24,63861	17,77723	8,10891	2,806931	252,0000
15 - 29 let	53,8663	29,7723	14,11881	12,12376	8,74752	3,99010	1,381188	124,0000
Všechny	351,0000	194,0000	92,00000	79,00000	57,00000	26,00000	9,000000	808,0000

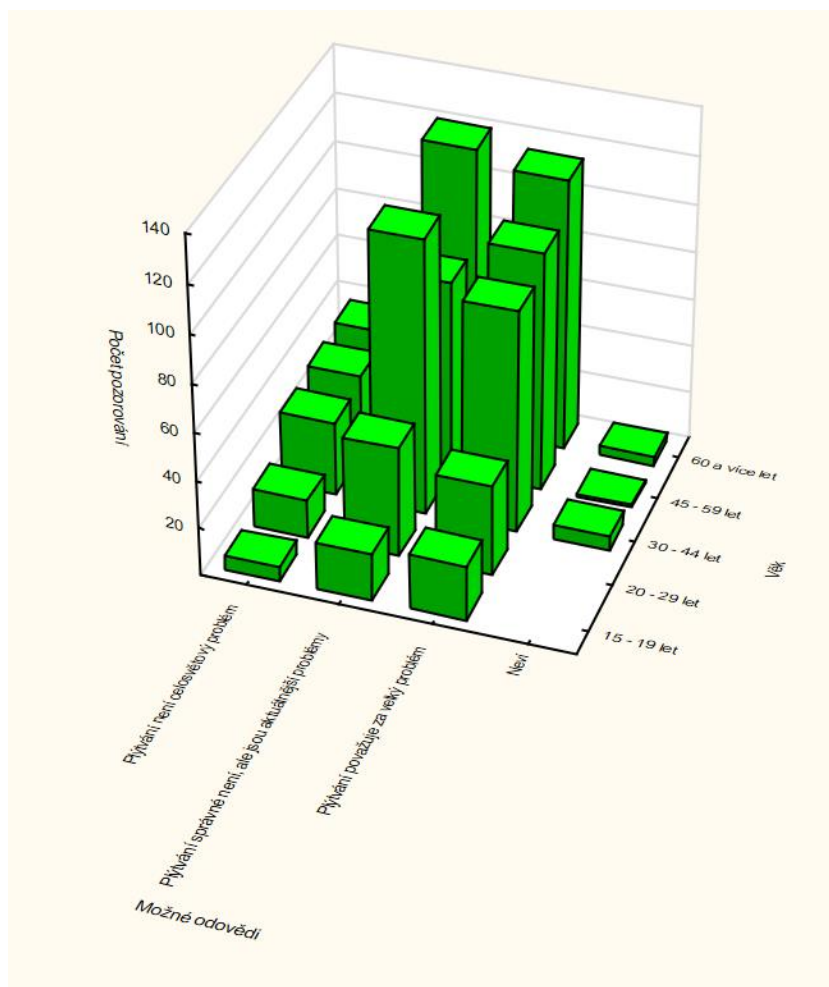
Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 28: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš názor na plýtvání s potravinami na věk

Statistika	Statist. : T_VEK_5 x PL_7		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	12,45658	df=12	p=,40974
M-V chí-kvadr.	14,02128	df=12	p=,29935

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 12,4566, sv=12, p=,409742					
Věk	Plýtvání není celosvětový problém	Plýtvání správné není, ale jsou aktuálnější problémy	Plýtvání považuje za velký problém	Neví	Řádek součty
15 - 19 let	6,8179	21,1742	20,3982	0,60973	49,0000
20 - 29 let	13,9140	43,2127	41,6290	1,24434	100,0000
30 - 44 let	34,0894	105,8710	101,9910	3,04864	245,0000
45 - 59 let	30,0543	93,3394	89,9186	2,68778	216,0000
60 a více let	38,1244	118,4027	114,0633	3,40950	274,0000
Všechny	123,0000	382,0000	368,0000	11,00000	884,0000

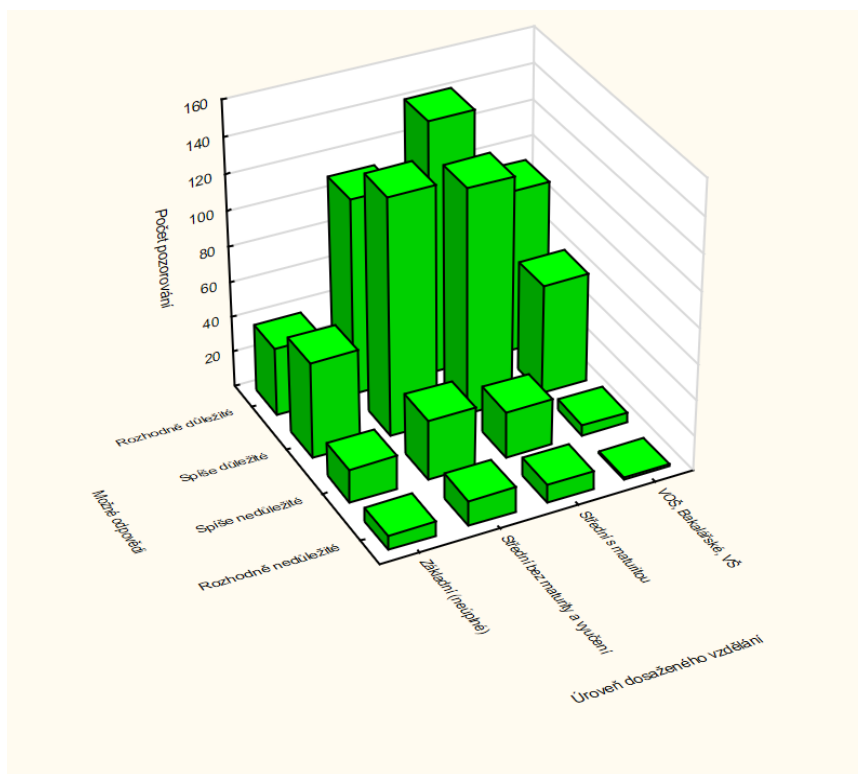

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 29: Analýza závislosti důležitosti vlastního stravování na úrovni dosaženého vzdělání

Statistika	Statist. : T_VZD x PL_80		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvadr	35,25655	df=9	p=,00005
M-V chí-kvadr.	37,83812	df=9	p=,00002
Fí	,2006170		
Kontingenční koeficient	,1966978		
Cramér's V	,1158263		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 35,2565, sv=9, p=,000054					
T_VZD	Rozhodně důležité	Středně důležité	Středně nedůležité	Rozhodně nedůležité	Řádek součty
Základní (neúplné)	51,8927	51,0776	11,54680	4,48288	119,0000
Střední bez maturity a vyučení	126,8973	124,9041	28,23630	10,96233	291,0000
Střední s maturitou	133,0023	130,9132	29,59475	11,48973	305,0000
VOŠ, Bakařské, VŠ	70,2078	69,1050	15,62215	6,06507	161,0000
Všechny	382,0000	376,0000	85,00000	33,00000	876,0000

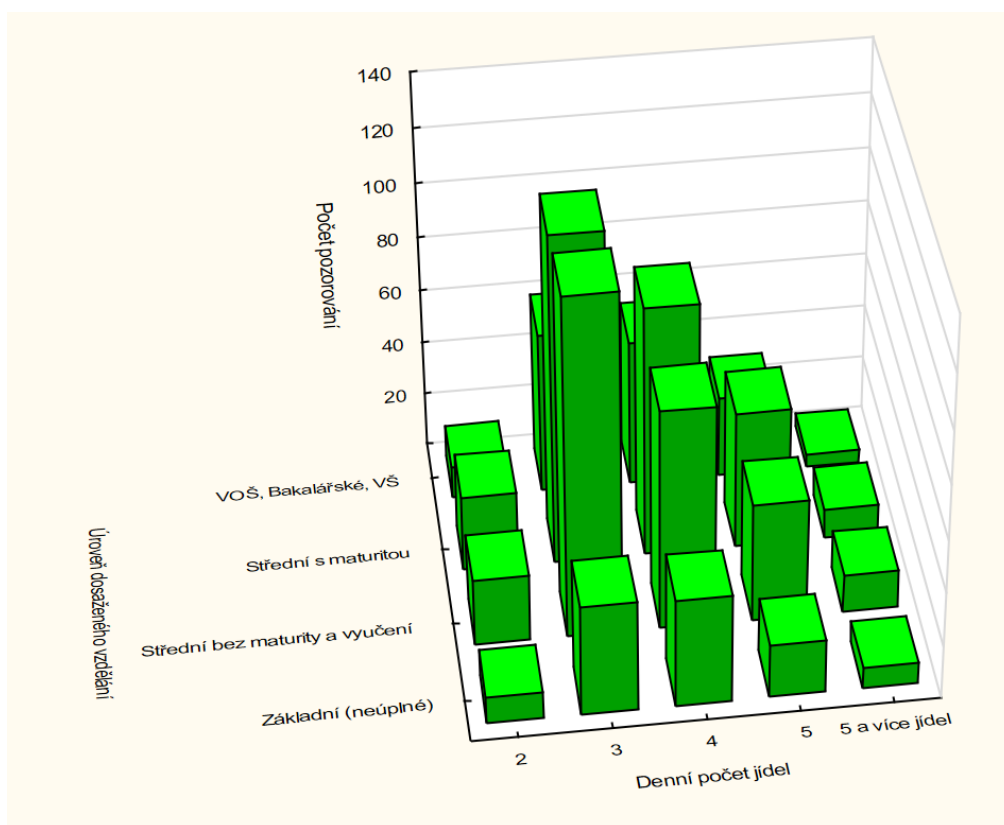

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 30: Analýza závislosti počtu jídel denně na úroveň dosaženého vzdělání

Statistika	Statist. : T_VZD x PL_81		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvadr	7,181390	df=12	p=,84540
M-V chí-kvadr.	7,056009	df=12	p=,85389

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 7,18139, sv= 12, p=,845397						
Úroveň vzdělání	2 jídla denně	3 jídla denně	4 jídla denně	5 jídel denně	5 a více jídel denně	Řádek součty
Základní (neúplné)	10,18836	47,4098	36,5422	19,6975	5,16210	119,0000
Střední bez maturity a vyučení	24,91438	115,9349	89,3596	48,1678	12,62329	291,0000
Střední s maturitou	26,11301	121,5126	93,6587	50,4852	13,23059	305,0000
VOŠ, Bakalářské, VŠ	13,78425	64,1427	49,4395	26,6495	6,98402	161,0000
Všechny	75,00000	349,0000	269,0000	145,0000	38,00000	876,0000

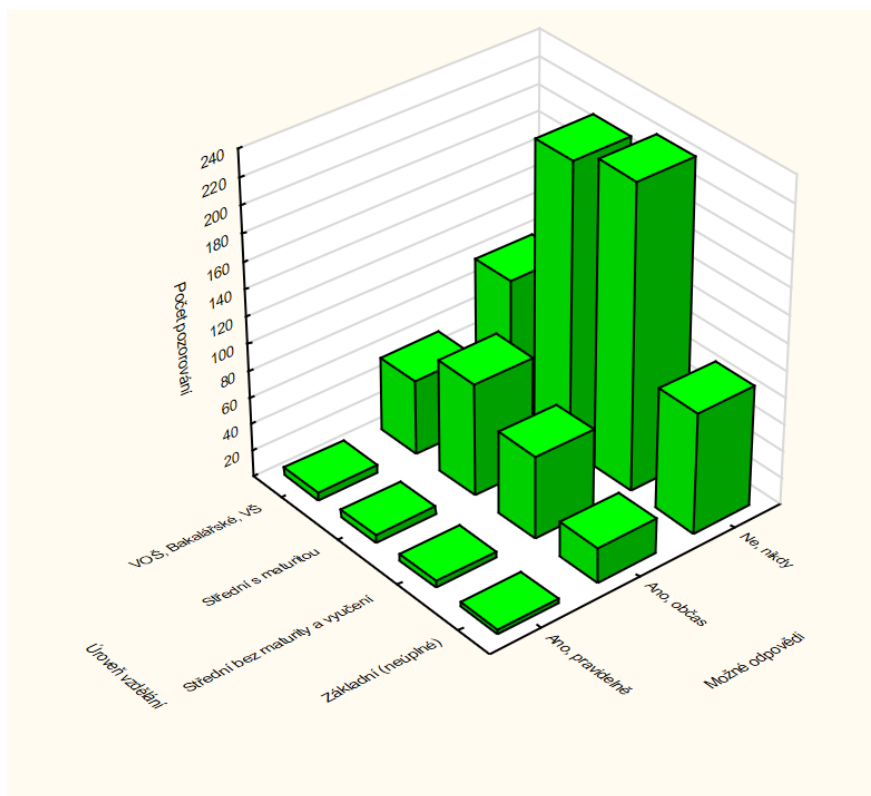

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 31: Analýza závislosti objednávek jídel přes rozvozné aplikace na úroveň dosaženého vzdělání

Statistika	Statist. : T_VZD x PL_87		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	14,86256	df=6	p=,02135
M-V chí-kvadr.	14,51856	df=6	p=,02435
Fí	,1302551		
Kontingenční koeficient	,1291640		
Cramér's V	,0921043		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 14,8626, sv=6, p=,021353				
Vzdělání	Ano, pravidelně	Ano, občas	Ne, nikdy	Řádek součty
Základní (neúplné)	2,71689	30,8368	85,4463	119,0000
Střední bez maturity a vyučení	6,66667	75,6667	209,6667	292,0000
Střední s maturitou	6,94064	78,7763	218,2831	304,0000
VOŠ, Bakalářské, VŠ	3,67580	41,7203	115,6039	161,0000
Všechny	20,00000	227,0000	629,0000	876,0000

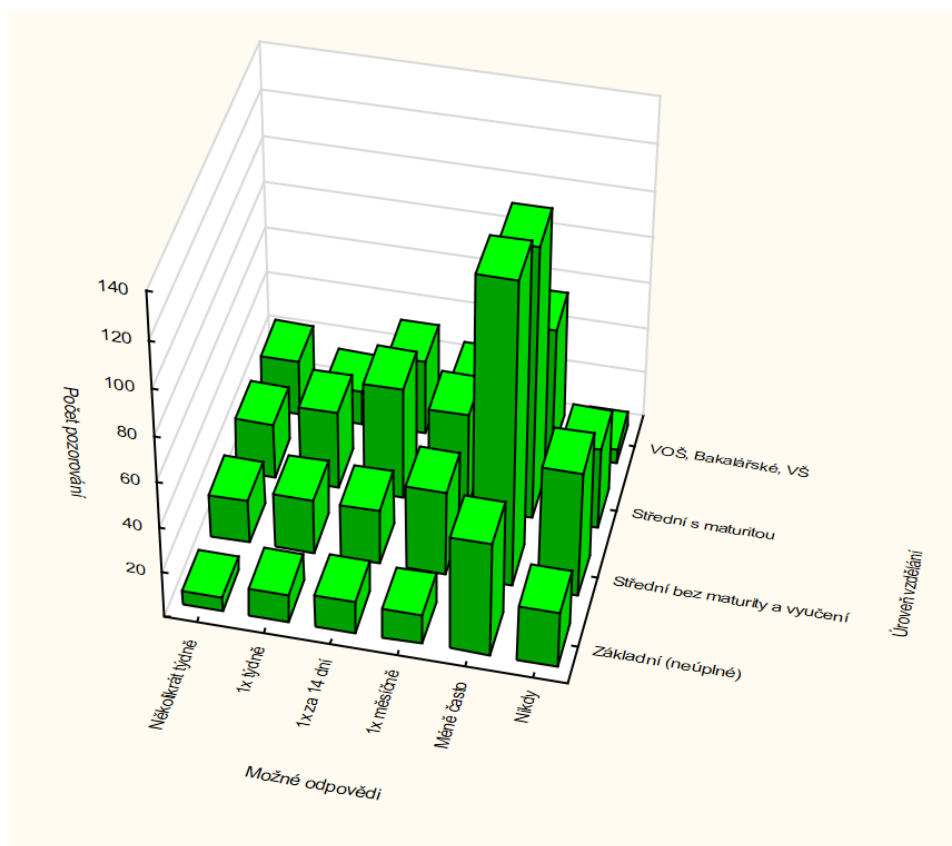

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 32: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete v restauraci na úroveň dosaženého vzdělání

Statistika	Statist. : T_VZD x PL_86A		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvadr	52,58001	df=15	p=,00000
M-V chí-kvadr.	55,59531	df=15	p=,00000
Fí	,2451355		
Kontingenční koeficient	,2380864		
Cramér's V	,1415291		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti							
Pearsonův chí-kv. : 52,5800, sv= 15, p=,000005							
Úroveň vzdělání	Několikrát týdně	1xtýdně	1xza 14 dní	1xměsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Základní (neúplné)	9,92800	11,56000	16,3200	16,1840	48,5520	16,4560	119,0000
Střední bez maturity a vyučení	24,27771	28,26857	39,9086	39,5760	118,7280	40,2411	291,0000
Střední s maturitou	25,36229	29,53143	41,6914	41,3440	124,0320	42,0389	304,0000
VOŠ, Bakalářské, VŠ	13,43200	15,64000	22,0800	21,8960	65,6880	22,2640	161,0000
Všechny	73,00000	85,00000	120,0000	119,0000	357,0000	121,0000	875,0000

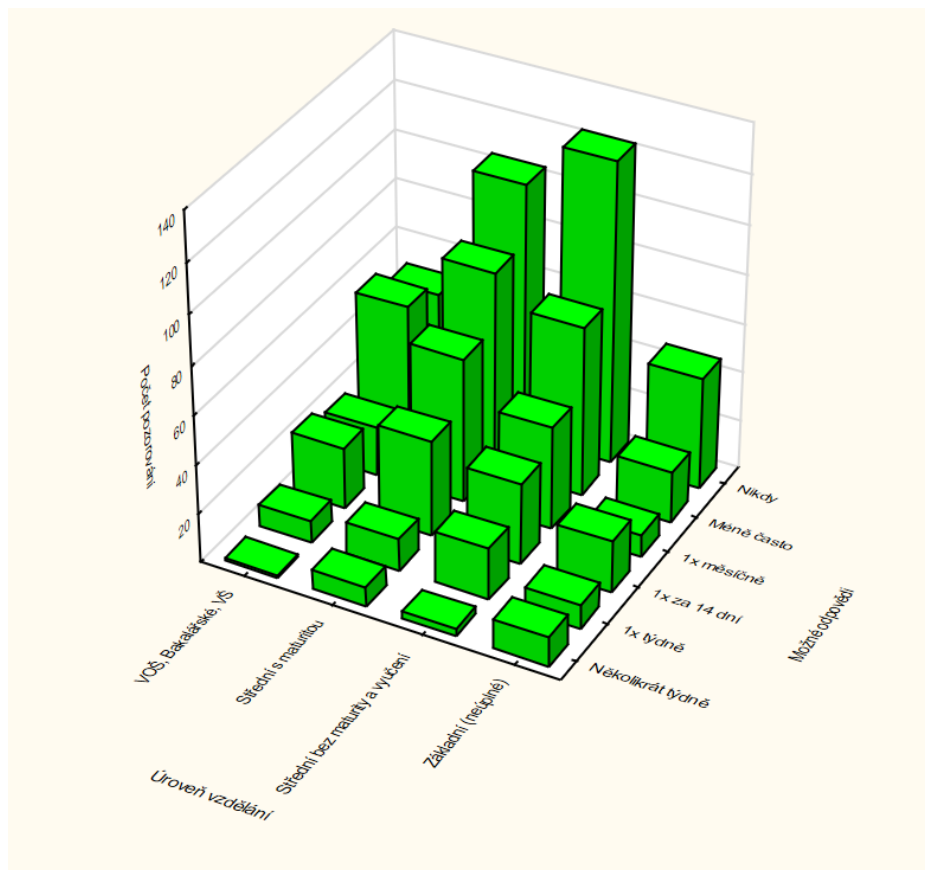

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 33: Analýza závislosti k otázce, jak často se stravujete ve fastfoodu na úroveň dosaženého vzdělání

Statistika	Statist. : T_VZD x PL_86C		
	Chi-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	58,90179	df=15	p=,00000
M-V chí-kvadr.	51,93457	df=15	p=,00001
Fí	,2594539		
Kontingenční koeficient	,2511387		
Cramér's V	,1497958		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti							
Pearsonův chí-kv. : 58,9018, sv=15, p=,000000							
Úroveň vzdělání	Několikrát týdně	1x týdně	1x za 14 dní	1x měsíčně	Méně často	Nikdy	Řádek součty
Základní (neúplné)	3,26400	7,20800	16,0480	17,6800	31,0080	43,7920	119,0000
Střední bez maturity a vyučení	7,98171	17,62629	39,2434	43,2343	75,8263	107,0880	291,0000
Střední s maturitou	8,33829	18,41371	40,9966	45,1657	79,2137	111,8720	304,0000
VOŠ, Bakalářské, VŠ	4,41600	9,75200	21,7120	23,9200	41,9520	59,2480	161,0000
Všechny	24,00000	53,00000	118,0000	130,0000	228,0000	322,0000	875,0000

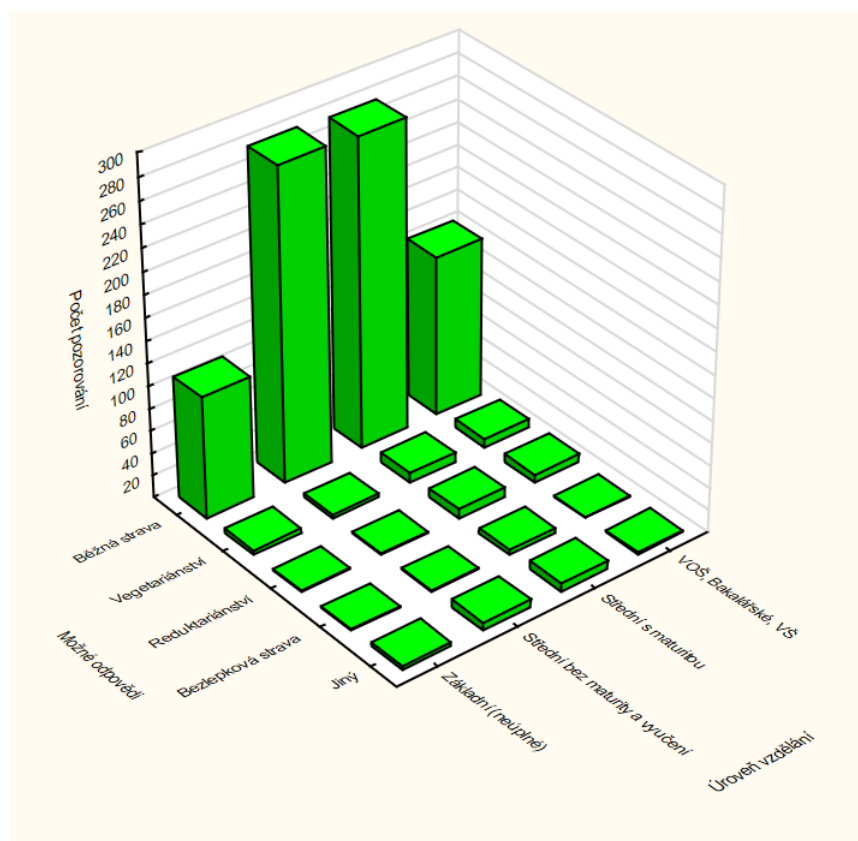

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 34: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš výživový směr na úroveň dosaženého vzdělání

Statistika	Statist. : T_VZD x PL_46		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvadr	20,31828	df=12	p=,06130
M-V chí-kvadr.	21,76945	df=12	p=,04019

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti						
Pearsonův chí-kv. : 20,3183, sv=12, p=,061300						
Úroveň vzdělání	Běžná strava	Vegetariánství	Reduktariánství	Bezlepková strava	Jiný	Řádek součty
Základní (neúplné)	109,6267	3,26027	2,30936	0,950913	2,85274	119,0000
Střední bez maturity a vyučení	268,0788	7,97260	5,64726	2,325342	6,97603	291,0000
Střední s maturitou	280,9760	8,35616	5,91895	2,437215	7,31164	305,0000
VOŠ, Bakalářské, VŠ	148,3185	4,41096	3,12443	1,286530	3,85959	161,0000
Všechny	807,0000	24,00000	17,00000	7,000000	21,00000	876,0000

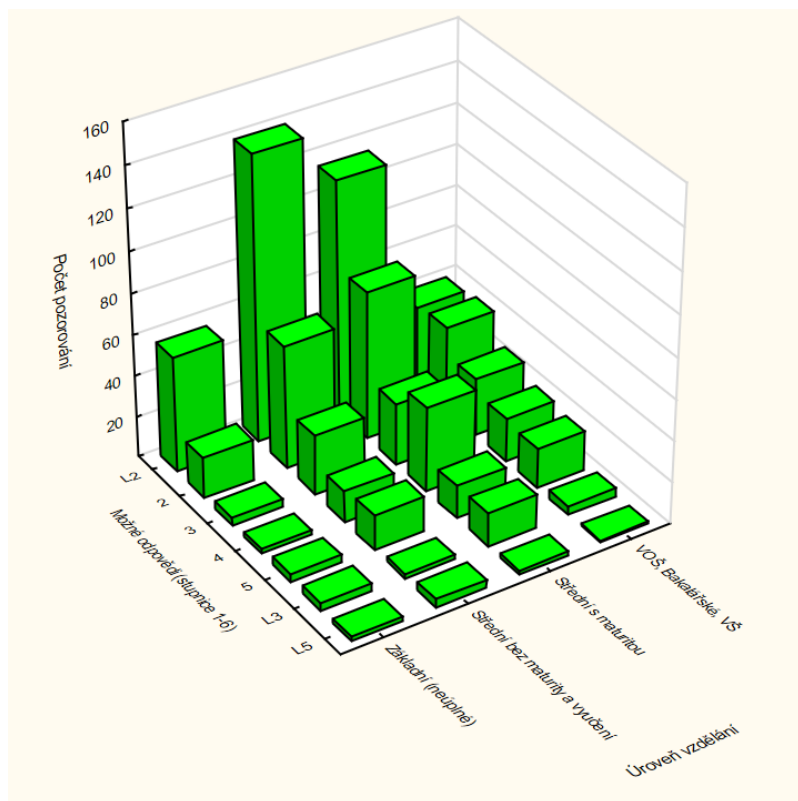
Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 35: Analýza závislosti k otázce, ovlivňuje Vás při výběru potravin cena na úroveň dosaženého vzdělání

Statistika	Statist. : T_VZD x PL_51C		
	Chi-kvadrát	SV	p
Pearsonův chí-kvadrát	74,19453	df=18	p=,00000
M-V chí-kvadrát	78,36017	df=18	p=,00000
Fí	,3041577		
Kontingenční koeficient	,2909951		
Cramér's V	,1756055		

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti
 Pearsonův chí-kv. : 74,1945, sv=18, p=,000000

Úroveň vzdělání	1 Nejdůležitější	2	3	4	5	6 Nejméně důležité	Neví	Řádek součty
Základní (neúplné)	39,9202	22,1397	10,4389	9,06234	6,42394	2,98254	1,03241	92,0000
Střední bez maturity a vyučení	115,4214	64,0125	30,18204	26,2020	18,57357	8,62344	2,985037	266,0000
Střední s maturitou	126,2693	70,0287	33,0187	28,6645	20,3192	9,43392	3,26558	291,0000
VOŠ, Bakalářské, VŠ	66,3890	36,8192	17,3603	15,07107	10,6832	4,96010	1,71695	153,0000
Všechny	348,0000	193,0000	91,0000	79,0000	56,0000	26,0000	9,0000	802,0000

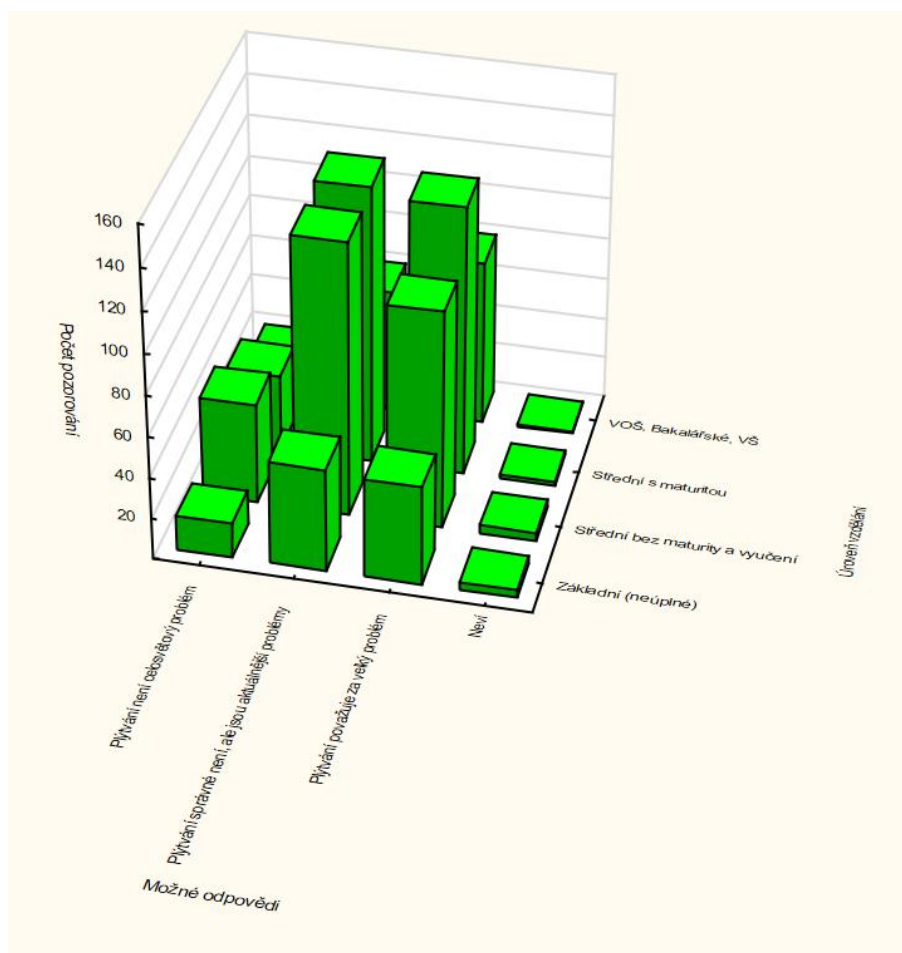
Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)

Příloha 36: Analýza závislosti k otázce, jaký je Váš názor na plýtvání s potravinami na úroveň dosaženého vzdělání

Statistika	Statist. : T_VZD x PL_7		
	Chí-kvadrá	SV	p
Pearsonův chí-kvad	14,77621	df=9	p=,09727
M-V chí-kvadr.	13,68835	df=9	p=,13385

Souhrnná tab.: Očekávané četnosti Pearsonův chí-kv. : 14,7762, sv=9, p=,097269					
Úroveň vzdělání	Plýtvání není celosvětový problém	Plýtvání správně není, ale jsou aktuálnější problémy	Plýtvání považuje za velký problém	Neví	Řádek součty
Základní (neúplné)	16,6899	51,2908	49,5268	1,49259	119,0000
Střední bez maturity a vyučení	40,9532	125,8563	121,5279	3,66249	292,0000
Střední s maturitou	42,7765	131,4595	126,9384	3,82554	305,0000
VOŠ, Bakalářské, VŠ	22,5804	69,3934	67,0068	2,01938	161,0000
Všechny	123,0000	378,0000	365,0000	11,00000	877,0000

Zdroj: Vlastní zpracování z databáze CVVM (2023)